

WOPERA ZSUZSA, NAGY ADRIENN (SZERK.):

A VÉGREHAJTÁSI JOG AKTUÁLIS KÉRDÉSEI

WOPERA ZSUZSA – NAGY ADRIENN (SZERK.)

A VÉGREHAJTÁSI JOG AKTUÁLIS KÉRDÉSEI

Modern Összehasonlító Jogi Trendek

ISSN 3094-2675

Sorozatszerkesztő:

Prof. Dr. WOPERA ZSUZSA PhD

elnök, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet,
egyetemi tanár, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Sorozatszerkesztő bizottság:

Dr. PÁZMÁNDI Kinga PhD

elnökhelyettes, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet,
egyetemi docens, ELTE Gazdaságtudományi Kar

Dr. TRASER Julianna Sára

főosztályvezető, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

Dr. NAGY Adrienn PhD

főosztályvezető, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet,
intézetigazgató egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Dr. HERÉDI Erika PhD

főosztályvezető, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet,
egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Sorozatmenedzser:

SZABÓ Istvánné

titkárságvezető, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

Dr. SEREG Péter PhD

elnöki tanácsadó, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

A sorozat leírása:

A Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi intézet „Modern Összehasonlító Jogi Trendek” címen indított könyvsorozatának célja, hogy a XXI. század globális jogi kihívásait és azok összehasonlító jogi megközelítéseit bemutassa, tudományos igénnyel, de a jogalkalmazás számára is hasznosítható módon. Kötetei nemzetközi kitekintést kínálnak a jog fejlődési irányairól, új szabályozási modellekről, valamint az egyes jogrendszerek közötti hasonlóságokról és eltérésekről. A sorozat a nemzetközi és hazai szakemberek, jogalkotók, jogalkalmazók és kutatók számára egyaránt iránytűként szolgál, segítve a jogi trendek megértését és a bevált megoldások átvételét.

A VÉGREHAJTÁSI JOG AKTUÁLIS KÉRDÉSEI

WOPERA ZSUZSA – NAGY ADRIENN (SZERK.)

MÁDL FERENC ÖSSZEHASONLÍTÓ JOGI INTÉZET

Budapest 2025

Szerkesztette:

Prof. Dr. WOPERA ZSUZSA, PhD,
elnök, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet,
egyetemi tanár, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
és

Dr. NAGY Adrienn, PhD,
főosztályvezető, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet,
intézetigazgató egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Technikai szerkesztő:

Dr. DEÁK Márta Sarolta,
kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

© 2025 szerzők

ISBN 978-615-6356-60-4

ISBN (pdf) 978-615-6356-61-1

ISBN (epub) 978-615-6356-62-8

DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtás.1

Nyomdai munkák:

OOK-Press Kft. Veszprém

Tartalom

Előszó	7
I. rész: A végrehajtási jog aktuális kérdései	9
Nagy Adrienn: Bevezető gondolatok a bírósági végrehajtás aktuális kihívásairól	11
Herédi Erika: Akadályok az egyes ágazati meghatározott cselekmények hatékony végrehajtása előtt	25
Horváth Edit Írisz: A Kúria jogegységesítő tevékenysége a végrehajtási jog terén	44
Krappai Ferenc: Az adóvégrehajtás gyakorlati kihívásai	62
Molnár Judit: Jogerős fizetési meghagyások a végrehajthatóság és a jogbiztonság szolgálatában	74
Nagy Andrea: A biztosítási intézkedés elrendelésének megalapozottsága a fizetési meghagyásos eljárásban	93
Pribula László: A végrehajtás megszüntetése iránt indított perek és az érvénytelenségi perek kapcsolata – gyakorlati nehézségek	124

Suri Noémi: Az európai biztosítási intézkedés helye
a magyar polgári eljárásjogban – Az ideiglenes számlazárolást
elrendelő európai végzés első hazai tapasztalatai144

Wopera Zsuzsa: Gyermekközpontú végrehajtás szülői
felelősséget érintő ügyekben határon innen és túl156

II. rész A végrehajtási jog elévülése összehasonlító jogi aspektusból.....171

Deák Márta Sarolta: A végrehajtási jog intézménye
és elévülése Spanyolországban172

Fegyveresi Zsolt: A végrehajtási jog elévülése Romániában.....185

Hrecska-Kovács Renáta: A végrehajtási jog elévülése
Finnországban203

Németh Zoltán: Idő és jogérvényesítés – Az elévülés szerepe
az észt végrehajtási jogban.....225

Székely Botond: A végrehajtási jog elévülése Horvátországban ..242

Szilágyi Ferenc: A jogerősen megállapított és hasonló igények
elévülése a német jogban.....253

Török-Tóth Soma: A végrehajtási jog elévülése Ausztriában.....312

Előszó

A végrehajtási jog olyan interdiszciplináris jogterület, amelynek szabályai dinamikusan változnak, és időről időre felmerülnek olyan, korábban nem tapasztalt anyagi jogi és eljárásjogi problémák, amelyek értelmezése, megoldása korántsem egyértelmű. Jelen kötet első része olyan gyakorlat-centrikus tanulmányokat tartalmaz, amelyek a végrehajtási jog aktuális kérdéseit tárgyalják. A kötet első részében publikált írások jól reprezentálják a felmerülő gyakorlati problémák sokféleségét, az adóvégrehajtásban felmerülő kérdésektől, a biztosítási intézkedéseken át egészen a határon átnyúló szülői felelősségi ügyekben újonnan bevezetett végrehajtás felfüggesztési és megtagadási okokig.

A végrehajtási jog aktuális kérdéseinek megvitatása érdekében 2025. március 14-én a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Európai és Nemzetközi Jogi Intézete, a Miskolci Jogászképzésért Alapítvány, a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, a Magyar Jogászegylet, a Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Területi Bizottsága és a Bruckner Győző Tehetséggondozó Szakkollégium Polgári Eljárásjogi Szakmai Műhelye *A végrehajtási jog aktuális kihívásai* címmel konferenciát szervezett, melynek keretében tíz előadást hallhattak a résztvevők elméleti és gyakorlati szakemberektől. A konferencia azért is kiemelkedő jelentőségű, mert kifejezetten a végrehajtás témakörében ritkán nyílik alkalom ilyen tudományos szakmai diskurzusra. A jelen kötet I. része válogatást tartalmaz a konferencián elhangzott előadásokból.

A kötet II. része a végrehajtási jog elévülésével kapcsolatos jogösszehasonlító tanulmányokat tartalmazza, amelyek az Európai Unió egyes tagállamainak nemzeti megoldásait elemzik az adóssal szemben fogantatható végrehajtási cselekmények elévülése terén és vannak le mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás számára hasznosítható következtetéseket arra vonatkozóan, hogy az „örök adósi” minőség magyar jogban létező szabályozása mennyiben tekinthető általánosnak vagy inkább unikális jogi megoldásnak.

Jelen kötet hasznos segítséget nyújthat elméleti és gyakorló jogász kollégáknak egyaránt, és szerkesztőként bízunk abban, hogy hozzájárul a végrehajtási jog tudományos diskurzusának gazdagításához is, továbbá ösztönzi a szakmai párbeszédet e fontos, mégis sokszor háttérbe szoruló jogterületen.

Budapest, 2025. október

A szerkesztők

I. RÉSZ
A VÉGREHAJTÁSI JOG AKTUÁLIS
KÉRDÉSEI

Bevezető gondolatok a bírósági végrehajtás aktuális kihívásairól

NAGY ADRIENN*

1. Bevezető gondolatok

A bírósági és közigazgatási végrehajtás a jogállamiság érvényesülésének alapvető garanciája: biztosítja, hogy a jogerős döntések ténylegesen megvalósuljanak. Ugyanakkor az utóbbi években a magyar végrehajtási rendszer számos, strukturális és gyakorlati nehézséggel szembesül, melyek a hatékonyság, az arányosság és a jogbiztonság elveit egyaránt próbára teszik.

Jelen bevezető tanulmány a végrehajtási jog kihívásainak három dimenzióját emeli ki, és vet fel alapvető kérdéseket, gondolatokat. Egyfelől a végrehajtási jog elévülésének kérdéskörével összhangban a hitelezői érdek elsőbbségének elve és a korlátozott adósvédelem elve közötti egyensúly megteremtésével kapcsolatos magyar jogalkotói trendeket elemzi, figyelembe véve a kötet II. részében található külföldi megoldásokat. Másodsorban a határon átnyúló végrehajtás kihívásait villantja fel az Európai Unióban, és végezetül a jövő legnagyobb szabályozási kihívását veti fel a digitális vagyontárgyakra vezetett végrehajtás problémájának felvázolásával.

* Intézetigazgató, egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Európai és Nemzetközi Jogi Intézet, Polgári Eljárásjogi Tanszék; Főosztályvezető, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Magánjogi Kutatási Főosztály. DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_1

2. A hitelezői érdek elsőbbségének elve és a korlátozott adósvédelem elve közötti egyensúly megteremtése

A végrehajtási jog alapvető feladata és célkitűzése a hitelezői követelések hatékony érvényesítése. Ugyanakkor az adós emberi méltóságának, létfenntartásának és jogbiztonságának védelme olyan alkotmányos szempont, amely korlátot szab a végrehajtás intenzitásának. A magyar Vht. e kettős célt próbálja egyensúlyban tartani: biztosítani a követelések kielégítését, miközben megakadályozza az aránytalan adósi jogsérelmeket.¹

A hitelezői érdekek elsőbbségének elve és a korlátozott adósvédelem elve általában kéz a kézben jár. Ezen elvek összehangolása fontos kérdése a végrehajtási eljárásnak, tekintettel arra, hogy a túlzott hitelezői érdekek védelme adott esetben konfrontálódhat olyan alkotmányos tételekkel, mint a törvény előtti egyenlőség elve.² Ebben a kontextusban az adósvédelem célja, hogy a hitelezői követelések minél teljesebb kielégítése mellett megakadályozza az adós teljes személyi és vagyoni ellehetetlenülését.

A Vht. szabályozási rendszerében a hitelezői érdekek elsőbbségének elve és a korlátozott adósvédelem elve között a mérleg nyelve hol egyik, hol másik irányba mozdul el, reagálva a magyar gazdasági és társadalmi folyamatokra és kihívásokra. A 2008-as devizahitel válság óta a szabályozás alapvető jellemzője, hogy a korlátozott adósvédelem hangsúlyosabban kerül előtérbe és védelembe, gondoljunk csak a 2021. évi koronavírus járvány³, majd a háborús veszélyhelyzet miatti infláció okozta gazdasági és társadalmi nehézségekre. Legutóbb például a Magyarország 2025. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2024. évi LXXIV. törvény 2025. július 1-jétől az adósok védelme fokozása céljából módosította a munkabérre vezetett végrehajtás közös szabályait, kijelentve, hogy a végrehajtás alól mentes az adós

1 Erről a témáról lásd részletesen SÖRÉNÉ BATKA Eszter: *Bírósági végrehajtás és arányos szolidaritás: jogi és társadalometikai kérdések*; PhD értekezés, PPKE-BTK, Bp. 2023.

2 PLAUSIN Éva: *A végrehajtás arányossága és fokozatossága*; Jogi Fórum, 2017. 7. o.
[https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/plausin_eva__a_vegrehajtás_aranyossaga_es_fokozatossaga\[jogi_forum\].pdf](https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/plausin_eva__a_vegrehajtás_aranyossaga_es_fokozatossaga[jogi_forum].pdf) [letöltve: 2025. 10. 10.]

3 Ezzel a problémával foglalkozik HIDEG Milán István: *A cég mint végrehajtást kérő - megoldóképletek a bírósági végrehajtási eljárásban, különös tekintettel a koronavírus-járványra*; Gazdaság és Jog 2021/4., 18-21. o.

havonta kifizetett nettó munkabérének az a része, amely nem haladja meg a minimálbér nettó összegének 60 %-át. Ez a 2025. évben azt jelenti, hogy az adós havi nettó munkabéréből 116.029,- Ft mentes a végrehajtás alól, a korábban hatályos 60.000,- Ft-al szemben.⁴ A Vht-t módosító törvényhez fűzött miniszteri indokolás szerint: „A módosítás célja a végrehajtás alól mentesített összegek (mind a munkabérből vagy járandóságból való levonás, mind a pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt pénzösszeg esetén) értékhatárának valorizációja, annak érdekében, hogy a végrehajtás alól mentesített összeg a minimális megélhetési költségeket fedezze.”⁵

Az adósvédelem fokozása körében vethető fel az a kérdés, hogy indokolt-e fenntartani a Vht. 57. §-ában szabályozott, a végrehajtási jog elévülését tárgyaló szabályozási rendszert. A Vht. 57. §-a a törvény hatályba lépése óta nem változott, a Vht. nem tartalmaz saját elévülési szabályokat ebben a §-ban, már csak eljárásjogi jellegénél fogva sem, az anyagi jogi szabályokra utal vissza.⁶

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) rögzíti, hogy amennyiben az elévülést megszakító eljárás során végrehajtható határozatot hoztak, az elévülést a kötelelem megegyezéssel való módosítása és a végrehajtási cselekmények szakítják meg.⁷ A Vht. 57. §-a szerint (i) a végrehajtási jog a végrehajtandó követeléssel együtt évül el, (ii) a végrehajtási jog elévülését általában kérelemre kell figyelembe venni, hivatalból akkor vehető figyelembe, ha az alapjául szolgáló követelés elévülését is hivatalból kell figyelembe venni, (iii) amennyiben a végrehajtási jog elévülését figyelembe kell venni, úgy a végrehajtási jog elévülési határidejének letelte után előterjesztett kérelemre nem lehet végrehajtást elrendelni, és a már elrendelt végrehajtást nem lehet folytatni, míg végül (iv) a végrehajtási jog elévülését bármely végrehajtási cselekmény megszakítja. Ebben a szabályozási struktúrában előfordulhat, hogy az adós élete végéig adós marad nagyobb összegű tartozások esetén, hiszen a végrehajtási jog elévülésének

4 Vht. 62. §

5 Miniszteri indokolás a Magyarország 2025. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2024. évi LXXIV. törvényhez, a 15-18. §-okhoz írt részletes indokolás

6 MARTONOVICS Bernadett: A Vht. 57. §-ához írt magyarázat; in: LUKÁCS Tamás – MARTONOVICS Bernadett – SCHADL György (szerk.): *Nagykommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez*. Wolters Kluwer. Bp. 2022.

7 Ptk. 6:25. § (3) bek.

nincs egy olyan objektív, jogvesztő határideje, mely a végrehajtáshoz való jogot kioltaná.

Ez a szabályozási struktúra változatlan a Vht. hatályba lépése óta, sőt a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) hatályba lépéséhez köthető életkora. A régi Ptk. hatálybalépése előtt a bírósági végrehajtásról szóló 1955. évi 21. törvényerejű rendelet hatályba lépésekor, ugyancsak az akkor hatályos polgári jogi szabályokhoz igazodva, létezett egy időszak, amikor a követeléseknek volt egy általános, főszabály szerint 32 évben meghatározott elévülési ideje, az 1928-as Magyarország Magánjogi Törvénykönyve törvényjavaslatban.⁸ Ehhez igazodóan az 1955. évi 21. törvényerejű rendelet

49. §-a rögzítette, hogy a végrehajtási jog – az azonnali beszédési megbízással érvényesítendő követelések végrehajtásának kivételével [173. § (2) bek.] – a polgári jogban meghatározott általános elévülési határidő alatt évül el. Az elévülési határidőt a végrehajtandó követelés teljesítésére a végrehajtás alapjául szolgáló határozatban, illetőleg okiratban megszabott határidő leteltétől kellett számítani és az elévülési határidőt sem a végrehajtási cselekmények, sem más körülmények nem szakították félbe. A bíróság (közjegyző) a végrehajtási jog elévülését hivatalból, a végrehajtó észrevétele alapján vagy a felek kérelmére vette figyelembe.

Ez a szabály 1960-ban változott meg a régi Ptk. hatályba lépéséhez kapcsolódóan az 1960. évi 12. törvényerejű rendelettel. A törvényerejű rendelethez fűzött miniszteri indokolás szerint: „A 14. § szabálya a (rég) Ptk. 327. §-ának (4) bekezdéséből következik. Ez utóbbi szerint ugyanis az elévülést megszakító eljárás jogerős befejezése után az elévülést csak a végrehajtási cselekmények szakítják meg. A szabály részben eltér a Vht. 49. §-a (2) bekezdésének második mondatától, amely szerint az elévülési határidőt sem a végrehajtási cselekmények, sem más körülmények nem szakítják félbe. A jelenlegi jogi helyzetben ez a megoldás indokolt, mivel a végrehajtási jog elévülésére a polgári jogban meghatározott általános (32 éves) elévülési határidő az irányadó [49. § (1) bek.]. Ilyen körülmények között valóban célszerűtlen lett volna lehetővé tenni, hogy az amúgy is rendkívül hosszú elévülési határidő a megszakadási körülmények elismerésével meghosszabbodjék. A

8 PUSZTAHELYI Réka: *A magánjogi elévülés*; Novotni Kiadó, Miskolc 2015. 133. o.

Ptk. szerinti lényegesen rövidebb elévülési idő (5 év) azonban szükségessé tette a végrehajtási cselekmények elévülést megszakító hatályának elismerését.”

A végrehajtási jog elévülésének történeti hagyományai mellett érdemes megvizsgálni, hogy az Európai Unió tagállamai és nemzeti jogalkotói miként gondolkodnak erről a problémáról. Ebből a szempontból elsődlegesen Bulgáriát érdemes kiemelni. A bolgár jog nem ismert az általános 5 éves elévülésen túlmenően külön objektív, jogvesztő határidőt a polgári követelések érvényesítésére. Ez azt jelentette, hogy ha a jogosult (végrehajtást kérő) ügyelt az elévülés megszakítására, a követelés érvényesítése akár korlátlan ideig napirenden maradhatott. Ebből adódóan kialakult a „örök adós” problémája. A probléma kezelésére 2021-ben jogszabályi reformot hajtottak végre, és a ZZD⁹ június 2-tól hatályos 112. cikke bevezette a 10 éves abszolút elévülési határidőt a természetes személyekkel szembeni pénzkövetelésekre. A 112. cikk (1) bekezdése szerint a 10 éves elévülési idő lejártával, a természetes személyekkel szembeni pénzkövetelések - függetlenül azok megszakításától - megszűnnek, kivéve, ha azok halasztásra vagy átütemezésre kerültek. A végrehajtási jog elévülésének objektív határidejére találunk példát Ausztriában, ahol az ABGB 1497., 1499. és 1501 §-aiból következően 10 éves objektív elévülési határidő határozható meg, vagy Belgiumban ez ugyancsak 10 évet jelent. Természetesen Európában találunk példát az ellenkezőjére is, ahol nincs objektív határidőhöz kötve egy követelés végrehajtása, mint például a Cseh Köztársaságban vagy Németországban vagy Romániában (ehhez lásd részletesen a jelen kötet II. részében írt tanulmányokat).

Összegzésképpen elmondhatjuk, hogy a gyakorlatban a hitelezői és adósi érdekek közötti egyensúly fenntartása folyamatos jogalkotási és jogalkalmazási kihívás. A magyar végrehajtási jog jelenleg hatályos szabályozása alapvetően sikeresen egyensúlyoz a hitelezői érdekek és az adósvédelem között. A Vht. a végrehajtási jog elévülésének szabályát hosszú ideje, immár történelmi hagyományként a polgári anyagi jogi elévülési szabályokhoz köti, ahhoz igazítja. Ez a megoldás alapvetően helyeselhető, a szó szoros

9 Bulgáriában a végrehajtási jog elévülésére vonatkozó szabályokat a bolgár Kötelmi jogi törvény [Закон за задълженията и договорите, ZZD, <https://lex.bg/laws/ldoc/2121934337> (letöltve: 2025.03.30.)) és a Polgári eljárásjogi törvénykönyv [Граждански процесуален кодекс, GPK, <https://lex.bg/laws/ldoc/2135558368> (letöltve: 2025.03.30.)) tartalmazza.

értelmében a követelés elévülésétől nem választható el dogmatikailag a végrehajtási jog elévülése, ez a jelen kötet II. részében olvasható európai jogi szabályozásokból is levezethető. Úgy vélem, hogy a követelések elévülése ugyanakkor szabályozható oly módon, hogy az általános öt éves elévülési határidő mellett létezik egy olyan objektív, jogvesztő határidő is, mely a követelések bírósági, végrehajtási eljárásban történő érvényesíthetőségének abszolút akadályát képezi. Egy ilyen megoldás alapvetően a Vht. adósvédelmi szabályait gazdagítaná, ugyanakkor ösztönzőleg hatna a hitelezőkre is, hogy követeléseiket a lehető leghamarabb érvényesítsék. Ha hosszabb időn belül a követelés nem nyer kielégítést, annak általában az adós teljesítőképességének a hiánya az oka. Ilyen esetben a második esély biztosítása az adós számára nem bontaná meg az érdekek kényes egyensúlyát a Vht. szabályozási rendszerében.

3. A határon átnyúló végrehajtás aktuális kihívásai az Európai Unióban

Az Európai Unió polgári igazságügyi együttműködésének egyik alapvető célja, hogy a tagállamokban hozott bírósági határozatok gyorsan, hatékonyan és kiszámíthatóan érvényesüljenek más tagállamokban is. A határon átnyúló végrehajtás kérdésköre ezért az integráció egyik kulcsterülete, amely a gazdasági, családjogi és kereskedelmi kapcsolatok mindennapi működését befolyásolja.¹⁰

A polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén az utóbbi öt évben a digitalizáció, az eljárási garanciák újraértelmezése és a joghatósági szabályok pontosítása komoly változásokat hozott.¹¹ Az elektronikus kézbesítés, a távmeghallgatások és az e-kommunikáció elterjedése új lehetőségeket nyitott meg a határon átnyúló jogviták hatékony rendezését

10 WOPERA Zsuzsa: Az Európai Unió polgári eljárásjogának fogalma, fejlődéstörténete és eredményei; in: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Az Európai Unió polgári eljárásjoga*; CompLex Kiadó, Bp. 2007. 22. o.

11 Erről a témáról lásd részletesebben Gombos Katalin: Bel- és igazságügyi együttműködés; in: NAVRACSICS Tibor – TÁRNOK Balázs (szerk.): *A 2024-es magyar EU-elnökség*; Ludovika Egyetemi Kiadó, Bp. 2024. 363-386. o.

illetően, ugyanakkor a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülését is próbára teszi. Különösen problémásak az alperes távollétében hozott ítéletek, ahol a kézbesítés igazolhatósága kulcskérdéssé vált.¹²

A polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésen belül a határon átnyúló végrehajtást illetően kihívást jelent az elismerés és végrehajtást megtagadó okok restriktív, megszorító értelmezése, amelyet az Európai Unió Bírósága (EUB) az utóbbi években több döntésében is megerősített.¹³ A közrendi klauzula és az ellentétes határozatokra vonatkozó szabályok szűk értelmezése ugyan erősíti a kölcsönös bizalom elvét, de korlátozza a tagállamok mozgásterét és autonómiáját.

Ki kell emelnünk azt is, hogy az Európai Unióban nemrégén zárult¹⁴ a Small Claims Analysis Net II (SCAN II) projekt, melynek célja a kisösszegű követelésekre vonatkozó európai eljárás (European Small Claims Procedure, ESCP) végrehajtásának javítása és digitalizálása volt az Európai Unió tagállamaiban. Az Európai Unió 861/2007/EK rendelete létrehozta az európai kisösszegű követelések eljárását (ESCP), amelynek célja, hogy egyszerűsítse és olcsóbbá tegye a határokon átnyúló kisebb értékű jogviták rendezését. A gyakorlatban azonban az eljárás végrehajtása számos tagállamban akadályokba ütközik, különösen az eltérő nemzeti szabályok és eljárások miatt. A fogyasztók, jogi képviselők és végrehajtók számára gyakran nem egyértelmű, hogy egy adott tagállamban milyen lépéseket kell követni egy ESCP-ítélet végrehajtása során. A SCAN II projekt három fő célkitűzést tűzött ki:

1. Az EU 26 tagállamának végrehajtási szabályainak feltérképezése és összehasonlító elemzése egy úgynevezett „roadmap” segítségével.
2. Egy digitális, felhasználóbarát informatikai platform fejlesztése, amely útmutatást nyújt az ESCP végrehajtási szabályairól és gyakorlatáról.

12 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1784 rendelete (2020. november 25.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkézbesítés) (átdolgozás); HL L 405., 2020. 12. 2. 40-78. o.; lásd a 7. cikkben írt rendelkezéseket; Osztovits András: *Az irat átvételének megtagadásához való jog határon átnyúló kézbesítés esetén*; Nemzetközi Magánjogi Évkönyv 2023, ORAC Kiadó, Bp. 2023. 160-170. o.

13 Lásd például a Bíróság 2024. március 21-ei ítéletét a C-90/22. sz. ügyben a közrend fogalmának értelmezését illetően.

14 A Small Claims Analysis Net II (SCAN II) projekt az Európai Unió Justice Programme (JUST-2021-JCOO) keretében valósult meg 2022. március 1. és 2024. február 29. között.

3. Innovatív blokklánc-technológia alkalmazása a végrehajtási folyamatok átláthatóságának és hatékonyságának növelése érdekében.

A SCAN II projekt jelentősége abban állt, hogy hozzájárult az európai igazságszolgáltatás modernizálásához azzal, hogy elősegítette a kisösszegű követelések hatékonyabb, gyorsabb és átláthatóbb végrehajtását. A projekt eredményei nemcsak a fogyasztók és jogászok számára nyújtanak gyakorlati segítséget, hanem iránymutatást adnak a nemzeti jogalkotóknak az igazságügyi digitalizáció és harmonizáció területén. A Small Claims Analysis Net II (SCAN II) projekt példaértékű kezdeményezés volt az európai igazságszolgáltatási együttműködés és digitalizáció területén. Az általa kidolgozott eszközök és kutatási eredmények hozzájárulnak ahhoz, hogy a határokon átnyúló kisösszegű követelések érvényesítése a jövőben egyszerűbbé, gyorsabbá és átláthatóbbá váljon.

Az elmúlt öt évben a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén a legfontosabb jogalkotási eredmények az alábbiak szerint összegezhetők:

- Az iratkézből és bizonyításfelvételről szóló 2020/1784/EU és 2020/1783/EU rendeletek 2022. július 1-jétől alkalmazandók, és bevezették a decentralizált informatikai rendszert, amely gyorsítja a hatóságok közötti kommunikációt.
- A 2022/850/EU rendelettel létrehozott e-CODEX rendszer az elektronikus adatcsere biztonságos keretét biztosítja a bíróságok között.
- A 2023/2844/EU rendelet („digitalizációs rendelet”) 2025. május 1-jétől alkalmazandó, és egységesíti a bíróságok elektronikus kommunikációját, bevezeti az európai elektronikus hozzáférési pontot.
- A 2019/1111/EU rendelet (Brüsszel IIb) 2022 augusztusától hatályos, és jelentősen javította a gyermekelhelyezési és kapcsolattartási ügyek végrehajthatóságát.

A jelen kötet I. részében olyan tanulmányok is helyet kaptak, melyek az Európai Unió határon átnyúló végrehajtást érintő jogalkotási eredményeit

elemzik, alapvetően a Brüsszel IIb rendelet végrehajtást érintő főbb újításainak bemutatásán keresztül. Az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés eljárásának létrehozásáról szóló 655/2014/EU Európai Parlamenti és Tanácsi rendelet¹⁵ elemzésére is sor kerül, melynek fókuszában az elmúlt nyolc év magyar jogalkotási és jogalkalmazási tapasztalatainak feltérképezése áll.

4. A digitalizáció hatása a végrehajtási eljárásra

A digitális vagyontárgyak – kriptoeszközök (pl. Bitcoin, stablecoinok), tokenizált értékek (NFT-k), elektronikus pénz, online számlaegyenlegek, domainnevek és egyéb, tisztán elektronikus nyilvántartásban létező eszközök – mára a vagyoni szerkezet szerves részévé váltak. Ezzel párhuzamosan a polgári jogi igények érvényesítése és a bírósági végrehajtás a hagyományos vagyontárgyaknál megszokott megoldásokon túl új eszközöket, eljárásokat és értelmezéseket igényel.

A digitális vagyontárgyak robbanásszerű elterjedése a végrehajtási jog számára új kihívásokat hozott. A decentralizáció, a pseudonimitás (álnévhasználat), a globális transzferálhatóság és a volatilitás (árfolyam változékonysága) a hagyományos végrehajtási eszköztár (lefoglalás, értékesítés) több elemét próbára teszi. Noha az európai jogalkotás a piacsabályozás (pl. MiCAR¹⁶) terén jelentős lépéseket tett, az egyedi végrehajtási eljárások, különösen a pénzkövetelések digitális vagyontárgyakból történő kielégítése tekintetében a részletszabályok elszórtan és nemzeti szinten alakultak ki.

Az Európai Jogi Intézet (European Law Institute, a továbbiakban: ELI) egy független, nonprofit szervezet (székhelye Bécsben található), amelynek célja kutatások kezdeményezése, végzése és elősegítése, ajánlások kidolgozása, valamint gyakorlati útmutatások nyújtása az európai jogfejlesztés területén.

15 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 655/2014/EU RENDELETE (2014. május 15.) polgári és kereskedelmi ügyekben a tagállamközi követelésbehajtás megkönnyítése érdekében az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés eljárásának létrehozásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 189/59, 2014.6.27.

16 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1114 rendelete (2023. május 31.) a kriptoeszközök piacairól, valamint az 1093/2010/EU és az 1095/2010/EU rendelet, továbbá a 2013/36/EU és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról

A gazdag és sokszínű jogi hagyományokra építve küldetése az európai jogalkotás javítása és az európai jogi integráció erősítése. Tevékenységével az ELI egy erőteljesebb európai jogi közösség kialakításához kíván hozzájárulni, integrálva a különböző jogi kultúrák eredményeit, támogatva a komparatív ismeretek értékét és valóban páneurópai perspektívát képviselve. Munkája így a jog minden ágát lefedi: anyagi és eljárásjogot, magán- és közjogot egyaránt.¹⁷

Az ELI 2025-ben elfogadott *Principles and Guidance for Enforcement Against Digital Assets*¹⁸ c. dokumentuma a tagállami végrehajtási jogok számára közös elvi keretet kínál a digitális javakra vezetett végrehajtási szabályok kidolgozására. Az alapelvekben érintett főbb tárgykörök:

1. a digitális javak végrehajtásának elvi megengedése;
2. általános és speciális végrehajtási rendelkezések összehangolása;
3. a jogi minősítés és határon átnyúló aspektusok kezelése;
4. arányosság és adekvátság;
5. kötelező információ-feltárás és keresési intézkedések;
6. hozzáférés biztosítása;
7. végrehajtói „*designated wallet*” létrehozása lefoglalt eszközök részére;
8. értébecslés és értékesítés elvei.

A végrehajtási jog nézőpontjából a digitális vagyontárgyak gyűjtőfogalmát meg kell határozni, az ELI digitális eszközökkel szembeni végrehajtásra vonatkozó alapelvei és iránymutatásai alapján e gyűjtőfogalom alatt „olyan, elektronikusan nyilvántartás értendő, amely értéket, jogot vagy jogilag védett érdeket képvisel, és amely ellenőrzés alá vonható”. A végrehajtási jog szempontjából három fogalmi ismerv kiemelése fontos:

17 Az ELI hivatalos honlapja: <https://www.europeanlawinstitute.eu/>

Az Európai Jogi Intézet (ELI) egy független, demokratikus, tagságon alapuló szervezet, 2011. június 1-jén belga jog alapján „*Association Internationale Sans But Lucratif*” (AISBL) néven alapították meg. Az 1923-ban létrehozott American Law Institute (ALI) tevékenységétől ihletve az ELI hasonló célt szolgál az európai jogi kontextusban, globális összefüggésben összpontosítva az európai jog fejlődésére.

18 Letölthető: https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Projects/Access_to_Digital_Assets/ELI_Principles_and_Guidance_for_Enforcement_Against_Digital_Assets.pdf [letöltve: 2025. 10. 10.]

- vagyonérték,
- átruházhatóság,
- azonosítható rendelkezési hatalom felettük.

Az ELI alapelvek szerint a digitális vagyontárgyak a más dolog/egyéb vagyoni érték kategóriába sorolandók és végrehajtásba vonhatók, feltéve, hogy az érintett állam végrehajtási törvénye az ilyen jellegű lefoglalást lehetővé teszi, és a rendelkezési kulcs vagy hozzáférés elérhetővé tehető a végrehajtó számára.¹⁹

A magyar Vht. nem tartalmaz speciális szabályokat a digitális vagyontárgyakra vezetett végrehajtására, ezen szabályok megalkotása a jelenkor nagy kihívásai közzé sorolhatók. Az európai államok többségére jelenleg az jellemző, hogy rendszerint analógia útján történik a digitális vagyontárgyakra vezetett végrehajtás foganatosítása, jellemzően az ingóra vezetett végrehajtás általános vagy valamely speciális szabályát (pl. követelésekre vezetett végrehajtás) alkalmazva. A gyakorlatban a központi kérdés és nehézség a digitális vagyontárgy feletti kontroll megszerzése (pl. privát kulcs) akkor, ha az adós önkéntes együttműködése elmarad.

5. Záró gondolatok

A bírósági végrehajtás rendszere a jogállamiság érvényesülésének kulcsfontosságú pillére. A jogerős bírósági döntések hatékony és méltányos végrehajtása nélkül a jogbiztonság és az igazságszolgáltatás hitelessége nem tartható fenn. Az elmúlt években ugyanakkor világossá vált, hogy a magyar végrehajtási jog, miként az európai gyakorlat is, számos strukturális és dogmatikai kihívással néz szembe. E kötet tanulmányai ezeket a problémákat több aspektusból vizsgálják, a hitelezői és adósi érdekek egyensúlyától kezdve a határon átnyúló végrehajtás jogi nehézségein át a digitalizáció és technológiai innovációk nyújtotta új lehetőségekig.

19 A digitális vagyontárgyak fogalmának meghatározásához kapcsolódó részletes dogmatikai elemzést lásd JUHÁSZ Ágnes: *A digitális vagyontárgyak magánjogi megítélése, különös tekintettel az öröklési jogi rendelkezésekre*; Miskolci Jogi Szemle 2024/3. 61-80. o. és MENYHÁRD Attila: *A technológiai fejlődés hatása az alapjogok érvényesülésére*; Közjegyzők Közlönye 2022/3. 5-22. o.

Jelen bevezető tanulmány egyik legfontosabb következtetése, hogy a hitelezői érdekek elsőbbségének elve és a korlátozott adósvédelem elve nem tekinthető egymást kizáró jogalkotói célkitűzésnek, hanem egymást feltételező jogpolitikai értékek. A végrehajtási jog küldetése éppen abban áll, hogy e kettő között képes legyen dinamikus egyensúlyt teremteni és fenntartani. Az utóbbi évek jogalkotási tendenciái – például a munkabérre vezetett végrehajtás szabályainak módosítása – jól mutatják, hogy a jogalkotó törekszik a méltányossági és szociális szempontok fokozottabb érvényesítésére, ugyanakkor ezzel nem szabad veszélyeztetni a hitelezői igények érvényesíthetőségét sem. A végrehajtási jog elévülésének kérdése e kettősség klasszikus példája: miközben a hatékonyság megköveteli a jog érvényesíthetőségének fenntartását, az adósvédelem szempontjából szükség lehet egy objektív jogvesztő határidő bevezetésére is, amely megakadályozza az „örök adósi” helyzetek kialakulását.

A nemzetközi kitekintés, különösen az Európai Unió tagállamainak összehasonlító elemzése, egyértelműen rámutatott arra, hogy a végrehajtási jog elévülésének és az adósvédelemnek nincs egységes európai mintája. Az egyes tagállamok megoldásai történeti, gazdasági és társadalmi sajátosságokat tükröznek. Mindez megerősíti, hogy a magyar jogfejlődés nem elszigetelt, hanem európai kontextusban is értelmezhető, és a szabályozás finomhangolása során érdemes figyelemmel lenni a külföldi jó gyakorlatokra, különösen az olyan államok tapasztalataira, ahol a végrehajtási jog jogvesztő határidővel is operál. A bolgár és osztrák reformok példája jól szemlélteti, hogy a jogbiztonság és a társadalmi igazságosság követelményei összhangba hozhatók.

A határon átnyúló végrehajtás területén az uniós jogfejlesztés, különösen a SCAN II projekt eredményei, új perspektívát kínálnak a tagállami végrehajtási rendszerek közötti együttműködés javítására. A digitális eszközök és a bloklánc-technológia alkalmazása a végrehajtásban nem csupán technikai modernizációt jelent, hanem az eljárások átláthatóságának, nyomon követhetőségének és hatékonyságának erősítését is. Az uniós jogalkotási trendek – az e-CODEX rendszer, a digitalizációs rendelet vagy a kisösszegű követelések végrehajtásának reformja – mind azt mutatják, hogy a bírósági végrehajtás digitalizációja immár nem jövőbeli, hanem jelenkori feladat.

A digitalizáció és a technológiai fejlődés a végrehajtási jog új dimenzióit nyitja meg. A digitális vagyontárgyak, különösen a kriptoeszközök, tokenizált értékek és egyéb elektronikus javak, a vagyon új formáit jelentik, amelyek végrehajtás alá vonása számos jogértelmezési és gyakorlati problémát vet fel. Az Európai Jogi Intézet által kidolgozott irányelvek és alapelvek előremutatók abban, hogy a tagállamok számára közös fogalmi és technikai keretet kínálnak a digitális eszközök lefoglalásához és értékesítéséhez. Magyarország számára e fejlesztések átvétele és nemzeti szintű implementálása a következő évek egyik kiemelt feladata lehet.

Összességében elmondható, hogy a bírósági végrehajtás fejlődése a jogállamiság egyik legérzékenyebb területe: a jogi formalizmus és az emberi méltóság, a hatékonyság és a szociális igazságosság közötti kényes egyensúlyt kell folyamatosan fenntartania. A jövő kihívásai között a digitalizáció, az adósvédelem megerősítése és a határon átnyúló végrehajtási mechanizmusok harmonizálása egyaránt meghatározó szerepet kap. A kötetben publikált tanulmányok és elemzések nemcsak a jelen problémáira reflektálnak, hanem alapot is kínálnak ahhoz, hogy a magyar végrehajtási jog a következő évtizedben képes legyen korszerű, európai szintű válaszokat adni az új kihívásokra.

Irodalomjegyzék

- GOMBOS Katalin: Bel- és igazságügyi együttműködés; in: NAVRACSICS Tibor – TÁRNOK Balázs (szerk.) *A 2024-es magyar EU-elnökség*; Ludovika Egyetemi Kiadó, Bp. 2024. 363-386. o.
- HIDEG Milán István: *A cég mint végrehajtást kérő – megoldóképletek a bírósági végrehajtási eljárásban, különös tekintettel a koronavírus-járványra*; Gazdaság és Jog 2021/4., 18-21. o.
- JUHÁSZ Ágnes: *A digitális vagyontárgyak magánjogi megítélése, különös tekintettel az öröklési jogi rendelkezésekre*; Miskolci Jogi Szemle 2024/3. 61-80. o.
- LUKÁCS Tamás – MARTONOVICS Bernadett – SCHADL György (szerk.): *Nagykommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez*. Wolters Kluwer. Bp. 2022.

- MENYHÁRD Attila: *A technológiai fejlődés hatása az alapjogok érvényesülésére*; Közjegyzők Közlönye 2022/3. 5-22. o.
- OSZTOVITS András: *Az irat átvételének megtagadásához való jog határon átnyúló kézbesítés esetén*; Nemzetközi Magánjogi Évkönyv 2023, ORAC Kiadó, Bp. 2023. 160-170. o.
- PLAUSIN Éva: *A végrehajtás arányossága és fokozatossága*; [https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/plausin_eva__a_vegrehajtás_aranyossága_es_fokozatossága\[jogi_forum\].pdf](https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/plausin_eva__a_vegrehajtás_aranyossága_es_fokozatossága[jogi_forum].pdf) [letöltve: 2025. 10. 10.]
- PUSZTAHELYI Réka: *A magánjogi elévülés*; Novotni Kiadó, Miskolc 2015.
- SŐRÉNÉ BATKA Eszter: *Bírósági végrehajtás és arányos szolidaritás: jogi és társadalometikai kérdések*; PhD értekezés, PPKE-BTK, Bp. 2023.
- WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Az Európai Unió polgári eljárásjoga*; CompLex Kiadó, Bp. 2007.

Akadályok az egyes ágazati meghatározott cselekmények hatékony végrehajtása előtt

HERÉDI ERIKA*

1. Alapvetés

A végrehajtás rendszere egy rendkívül összetett, folyamatos együttműködést igénylő mechanizmus, amelynek a jogállamba vetett bizalmat is kiváltó hatékonysága alapvetően a minél előbbi célzott eredmény elérésében mérhető. A jogalkotói célok az egyes szakági szabályozás hatálya alá eső ügytípusok szerint eltérőek, s az is előfordul, hogy ugyanazon szakági ügytípusba sorolható egyes ügyek tárgya szerint más célok felé szükséges haladnia az eljárásnak.

A végrehajtás rendszerint pénzkövetelés behajtása iránt kerül foganatosításra, ezen túlmenően azonban a végrehajtás előzményét képező, különböző ágazati szabályozás hatálya alá eső alapügyben meghozott végrehajtandó határozat szerinti meghatározott cselekmény végrehajtását különös szabályok övezik.

Jelen írás a közigazgatási végrehajtásra fókuszál. Az egyes közigazgatási ágazatokra vonatkozó speciális szabályozás kialakítását vezérlő jogalkotói cél tükrében a végrehajtás folyamatára vonatkozó szabályozás változatosan

* Főosztályvezető, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Közjogi Kutatási Főosztály; egyetemi docens, Széchenyi Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék. DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_2

differenciált. Főszabályként az állami adóhatóság a végrehajtást foganatosító szerv,¹ ettől – egyebek mellett – törvény eltérően rendelkezhet.²

Az ágazati sokféleség köréből a jelen tanulmány egyfelől az építészeti szakterület gazdaságra nézve is kiemelt fontossága okán az építésügyekben, s e körben még az épített örökség védelme folytán az örökségvédelmi ügyekben, másfelől az adott személy állapotát, közelebbről egészségét érintő egészségügyi igazgatás szakterületén felmerülő ügyekben folytatott eljárások egymásra hatására koncentrál.

A végrehajtási eljárás lényege a végrehajtás előzményét képező alapeljárásban hozott döntés szerinti kötelezettség kikényszerítése. Előfordulhatnak olyan esetek, amikor a kötelezettség kizárólag az alapdöntésben meghatározott kötelezett személyéhez kötődik, így azt helyette maga a végrehajtást foganatosító állami adóhatóság sem végezheti el. Felmerülhet az is, hogy adott ágazati ügýtípusban, a végrehajtási szakaszban lévő konkrét előzményi ügyből gyűrűző végrehajtás foganatosításával párhuzamosan olyan további, de az érintett ügýtípusba tartozó egyedi ügyben kerül alapeljárásként folyamatba a hatósági ügyintézés, amely utóbb fölmerült ügy tárgya szerint elérhető cél érdemi kihatással van a már folyamatban lévő végrehajtás foganatosítására, mivel annak folytonosságát megakasztó joghatás kiváltására képes.

1 Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 134. § (1) bek. Az állami adóhatóság által foganatosított meghatározott cselekmény iránti végrehajtásra előjáróban az adóhatóság által foganatosítandó végrehajtási eljárásokról szóló 2017. évi CLIII. törvény (a továbbiakban: Avt.) 57. címe alatti különös szabályok irányadóak azzal azonban, hogy kizáró, illetve saját rendelkezés hiányában az Avt. általános szabályainak alkalmazása is felmerül.

2 Példának okáért a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 76/B. § (1) bekezdése értelmében a végrehajtást foganatosító szerv a természetvédelmi hatóság, ha a döntésében meghatározott cselekmény végrehajtásának foganatosításához rendelkezik a végrehajtáshoz szükséges feltételekkel. Ezen ágazati szabályozás szerint amennyiben a természetvédelmi hatóság a végrehajtáshoz szükséges feltételekkel rendelkezik, ezen hatóság foganatosítja a végrehajtást. Ebből pedig az is következik, hogy amennyiben a természetvédelmi hatóság nem rendelkezik a végrehajtáshoz szükséges feltételekkel, a végrehajtást az állami adóhatóság foganatosítja, ilyen esetben pedig a természetvédelmi hatóság a végrehajtás elrendeléséről nem is határoz. E kérdésben a természetvédelmi hatóság diszkrecionális jogkörében eljárva dönt, figyelembe véve az adott végrehajtás foganatosításához szükséges feltételeket. [BH 2023.9.225: Kúria Kfv.II.37.080/2023/5. határozata, indokolás [24] bekezdés].

Mindehhez igazodóan a jelen tanulmány nem a klasszikus eljárásjogi értelemben vett eljárás nyugvását kiváltó akadályok³ jogintézményi szabályozását tárgyalja, hanem rámutatni törekszik azokra az összefüggésekre, illetve a kötelezett végrehajtás foganatosítása alatti azon magatartására, amikor az utóbb, az ügydöntő közigazgatási hatóság előtt induló alapeljárás, illetve kötelezett passzivitás az állami adóhatóság előtti végrehajtási eljárás megszüntetésébe torkollik.

2. Építésügyi,⁴ illetve örökségvédelmi⁵ hatósági kötelezés iránti alapeljárások

Az építésügyi szabályozásért és építéshatósági ügyekért felelős miniszter szakmai irányítása alatt álló építésügyi hatóság az építményekkel – beleértve a hatáskörébe tartozó sajátos építményszíntípusokkal⁶ és a műemléki védelem alatt álló építményekkel⁷ – kapcsolatos építési tevékenységgel összefüggő, a végrehajthatóság joghatásával járó kötelezési feladatai során az építményekre vonatkozó általános érvényű - és a helyi építési szabályzatban foglalt - településrendezési és építési követelményeket juttatja érvényre.⁸ Az építésügyi hatóság az építési folyamat résztvevőivel szemben a törvényben meghatározott szabálytalanságok esetén egyéb jogkövetkezményként a szabálytalanság megszüntetésére vonatkozó hatósági kötelezésről rendelkezik,⁹ amelyek során az építményekre vonatkozó településrendezési, építési és szakmai követelményeket juttatja érvényre.¹⁰

Az építésügyi hatóság hatósági kötelezésként elrendelheti a használatba vett építmény, építményrész használatának megszüntetését, a használatba-

3 Eljárás félbeszakadása, illetve az eljárás szünetelése, avagy az eljárás felfüggesztése.

4 A magyar építészetéről szóló 2023. évi C. törvény (a továbbiakban: Méptv.) „Az építésügyi hatóság eljárásai és a használatba vett építmények fenntartása” c. XII. Fejezet

5 Méptv. „Műemlékvédelem” c. X. Fejezet

6 Méptv. 16. § 114. pont

7 Műemlék: olyan műemléki értékkel rendelkező építmény, illetve ingatlan, amelyet jogszabállyal védetté nyilvánítottak és az állam által vezetett nyilvántartásban szerepel, amely lehet nemzeti emlék vagy helyi emlék [Méptv. 16. § 82. pont]

8 Méptv. 20. § (5) bek. első fordulata

9 Méptv. 178. § (1) bek., 176. §, 178. § (2) bek. a) pont

10 Méptv. 67. § (1) bek.

vételi engedélyben kikötés tehet és kötelezettséget írhat elő, miként a használatbavétel tudomásulvétele esetén is. Meglévő építmény, építményrész állékonyságát és az életet veszélyeztető állapot fennállása esetén építésügyi hatóság kötelezéssel elrendelésre kerül a használat megszüntetése, elrendelhető az épület műszaki felülvizsgálata, továbbá a szükséges építési tevékenység elvégzése, illetve a kivitelezés alatt álló építmény, építményrész állékonyságát és az életet veszélyeztető állapot fennállása esetén megtiltásra kerül az építőipari kivitelezési tevékenység folytatása, illetve elrendelésre kerül a szükséges építési tevékenység elvégzése. Amennyiben az építmény, építményrész építési tevékenységgel szabályossá tehető és annak elvégzését a kérelmező vállalja, az építésügyi hatóság a fennmaradási engedélyben kötelezi a fennmaradási engedély jogosultját a szükséges építési tevékenység elvégzésére, illetve jogszerűtlenül épített építmény, építményrész esetén – amennyiben a fennmaradás engedélyezését nem kéri, vagy a fennmaradás nem engedélyezhető – kötelezésként elrendelésre kerül az építmény átalakítása vagy lebontása.¹¹ A műemléki védelem alatt álló építményekkel kapcsolatos építési tevékenység esetén a hatáskörrel rendelkező építésügyi hatóság a műemlékekre vonatkozó jogszabályi követelményeket is érvényesíti.¹² A műemlékkel összefüggő tevékenységek vonatkozásában az örökségvédelmi hatóság kiváltképp a műemlék állagmegóvása,¹³ a műemlék fenntartása¹⁴ és a műemlék jókarbantartása¹⁵ vonatkozásában rendelkezik hatósági kötelezésről.¹⁶

Építésügyben – rendszerint bontás, illetve jókarbantartási kötelezettség teljesítésének kikényszerítése iránt – a meghatározott cselekmény végrehajtását megkeresés alapján végzi az állami adóhatóság. A végrehajtandó döntést hozó hatóság mint behajtást kérő megkeresésére köteles a végrehajtási eljárást teljes körűen lefolytatni a meghatározott cselekmény önkéntes teljesítéséig, illetve a behajtást kérő egyéb irányú megkereséséig. Amennyiben az állami adóhatóság előtti önkéntes teljesítés elmarad, úgy ennek hiányában

11 Vö. Méptv. 173. § (2) és (4) bek., 174. § (3) bek., 175. § (2) bek., 177. § (3), (9) és (10) bek.

12 Méptv. 62. § (2) bek.

13 Méptv. 16. § 83. pont

14 Méptv. 16. § 84. pont

15 Méptv. 16. § 85. pont

16 Méptv. 138. § (1) bek.

a meghatározott cselekmény elvégzése az állami adóhatóság kötelezettsége, melyet az adós költségére és veszélyére realizál, adott esetben közreműködő szervezet¹⁷ kijelölésével. Az állami adóhatóság az ajánlattételi felhívásában kellő részletességgel ismerteti az elvégzendő feladatokat, a műszaki elvárásokat, az érvényes ajánlattételhez szükséges információkat. A beérkezett és érvényes ajánlatok közül a legkedvezőbb ajánlatot adó szervezet kerül közreműködőként végzéssel kirendelésre.¹⁸ A cselekmény végrehajtását követően a közreműködő szervezet által kiállított számla és az eljárásról felvett jegyzőkönyv alapján az állami adóhatóságnak intézkednie kell a díj kifizetés iránt. A kifizetett díj ki nem egyenlített végrehajtási költségnek minősül, amelyet az állami adóhatóság végzésben állapít meg és –önkéntes teljesítés hiányában – a pénzfizetési kötelezettségekre vonatkozó szabályok szerint érvényesít.¹⁹ Előfordulhat, hogy a döntésben foglaltaknak megfelelő teljesítés megállapítása a behajtást kérő hatóság speciális szakértelmét igényli, ekkor az állami adóhatóság a teljesítés ellenőrzésébe bevonhatja a behajtást kérő hatóságot.²⁰

2.1. Végrehajtás foganatosítása alatti fennmaradás engedélyezése iránti (alap-) eljárás

A végrehajtási eljárás első szakasza a végrehajtás elrendelésének szakasza, amelytől elkülönülő szakasz a végrehajtás foganatosításának szakasza. Amennyiben a bontásra, mint meghatározott cselekmény elvégzésére kötelezett a hatóság végleges döntésben foglalt kötelezésének nem tesz eleget, úgy az végrehajtható.²¹ Abban az esetben, amikor a kötelezett jogorvoslatként közigazgatási perindítással él, majd keresetét a bíróság anyagi jogerőhatással elutasítja, úgy a bontási kötelezettség már az ítélt dolog (*res iudica*-

17 Avt. 123. § (1) bek., a meghatározott cselekmények végrehajtása során közreműködő szervezetek és a romlandó dolgok értékesítése kapcsán közreműködő kereskedők igénybevételeinek részletes szabályairól szóló 5/2018. (II.28) NGM rendelet (a továbbiakban: NGM rendelet)

18 Avt. 122- 123. §§

19 Avt. 124. §

20 Avt. 122. § (6) bek., Avt. 123/A. §

21 Ákr. 132. §

ta) joghatásával bír. A végrehajtást a bontásról szóló döntést hozó hatóság hivatalból köteles elrendelni,²² mérlegelési jogköre nincs, másfelől a végrehajtást elrendelő végzés elleni közigazgatási per mint jogorvoslat keretei közt eredményesen nem vitatható és nem vizsgálható a végrehajtás elrendelésének alapját képező bontásról szóló anyagi jogerőhatással is rendelkező hatósági döntés, csakis a keresettel vitatott végrehajtást elrendelő végzés mint végrehajtható okirat kiállítása feltételeinek fennálltára, illetve fenn nem álltára irányulhat a bíróság jogszerűségi felülvizsgálata.

Abban a Kúria gyakorlata egységes, hogy a fennmaradási engedély iránti kérelem többször is előterjeszthető ugyanarra az épületre vagy épületrészre.²³ A kötelezett kérelemére a bontással érintett épületre vonatkozóan tehát fennmaradási engedélyezési eljárás²⁴ indulhat alapügyként az építésügyi hatóság előtt. Akár többször is, az állami adóhatóság előtti végrehajtás foganatosításának hatálya alatt. Mindennek megfelelően jogellenes az a bírói ítélet, amely a fennmaradási engedély iránti alapügybeli eljárás folyamatba lépére tekintettel a bontásra kötelező határozat végrehajtásának elrendeléséről szóló végzés megsemmisítéséről rendelkezik a végrehajtás lezárását célozva,²⁵ hiszen ekkor a bíróság akár a végrehajtást elrendelő hatóság, akár a végrehajtást foganatosító állami adóhatóság²⁶ szempontjából²⁷ értelmezhető hatáskör- elvonást is megvalósítana.

A fentiek nyomán előállhat az a helyzet, hogy egymással párhuzamosan folyik az építésügyi hatóság előtt a fennmaradás engedélyezési eljárás mint alapügybeli eljárás és az állami adóhatóság előtt a bontás mint meghatározott cselekmény iránti végrehajtás foganatosítása. A szakszerűség és a hatékonyság elvének megfelelően, az egyes eljárások összehangolásához szükségeszerű az érintett hatóságok közti információcsere, különösképp a

22 Ákr. 132. § és 133. § (1) bek.

23 BH2024.5.123: Kúria Kfv.II.37.362/2023/8. határozata közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata, indokolás [40] bekezdés.

24 Méptv. 177. §

25 BH2024.5.123: Kúria Kfv.II.37.362/2023/8. határozata közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata.

26 Ákr. 134. § (1) bek.

27 Annak függvényében az egyik vagy másik végrehajtás szempontjából érintett hatóság hatáskörének elvonása merülhet fel, hogy a végrehajtást elrendelő végzés megkeresés útján már megküldésre került-e az állami adóhatósághoz.

végrehajtást elrendelő, egyúttal az állami adóhatóság előtti végrehajtási eljárásban a végrehajtást kezdeményező jogállásában számon tartott építésügyi hatóság aktivitása révén. A fennmaradási engedélykérelmet előterjesztő kötelezett kifejezett kérelme alapján pedig a meghatározott cselekmény végrehajtása felfüggesztésre kerülhet²⁸ mindaddig, amíg az építésügyi hatóság a fennmaradási kérelem jogi sorsáról nem dönt a véglegesség joghatásával.²⁹ Majd pedig, amennyiben az építésügyi hatóság a fennmaradás engedélyezése iránti kérelemnek helyt ad, úgy annak végkifejleteként az állami adóhatóság előtti meghatározott cselekmény iránt folyt végrehajtási eljárás megszüntetésre kerül.

2.2. Eljárásrendek egymásra hatása műemléki kötelezés esetén

A műemlékkel összefüggő hatósági kötelezésben foglalt munka kényszer-cselekménnyel való realizálása a kötelezett önkéntes teljesítésének elmaradása esetén az örökségvédelmi hatóság által elrendelt³⁰ végrehajtási eljárás keretében történik meg. A műemléki kötelezéssel összefüggő szabályokat a Méptv. külön rendelkezésekben, sajátos eljárásrendként irányozza elő. Ennek megfelelően az örökségvédelmi hatósági alapügyben jár el. Amennyiben a kötelezett a hatósági kötelezésben foglaltaknak nem tesz eleget, és ezzel a műemlék veszélybe kerül, az örökségvédelmi hatóság műemlékvédelmi bírság kiszabásáról intézkedik és a munkákat a kötelezett helyett annak költségére és felelősségére elvégeztetheti.³¹ Amennyiben pedig az örökségvédelmi ható-

28 Avt. 15. § (3) és (4) bek.

29 A józan észnek, az eredeti állapot helyreállításának lehetőségét nyilvánvalóan ellehetetlenítő helyzet kialakulásának megelőzése érdekében, valamint figyelembe véve azt, hogy a jogszabályok gazdaságos célt is szolgálnak [Alaptörvény 28. cikk].

30 Ákr. 132. § és 133. § (1) bek.

31 Méptv. 138. § (3) bek. a) pont. „A Törvény lényegében átveszi a korábbi szabályozást az műemlékvédelmi hatósági eljárásra vonatkozóan. (...) Az örökségvédelmi hatóság a műemlékvédelmi érdekek sérelme estén kötelezheti a 138. § (2) bekezdésben felsorolt személyeket bizonyos magatartástól való tartózkodásra vagy cselekvésre, amely általában az eredeti állapot visszaállítására vagy a műemléki érték megőrzésére irányul. Amennyiben a kötelezésben foglalt magatartásnak a kötelezett nem tesz eleget, a hatóságnak lehetősége van a kötelezett helyett annak költségére a szükséges munkákat elvégezni, amely követelés biztosítására jelzálogjog illeti meg a védett kulturális elemen. (...)”. [Méptv. 138. §-ához fűzött indokolás]

ság az így előtte hivatalból induló alapügyben mérlegeléssel úgy dönt, hogy a kötelezést tartalmazó döntése alapján elvégezteti a munkát, úgy annak költsége adók módjára behajtandó köztartozásnak minősül és adók módjára kell behajtani.³² A Méptv. a műemléki kötelezés alapügyét önkéntes teljesítés hiányában követő végrehajtás foganatosítására nem tartalmaz különleges előírást, amely folytán arra végrehajtási hatáskörrel az általános közigazgatási eljárási szabályok értelmében az állami adóhatóság köteles.³³ Mindezeket egybevetve az állapítható meg, hogy az örökségvédelmi hatóság előtt a műemlékvédelmi kötelezettség elmulasztására előírt eljárási rend nem minősül végrehajtási eljárásnak, tehát nem felel meg a végrehajtás foganatosítási szakaszának. Miként arról fentebb már szó esett, a végrehajtást foganatosító állami adóhatóság a szükséges szakmai kompetencia biztosítása végett közreműködő szervezetet vesz igénybe,³⁴ majd a realizált meghatározott cselekmény megfelelősége kapcsán az állami adóhatóság előtti végrehajtási eljárásban a quasi végrehajtást kérő státuszában álló örökségvédelmi hatóságot nyilatkoztatja.³⁵

A fentiek nyomán előállhat az a helyzet, hogy egymással párhuzamosan folyik az örökségvédelmi hatóság előtt az érdemi döntéshez a fenti mérlegelési jogkör gyakorlásával eljutó – további – alapügybeli eljárás és az állami adóhatóság előtti meghatározott cselekményre irányuló végrehajtási eljárás. A szakszerűség és a hatékonyság elvének megfelelően, az egyes eljárások összehangolásához szükségeszerű az érintett hatóságok közti szoros és időszerű információcsere, különös tekintettel arra is, hogy már kiválasztásra kerülhet az állami adóhatóság előtti eljárásban a közreműködő szervezet. Végül a tárgyalta speciális eljárásrend alapján hozott további érdemi döntés kihatásaként az állami adóhatóság előtt korábban már megindított ugyanazon meghatározott cselekmény iránt folyt végrehajtási eljárás megszüntetésre kerülhet, melyből eredően új végrehajtási ügy is indul az örökségvédelmi hatóság megkeresésére, az általa elvégeztetett munka költségének, mint pénzkövetelésnek a behajtása iránt.

32 Méptv. 138. § (6) bek.

33 Ákr. 134. § (1) bek., Kúria K.III.40.688/2021/2. sz. kijelölés tárgyában hozott végzése, Fővárosi Ítéltábla K.700505/2024/2. sz. határozata, Fővárosi Ítéltábla K.700506/2024/2. sz. határozata.

34 17-es lábjegyzet, lásd még Avt.. 123. § (6) bek.

35 Lásd 20. sz. lábjegyzet.

3. Életkorhoz kötött kötelező védőoltás pótlása

Az Alkotmánybíróság több határozatában foglalkozott a kötelező védőoltásokkal.³⁶ A kötelező védőoltások rendszerének alkotmányosságáról szóló 39/2007. (VI. 20.) AB határozat jelenleg ugyan már nem alkalmazható,³⁷ azonban annak megállapításait az ítélkezés változatlanul időtállóan értékeli. Az életkorhoz kötött védőoltások, mint alapjog-korlátozó beavatkozások arányosságát a járványügyi célok és indokok, valamint a szabályozásban megjelenő korlátozások és garanciák összevetése határozza meg. Amikor az állam kötelezővé tesz egyes védőoltásokat, a kockázatok viseléséről dönt. Védőoltások elmaradása ugyanis veszélyeztetheti az egyént és a közösséget, ugyanakkor nincsenek veszélytelen védőoltások. Az állam alkotmányos kötelessége, hogy kizárólag olyan betegségek megelőzésére írjon elő oltási kötelezettséget, amelyek esetében az feltétlenül indokolt, és a gyermekek csak olyan védőoltásokat kapjanak, amelyek a lehető legkisebb egészségügyi kockázattal járnak. Ugyancsak az állam köteles gondoskodni arról, hogy a gyermekek megfelelő életkorban kapják meg a védőoltásokat. A Kúria sem látott semmilyen érdemi okot arra, hogy ne fogadja el az Alkotmánybírósághoz hasonlóan a jogalkotónak azt a tudományos ismeretekre támasztott előfeltevését, hogy az intézményesített védőoltások egyéni és társadalmat érintő előnyei messze meghaladják azokat a lehetséges károkat, amelyek mellékhatásként jelentkezhetnek a beoltott gyermekeknél. A védőoltások elmaradása általában véve sokkal nagyobb kockázatot jelent a gyermekek egészségére, mint maguk a védőoltások. Az érdekmérlegelésnek tehát az a helyes eredménye, hogy az egyéni jogok, így a testi integritáshoz való jog az oltások esetében korlátozható alkotmányos módon.³⁸ A természettudomá-

36 39/2007. (VI. 20.) AB határozat, 3080/2019. (IV. 17.) AB határozat. Az Alaptörvény 2025. április 15-től hatályosan módosításra került. Az életkorhoz kötött kötelező védőoltások jogalkotói újragondolását egyre sürgető hangok különösképp az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében foglaltakra hivatkozással azt az álláspontot képviselik, miszerint azt itt deklarált gyermeki jog – az élethez való jog kivételével – minden más alapvető jogot megelőz, s e rendelkezés egyértelműen abszolút prioritást biztosít a gyermek testi integritásához fűződő jognak. Eszerint várhatóan újabb AB normakontroll kezdeményezésekre kerülhet sor.

37 Az Alaptörvény Záró és vegyes rendelkezések 5. pontja alapján.

38 BH2020.5.147: Kúria Pfv.IV.21.224/2018/7. határozata személyiségi jog megsértése tárgyában., indokolás [29] bekezdés.

nyos erőfeltevésekre tekintettel, az előírt életkorhoz kötött védőoltások alkalmas és szükséges eszköznek minősülnek egyfelől a gyermekek megfelelő testi, valamint szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosításához, másfelől az egész társadalom fertőző betegségekkal, járványokkal szembeni védelméhez. Az államnak is biztosítania kell a gyermekek számára azt a védelmet és gondoskodást, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésükhöz szükséges, ezért az államnak akár a szülőkkel szemben is védelmeznie kell a gyermekek önálló érdekeit. Mivel a védőoltások az érintett egyén és a társadalom többi tagjának egészségét védik, a gyermekeknek érdekük fűződik ahhoz, hogy megkapják az életkorhoz kötött védőoltásokat. Továbbá a gyermekközösségek tagjainak érdekük fűződik ahhoz, hogy a közösség tagjai minél nagyobb számban legyenek immunizáltak.³⁹

3.1. Alapeljárás az egészségügyi igazgatási szerv előtt

A járványügyi tevékenység célja a fertőző megbetegedések, a járványok megelőzése és leküzdése, valamint az emberi szervezet fertőző betegségekkal szembeni ellenálló képességének fokozása.⁴⁰ A védőoltás célja a fertőző betegségekkal szembeni aktív, illetve passzív védettség kialakítása,⁴¹ amely törvényi cél fényében értelmezendők az életkorhoz kötötten kötelező védőoltások kapcsán deklarált kötelezettségek.⁴² A hatósági kötelezésről szóló döntés meghozatalakor a törvényi célok szerinti releváns kérdés az, hogy az adott betegséggel szembeni aktív, illetve passzív védettség a gyermek esetében kialakult-e. Amennyiben ugyanis ezen védettség fennáll, úgy a jogszabályi cél megvalósult, arra tekintettel további kötelezettséget előírni nem lehet.⁴³

39 39/2007.(VI.20.) AB határozat 464., 485. A 2007. évi AB határozat a korábbi Alkotmány hatálya alatt keletkezett, de az Alaptörvény azonosan rendelkezik, ezért a 22/2012.(V.11.) AB határozat szerint az újabb ügyekben is felhasználhatók az Alaptörvény hatályba lépése előtt hozott határozataiban szereplő érvek.

40 Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 56. § (1) bek.

41 Eütv. 57. § (1) bek.

42 A fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet (a továbbiakban: NM rendelet) 5. §

43 BH2021.10.293: Kúria Kfv.IV.37.409/2021. határozata közegészségügy tárgyában hozott közigazgatási cselekmény tárgyában, indokolás [34] bekezdés.

A kötelező védőoltási rendszerre vonatkozó tételes jogi szabályokat az Eütv. 57-58. §§-ai és az NM rendelet tartalmazzák. A népegészségügyi feladat- és hatáskörben eljáró hatóság⁴⁴ e jogszabályokon túlmenően az életkorhoz kötött kötelező védőoltások esetén is okszerűen figyelembe veszi a szakági rendeleti felhatalmazáson⁴⁵ alapulóan kiadott, az Országos Tisztifőorvos által meghatározott adott év védőoltási tevékenységére vonatkozó módszertani levélben (a továbbiakban: VML) foglaltakat mint a védőoltási tevékenységgel összefüggő feladatok gyakorlati végrehajtásához szükséges ismereteket. A VML olyan ismereteket tartalmaz, amelyeket az oltóorvosoknak a védőoltási tevékenység gyakorlati végrehajtásához szükségképpen ismerniük kell. Ilyen ismeretek körébe tartozhatnak az egyes vakcinák tárolásához, beadásához, immunizációhoz szükséges esetleges ismétlődéséhez kapcsolódó ismeretek is. Ebből adódóan, amennyiben a VML szakmai ismeretek körében bizonyos vakcinák esetén ismételt oltás beadását írja elő az oltóorvos számára, az úgy tekinthető, hogy a védőoltással elérni kívánt immunizációhoz szükséges. Az, hogy egy védőoltás beadása elmaradt-e olyan esetekben, amikor oltás egyáltalán nem történt, egyszerűen megállapítható, azonban az adminisztrációs kötelezettségek nem megfelelő teljesítése nem azonosítható az oltás elmaradásának tényével.⁴⁶ Az oltás beadásának körülményei⁴⁷ nem jelentik szükségképpen azt, hogy a védettség nem áll fenn. A védettség fennállását a beadott oltásokra tekintettel a védőoltási tevékenységre vonatkozó módszertani levél megsértése esetén vizsgálni lehet, azonban a VML megsértése nem róható sem az oltásra kötelezett gyermek, sem törvényes képviselői terhére.⁴⁸ Az alapügy érdemét képező kérdésként a gyermek védettsége, az esetlegesen ismételten beadandó oltás egészségügyi kockázata szakértő bevonásával vizsgálható.⁴⁹

Az életkorhoz kötött kötelező védőoltásokra vonatkozó eljárási rendet a szakági miniszteri rendelet 5. §-a határozza meg. A kötelező védőoltás kampá-

44 Az egészségügyi hatósági és igazgatási tevékenységről szóló 1991. évi XI. törvény 2. § (1) bek. d) pont, 11. § (1) és (2) bek.

45 NM rendelet 4. § (2) bek.

46 BH2021.10.293: Kúria Kfv.IV.37.409/2021. határozata közegészségügy tárgyában hozott köz-igazgatási cselekmény tárgyában, indokolás [33] bekezdés

47 Példának okáért a védőoltás beadásának dokumentálása hiányos, a védőoltást nem a jogszabály által feljogosított oltóorvos adta be, illetve, hogy nem ellenőrizhetők az oltóanyag szállítási, tárolási körülményei.

48 BH2021.10.293: Kúria Kfv.IV.37.409/2021. határozata, indokolás [38] és [39] bekezdések.

49 BH2021.10.293: Kúria Kfv.IV.37.409/2021. határozata, indokolás [40] bekezdés.

nyoltás keretében történő felvétele nem lehetőség, hanem kötelezettség, annak elmulasztása jogszabályba ütköző passzivitás.⁵⁰ Az életkorhoz kötött kötelező védőoltásokat 11 éves kortól iskolai kampányoltások keretében kell elvégezni.⁵¹ Az oltási kötelezettség tehát jogszabályban meghatározott életkor betöltéséig áll fenn, így pl. Hepatitis B elleni elmaradt védőoltás esetében a 20. életév betöltéséig.⁵² Azoknál a gyerekeknél, akiknél bármely kötelezően előírt védőoltás elmaradt, az elmaradt védőoltást a legrövidebb időn belül pótolni kell.

A szabad orvosválasztás joga, mint főszabály⁵³ az iskolai kampányoltások esetén nem érvényesül, az korlátozásra kerülhet,⁵⁴ mégpedig nem kizárólag törvény, hanem bármilyen jogszabály által.⁵⁵ A hiányzó oltásokat az oltás végzésére jogosultaknak pótolniuk kell. Az alkalmazandó szakági rendelet több személyt nevez meg oltóorvosként, így oltóorvos az oltásra kötelezett háziorvosa, házi gyermekorvosa, iskolai kampányoltás esetén pedig kizárólag az iskolaorvos. Életkorhoz kötött kötelező védőoltás oltóhelyen végezhető.⁵⁶ A jogalkotó külön nevesíti az iskolai kampányoltást, figyelemmel arra, hogy a kampányoltások nem csak iskolások körében történnek, történhetnek. Az iskolaorvos státuszát a védőoltások tekintetében a kampányoltás keretében beadható védőoltások köre határozza meg, nem pedig az, hogy az oltást hol adja be, így nem jogszabálysértő az, hogy a kampányoltást az iskolaorvos a háziorvosi rendelőjében végzi.⁵⁷

Ha a védőoltás igénybevételére köteles személy e kötelezettségének írásbeli felszólításra sem tesz eleget, az egészségügyi államigazgatási szerv mérlegelés nélküli, kogens eljárási kötelezettségének tesz eleget akkor, amikor elrendeli a védőoltást, amelyet közvetlen járványveszély esetén azonnal végrehajthatóvá is nyilváníthat.⁵⁸ Az életkoránál fogva cselekvőképtelen kiskorú gyermek szüleit is megilleti a tájékoztatáshoz való jog a védőoltás, mint invazív egész-

50 NM rendelet 5. § (1) bek.

51 NM rendelet 5. § (5) bek.

52 NM rendelet 5. § (8) bek. a)- e) pontok

53 Eütv. 8. § (1) bek.

54 NM rendelet 5. § (5) és (9) bek.

55 BH 2020.11.343: Kúria Kfv.II.38.414/2019. határozata kötelező védőoltás tárgyában, indokolás [17] bekezdés.

56 NM rendelet 5. § (9) bek.

57 BH 2020.11.343: Kúria Kfv.II.38.414/2019. határozata kötelező védőoltás tárgyában, indokolás [22] bekezdés.

58 Eütv. 58. § (7) bek.

ségügyi beavatkozás kapcsán, így a védőoltás módjáról, céljáról, helyéről és idejéről a védőoltásra kötelezett személyt, vagy törvényes képviselőjét értesíteni kell.⁵⁹ Az ügyben eljáró egészségügyi államigazgatási szervet a védőoltás elrendelése iránti eljárásban további tájékoztatási kötelezettség nem terheli, eljárása során csak azt kell vizsgálnia, hogy a törvényes képviselő eleget tett-e a védőoltás beadásának biztosítása iránti kötelezettségének, illetve a kötelezettség alól helye van-e ideiglenes vagy végleges mentesítésnek.⁶⁰

Oltási halasztás, mentesítés hiányában a hatóságnak intézkednie kell a kötelező védőoltás beadatásáról, melynek hivatalból indult eljárásban tesz eleget, és a kötelezett önkéntes teljesítésének hiányában el kell rendelni az alaphatározat végrehajtását.⁶¹ Az alapügyben eljáró hatóság a döntés végrehajthatóságától számított öt napon belül hivatalból rendeli el a végrehajtást, és a döntését közli a végrehajtást foganatosító szervvel is.⁶² Figyelemmel arra, hogy vonatkozó ágazati speciális rendelkezés nincs, az általános szabály értelmében a végrehajtást az állami adóhatóság foganatosítja.⁶³ Ennek megfelelően míg az Ákr. alkalmazásában az alapügyben eljáró meghatározott cselekmény elvégzésére kötelező határozatot hozó szerv az eljárás alanyi körét tekintve ügydöntő hatóság,⁶⁴ addig az állami adóhatóság előtti végrehajtási eljárásban az Avt. alkalmazásában a behajtást kérő hatóság mint eljárást kezdeményező jogállásába helyezkedik,⁶⁵ ennél fogva az adóvégrehajítás során a jogvédelem – így a jogorvoslat joga – e szervet is megilleti.⁶⁶

59 Eütv. 58. § (6) bek.

60 Eütv. 58. § (1) és (3) bek., Kúria Kfv.39058/2012/9. számú precedensképes határozata.

61 A szülőnek mint törvényes képviselőnek lehetősége van a védőoltás beadatására vonatkozó kötelezettsége kapcsán a távolmaradás okát jelezni, azt igazolni, illetve az ügyben eljáró hatósághoz kérelmet nyújthat be a gyermeke védőoltás alóli mentesítése érdekében, hivatkozhat tehát a gyermekénél oltási ellenjavallatot jelentő betegségre, állapotra, oltást követő nem kívánatos eseményre az arról szóló orvosi dokumentáció csatolása mellett figyelemmel arra, hogy kérelemre induló eljárásban a bizonyítás terhe a kérelmezőn van, a hatóság az elé tárt tényeket, körülményeket mérlegeli, értékeli [Eütv. 58. § (3), (3a) és (4) bek., Kúria Kfv.37116/2017/3. számú precedensképes határozata].

62 Ákr. 133. § (2) bek.

63 Ákr. 134. § (1) bek., Avt. alapján.

64 Ákr. 9. §

65 Avt. 7. § 4. pont

66 Avt. 24. § (1) bek.

3.2. Végrehajtási eljárás az állami adóhatóság előtt

Jelen ügytípusban maga a végrehajtás a közérdek legális állami kényszerrel való érvényre juttatása iránt zajlik. A végrehajtási kényszer alkalmazását mint szélesebb értelemben a társadalmi konfliktusok kezelésének eszközét a jogalkotó kizárólagosan az államra bízta. Ugyanakkor az elemzett ügytípusban a végrehajtás foganatosítása kapcsán abból szükséges kiindulni, hogy a védőoltás beadása mint meghatározott cselekmény egészségügyi ellátás, egészségügyi szolgáltatás keretében valósul meg, tehát a védőoltás is az Eütv. által szabályozott egészségügyi szolgáltatás. Az állami adóhatóság nyilvánvalóan nem rendelkezik a védőoltás beadásához, mint meghatározott cselekményhez szükséges szakértelemmel, ennélfogva úgy tűnik, hogy külső közreműködő igénybevételének szüksége merül fel. Külső közreműködőként számba vehetőként felmerülő megfelelő kompetenciával rendelkező szakemberként a fent már hivatkozott ágazati, speciális rendelkezésben meghatározott védőoltás beadására jogosult (oltóorvos) szerepvállalása jöhetne szóba, hiszen az alapügyben alkalmazandó jogszabály e tekintetben személyi kötöttségeket deklarál a védőoltás beadása mint meghatározott cselekmény realizálására. Az állami adóhatóság hatáskörébe tartozó végrehajtás alapját képező döntés az általános közigazgatási rendtartás alapján hozott döntés. Az általános közigazgatási rendtartás alapján hozott döntésen alapuló meghatározott cselekmény végrehajtásának szabályait az Avt. rögzíti.⁶⁷ Ennek megfelelően az elemzett meghatározott cselekmény végrehajtása kapcsán az Avt. idevágó⁶⁸ rendelkezése szerint állhatna elő a közreműködő szervezet kiválasztása.⁶⁹ A közreműködő szervezeteket azonban gazdasági tevékenységet folytató személyekként szabályozzák a vonatkozó jogszabályi

⁶⁷ Avt. 122- 125. §§

⁶⁸ Az állami adó- és vámhatóság a meghatározott cselekményt az adós költségére és veszélyére – akár pénzügyőri munkakört betöltő foglalkoztatottjának intézkedésével vagy kényszerítő eszköz alkalmazásával – elvégzi, ha

a) az adós az ismételten kiszabott eljárási bírság ellenére sem teljesítette a meghatározott cselekményt, vagy

b) a meghatározott cselekmény végrehajtása – az életet, egészséget, testi épséget közvetlenül veszélyeztető helyzet megszüntetése érdekében – nem tűr halasztást [Avt. 122. § (6) bek.].

⁶⁹ Avt. 123. § (1), illetve (2) bek.

rendelkezők.⁷⁰ Minden fentebb hivatkozott tételesjogi rendelkezést egybevetve megállapítható az, hogy a jelenleg hatályos szabályok szerint az ol-tóorvos a végrehajtási eljárásban közreműködő szervezetként szóba sem jöhet, így a végrehajtás foganatosítása szakaszában az eljárás alanyaként részt sem vehet.⁷¹

A végrehajtás előzményét képező alapügyben hozott döntés rendszerint a szülőt kötelezi arra, hogy az életkorhoz kötött kötelező védőoltás révén érintett gyermekével – e döntésben – meghatározott helyen és időben személyesen jelenjen meg a védőoltás beadása érdekében. A szülő ezen kötelezettsége személyhez kötött kötelezettség, ezen meghatározott cselekménynek kizárólag ő tud eleget tenni, az állami adóhatóság a kötelezett helyett ezen meghatározott cselekményt nem végezheti el, nincs eljárásjogi alap arra, hogy a kötelezett személyét érintő kényszer-cselekmény foganatosításával realizálásra kerüljön a kötelező védőoltás beadása. Mindezek okán az adóvégrehajtás során rendelkezésre álló eszközök köréből, a jog által megállapított működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között, a kötelezettet együttműködési kötelezettségét hangsúlyozva, szükséges mértékű, egyúttal kizárólagos hatósági kényszerként a kötelezett terhére poenális pénzügyi szankciók kilátásba helyezésével érhető el a végrehajtás alatti önkéntes teljesítés.⁷² Amennyiben azonban a kötelezett pénzügyi rátermettség mellett makacssága az alkalmazott szankciókért való helytállást lehetővé teszi, úgy – tűnhet, hogy – végső soron „megváltásra kerül” az életkorhoz kötött kötelező védőoltás, az adóvégrehajtás további eszköztelensége okán a végrehajtási eljárás megszüntetésre kerül, amelyről való információszerzést követően a nyájimmunitás közérdekének érvényre juttatása ismét alapügybeli hatósági jogalkalmazáshoz szükséges, hogy visszatérjen.⁷³

Végül arra is utalok, hogy kizáró szabály hiányában előállhat az a rendkívüli átmeneti eljárási helyzet is, amikor a kötelezett állami adóhatóság általi önkéntes teljesítésre való felhívását követően,⁷⁴ az állami adóhatóság előtti

70 Vö. ehhez 23-as lábjegyzet.

71 Vö. ehhez Avt. 124. § (4) bek. a) pont.

72 Avt. 122. § (3) és (5) bek.

73 Lásd jelen tanulmány következő 3. pontját.

74 Avt. 122. §

végrehajtási eljárás nyugvását célozza elérni. E körben az értékelendő és értékelhető, méltányolható körülmények jellege nyitott.⁷⁵ A végrehajtás felfüggesztése iránti kérelem elbírálásakor azt mérlegeli az állami adóhatóság, hogy a kötelezett magánérdekét méltányosságból és kivételesen a közérdek elé indokolt-e helyezni. Azonban a gyermek kötelező védőoltás beadásával oksági kapcsolatban álló betegségére hivatkozás meglátásom szerint alapvető egészségügyi szakkérdés, mely az egészségügyi igazgatási szerv előtti alapeljárás során értékelendő⁷⁶ s nem az állami adóhatóság előtti végrehajtás keretében méltányolható körülményként. Az állami adóhatóság mérlegelési jogkörgyakorlásán⁷⁷ nyugvó végrehajtás felfüggesztése iránti kérelem elutasítása esetén a kötelezett fellebbezési jogát gyakorolhatja, majd ezt követően közigazgatási per keretében további jogorvoslattal élhet. S mindeközben telik a kötelezett-ségnek az életkorhoz való kötöttség okán kiemelt jelentőséggel bíró idő.

3.3. Gyermekvédelmi alapeljárás a gyámhivatal előtt

Az államnak akár a szülőkkel szemben is védelmeznie kell a gyermek önálló érdekeit.⁷⁸ Az elérni kívánt cél fontosságával összhangban, az alkalmazható kényszereszközök eredménytelen kimerítését követően, az állami adóhatóság által megszüntetésre került végrehajtási eljárás után, vagy éppenséggel azzal párhuzamosan, gyermekvédelmi hatáskörben a gyámhatóság előtti alapügyként gyakorolható hatósági jogkör a kötelező védőoltás beadatása érdekében.

Amennyiben az életkorhoz kötött kötelező védőoltást elrendelt népegészségügyi feladat- és hatáskörben eljáró egészségügyi igazgatási szerv tuda-

75 Végrehajtás felfüggesztése az állami adóhatóság mérlegelési joga alapján in. Avt. 15. § (3) és (4) bek. A méltányolható körülmény nem jelenti, nem jelentheti az Eütv. 58. § (7) bekezdésében foglalt mentesítési feltételek vizsgálatát, nem nyitja meg annak ismételt lehetőségét [Kúria Kfv.35084/2024/6. számú precedensképes határozata végrehajtás tárgyában, indokolás [42] bekezdés.

76 Új tényen alapuló, kérelemre induló mentesítés iránti eljárás [Eütv. 58. § (3) bek.]

77 A mérlegelési jogkör jogszerű gyakorlása kapcsán lásd a mérlegelési jogkörben hozott közigazgatási határozatok felülvizsgálatáról szóló KMKv 2015.2 A Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiumának 2/2015. (XI. 23.) KMK véleménye.

78 BH2017.3.101: Kúria, Kfv. II. 37.254/2016. határozata határozat bírósági felülvizsgálata tárgyában, indokolás [16] bekezdés.

mást szerez a szülői passzivitásról, úgy ezen információ hivatalos tudomásként – a vármegyei kormányhivatalok egységes hatáskör- gyakorlása folytán – a gyermekvédelmi feladat- és hatáskörben eljáró gyámhatóság részére is rendelkezésre áll. Az Eütv.-ben meghatározott szabályokra, valamint különösen a Gyvt. 68. § (3) bekezdés c) pontjára tekintettel nem merül fel az egészségügyi igazgatási szervtől való hatáskörelvonás, így a gyámhatóság határozatában kötelezheti a szülőt a gyermeke részére való oltás felvételére, mint egészségügyi szolgáltatás igénybevételére.⁷⁹

A védelembé vétel elrendelésének és a veszélyeztetettség megállapításának nem előfeltétele az egészségügyi államigazgatási szerv eljárása és a védőoltás kötelező elrendelése, mert a kötelező oltások felvételének kötelezettsége e nélkül is fennáll, ezért annak elutasítása a kiskorú veszélyeztetettségét önmagában is megalapozhatja. A veszélyeztetettség minden további bizonyítás nélkül megállapítható a kötelező védőoltások beadásának megakadályozása vagy elmulasztása esetén,⁸⁰ és a gyámhatóság hivatalból indított eljárás eredményeképpen a kiskorú védelembé vételét rendelheti el.⁸¹ A gyámhatóság a védelembé vétellel egyidejűleg, a veszélyeztetettség okának megszüntetése érdekében kötelezheti a szülőt arra, hogy gyermeke vegye igénybe az egészségügyi szolgáltatásokat.⁸²

Amennyiben a szülők sem az egészségügyi, sem a gyermekvédelmi szervekkel nem működnek együtt, úgy rendkívül indokolt esetben (pl. gyermek elrejtése) a gyermek családból történő kiemelésére és az ideiglenes nevelésbe vétel elrendelésére is sor kerülhet.⁸³ Az ideiglenes hatályú elhelyezés folytán a gyermek családi környezetből kikerül egy olyan szakemberhez, aki a jogszabályi kötelezettséget betartja. A gyermek családból való kiemelése

79 A Kúria Kfv.37094/2025/7. számú precedensképes határozata gyámhatósági ügyben hozott bp-18/004/92-43/2024. számú közigazgatási határozat, mint közigazgatási cselekmény jogszerűségének vizsgálata tárgyában, indokolás [39] bekezdés.

80 BH2017.3.101: Kúria, Kfv. II. 37.254/2016. határozata határozat bírósági felülvizsgálata tárgyában, indokolás [21] bekezdés.

81 Eütv. 57. § (1) bek., a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 68. § (1) bek.

82 A Kúria Kfv.37094/2025/7. számú precedensképes határozata gyámhatósági ügyben hozott bp-18/004/92-43/2024. számú közigazgatási határozat, mint közigazgatási cselekmény jogszerűségének vizsgálata tárgyában.

83 EH2018.09.K21: Kúria, Kfv.VI.38.026/2017. határozata közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata tárgyában.

egy olyan súlyos hatósági intézkedés, mely felülvizsgálata során a hatóság tovább mérlegeli a gyermek családba való visszahelyezésének lehetőségét, mely érdekében már a szülők együttműködést tanúsíthatnak a jelzőrendszer tagjaival.⁸⁴

4. Záró gondolatok

A kötelezettség realizálása iránt az állami adóhatóság végrehajtási eljárásának folytonosságára érdemi (jog-)hatást gyakorolnak a vármegyei kormányhivatalok hatáskörébe tartozó, az ágazati alapügyből gyűrűző további alapügybéli eljárások. A végrehajtás nyugvását, illetve minél előbbi lezárását, végső soron a hatékonyságot, mint a bürokráciacsökkentési kormányzati szándékot is az időszerű aktív részvétellel bonyolított, hatóságok közti párbeszéd szolgálja. Ezzel összhangban a végrehajtást elrendelésén túlmenően, az azt követő további alapügybéli eljárásokat kiváltó hatáskörgyakorlása révén a vármegyei kormányhivataloknak további, az állami adóhatóság irányában fellépő, információátadási kötelmei jelentkeznek a hatóságok közti minél aktívabb együttműködés követelményével összhangban.

Az adott ágazati ügyben a közhatalom gyakorlásának a jogszabályi célok szerint elérni kívánt konkrétan meghatározott közérdeket szükségszerű szolgáltatnia. Az elemzett ügýtípusokban eltérő hatáskörben eljáró szervek – vármegyei kormányhivatalok és állami adóhatóság – egyedi eljárásaival szemben egyaránt támasztott hatékonyság követelménye csakis e szervek közti kölcsönös és naprakészen információáramlás révén valósulhat meg az egyes, különböző hatáskörben eljáró hatóságok előtti eljárások szoros összefüggésére és egymásra hatására tekintettel.

84 EH2018.09.K21: Kúria, Kfv.VI.38.026/2017. határozata közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata tárgyában, indokolás [43] bekezdés.

Irodalomjegyzék

Bírósági joggyakorlat

BH 2017.3.101: Kúria, Kfv. II. 37.254/2016. határozata

BH 2020.5.147: Kúria Pfv.IV.21.224/2018/7. határozata

BH 2020.11.343: Kúria Kfv.II.38.414/2019. határozata

BH 2021.10.293: Kúria Kfv.IV.37.409/2021. határozata

BH 2023.9.225: Kúria Kfv.II.37.080/2023/5. határozata

BH 2024.5.123: Kúria Kfv.II.37.362/2023/8. határozata

Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiumának 2/2015. (XI. 23.) KMK véleménye

EH 2018.09.K21: Kúria, Kfv.VI.38.026/2017. határozata

Kúria K.III.40.688/2021/2. végzése

Fővárosi Ítéltábla K.700505/2024/2. határozata

Fővárosi Ítéltábla K.700506/2024/2. határozata

Kúria Kfv.35084/2024/6. számú precedensképes határozata

Kúria Kfv.37094/2025/7. számú precedensképes határozata

A Kúria jogegységesítő tevékenysége a végrehajtási jog terén

HORVÁTH EDIT ÍRISZ*

1. Bevezetés – a jogegységesítés szerepe és sajátosságai a végrehajtási jogban

A bírósági végrehajtás a jogállami igazságszolgáltatás egyik kulcsfontosságú területe, hiszen az anyagi jogban megállapított jogok tényleges érvényesülése csak hatékony és jogszerű végrehajtási eljárással biztosítható. A végrehajtási jog gyakorlati jelentősége messze túlmutat tehát a formális jogalkalmazáson: közvetlenül érinti a felek anyagi érdekeit, a hitelezői és adósi pozíciók közötti egyensúlyt, valamint a társadalom jogbiztonságba és magába az igazságszolgáltatásba vetett bizalmát.

A végrehajtási jog sajátos, vegyes jellegű jogterület, amely egyszerre foglal magában anyagi jogi és eljárásjogi szabályokat. Szabályozási alapját elsősorban a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) képezi, kiegészítve a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) rendelkezéseivel, valamint a kapcsolódó anyagi jogi szabályokkal, így különösen a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvénnyel (a továbbiakban: Ptk.) és egyéb külön jogszabályokkal. E komplexitás önmagában is növeli az értelmezési eltérések kockázatát, hiszen a bíróságoknak gyakran kell összehangolniuk eltérő jogterületek rendelkezéseit egy-egy konkrét ügyben. A szabályozás részletgazdag, sokszor technikai jellegű, ami tovább erősíti annak veszélyét, hogy az alsóbb fokú bíróságok jogértelmezése eltérő irányt vegyen. Ez a gyakorlatban bizonytalanságot okozhat mind a jogkereső felek, mind a végrehajtói kar számára, és végső soron a jogbiztonság sérelméhez vezethet.

* Egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar.
DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_3

A jogegységesítés a magyar bírósági rendszerben a jogbiztonság és a következetes ítélkezés alapvető garanciája. A Kúria, mint a legfelsőbb bírói fórum, az Alaptörvény és a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) alapján kiemelt feladatként kezeli az ítélkezési gyakorlat egységének biztosítását. A 2020-ban bevezetett korlátozott precedensrendszernek köszönhetően a Kúria lényegében minden egyes érdemi határozatával jogegységesítő tevékenységet lát el, hiszen az alsóbb fokú bíróságok kötelesek követni a Kúria határozataiban kifejtett jogértelmezést, kivéve, ha attól jogszerűen és indokoltan eltérnek. Ez a kötelező iránymutatás erősíti a joggyakorlat egységét, ugyanakkor, ha ez az egység megbomlik – például eltérő jogértelmezések jelennek meg az ítélkezésben –, szükségessé válik a formális jogegységesítő eszközök alkalmazása. Ilyen eszközök különösen a jogegységi határozatok meghozatala, a jogegységi panaszok elbírálása, valamint az elvi bírósági határozatok és kollégiumi vélemények kibocsátása. Ezek közül a végrehajtási jog területén a kötelező erejű jogegységi határozatok és a jogegységi panaszok bírálata bír a legnagyobb jelentőséggel, hiszen ezek közvetlenül határozzák meg a bíróságok és a végrehajtói kar mindennapi gyakorlatát.

Jelen tanulmány célja, hogy átfogó képet adjon a Kúria jogegységesítő tevékenységéről a végrehajtási jog területén, feltárva azokat a döntéseket, amelyek a gyakorlatban a legjelentősebb hatással voltak az ítélkezés irányára. A következőkben ezért a legfontosabb jogegységi határozatok és jogegységi panaszok bemutatására kerül sor, különös tekintettel azok gyakorlati következményeire és a jogalkalmazás egységére gyakorolt hatásukra.

2. A Jogegységi Panasz Tanács gyakorlata a végrehajtási jog területén

2.1. A Jogegységi Panasz Tanács gyakorlatáról általában

A 2012-ben bevezetett jogegységi panasz intézménye, majd annak a 2020-as jogszabály-módosítások nyomán kialakult jelenlegi formája a Kúria jogegységesítő eszköztárának egyik legdinamikusabban fejlődő eleme. A jog-

egységi panasz eljárás célja, hogy orvosolja azokat az eseteket, amikor a Kúria egyes tanácsai eltérően értelmezik a jogszabályt, és ezzel veszélyeztetik a joggyakorlat egységét. A panasz benyújtására főszabály szerint az érintett fél jogosult, ha úgy véli, hogy a Kúria jogértelmezésétől való eltérés jogszabálysértő volt, ugyanakkor a Bszi. szigorú feltételekhez köti az eljárás megindítását.

A Jogegységi Panasz Tanács hatáskörébe nemcsak az ügyfelek által kezdeményezett jogegységi panaszok tartoznak, hanem az előzetes döntéshozatal iránti jogegységi eljárások is. Ez utóbbi esetben az arra a Bszi. 27. § (2) bekezdésében és a 33. § (1) bekezdésében rögzített személyi kör, de a gyakorlatban tipikusan a Kúria valamely tanácsa, amelynek eljárása során olyan jogkérdés merül fel, amelyben korábbi kúriai gyakorlat létezik, de attól eltérés merülhet fel, köteles az ügyet a Jogegységi Panasz Tanács elé terjeszteni. Ezen jogegységi eljárások célja, hogy a Kúria belső ítélkezési gyakorlata ne váljon széttöredezetté, és a jogértelmezés következetes maradjon. A Jogegységi Panasz Tanács ilyen esetekben a legtöbb esetben egyúttal preventív szerepet tölt be: még az előtt biztosítja a jogegységet, hogy az eltérő kúriai gyakorlat ténylegesen kialakulna.

A végrehajtási jog területén mind a jogegységi panasz, mind az előzetes döntéshozatal jelentősége kiemelkedő. Ennek oka, hogy e jogterületen gyakran merülnek fel olyan értelmezési kérdések – például az elévülés, a jogutódlás, a végrehajtási záradék kiállításának feltételei vagy a végrehajtás megszüntetésének indokai –, amelyekben korábbi kúriai gyakorlat már rögzült, ám az alsóbb fokú bíróságok vagy akár a Kúria egyes tanácsai attól eltérően járhattak vagy járhatnának el. Ilyenkor a Jogegységi Panasz Tanács döntése nem csupán az adott ügyben teremt jogorvoslatot vagy iránymutatást, hanem kötelező erejű jogértelmezést ad a jövőbeni ügyek számára is.

A jogegységi panasz eljárás és az előzetes döntéshozatal tehát egyszerre rendelkezik egyedi jogorvoslati, illetve megelőző és általános jogegységesítő funkcióval. Az előbbi révén korrigálja a konkrét ügyben elkövetett jogértelmezési hibát, az utóbbi pedig biztosítja, hogy a végrehajtási jog szabályainak értelmezése egységes maradjon, még mielőtt ellentétes gyakorlat alakulna ki. E kettős funkció különösen fontos azon jogterületeken, ahol az ügyek nagy száma és az értelmezési mozgástér miatt fokozott a gyakorlat

széttöredezésének veszélye – márpedig a végrehajtási jog tipikusan ilyen terület.

A következőkben a végrehajtási joggal kapcsolatos jogegységi panaszok és előzetes döntéshozatal tárgyában született határozatok bemutatása történik.

2.2. Jogegységi határozatok

A Kúria Polgári Kollégiumának kollégiumvezető-helyettese a kialakult eltérő joggyakorlat miatt jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta abban a kérdésben, hogy - tekintettel a költségmentesség bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet (Kmr.) 15/E. § (8) bekezdésére valamint a bírósági végrehajtási eljárásban felszámítandó általános költségátalány megfizetésének szabályairól szóló 8/2001. (IV. 27.) IM rendelet (Kár.) 6. §-ára is - milyen sorrendben illetve milyen arányban kell kielégíteni a Vht. 164. § (1) bekezdésében meghatározott végrehajtási költségeket, ha a végrehajtás során befolyt összeg még azok együttes összegét sem fedezi. A 2/2013. számú PJE határozatában a Kúria megállapította, hogy amennyiben a végrehajtás során befolyó összeg még a Vht. 164. § (1) bekezdésében meghatározott végrehajtási költségek teljes összegét sem fedezi, abból elsőként a le nem rótt végrehajtási illetéket és az állam által kifizetett végrehajtási költséget kell kiegyenlíteni. A fennmaradó összeget - további privilegiált költség hiányában - a végrehajtási eljárás kezdeményezésével, elrendelésével és foganatosításával kapcsolatban felmerült további költségekre arányosan kell elszámolni.¹

A Kúria elnökhelyettese jogegységi eljárás lefolytatását és határozat hozatalát indítványozta a végrehajtási záradék Vht. 23/C.§-a szerinti kiállításának egyes kérdései tárgyában. Kérdésként vetette fel, hogy a közjegyző a Vht. 23/C. §-a szerinti jogkörében eljárva vizsgálhatja-e a záradékolni kért, alakilag szabályszerűnek látszó közjegyzői okiratba foglalt kötelezettség létrejöttét, érvényességét és fennállását. Az indítványozó a jogegységi tanács állás-

1 2/2013. (V. 9.) Polgári jogegységi határozat, <https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/22013-szamu-pje-hatarozat> [letöltve: 2025.10.07.]

foglalását kérte abban a kérdésben is, hogy ha a záradékolni kívánt okiratba foglalt kötelezettség jogcímét adó jogviszony közjegyzői okirattal igazolt felmondását megelőzően más egyoldalú jognyilatkozat folytán megszűnt, ez önmagában akadálya-e a Vht. 23/C. §-a alapján a végrehajtási záradék kiállításának, illetve okot ad-e a végrehajtási záradék törlésére. Az indítványozó további kérdésként vetette fel, hogy a végrehajtást kérő a végrehajtási záradék Vht. 23/C. §-a alapján igényelt kiállításakor milyen módon tanúsíthatja, hogy a záradékolni kért okiratba foglalt kötelezettséget egyoldalú nyilatkozatával lejárttá tette (felmondta). A 3/2020. számú PJE határozatában a Kúria megállapította, hogy A közjegyző a Vht. 23/C. §-a szerinti jogkörében eljárva nem vizsgálhatja a záradékolni kért, alakilag szabályszerűnek látszó közjegyzői okiratba foglalt kötelezettség létrejöttét, érvényességét és fennállását. A jogegységi határozatban rögzítették továbbá, hogy nem akadálya a végrehajtási záradék Vht. 23/C. §-a alapján történő kiállításának, és nem ad okot a kiállított végrehajtási záradék törlésére sem, ha a záradékolni kért okiratba foglalt kötelezettség jogcímét adó jogviszony egyoldalú jognyilatkozat folytán korábban már megszűnt. A határozat értelmében a végrehajtást kérő a végrehajtási záradék Vht. 23/C. §-a szerinti kiállítása során a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 136. § (1) bekezdés e) vagy g) pontjának megfelelően kiállított közjegyzői tanúsítvánnyal is igazolhatja, hogy a záradékolni kívánt okiratba foglalt kötelezettséget egyoldalú nyilatkozatával lejárttá tette.²

A Fővárosi Ítéltábla elnöke jogegységi eljárás lefolytatását és határozat hozatalát indítványozta abban a kérdésben, hogy a Vht. 212. § (1) és (2) bekezdései alapján van-e helye fellebbezésnek a végrehajtási lap visszavonására, illetőleg a végrehajtási záradék törlésére irányuló kérelmet elutasító végzés ellen. A 3/2021. számú PJE határozatában a Kúria megállapította, hogy a végrehajtási lap visszavonására, illetőleg a végrehajtási záradék törlésére irányuló kérelmet elutasító végzés ellen van helye fellebbezésnek.³

2 3/2020. Polgári jogegységi határozat a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 23/C. §-a alkalmazásának egyes kérdéseiről, <https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/32020-szamu-pje-hatarozat> [letöltve: 2025.10.07.]

3 3/2021. Polgári jogegységi határozat a végrehajtási lap visszavonása, illetőleg a végrehajtási záradék törlése iránti kérelmet elutasító végzés elleni fellebbezés lehetőségéről, <https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/32021-szamu-pje-hatarozat> [letöltve: 2025.10.07.]

A Kúria jogegységi feladatokért felelős elnökhelyettese jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta a törvényszék mint elsőfokú bíróság – a közigazgatási perben hozott ítélethez kapcsolódó – végrehajtási tárgyú végzése elleni fellebbezés elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróság meghatározása tárgyában. Az indítvány szerint eltérő jogértelmezési és jogalkalmazási gyakorlat alakult ki abban a kérdésben, hogy másodfokon az ítéltábla vagy a Kúria járjon-e el. A 3/2021. számú KPJE határozatában a Kúria megállapította, hogy a törvényszék mint elsőfokú bíróság – a közigazgatási perben hozott ítélethez kapcsolódó – végrehajtási tárgyú végzése elleni fellebbezést az ítéltábla bírálja el.⁴

A Fővárosi Ítéltábla elnöke jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat meghozatalát indítványozta. Álláspontja szerint a Kúriának abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy ha az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett zálogjog alapján a zálogkötelezett szemben a zálogtárgyból való kielégítés tűrésére hozott jogerős határozat meghozatalát követően, illetve végrehajtási záradékkal ellátható okiratba foglalt és az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jelzálogszerződés esetén, a zálogkötelezett a zálogjoggal terhelt ingatlan tulajdonjogát átruházza, akkor a zálogjogosult a zálogtárgyból eredő követelését az új tulajdonossal szemben a zálogtárgyból való kielégítés tűrése iránti külön perben érvényesítheti-e, vagy az új tulajdonossal szemben a Vht. 39. § (1) bekezdése alapján – mind a végrehajtási lap kiállítását megelőzően, mind azt követően – a jogutódlás megállapítását kérheti. Az 1/2022. számú PJE határozatában a Kúria megállapította, hogy az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett zálogjogból eredő követelésnek a zálogtárgy új tulajdonosával szembeni érvényesíthetősége tárgyában a Kúria peres eljárásokban kifejtett jogértelmezése a nemperes eljárásokban is irányadó.⁵

A Kúria Polgári Kollégiumának vezetője előzetes döntéshozatali indítványt terjesztett elő, mely szerint negatív hatásköri összeütközés miatt – a Pp. 31. § (2) bekezdésének c) pontja alapján -- a Kúriához kijelölésre felter-

4 3/2021. Közigazgatási és polgári jogegységi határozat a törvényszék mint elsőfokú bíróság – a közigazgatási perben hozott ítélethez kapcsolódó – végrehajtási tárgyú végzése elleni fellebbezést elbíráló bíróság meghatározásáról, <https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/32021-szamu-kpje-hatarozat> [letöltve: 2025.10.07.]

5 1/2022. Polgári jogegységi határozat az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett zálogjogból eredő követelésnek a zálogtárgy új tulajdonosával szembeni érvényesítéséről, <https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/12022-szamu-pje-hatarozat> [letöltve: 2025.10.07.]

jesztett két ügyben a Kúria ítélező tanácsai azonos jogkérdésében eltérő álláspontot foglaltak el, egymással ellentétes tartalmú végzéseket hoztak. A hasonló tényállású ügyekben a Kúriának abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy ha a közjegyző által kibocsátott végrehajtási lap vagy a közjegyző által kiállított végrehajtási záradék alapján indult végrehajtási eljárásban a végrehajtó a végrehajtható okirat kiállítását követően szerez tudomást arról, hogy a végrehajtható okirat kiállítását megelőzően valamelyik fél személyében változás következett be (például a fél elhalálozott), a jogutódlás kérdésében a közjegyzőnek kell-e határoznia a Vht. 211. §-a szerint, vagy a végrehajtást foganatosító bíróságnak a Vht. 39. §-a alapján. Az 1/2023. számú jogegységi határozatában a Kúria megállapította, hogy a végrehajtást foganatosító bíróság hatáskörébe tartozik a döntés a jogutódlás kérdésében, ha a végrehajtható okirat kiállítását követően derül ki, hogy a végrehajtható okirat kiállítását megelőzően a végrehajtást kérő vagy az adós személyében változás állt be.⁶

A Kúria előtt folyamatban lévő közigazgatási perben az eljáró tanács előzetes döntéshozatali indítványt terjesztett elő a jogegység érdekében, mert el kíván térni a mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek végrehajtási, felszámolási vagy önkormányzati adósságrendezési eljárás keretében árverés útján történő értékesítésének szabályairól szóló 191/2014. (VII. 31.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 191/2014. Korm. r.) 1. § (1) bekezdésének értelmezésén alapuló kúriai gyakorlattól, így különösen a Kúria Kfv.VI.37.696/2018/5. számú, Kfv.III.37.122/2016/5. számú, Kfv.II.37.717/2019/10. számú és a Kfv. II.37.575/2021/6. számú határozataitól. Az indítványozó tanács álláspontja szerint az ügyben felmerült elvi jelentőségű jogkérdés az volt, hogy a földárverési eljárás során a mezőgazdasági igazgatási szerv hatósági vagy végrehajtói hatáskörben jár-e el, és hogy a határozata ellen milyen jogorvoslat vehető igénybe. A 3/2023. számú jogegységi határozatában a Kúria megállapította, hogy a mezőgazdasági igazgatási szerv földárverési eljárása nem tartozik a Vht. hatálya alá, ezért eljárásával szemben a Vht. szerinti jogorvoslat általában nem vehető igénybe. Jogegységi határozatában rögzítette továbbá

6 1/2023. Jogegységi határozat (Jpe.III.60.049/2022/8. szám) a végrehajtási eljárásban a felek személyében a végrehajtható okirat kiállítását megelőzően bekövetkezett, de az azt követően észlelt változás esetén a jogutódlás megállapításáról, <https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/12023-jeh-jpeiii6004920228-szam> [letöltve: 2025.10.07.]

a Kúria, hogy ha a végrehajtó elmulasztja értesíteni a föld árverezése érdekében általa megkeresett mezőgazdasági igazgatási szervet arról, hogy nem állnak fenn az árverés feltételei, akkor az arra jogosult végrehajtási kifogást terjeszthet elő a végrehajtó jogsértő intézkedése vagy mulasztása ellen. A kifogásról a végrehajtást foganatosító bíróság dönt polgári nemperes eljárásban. A mezőgazdasági igazgatási szerv árverési eljárásának – így különösen az árverés kitűzése, az árverési hirdetmény közzététele, továbbá az árverés lefolytatása és az árverési jegyzőkönyvben foglalt döntések – jogszerűsége közigazgatási perben vitatható. A közigazgatási perben kell levonni annak jogi következményeit is, ha a végrehajtást foganatosító bíróság a végrehajtási kifogás alapján megállapította a végrehajtó jogsértő mulasztását.⁷

A Kúria előtt folyamatban lévő perben az eljáró tanács előzetes döntéshozatali indítványt terjesztett elő a jogegység érdekében, mert el kíván térni a Kúria Pfv.20.910/2020/8. számon közzétett határozatától. Az indítványozó tanács a következő kérdésekben kérte a Jogegységi Panasz Tanács állásfoglalását: Ha a közjegyzői okirat végrehajtási záradékkal való ellátásának a Vht. 23/C. § (1) és (2) bekezdése szerinti feltételei fennállnak, a követelés elévülését a régi Ptk. 327. § (1) bekezdésében felsorolt cselekmények megszakíthatják-e, vagy ilyen esetben csak a 327. § (3) bekezdése szerint szakítható meg az elévülés? Ha a közjegyzői okirat végrehajtási záradékkal való ellátásának a Vht. 23/C. § (1) és (2) bekezdése szerinti feltételei fennállnak, de a jogosult közvetlen végrehajtás helyett a követelését perben érvényesíti, a követelés elévülésének megszakítására a régi Ptk. 327. § (1) bekezdése irányadó-e? A 9/2023. számú jogegységi határozatában a Kúria megállapította, hogy a régi Ptk 327. § (1) bekezdésében felsorolt cselekmények akkor is megszakítják a követelés elévülését, ha a közjegyzői okiratba foglalt követelés végrehajtási záradékkal történő ellátásának a Vht. 23/C. § (1) és (2) bekezdése szerinti feltételei fennállnak. A követelés elévülésének megszakítására a régi Ptk. 327. § (1) bekezdése az irányadó abban az esetben is, ha fennállnak a közjegyzői okirat végrehajtási záradékkal történő ellátásának a Vht. 23/C. § (1) és (2) bekezdése szerinti feltételei, de a jogosult a közvetlen végrehajtás helyett a követelését perben érvényesíti. Emellett engedélyezte a Kúria, hogy a Gfv.

7 3/2023. jogegységi határozat (Jpe.IV.60.028/2022/11. szám) a mezőgazdasági igazgatási szerv által lefolytatott földárverési eljárásban hozott döntés ellen igénybevehető jogorvoslatról, <https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/32023-jeh-jpeiv60028202211-szam> [letöltve: 2025.10.07.]

III. ítélező tanácsa eltérhet a Bíróági Határozatok Gyűjteményében közzétett Pfv.20.910/2020/8. számú határozattól és az azzal azonos tartalmú egyéb határozatoktól, amelyek a továbbiakban kötelező erejüként nem hivatkozhatóak.⁸

A Kúria P.VI. tanácsa előzetes döntéshozatali indítványt nyújtott be jogegységi eljárás lefolytatására, mert az előtte folyamatban lévő perben a Pp. 172. § (3) bekezdésének értelmezése körében el kívánt térni a Kúria Pfv.21.572/2013/10. és a Gfv.30.449/2021/5. számú határozatától. Az indítványozó annak eldöntését kérte a jogegységi panasz tanácstól, hogy vajon a Pp. 172. § (3) bekezdése szerinti megállapítási per szempontjából „a kért megállapítás a felperes jogainak az alperessel szemben való megóvása érdekében szükséges” eljárásjogi előfeltétel tekintetében – a követelés elévülésének megállapítása iránti kereset esetén – van-e jelentősége annak, hogy a megállapítást kérő féllel szemben kezdeményeztek-e végrehajtási eljárást vagy sem. A 4/2024. számú JEH határozatában a Kúria megállapította, hogy a Pp. 172. § (3) bekezdése alapján – az elévülés joghatásaként – indítható annak megállapítása iránti per, hogy a követelés bíróági eljárásban nem érvényesíthető, ha a megállapítást kérő féllel szemben a jogosult a közjegyzői okiratba foglalt követelés érvényesítése iránt nem kezdeményezett végrehajtási eljárást. Ennek nyomán a Pp. 172. § (3) bekezdése alapján indított perben kötelező erejüként nem hivatkozhatóak a Kúria Bíróági Határozatok Gyűjteményében közzétett Pfv.21.648/2018/12. és Pfv.20.059/2022/8. számú határozatai és az azzal azonos tartalmú határozatai, ha a fél – az elévülés joghatásaként – annak megállapítását kéri, hogy a közjegyzői okiratba foglalt követelés vele szembeni bíróági eljárásban nem érvényesíthető.⁹

A Kúria Polgári Kollégiumának vezetője előzetes döntéshozatali indítványt terjesztett elő, mert a Kúria végrehajtás megszüntetése iránt folyamatban volt felülvizsgálati eljárásban meghozott Pfv.20.585/2022/4. számú, a Bíróági Határozatok Gyűjteményében közzétett ítéletével összefüggésben

8 9/2023. Jogegységi határozat (Jpe.IV.60.038/2023/12. szám) a végrehajtási záradékkal ellátható közjegyzői okiratba foglalt követelés elévüléséről, <https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/92023-jeh-jpeiv60038202312-szam> [letöltve: 2025.10.07.]

9 4/2024. Jogegységi határozat (Jpe.III.60.011/2023/16. szám) a megállapítási per megindítása feltételeinek vizsgálatáról, <https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/42024-jeh-jpeiii60011202316-szam> [letöltve: 2025.10.07.]

széttartó ítélkezési gyakorlat alakult ki: a bíróságok eltérően foglalnak állást a végrehajtási záradék szabályszerűségének megítélésében, amennyiben a közjegyző a felmondás közléséről kiállított kézbesítési tanúsítvány mellékleteként fűzi az okirathoz a felmondásról szóló nyilatkozatot szó szerint tartalmazó jegyzőkönyvet. Az 5/2024. számú JEH határozatában a Kúria megállapította, hogy a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett Pfv.20.585/2022/4. számú határozata a következő kötelező értelmezéssel alkalmazható: A Vht. 23/C. §-a alapján a felmondás közléséről 2015. július 1-e és 2023. szeptember 30-a között kiállított ténytanúsítvány és a felmondás szó szerinti szövegét tartalmazó hozzáfűzött melléklet akkor látható el végrehajtási záradékkal, ha a melléklet az okirat része, azaz a ténytanúsítványból a melléklet egyértelműen beazonosítható, illetve ha kitűnik belőle a tartalmi összefüggés, vagyis konkrét utalás van a melléklettel való kapcsolatra vagy feltűnteti a hozzáfűzött irat számát.¹⁰

A bemutatott jogegységi határozatok világosan kirajzolják a Kúria azon törekvését, hogy a végrehajtási jog területén a jogalkalmazás egységét mind preventív, mind korrekciós eszközökkel biztosítsa. A döntések jelentős mértékben hozzájárultak a hitelezői érdekek gyors és hatékony érvényesítéséhez, a közjegyzői és végrehajtói gyakorlat egyértelmű kereteinek kialakításához, valamint az eljárásjogi garanciák erősítéséhez. Ugyanakkor több határozat¹¹ esetében megfigyelhető, hogy a hatékonysági szempontok előtérbe helyezése az adósi jogérvényesítési lehetőségek szűkítésével járhat, illetve a közjegyzői kontroll csökkentése a végrehajtás megindításakor hosszabb távon növelheti a megszüntetési perek számát. Kritikai szempontból kérdésként merül fel, hogy a gyorsaság és a jogbiztonság közötti kényes egyensúly minden esetben megfelelően érvényesül-e, és a jogegységesítő döntések nem eredményeznek-e túlságosan formalizált, az egyedi ügyek méltányos elbírálását nehezítő gyakorlatot. Mindazonáltal a Kúria által kialakított irányvonal összességében erősíti a végrehajtási eljárások kiszámíthatóságát és a bírósági ítélkezés következetességét, ami hosszú távon a jogbiztonság és az igazságszolgáltatás iránti bizalom szempontjából is kedvező.

10 5/2024. Jogegységi határozat (Jpe.IV.60.058/2023/9. szám) a közjegyző által kiállított tanúsítvány és az ahhoz mellékletként fűzött jegyzőkönyv közokiratnak való megfeleléséről, <https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/52024-jeh-jpeiv6005820239-szam> [letöltve: 2025.10.07.]

11 Például a 4/2024. JEH és a 3/2020. PJE határozat.

2.3. Jogegységi határozat hatályú jogegységi panasz határozatok

A jelen tanulmány kéziratának lezárásáig a végrehajtási jog területén nem született olyan jogegységi panasz határozat, amely jogegységi határozat hatályával bírt volna.

Ez utalhat arra, hogy bár a jogegységi panasz jogintézményéhez egyre gyakrabban nyúlnak sikerrel a jogkeresők, a végrehajtási jogban eddig nem merült fel olyan jogkérdés, amely az ítélkezési gyakorlat egységének biztosítása érdekében a legmagasabb szintű, kötelező erejű értelmezést igényelte volna a felek részéről. Ez részben a jogegységi panasz előterjeszthetőségének szigorú szabályaival (visszautasítási okok), részben a végrehajtási jog speciális jellegével, részben pedig azzal magyarázható, hogy az e területen jelentkező értelmezési eltéréseket többnyire a rendes jogegységi eszközök – például a jogegységi határozatok vagy kollégiumi vélemények – is képesek kezelni. Ugyanakkor nem zárható ki, hogy a jogintézmény jövőbeni fejlődése és a precedensjelleg erősödése mellett a végrehajtási jog területén is megjelenjenek ilyen hatályú döntések, különösen a közjegyzői és bírósági hatáskörök metszéspontján vagy a fogyasztóvédelmi végrehajtási ügyekben.

3. Kollégiumi vélemények a végrehajtási jog területén

A Kúria jogegységesítő eszköztárában a kollégiumi vélemények sajátos szerepet töltenek be. Bár nem bírnak a jogegységi határozatokhoz vagy a jogegységi panasz döntéseihez hasonló kötelező erővel, mégis meghatározó jelentőségük van a bírósági és a végrehajtói gyakorlat alakításában. Céljuk, hogy iránymutatást adjanak olyan jogkérdésekben, amelyekben ellentmondásos gyakorlat alakult ki, de a helyzet még nem indokolja a formális jogegységi eljárás lefolytatását, illetve ahol a megoldás inkább szakmai konszenzus kialakítását igényli.

A végrehajtási jog területén a kollégiumi vélemények száma kifejezetten csekély, hiszen mindössze három esetben érintették a Vht. egyes rendelkezéseit:

- 1/2008. (V. 19.) PK vélemény – a PK 10. számú állásfoglalás meghaladottá nyilvánításáról és a közös tulajdon megszüntetésének egyes kérdéseiről szóló iránymutatásában érintette a végrehajtási jogot is, különösen a közös tulajdon értékesítésével kapcsolatos végrehajtási szabályokat¹²
- 3/2009. (VI. 24.) PK vélemény – a társasági jogban érvényesülő elővásárlási jog egyes kérdéseit tárgyalva utalt a Vht. vonatkozó rendelkezéseire, különösen az árverési értékesítések kapcsán¹³
- 1/2022. (IX. 20.) KK-PK vélemény – a csődtörvény 33/A. § (9) bekezdése szerinti biztosíték nyújtására vonatkozó végzés végrehajtási szempontú minősítésével kapcsolatban adott iránymutatást, amely közvetlenül érinti a Vht. alkalmazását, hiszen meghatározza, mikor és milyen módon indítható végrehajtás ilyen biztosítékra vonatkozó határozat alapján¹⁴

E három vélemény jól mutatja, hogy a kollégiumi vélemények a végrehajtási jog területén jellemzően csak áttételesen vagy speciális jogterületekhez kapcsolódóan jelennek meg. Míg a 2008-as és 2009-es vélemények inkább jogterületek közötti összefüggéseket tisztáztak (a polgári jog és a társasági jog metszéspontjában), addig a 2022-es vélemény kifejezetten aktuális és gyakorlati jelentőségű, hiszen a csőd- és felszámolási eljárások, valamint a végrehajtási eljárás kapcsolódási pontjait érinti. Bár kötelező erővel nem bírnak, a bíróságok és a végrehajtók a gyakorlatban rendszerint követik ezeket az iránymutatásokat. Ennek oka, hogy a vélemények a Kúria kollégiumainak szakmai álláspontját tükrözik, figyelmen kívül hagyásuk pedig a későbbi felülvizsgálati vagy akár jogegységi eljárás kockázatát hordozza.

4. Végrehajtási jog a joggyakorlat-elemző csoportok előtt

A Kúrián működő joggyakorlat-elemző csoportok feladata, hogy átfogóan

12 1/2008. (V. 19.) PK vélemény. <https://kuria-birosag.hu/hu/kollvel/12008-v-19-pk-velemeney> [letöltve: 2025.10.07.]

13 3/2009. (VI. 24.) PK vélemény. <https://kuria-birosag.hu/hu/kollvel/32009-vi-24-pk-velemeney> [letöltve: 2025.10.07.]

14 1/2022. (IX. 20.) KK-PK kollégiumi vélemény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény 33/A. § (9) bekezdése szerinti biztosíték nyújtására vonatkozó végzés végrehajtás szempontjából történő minősítéséről. <https://kuria-birosag.hu/hu/kollvel/12022-ix-20-kk-pk-kollegiumi-velemeney-csodeljarasrol-es-felszamolasi-eljarasrol-szo-lo-1991> [letöltve: 2025.10.07.]

vizsgálják a bírói gyakorlatot egy-egy jogterületen vagy jogintézmény körében, feltárják az ellentmondásokat, és javaslatot tesznek a gyakorlat egységesítésére. Bár a joggyakorlat-elemző csoportok vizsgálatai nem minősülnek kötelező erejű jogegységesítő aktusnak, megállapításaik és ajánlásaik ténylegesen erős orientáló hatást gyakorolnak a bírósági gyakorlatra, és sokszor előkészítik a későbbi jogegységi határozatokat vagy kollégiumi véleményeket.

A végrehajtási jogot közvetlenül érintő vizsgálatok száma nem jelentős, ugyanakkor a jogterület szempontjából két joggyakorlat-elemző csoport által készített jelentés is releváns megállapításokat tett:

- A közös tulajdon megszüntetésével kapcsolatos bírói gyakorlat – a vizsgálat elsősorban a közös tulajdon megszüntetésének anyagi jogi és eljárásjogi kereteit elemezte, de kitért a bírósági végrehajtás szerepére is, különösen a közös tulajdon árverés útján történő értékesítésének gyakorlati problémáira. A jelentés többek között rámutatott az árverési eljárás elhúzódásának okaira, a becsérték-megállapítás egységesítésének szükségességére, valamint az árverési szabályok és a Vht. közötti összhang erősítésének igényére.¹⁵
- Az ingatlan-nyilvántartási joggyakorlat – a vizsgálat főként az ingatlan-nyilvántartási eljárás jogértelmezési kérdéseire fókuszált, de több ponton érintette a végrehajtási eljárással való összefonódásokat. Ilyen például a végrehajtási jog bejegyzésének, módosításának és törlésének feltételrendszere, valamint a végrehajtási eljárásban árverésen értékesített ingatlan tulajdonjogának átvezetése az ingatlan-nyilvántartásba. A jelentés hangsúlyozta, hogy az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzések során a végrehajtási eljárásból származó okiratok formai és tartalmi vizsgálata kiemelt jelentőségű a jogbiztonság szempontjából.¹⁶

E vizsgálatok tanulsága, hogy a végrehajtási jog önálló, átfogó joggyakorlat-elemző csoport általi vizsgálata ritka, a jogterület inkább más jogágak – például polgári jog vagy közigazgatási jog – határán kerül ezek látóterébe. Ez

15 „A közös tulajdon megszüntetésével kapcsolatos bírói gyakorlat” vizsgálatára felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/jgy_kozos_tulajdon_osszefoglalo_orosza.pdf [letöltve: 2025.10.07.]

16 Az Ingatlan-nyilvántartási joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/az_ingatlan-nyilvantartasi_joggyakorlat-elemzo_csoport_osszefoglalo_velemenye_1.pdf [letöltve: 2025.10.07.]

ugyan biztosítja, hogy a végrehajtási jog kérdéseit szélesebb kontextusban elemezzék, ugyanakkor azt is jelenti, hogy a vizsgálatok nem mindig adnak teljes képet a végrehajtási jog aktuális problémáiról.

Összességében a joggyakorlat-elemző csoportok által tett megállapítások a végrehajtási jogban is hozzájárultak a jogalkalmazás egységesítéséhez, különösen a technikai jellegű, eljárásrendi kérdésekben. A terület komplexitása és társadalmi-gazdasági jelentősége azonban indokolná, hogy a Kúria a jövőben kifejezetten a végrehajtási jog egészére kiterjedő, célzott joggyakorlat-elemző vizsgálatot is lefolytasson.

5. Egyéb egységesítő tevékenység a végrehajtási jog területén

A végrehajtási jog egységes értelmezését nem kizárólag a Kúria formális jogegységesítő eszközei biztosítják. Számos olyan szakmai fórum és konzultációs mechanizmus működik, amelyben a Kúria bírái, kollégiumvezetői közvetlenül vagy közvetve részt vesznek, és amelyek révén a Kúria jogértelmezési szempontjai a formális határozatokon túl is beépülnek az alsóbb fokú bíróságok gyakorlatába.

E körben kiemelt szerepe van a Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Értekezletének (CKOT), amely az ország valamennyi törvényszéki és ítéltáblai polgári kollégiumvezetőjét, valamint a Kúria Polgári Kollégiumának vezetését tömöríti. A CKOT természetesen a Vht. értelmezése terén is fejtett ki jogértelmező és ezáltal jogegységesítő tevékenységet.¹⁷ Erre jó példa a végrehajtási kifogás előterjesztésének határidejéről szóló állásfoglalás, amely

17 Értelmezett rendelkezések: Vht. 7. § (1) bek., 9. §, 11. § (2) bek., 12. §, 13. § (1) bek., 19. §, 19. § (1) bek., 19. § (2) bek., 20. §, 23/C. § (1) bek., 23/C. § (2) bek., 31/E. § (1) bek., 33. § (1) bek., 34. §, 34. § (5) bek., 35/C. §, 39. §, 39. § (1) bek., 39. § (3) bek., 39. § (4) bek., 39. § (6) bek., 40. § (1) bek., 41. §, 45/A. §, 45/A. § (1) bek., 45/A. § (2) bek., 45/A. § (3) bek., 45/A. § (4) bek., 46. §, 46. § (1) bek., 47. § (1) bek., 47. § (3) bek., 48. §, 48. § (1) bek., 48. § (2) bek., 48. § (3) bek., 50. § (4) bek., 52. §, 52. § a) pont, 52/A. §, 54. § (1) bek., 54. § (3) bek., 55. § (1) bek., 56. §, 60. § (2) bek., 82/A. § (7) bek., 104. § (3) bek., 114. § (2) bek., 114/A. §, 114/A. § (1) bek., 114/A. § (2) bek., 114/A. § (10) bek., 114/A. § (11) bek., 114/A. § (12) bek., 137. §, 137. § (1) bek., 137. § (2) bek., 140. § (1) bek., 140. § (2) bek., 140. § (6) bek., 140. § (7) bek., 140/A. §, 141. § (3) bek., 154/A. § (10) bek., 157. § (4) bek., 157. § (5) bek., 171. § (4) bek., 172. § (1) bek., 173. § (2) bek., 174. §, 183. §, 204/H. §, 212. §, 212. § (1) bek., 212. § (2) bek., 213. §, 217. §, 217. § (1) bek., 217. § (2) bek., 217. § (3) bek., 217. § (5) bek., 217/A. § (5) bek., 217/B. §, 217/B. § (1) bek., 217/B. § (2) bek., 218. §, 221. § (2) bek., 224. § (2) bek., 224/A. §, 225. § (2) bek., 226. § (3) bek.

rögzítette, hogy a kifogást – a Vht. 217. § (1) bekezdésére figyelemmel – az intézkedéstől számított tizenöt nap alatt kell előterjeszteni, függetlenül attól, hogy a kifogást tevő mikor szerzett tényleges tudomást az intézkedésről.¹⁸ Bár ezen állásfoglalások nem kötelező erejűek, a bírósági gyakorlatban erős iránymutató hatással bírnak. A Kúria jelenléte ezen a fórumon biztosítja, hogy a legfelsőbb bírói fórum jogértelmezési gyakorlata közvetlenül hasson a szakmai konszenzus kialakítására.

Hasonló funkciót töltenek be az országos kollégiumvezetői értekezletek, ahol a Kúria vezető bírái rendszeresen tartanak előadásokat és szakmai konzultációkat a végrehajtási jog aktuális problémáiról. Ezek az értekezletek alkalmat adnak arra, hogy az ítélkezési gyakorlatban tapasztalt eltéréseket a Kúria szempontjai szerint értékeljék, és egységes értelmezési irányokat alakítsanak ki, még ha ezek nem is öltének formális alakot.

Egyes esetekben a Kúria szakmai védnökségével tematikus országos bírói értekezleteket is rendeznek, amelyek kifejezetten egy-egy jogterület – például a végrehajtási jog – problémáira összpontosítanak. Az ilyen rendezvényeken elhangzó szakmai állásfoglalások ugyan szintén nem bírnak kötelező erővel, de az alsóbb fokú bíróságok számára erős orientációs szerepet töltenek be.

Nem elhanyagolható továbbá a belső kúriai szakmai konzultációk szerepe sem. Ezek a szakmai egyeztetések, amelyek gyakran a különböző ítélkező tanácsok közötti informális véleménycserét jelentik, ritkán kerülnek nyilvánosságra, de eredményeik beépülnek a kúriai előadásokba és az országos értekezletek anyagaiba, ezáltal közvetve befolyásolják a bírósági gyakorlatot.

Ezek az eszközök és fórumok együttesen hozzájárulnak ahhoz, hogy a Kúria jogegységesítő szerepe ne korlátozódjon a formális jogi aktusokra. Bár jogilag nem kötelező erejűek, gyakorlati jelentőségük vitathatatlan: elősegítik az egységes ítélkezést, és hidat képeznek a mindennapi jogalkalmazási problémák és a Kúria elvi iránymutatásai között.

6. Összegzés

A tanulmány áttekintette a Kúria jogegységesítő tevékenységét a végrehajtási jog területén, bemutatva a formális jogegységi határozatoktól a kollégi-

18 CKOT2019.04.16:68.

umi véleményeken és joggyakorlat-elemző csoportokon át a kevésbé formális, de ténylegesen befolyásos egységesítő fórumokig. A vizsgált döntések és mechanizmusok világosan kirajzolják, hogy a Kúria szerepe a végrehajtási jog egységes értelmezésében többretegű: egyszerre preventív, korrekciós és orientáló jellegű. Az elmúlt években megfigyelhető az értelmezési keretek fokozatos szűkítése, a formalizált jogegységi döntések számának emelkedése és a kötelező iránymutatások súlyának növekedése, amelyet a 2020-ban bevezetett korlátozott precedensrendszer tovább erősített. A gyakorlatban ez gyorsabb alkalmazkodást jelent az új kúriai jogértelmezésekhez, ugyanakkor csökkenti az alsóbb fokú bíróságok mérlegelési mozgásterét.

A végrehajtási jog területén egyre nagyobb szerepet kap a technológiai és eljárási digitalizáció: az elektronikus árverések, az online iratbetekintés és a digitalizált végrehajtói intézkedések új értelmezési kérdéseket vetnek fel, amelyekre a jogegységesítésnek reagálnia kell. E folyamat az ügyintézés gyorsaságát növeli, de fokozza a hibalehetőségek kockázatát és a formai jogviták számát. A legnagyobb kihívást továbbra is a gyorsaság és a jogbiztonság közötti egyensúly fenntartása jelenti. Egyes jogegységi határozatok – különösen a közjegyzői kontrollt szűkítő irányok – a hitelezői érdekek gyors érvényesítését előtérbe helyezve korlátozhatják az adósi jogérvényesítést, ami hosszabb távon a megszüntetési perek számának növekedését eredményezheti. Ezzel párhuzamosan kihívást jelent az eljárásjogi és anyagi jogi szabályok összhangjának biztosítása, különösen a Vht., a Pp., a Ptk. és a speciális ágazati jogszabályok határterületein, ahol gyakran keletkezik értelmezési bizonytalanság.

A jövőben várhatóan erősödik az uniós jog és a nemzetközi bírói gyakorlat hatása a végrehajtási jogra. Az Európai Unió Bíróságának és az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéletei – különösen a fogyasztóvédelmi és a tisztességes eljárás garanciái területén – beépülhetnek a Kúria jogegységesítő gyakorlatába, új típusú, összehasonlító jogértelmezési feladatokat róva a tanácsokra. Emellett felértékelődhetnek a tematikus, célzott joggyakorlat-elemző vizsgálatok, amelyek eddig inkább más jogterületek vizsgálatának kísérőjeként érintették a végrehajtási jogot, a jövőben azonban indokolt lehet önálló, teljes körű elemzésük.

Összegzésként megállapítható, hogy a Kúria jogegységesítő tevékenysége a végrehajtási jog területén alapvetően erősíti a jogbiztonságot és az ítélke-

zés következetességét, ugyanakkor folyamatos egyensúlykeresést igényel a hatékonyság, a gyorsaság és az egyedi ügyek méltányos elbírálása között. A jövő kulcsa abban rejlik, hogy a jogegységesítés ne csupán formális, hanem adaptív és a gyakorlati problémákra érzékeny mechanizmus maradjon, amely képes reagálni a társadalmi, technológiai és jogi környezet változásaira.

Irodalomjegyzék

Bírósági joggyakorlat

„A közös tulajdon megszüntetésével kapcsolatos bírói gyakorlat” vizsgálatára felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye

Az Ingatlan-nyilvántartási joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye

1/2008. (V. 19.) PK vélemény – a PK 10. számú állásfoglalás meghaladottá nyilvánításáról és a közös tulajdon megszüntetésének egyes kérdéseiről szóló iránymutatásában érintette a végrehajtási jogot is, különösen a közös tulajdon értékesítésével kapcsolatos végrehajtási szabályokat

3/2009. (VI. 24.) PK vélemény – a társasági jogban érvényesülő elővásárlási jog egyes kérdéseit tárgyalva utalt a Vht. vonatkozó rendelkezéseire, különösen az árverési értékesítések kapcsán

2/2013. (V. 9.) Polgári jogegységi határozat

3/2020. Polgári jogegységi határozat a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 23/C. §-a alkalmazásának egyes kérdéseiről

3/2021. Polgári jogegységi határozat a végrehajtási lap visszavonása, illetőleg a végrehajtási záradék törlése iránti kérelmet elutasító végzés elleni fellebbezés lehetőségéről

3/2021. Közigazgatási és polgári jogegységi határozat a törvényszék mint elsőfokú bíróság – a közigazgatási perben hozott ítélethez kapcsolódó – végrehajtási tárgyú végzése elleni fellebbezést elbíráló bíróság meghatározásáról

1/2022. Polgári jogegységi határozat az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett zálogjogból eredő követelésnek a zálogtárgy új tulajdonosával szembeni érvényesítéséről

- 1/2022. (IX. 20.) KK-PK vélemény – a csődtörvény 33/A. § (9) bekezdése szerinti biztosíték nyújtására vonatkozó végzés végrehajtási szempontú minősítésével kapcsolatban adott iránymutatást, amely közvetlenül érinti a Vht. alkalmazását, hiszen meghatározza, mikor és milyen módon indítható végrehajtás ilyen biztosítékra vonatkozó határozat alapján
- 1/2023. Jogegységi határozat (Jpe.III.60.049/2022/8. szám) a végrehajtási eljárásban a felek személyében a végrehajtható okirat kiállítását megelőzően bekövetkezett, de az azt követően észlelt változás esetén a jogutódlás megállapításáról
- 3/2023. jogegységi határozat (Jpe.IV.60.028/2022/11. szám) a mezőgazdasági igazgatási szerv által lefolytatott földárverési eljárásban hozott döntés ellen igénybevehető jogorvoslatról
- 9/2023. Jogegységi határozat (Jpe.IV.60.038/2023/12. szám) a végrehajtási záradékkal ellátható közjegyzői okiratba foglalt követelés elévüléséről
- 4/2024. Jogegységi határozat (Jpe.III.60.011/2023/16. szám) a megállapítási per megindítása feltételeinek vizsgálatáról
- 5/2024. Jogegységi határozat (Jpe.IV.60.058/2023/9. szám) a közjegyző által kiállított tanúsítvány és az ahhoz mellékletként fűzött jegyzőkönyv közokiratnak való megfeleléséről

Az adóvégrehajtás gyakorlati kihívásai

KRAPPAI FERENC*

1. Bevezető gondolatok

Az adóvégrehajtás gyakorlati kihívásainak elemzése során több tényezőt emelhetünk ki, melyek közül jelen tanulmány az alábbi három tárgykört érinti:

1. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV), mint állami adóhatóság elsődleges feladata a központi költségvetési bevételek biztosítása. Mindezt az adó jellegű követelések érvényesítésével kell megvalósítani, azonban jelentős szerepet kapnak azon követelések is, amelyeket az állami adóhatóság nem közvetlenül tart nyilván saját adószámláján. Ezen követelések az ún. megkeresésre történő végrehajtásokhoz kapcsolhatók.

2. Az adóhatósági végrehajtás kihívásai napi szintű gyakorlati kérdéseket vetnek fel. Folyamatos – akár napi szintű - mozgás tapasztalható a hátralékok összegében (a kötelezettségek egyes része növekszik, míg más részük csökken), de folyamatosan tapasztalhatók olyan kihívások is, amelyek hosszabb időszakok eredményei. Ilyen kérdéskör lehet a hátralékos adósok számának, hátralékuk összegének alakulása, de ilyen körülmény lehet azon adózói magatartások folyamatos változása is, amelyek arra irányulnak, hogy a költségvetési bevételek ne teljesüljenek.

3. A jelzett problémák mind-mind kihívásokként jelentkeznek a napi munkavégzésben. A kihívások azonban természetes – már-már kívánatos – jelenségek egy folyamat működésében. Ha ugyanis egy rendszerben fennakadások, megoldandó kérések merülnek fel, arra válaszokat kell találni. A válaszok pedig innovációkat szülnek, amik hatékonyabbá teszik a rendszer

* Főosztályvezető-helyettes, Nemzeti Adó- és Vámhivatal Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Igazgatósága. DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtás.1_4

működését. Az állami adóhatóság a közigazgatási szervek között élen jár az innovatív megoldások alkalmazásában és nem csupán hazai viszonylatban, de az Európai Unió egészét tekintve is.

Az állami adóhatóság végrehajtási tevékenységével szembeni elvárásokat több nagy csoportba lehet összegyűjteni. Több elvárás is megfogalmazható, azonban bizonyos ragsort fel lehet állítani. Az elvárások mellett a rendelkezésre álló kapacitásokat is figyelembe kell venni és így kell a lehető leghatékonyabb folyamat kiépítésére törekedni.

2. Az állami költségvetési bevételek biztosítása

Mint már említésre került, a legfontosabb elvárás az adóhatóság egészével szemben, így a végrehajtási szervezettel szemben is a költségvetés bevételeinek biztosítása. Az állami adóhatóság felel a központi bevételek majd egészének teljesüléséért. Éves szinten kerül meghatározásra, hogy mi az a cél, amit teljesíteni szükséges. Az alap feladatokat ennek elérése érdekében kell megszervezni.

Az állami adóhatóság az elsődleges közigazgatási végrehajtási szerv (szemben az önkormányzati adóhatóságokkal). Minden olyan követelésnek, amely nem mellérendelt jogviszonyok alanyainak jogvitájából fakad, az állami adóhatóság az elsődleges behajtó szerve. Az adóvégrehajtási jogviszony tehát egy alá-fölé rendeltségi kapcsolatot feltételez az adós és végrehajtást kérő/végrehajtó között. Ágazati jogszabályok széles köre határozza meg azokat az élethelyezeteket, amikor egy állami szerv (vagy kvázi szerv) a követelését önkéntes teljesítés hiányában kikényszerítheti a kötelezettől. A kikényszerítéshez az állami adóhatóság „segítsége” vehető igénybe. Az erre jogosultak ún. megkereséses eljárásban keresik fel az állami adóhatóságot és adják át követeléseiket, amelyeket az adóhatóság „származékosan” vesz nyilvántartásba elkülönítetten a klasszikus adókövetelésektől.

Az ilyen megkeresések számosságukban és összegaszerűségükben is egyre jelentősebb feladatot generálnak az állami adóhatóság számára. A behajtásukra főszabály szerint azonos elvek vonatkoznak, de vannak olyan eltéré-

sek, amelyek megerősítik a korábban is kiemelt tényt: a klasszikus adóbevételek érvényesítése a NAV elsődleges feladata.

Az adóhatósággal szemben további fontos elvárás, hogy elsődlegesen segítse az adózókat az önkéntes teljesítésben. Sok adózó ismereteinek vagy lehetőségeinek hiánya miatt nem teljesíti kötelezettségét. Ezen kört az adóhatóságnak pontosan be kell tudni határolni és számukra a szükséges támogatást megadni az önkéntes teljesítés érdekében.

Az adóhatóság vonatkozásában a végrehajtás szűkebb és tágabb értelemben is értelmezhető. A követelések behajtása egyfelől egy szűkebb fogalmat takar, amikor is a hatóság egy klasszikus végrehajtó szervnek feleltethető meg. Az állami adóhatóság végrehajtási tevékenysége azonban ettől szélesebb körű és ebben a tágabb értelemben kell fő feladatát – a költségvetési érdekeket – szem előtt tartania. A követelések kezelése, nyilvántartása, az azokkal összefüggésben gyakorolt méltányossági – fizetési kedvezményi – feladatok éppúgy ennek a végrehajtási szervezetnek a részét képezik, mint a klasszikus végrehajtáson túl a hitelező feladatok ellátása is. Ezen részek lemelek önálló szervezeti struktúrákban működnek, de mindegyik szorosan egymáshoz is köthető feladatot lát el és végső soron a költségvetés érdekeit tartják szem előtt.

Az adóhatóság működésében az arányosság több szempontból is kiemelt szerepet tölt be. Alapelvként jelenik meg azon elvárás, hogy az adósokkal szemben arányos végrehajtást kell lefolytatni, tehát csak annyiban lehet a kényszerítő eszközökkel élni, amennyiben azok szükségesek az eredményességhez. Az arányosság ezen felül azonban a feladatellátás szervezésében is fontos szerepet tölt be. Nem minden kötelezettség behajtására jut azonos kapacitás. Ezért arányosan kell beosztani a rendelkezésre álló erőforrásokat úgy, hogy az részrehajlás mentes legyen, ugyanakkor a költségvetési kockázat szempontjából jelentősebb követelésekre nagyobb figyelem jusson.

Az előzőekben felsorolt elvárásoknak az állami adóhatóság csak a tevékenységének tudatos szervezésével tud megfelelni. A tevékenység szervezéssel összefüggésben szűkebb és átfogóbb perspektívát is meg kell említeni.

Stratégiai oldalról közelítve alapvető fontosságú, hogy a végrehajtási folyamatok kialakításában egységes elvek szerint történjen az adóhatóság munkája. A kapacitásokat figyelembe vevő struktúrában a hatékonyságnak

van kiemelt szerepe. A hatékonyság eléréséhez az adatok megfelelő kezelése/elemzése elengedhetetlenül fontos. Az adóhatóságnak ebben számos előremutató, korszerű megoldása van már, ahol az adózókról rendelkezésre álló – rendkívül sokrétű - információk célhoz kötötten kerülnek hasznosításra. Ezáltal a fókusz azon hátralékos ügyekre helyeződik, amelyekben a költségvetési elvárások a legjobban teljesíthetők.

Az adatok jövőre mutató elemzésén túl kiemelt fontosságú a statisztikai adatelemzés is, ahol a múlt intézkedései, eredményei kerülnek értékelésre és az így levont következtetésekkel még hatékonyabbá lehet tenni a szervezetet.

Szűkebb szemszögből vizsgálódva pedig az egyedi ügyek szintjén is egyidejűleg több kihívást jelentő tényezőre kell figyelemmel lenni. A végrehajtási cselekmények foganatosításakor minden esetben jogszerűen kell eljárni. Az adóvégrehajtásban a hatósági-jogi feladatok is nagy szerepet kapnak, hiszen az elsőfokú végrehajtó szerv számos adózói beadvány kezelése során hoz olyan döntéseket, amelyek önálló jogorvoslattal támadhatók. A jogszerűségnek és az egységes elvek mentén történő jogalkalmazásnak kiemelt szerepe van, de azt is hangsúlyozni kell, hogy az adóvégrehajtó jogi-hatósági munkáját egy jogorvoslati eljárás keretében akár saját maga is korrigálhatja (a teljes mértékben helyt adó saját hatáskörű döntéshozatal útján).

Az egyedi ügyek kezelése szintjén sajátos kihívásnak tekinthető az adóvégrehajtásban annak a lehetősége is, hogy sok esetben a nem teljesítő eredeti kötelezett adóssal szemben további, mögöttes felelősségi eljárások és végrehajtások is kezdeményezhetők.

3. Az adóvégrehajtások gyakorlati kihívásai

Az előzőekben általánosságban említett adóvégrehajtási kihívások után a következőkben vizsgáljunk meg néhány konkrét tényezőt, amely megpróbáltatások elé állítja akár az adóvégrehajtás szervezetrendszerét, akár egyedi szinten az adóvégrehajtót.

A kihívások némelyike hosszú évek óta fennálló tényező, míg mások újszerű jelenségekből fakadnak. A régóta fennálló „megpróbáltatásokat” – példálózó jelleggel - az alábbiakban lehet megemlíteni:

- Elaprózódó hátralékok: egyre több az az adós, akik viszonylag kevesebb hátralékkal rendelkeznek. A későbbiekben részletesebben elemzem e jelenség mivoltját és veszélyét.
- Elszegényedő magánszemélyes hátralékos kör: sajnos nagyon sok olyan hátralékos magánszemély áll végrehajtás alatt (vagy akár még csak végrehajtással se érintett, de tartozása van), akiknél érdemi eredményt a végrehajtásból nem lehet elérni. Az adósok jelentős részénél nincs foglalatlan vagyonelem, a helyszíni eljárások eredménytelenek, sokan el se érhetők bejelentett címükön. Esetükben az eredménytelen végrehajtás megállapítása az „eredmény”, ami azonban a költségvetést nem segíti, ugyanakkor a végrehajtási kapacitást leköti.
- Konstitutív nyilvántartások hiánya: különösen a gépjármű nyilvántartás esetében okoz problémát végrehajtási oldalról, hogy a vagyonszerzéshez nem szükséges a nyilvántartásba történő bejegyzés, így nehezen követhető az, ha egy lefoglalt vagyontárgyról a foglalást megelőző napokban kelt okirattal igazolják, hogy tulajdonost váltott. (Ugyanakkor valahol el kell fogadni azt az ellenérvet, hogy a tulajdonszerzés gördülékenységét akadályozná a konstitutív nyilvántartás bevezetése ingó vagyonelemre nézve is.)
- Helyszíni eljárások kapacitása: az adóvégrehajtás tíz/százezres számban fogantatosít évente végrehajtási cselekményeket. Az intézkedések számát gyakorlatilag csúcsra lehet járatni egyes automatizált folyamatok útján. A végrehajtás Achilles sarka azonban a helyszíni eljárás, ugyanis az csak közvetlen személyes részvétellel valósítható meg és teljes mértékben kitett a külső tényezőknek. Sok esetben azonban egy teljeskörű végrehajtást csak eredményes (még ha az foglalással nem is járó) helyszíni eljárás után lehet kivitelezni. A kijárási fordítható munkaerő kapacitás azonban behatárolt, így sok folyamatot képes megakasztani.
- „Behajthatatlanság kimutatása”: A korábbi pontokban részben már említett probléma abban áll, hogy a költségvetés tervezéséhez szükséges azzal tisztában lenni, hogy a teljes hátralékállományból mennyi bevételre számíthat az államkassza. Hiába tartozik valaki akár milliárdokkal, ha semmilyen végrehajtható vagyona nincsen, akkor abból nem lehet a

költségvetési alapokat finanszírozni. Erre tekintettel fontos feladat az is, hogy a be nem hajtható tartozásokat az adóhatóság kimutassa, nyilvántartsa. Talán mondanom sem kell, hogy az ezen tevékenységre fordított kapacitás a „guruló forintok” behajtásától veszi el az erőforrást. A feladat azonban fontos, így ebben is helyt kell állnia az adóhatóságnak.

- Önálló Bírósági Végrehajtóval (a továbbiakban: ÖBV) kapcsolattartás: mint alább kifejtem, igencsak jelentős kihívás elé állítja az adóhatóságot azon esetkör, amikor egy adós vagyont mind az adóhatóság, mind egy önálló bírósági végrehajtó is lefoglalja. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 4. §-a „részben” egyértelműen fogalmaz, és ilyen esetben az ÖBV folytatja a végrehajtást. A gyakorlatban azonban számos kérdés, probléma merül fel ennek a „közös lónak” az esetében.

A régóta fennálló problémák feltárását követően tekintsük át azokat a gyakorlati kihívásokat, melyek az újszerűnek tekinthetők:

- Hatáskör bővülés: az állami adóhatóság jó működésének „elismeréséül” a jogalkotó az elmúlt években többször úgy döntött, hogy a korábban más szervekhez tartozó feladatokat az állami adóhatóságra át lehet ruházni. A meghatározott végrehajtási cselekmények jelentették az első merőben új feladatot, majd a törvényszéki követelések érvényesítése hozott újabb hatáskör bővülést. Az adóhatóság ezen feladatokat – megítélésem szerint – immáron sokkal hatékonyabban tudja ellátni, mint a korábbi hatáskör-gyakorlók, azonban rögzös volt az út ahhoz, hogy a folyamatok gördülékenyen illeszkedjenek a klasszikus adóvégrehajtási rendszerbe, és természetesen napi szinten is merülnek fel újabb és újabb kérdések.
- Növekvő adminisztrációs elvárások: az adminisztrációs terhek az adózók és adóhatóság oldalán is megjelennek a közigazgatásban. Az adózói oldal irányában az adminisztráció csökkentése egyértelmű államigazgatási cél, azonban vannak olyan szükségszerű kötelezettségek, amelyek megkerülhetetlenek az átlátható gazdasági környezet megteremtése érdekében. Az online számla/pénztárgép adatok, az Elektronikus Közúti áruforgalom-ellenőrző Rendszer (EKÁER) adatrögzítései; vagy csak általánosságban az elektronikus kapcsolattartás formája egyfelől terhet

jelent, másfelől a folyamatok egyszerűsítét, gyorsítását, átláthatóságát eredményezi. Mindez azonban kihívásokat is generál, azonban a fejlődés ezeken a területeken érhető tetten a legjobban.

- Késedelmi pótlék számítás: az adóhatóság „saját” követeléseire mindig is jellemző volt a folyamatos mozgás (részben térülés, részben új kötelezettségek keletkezése, ezáltal akár hosszan elhúzódó eljárások). A késedelmi pótlék felszámításában éppen 2025-ben történt változással a tényleges hátralékok naprakészebbek lettek, azonban egyúttal újabb feladatokat is generál a végrehajtó szerv számára.
- Biztosítási intézkedések: az adóhatóság egyik alaptevékenysége a bevallási kötelezettségek ellenőrzése. Azon adózók, akiknél hiányosság kerül feltárára, adóhiány (és nem ritkán jelentős bírság) megfizetésére lesznek kötelezettek. Annak érdekében, hogy ezen mulasztókkal szemben a leghatékonyabb lehessen a fellépés és minél teljesebb a behajtás eredményessége, már a végrehajtható okirat megléte előtt egyfajta biztosítási végrehajtás rendelhető el. Az ilyen eljárások azonnali intézkedést igénylenek, amik nagyban befolyásolják az alapfolyamatokat.
- Automatikus fizetési kedvezmények: az önkéntes teljesítés hatékony támogató eszköze a fizetési kedvezmény. Hogy ezt a legkönnyebben vehessék igénybe az adózók, lehetőség van egy egyszerűsített, ún. automatikus fizetési kedvezmény igénybevételére. Ha a tartozásra kedvezményt (tipikusan részletfizetést) ad az adóhatóság, úgy végrehajtást indítani/folytatni nem lehet. Ez kedvezmény azonban érvényét is veszítheti, ha az adós nem teljesít megfelelően. Ezen körülmények ellenőrzése és a végrehajtás folytatása szintén újabb és újabb feladatokat generál az adóvégrehajtóknak.
- Jövedelem letiltási szabályok változása: az adósvédelmi megfontolásból bevezetett letiltási szabályok változása több területen fog kihatni a végrehajtási eljárások összes formájára. Ennek elemzését a későbbiekben ismertetem.

Az előzőekben nevesített kihívásokból a következőkben három elemet mutatok be részletesebben elemezve.

3.1. A hátralék jellemzői

A hátralék jellemzőit vizsgálva egy fordított arányosságra hívnám fel a figyelmet. Konkrét éves számszaki, vagy regionális adatok nélkül is megállapítható egy inverz összefüggés. A hátralékos adósok számát és egyedileg nézve a hátralékuk összegét egymás mellé rendelve azt látjuk, hogy kisebb számosságú adós rendelkezik az összes hátralék túlnyomó többségével, illetőleg igen nagy azon adósok száma, akik egyedileg viszonylag alacsony hátralékkal rendelkeznek. Ez a már-már anyametszési szabály több információt is hordoz magában, amely több kihívás elé állítja az adóvégrehajtás munkaszervezését elsődlegesen közép és felsővezetési szinten.

Ha ugyanis a legnagyobb hátralékkal rendelkező adósok száma relatíve alacsony, akkor evidens, hogy ezen ügyekre kell koncentrálni a költségvetési bevételek biztosítás érdekében. Ezen ügyekben a teljeskörűség nem mellőzhető, a lehető legnagyobb erőforrást kell ezek mellé rendelni. De mi történik akkor, ha ezen ügyek túlnyomó részében a végeredmény az, hogy a teljes tartozáshoz képest minimális a valós térülés aránya? Ez esetben egy kisebb - de még mindig jelentős - hátralékos körhöz kell nyúlni, amelyek száma már nagyobb, mint az első csoporté, de még mindig nem kezelhetetlen. A már szűkebb erőforrásokkal ezen csoportra fókuszálás után azonban ismét lehet olyan eredmény, hogy a költségvetés biztosításához még mindig nem elegendő ezen csoport teljeskörű végrehajtása. A folyamat ezután ugyanaz, mint az előző kettő esetében, azaz még több adós, még kisebb hátralékát kell egyre elaprózódó erőforrással kezelni. Az erőforrás - ezalatt elsődlegesen a humánkapacitást értve - azonban véges. Nem lehet minden egyes hátralékkal bíró adóst egyenlően kezelni, nem lehet minden végrehajtónak több ezer, akár tízezer végrehajtási ügye, hiszen annak kezelési hatékonysága ugyanolyan lenne, mintha nem is indult volna meg a végrehajtás. A költségvetés fedezetét azonban kifo-gásokkal, nehézségek felsorolásával nem lehet biztosítani. A szembe tűnő nehézségekre megfelelő stratégiát kell kialakítani, célzottan kell az adóso-kat rangsorolni, kategóriákat kialakítani, egyesekkel szemben támogatóan kell fellépni, másokkal szemben pedig a végrehajtás teljes szigorával. Az adósokról rendelkezésre álló adatok elemzése és értékelése itt értékelődik

fel, és ki lehet alakítani azokat a folyamatokat, ahol a bevétel élérésének és a korábban említett behajthatatlanság kimutatásának ellentmondása mellett is eredményes végrehajtás szervezhető.

3.2. Kapcsolattartás az önálló bírósági végrehajtókkal

A korábban említett hatásköri összeütközéssel összefüggő feladatok „régóta” fennálló kihívást jelentenek az adóhatóság oldaláról, bár talán az egyes önálló bírósági végrehajtók részéről is sok kérdés merül fel. Ha ugyanis az adóvégrehajtási és ÖBV eljárás találkozik, akkor a továbbiakban csak egy eljárás folytatható, és a hatályos szabályozás az ÖBV-t emeli ki. Az adóvégrehajtó egyfajta végrehajtást kérő pozíciójába kerül, azonban ezen végrehajtást kérő egészen más, mint a klasszikus polgári végrehajtást kérők helyzete. Az adóhatóság ugyanis ugyanúgy megmarad hatóságnak, sok tekintetben tudja a követelésének létét befolyásolni, ugyanakkor klasszikus végrehajtást nem folytathat tovább.

A problémák körében mindjárt az első kérdés, hogy meddig terjed és tart ez a hatásköri összeütközés. Közös foglalással áll be, így kérdés, hogy csak a közösen foglalt vagyon meglétéig (értékesítéséig)? Azonban a jogszabály szerint az eljárást az ÖBV folytatja tovább, tehát a közösen foglalt vagyon értékesítését követően az átadott követelés teljes térüléséig/ megszűnéséig? Ha az adóhatóság saját érdeke úgy kívánja megszüntetheti a közös foglalást (pl. ha olyan terhelt vagyont foglalt, amiből saját követelése nem nyerhet kielégítést)? A közös foglalást követően a növekmény tartozásokat is köteles az adóhatóság átadni? Ilyen és ezekhez hasonló számos kérdés merül fel a gyakorlatban, melyek megválaszolására külön tanulmányt lehetne írni a pro és kontra érvek felsorakoztatásával.

A gyakorlati tapasztalat alapján úgy lehetne elhatárolni az összeütközés végső záró mozzanatát, hogy az mindaddig tart, míg az ÖBV az előtte folyamatban lévő végrehajtást (értve ez alatt az adótartozásra folytatott eljárást is) meg nem szünteti.

Az ÖBV eljárásában a költségek megelőlegezésének és végső soron a megfizetésének kiemelt jelentősége van. Elsődlegesen az adós fizet minden költ-

séget, azonban a végrehajtást kérőt is sok esetben terheli az. Az adóhatóság ebben generális kivétel. Sem előlegezni, sem végső soron viselnie nem kell a költségeket. Egyedüli kivétel, ha saját érdekkörére visszavezethető okból szűnik meg a követelése (tipikusan: mérsékli az adós tartozását). Ez az alap tézis sokáig bizonytalan jogszabályi környezetből volt levezethető, de a napi gyakorlatban már egyértelműen jogszabályban rögzített tény. Ennek ellenére az adóhatóság sok esetben kap felhívást költség előlegezésre végrehajtási cselekményekhez kötötten, vagy akár az eljárás végén kiállított díjjegyzékben költség megfizetésére felhívást.

Az előző gondolatokat tovább szöve felmerül az adóhatóság részéről az az igény, hogy az ÖBV az egyes végrehajtási cselekmények elvégzése előtt ne hívja fel külön-külön az adóhatóságot arra, hogy kéri-e az intézkedéseket. Ha ugyanis költség előlegezés nem terheli, összeütközés hiányában saját maga eljárása során minden – a behajtás érdekében indokolt – végrehajtási cselekményt maga is tudna foganatosítani, akkor logikátlanak tűnik, hogy az ÖBV nyilatkozatokra hívja fel az adóhatóságot azért, hogy kéri-e ilyen, vagy olyan foglalat/ értékesítést. Az adóhatóság válasza minden esetben az ugyanis, hogy amennyiben az indokolt és az a tartozás csökkentését tudja eredményezni, úgy minden lehetséges végrehajtási intézkedést kér.

Az adóhatóság hatósági jogköre a fizetési kedvezmények gyakorlásához nem csak hogy megmarad az ÖBV hatásköri összeütközés során is, hanem továbbra is kizárólagos. Az ÖBV adótartozásra nem engedélyezhet részletfizetést – szűk körű kivételtől eltekintve. Másfelől problémás az is, hogy míg egyes tartozásokra az adóhatóság engedélyezhet fizetési kedvezményt, más tartozásokra az kizárt. Az ÖBV eljárásában azonban nincsen részleges szünetelés, így nehezen illeszthető össze a két oldal.

Ahogy a korábbiakban említettem, a behajthatatlanság kimutatása az adóhatóság munkájában fontos feladat. Az ÖBV eljárásában ez viszont nem jelenik meg ilyen éllel, hiszen ott elsődlegesen – nagyon is helyesen – a behajtás a cél. Az adóhatóságnak azonban az egyéb feladatinak ellátásához (akár statisztikai adatszolgáltatáshoz, akár pl.: mögöttes felelősség megállapításához) szükségesek azon ügyekben is a teljeskörűség kimutatása, ahol az ÖBV nem motivált a cselekmények foganatosításában, hiszen várhatóan azok bevételt nem eredményeznek.

3.3. A munkabér letiltási szabályok változása

A Vht. szerinti pénzforgalmi mentességi szabályok (tehát mind a letiltás, mind a hatósági átutalási megbízások esetében) 2025. július 1-jével jelentős változáson estek át. Elsődlegesen adósvédelmi szempontokból a jogalkotó úgy döntött, hogy a korábbi 60 ezer forintos mentességi összeget felemeli a minimálbér nettó összegének 60%-ára. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy annak az adósnak, akinek a nettó jövedelme nem haladja meg a 116 029 Ft-ot, annak a munkáltatója a letiltást előjegyzi, de letiltást nem teljesít.

Az érintett adósok köre jelentős. A korábbiakban is említésre került az adósi kör elszegényedésének tendenciája, ami azonban a teljes végrehajtás eredménytelenségét nem jelentette, ugyanis az adósok jövedelméből néhány ezer/tízezer forint térüléssel, ha hosszabb idő alatt is, de térülhettek a hátralékok.

Ez az út sok adós esetében bezárul. Elsőre úgy tűnik, hogy ezzel fellelegezhetnek az adósok és nyugalomra lelnek, azonban nem minden esetben lesz ez sajnos igaz. A letiltások sok esetben némi haladékot tudtak jelenteni, hiszen az abból 1-1,5 év alatt megtérülő kisebb ügyekben egyéb végrehajtási intézkedés eddig nem volt indokolt. A végrehajtóknak egyéb eszközökhöz kell folyamodni a tartozások behajtása érdekében. Ilyen eszköz lesz az inkasszó, amire ugyan szintén vonatkozik a mentességi szabály változása, de 35 napig a bankszámlához térülés hiányában senki nem nyúlhat hozzá. Ezt követően jobb esetben a helyszíni ingófogalásokkal (televízió, bútorok) folytatja a végrehajtó az eljárást, rosszabb esetben az adós ingatlanára vezetett végrehajtást fogja előmozdítani. Ez utóbbival növekedhetnek a zálogjoggal terhelt ingatlanokban a zálogjogosultak végrehajtásba bekapcsolódásának felhívása, ami hitelszerződések felmondásával is járhat.

Végző soron pedig a hitelezők fognak a pénzükhöz később hozzá jutni, vagy akár követelésük el is évülhet.

4. Záró gondolatok

Az előzőekben vázolt és azokhoz hasonló kihívások folyamatosan jelen vannak az adóvégrehajtás, de általánosságban az állami adóhatóság életében is. A kor kihívásai ugyanakkor a fejlődés előszobáját jelentik. Az adóhatóság az elmúlt években jelentős forrásokat mozgató meg annak érdekében, hogy a hatékonyságát növelni tudja. Ennek útja pedig azzal kezdődik, hogy a működő folyamatokat át kell világítani, a rendelkezésre álló adatokat elemezni kell és meg kell nyitni a legteljesebb körben az utat az automatizálás előtt. Innovatív megoldások alkalmazásával az állami adóhatóság nagyon sok feladatkörében tudott jelentős megújulási folyamatokat bevezetni, így a végrehajtás területén is. A fejlesztések tipikusan informatikai környezetben zajlanak és egyre több olyan tevékenységet lát el a NAV automatizált rendszerek segítségével, amelyet korábban emberi közreműködéssel kellett elvégezni. Mindez azonban nem jelenti a humánkapacitás feleslegessé válását, hiszen a felszabaduló munkaerőt a bonyolultabb, emberi gondolkodást igénylő folyamatokra és a bővülő feladatokra lehet használni.

Az informatikai fejlesztések mellett számos olyan előrelépést is meg lehet említeni a NAV végrehajtási tevékenységében, amit a szervezet nagyságából fakadóan lehetett kiaknázni. Így pl.: az állami adóhatóság hatékonyan hasznosítja a hivatalos állományának napi tevékenységét is az adóvégrehajtási feladatokhoz (pénzügyőri ingó végrehajtás; EKÁER eljárások adatainak felhasználása). Ezen túl pedig a különböző szervezeti egységek összehangolt munkája is tudja adóigazgatási feladatok ellátása mellett a végrehajtás eredményeit is előmozdítani (pl.: a gazdálkodó szervezetek székhely valódiságának az ellenőrzésében).

Az adóhatóság tevékenysége tehát folyamatosan „fejlesztés alatt” státuszban van annak érdekében, hogy az állandóan változó világ kihívásaira a lehető leghamarabb tudjon reagálni és a költségvetési elvárásokat teljesíteni tudja.

Jogerős fizetési meghagyások a végrehajthatóság és a jogbiztonság szolgálatában

MOLNÁR JUDIT*

1. Bevezetés

A fizetési meghagyásos eljárás szabályait a magyar polgári eljárásjogban az 1893. évi XIX. törvénycikk vezette be.¹ Térffy Gyula 1927-es munkájában ekként mutatja be az eljárást: „Midőn törvényhozásunk az 1983:XIX. törvénycikkkel a fizetési meghagyásos eljárást nálunk meghonosította, ezzel azt akarta elérni, hogy a nem vitás követelések behajtása körüli eljárást egyszerűbbé, olcsóbbá tegye”.²

A szabályozás alapeszméje – a peres eljárás alakszerűségeinek mellőzése, az eljárás lehető egyszerűsítése, gyors és olcsóvá tétele ott, ahol ezt az anyagi igazság veszélyeztetése nélkül meg lehet tenni – az eljárás megjelenése óta változatlanul tekinthető.³ Az eljárás legfőbb jellemzői, hogy az eljáró hatóság a jogosult egyoldalú kérelmére a kötelezettet – a bizonyítási eljárás mellőzésével – a kérelemben foglalt követelés teljesítésére vagy azzal szembeni ellentmondásra hívja fel. Ennek hiányában a fizetési meghagyás jog-

* Habilitált egyetemi docens, Debreceni Egyetem Állam és Jogtudományi Kar, Polgári Eljárásjogi Tanszék.

DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_5

- 1 1893. évi XIX. tc. a fizetési meghagyásokról; A per nélküli adóssal szembeni igényérvényesítési lehetőségekről, mint a fizetési meghagyásos eljárás előzményeiről: TÉRFFY Gyula: *A Polgári Perrendtartás Törvénye és Joggyakorlata II. kötet.* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1927. 173-174. o.; HARSÁGI Viktória: A magyar fizetési meghagyásos eljárás fejlődéstörténetének áttekintése 1893-tól napjainkig (*Iustum Aequum Salutare*, 2012/3-4. szám 224-225. o.
- 2 TÉRFFY 1927. 171. o.
- 3 KENGYEL Miklós: *Magyar Polgári Eljárásjog.* Osiris Kiadó. Budapest, 2013. 510. p.

erőre emelkedik és végrehajtható lesz, míg ellentmondás esetén a fizetési meghagyásos eljárás perré alakul át.⁴

Kifejezetten kimutatható tehát az eljárás kapcsán az a jogalkotói szándék, hogy az önként nem, de csekélyebb hatósági kényszer hatására teljesítő adóssal szemben a jogrendnek biztosítania kell olyan eljárást, amellyel a hitelező gyorsan és a lehető legkevesebb költséggel *res iudicatához* juthat.⁵ Az eljárás eredményeként keletkező jogerős fizetési meghagyás a hitelező számára végrehajtási jogcímet keletkeztet a nem fizető adóssal szemben, amelynek nyomán az adós az általa az eljárásban nem vitatott követelést többé vitássá nem teheti, a kifizetett összeget vissza nem követelheti.⁶

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa 2022. december 12-én kelt 6/2022. számú Jogegységi határozatával az anyagi jogerőhatás érvényesülése tárgyában egységesíteni kívánta a joggyakorlatot, és megállapításai alapjaként értelmezte a jogerő intézményét, az anyagi jogerőhatás terjedelmét. E körben tett azon megállapítása, miszerint „az a követelmény, hogy az ítélt dolog joghatása csak érdemi vizsgálat eredményeként hozott döntéshez kapcsolódjon, az alperes védekezésére is vonatkozik...”, mind a jogtudomány, mind a joggyakorlat által támogatott álláspontnak tekinthető.⁷ Ezen túlmenően azonban – ugyanezen gondolatában⁸ - kiemelt két ítéleti hatályú határozatot, amelyeket nem tekinti érdemi vizsgálat eredményeként születettnek, és ezáltal azt a látszatot keltette a fenti szövegösszefüggés nyomán, hogy hozzájuk az ítélt dolog joghatása nem kapcsolódhat. E határozatok a bírósági meghagyás és fizetési meghagyás.

A fenti „megjegyzés” indította arra jelen tanulmány szerzőjét, hogy a fizetési meghagyáshoz fűződő joghatásokat megvizsgálja. A tanulmány az eljárás bevezetésétől kívánja bemutatni a fizetési meghagyás joghatásait meghatározó jogalkotói megoldásokat és jogtudományi álláspontokat. A kutatás

4 TÓTH Károly: *Polgári törvénykezési jog, Alapismeretek II. kötet Törvénykezés államhatalommal*. Hegedűs és Sándor Könyvkiadóhivatala. Budapest, 1910. 460-466. o.; KENGyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó, 2002, 467. p.; GÁSPÁRDY László: *Polgári nemperes eljárások*. „Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért”. Miskolc, 2001. 125. o.

5 Lásd ehhez: TÉRFFY 1927. 172. o

6 SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás. In: VARGA István (szerk.): *A polgári nemperes eljárások joga*. ELTE Eötvös Kiadó Budapest 2013.785. o.

7 6/2022. JEH (Jpe.III.60.027/2022/15. szám) (51) pont

8 6/2022. JEH (Jpe.III.60.027/2022/15. szám) (51) pont

célja annak megállapítása, hogy a fizetési meghagyásos eljárás eredményeképpen megszülető sajátos határozat, a meghagyás – szabályozása, joghatásai révén – képes-e azon hitelezői/jogosulti érdekek megtestesítésére, amelyet bevezetésekor, 1893-ban feladatául tűztek.

2. A jogerő szerepe a magyar polgári eljárásjogban, különös tekintettel a nemperes eljárásokra

A jogerőnek mindig is nagy szerepet tulajdonítottak a formális jog megjelenése óta, állapítja meg Pákozdi Zita monográfiájában. Hivatkozva Habermann Gusztáv 1935-ben megjelent művére, kiemeli, hogy „a vitában álló felek kezdeményezésére és akaratára vezethető vissza az államok azon intézkedése, amellyel a per keretében meghonosították a jogerő intézményét”.⁹

A jogerő jelentősége kapcsán Schönvitzky Bertalan 1938-ban kiadott monográfiájában megállapítja, hogy „a jogerőintézmény jelentősége ma már vitán felül áll”, azonban a valódi jelentősége tekintetében vannak eltérő álláspontok.¹⁰ Schönvitzky több nézetet is elkülönít a jogerő értelmezése kapcsán. E szerint a jogerő a következő szerepeket képes betölteni: a jogrend fenntartása, az alanyi jogok védelme, a jogszerűség és helyesség garanciája, a per céljának megvalósítását szolgáló intézmény, valamint kapcsolat a magánjog és a perjog között.¹¹

Farkas József 1976-ban publikált monográfiájában akként nyilatkozik, hogy „a polgári per célja, hogy jogvédelmet nyújtson a megsértett vagy veszélyeztetett alanyi jog tekintetében, de ezen túl menően is érvényre juttassa az alanyi jogot... A per végeredményben a jogerős döntés vagy röviden szólva a jogerő elérését célozza”.¹²

-
- 9 PÁKOZDI Zita: *A jogerő tárgyi terjedelme a polgári perben*. Pólay Elemér Alapítvány, Iurispraxis Kiadó, Szeged 2017. 17. o. Hivatkozott mű: HABERMANN Gusztáv: *Jogerő a perenkívüli eljárásban*. Szegedi Városi Nyomda és Könyvkiadó Részvénytársaság, Szeged 1935. 3. o.
 - 10 SCHÖNVITZKY Bertalan: *Az ítélet és a jogerő. Bevezetés a jogerőtanba*. Bibliotheca Academica, Az Egri Érseki Jogakadémia Értekezéseinek Tára, Szent János Nyomda, Eger 1938. 10. o.
 - 11 SCHÖNVITZKY 1938. 11-18. o.
 - 12 FARKAS József: *A jogerő a magyar polgári peres eljárásban*. Akadémia Kiadó, Budapest 1976. 11-12. o.

A jelenkor szakirodalma is garanciális tényezőként szól a jogerő intézményéről. Az anyagi jogerőhatás funkciójaként nevesíti az egyszeri és végleges elbírálás igényét, valamint a feleknek és a bíróságnak ehhez való kötöttsége folytán „a megzavart életviszonyokból eredő békétlenség helyreállítását” a felek között a véglegesség igényével, amely egyben a jogbiztonságot szolgálja.¹³

A jogerő fogalmának értelmezése alapvetően a polgári perben hozott ítéletekhez kapcsolódik. Sárffy Andor a polgári per jelentőségéről ekként nyilatkozik: „Elsőrendű kötelessége az államnak, hogy ha magánjogokat ad alattvalóinak, meg is védje azokat. Ennek a célnak egyik nélkülözhetetlen eszköze a polgári per”.¹⁴ Azonban a polgári ügyekben az igazságszolgáltatás megvalósítására a peres eljárás mellett peren kívüli (nemperes) eljárások¹⁵ is rendelkezésre állnak. A peren kívüli eljárások létét Sárffy több szempontból is kívánatosnak tartotta: „a per megzavarja az alattvalók közti békét, amelynek fenntartása egyik legfőbb célja az államhatalomnak. Kívánatos tehát, hogy az állam olyan jogszabályokat alkosson, amelyek a perek számának csökkentésére vezetnek, anélkül természetesen, hogy a magánjogok érvényesítését megnehezítsék. Sőt lehetőleg úgy, hogy a magánjog érvényesítése ezzel még könnyebbé is váljék”.¹⁶

Amennyiben azonban a peren kívüli eljárások is a magánjog védelmének vitán felül álló eszközei, az ezen eljárásokban született határozatok esetében is megjelenik a jogviszony véglegesség igényével történő rendezése, mint elvárás, és a meghozott határozathoz kapcsolódó joghatások, kifejezetten a jogerő kérdésének meghatározása.

Farkas József a nemperes eljárásokban hozott, eljárást befejező határozatok „fajait, jogi természetét”¹⁷ vizsgálta meg a jogerő létezésének előkérdéseként. Megállapította, hogy a nemperes eljárások döntő többségében van

13 ÉBNER Vilmos: Perindítás. In: VARGA István (szerk.): *A polgári perendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. I/III. HVGORAC, 2018. 714-715.o.

14 SÁRFFY Andor: *A perádat csökkentése a peren kívüli eljárás fejlesztése útján*, Magyar Jogszegylet Kiadása, Budapest 1930. 5. o.

15 Sárffy peren kívüli eljárásokról szól, Farkas József nemperesként határozza meg ugyan ezen eljárásokat. SÁRFFY 1930.; FARKAS József: 1976. 131-145. o.

16 SÁRFFY 1930. 5. o.

17 FARKAS 1976. 137. o.

formai határozat.¹⁸ Az eljárást befejező határozatok körében továbbá elkülönítette az érdemi befejező határozatot, azaz azon határozatot, „amely az eljárás tárgyát alkotó anyagi jogi jogviszony tekintetében dönt”.¹⁹ Kifejezetten a pertpótló és jogállapot megváltoztatására irányuló nemperes eljárások esetében mutatta ki Farkas az érdemi határozat megjelenését²⁰, és megfogalmazta azon véleményét, hogy „ahol van érdemben döntő határozat, ott annak a jogi természete azonos az ítélet jogi természetével”.²¹

Kérdés azonban, hogy az ítélet jogi természetével együtt járó jogerő teljessége is jellemezheti-e a nemperes eljárások fenti szűkebb körét. A jogalkotó ezt kifejezetten meghatározta egyes nemperes eljárások esetében? Farkas 1976-ban négy olyan esetet mutatott ki, amikor a jogalkotó az ítélet hatályával ruházta fel a nemperes eljárásban született érdemi határozatot: a fizetési meghagyások²², valamint a fizetési meghagyás mintájára a bérleti viszony felmondásának közjegyzői közlése esetére²³, az egyezségi kísérlet során kötött bírói egyezség hatálya esetében²⁴, valamint az ideiglenes intézkedést tartalmazó végzés hatálya²⁵ tekintetében.

Felmerül a kétely, hogy a nemperes eljárások körében - a fenti eseteken túl – általában nem jelenik meg a jogerő teljessége? A magánjogi jogviszonyok nemperes eljárásokon keresztül történő rendezéséhez fűződő érdek nem érvényesül?

Ebben a kérdésben a polgár peres és nemperes eljárások egymáshoz való viszonya ad iránymutatást: a nemperes eljárásokban a polgári perrendtartás

18 A határozatok elnevezése tekintetében azonban megállapítható, hogy a végzések mellett más elnevezésű döntések is születnek, mint például a meghagyás, végrehajtási lap, végrehajtási záradék. Farkas egyetlen olyan eljárási csoportot azonosított, ahol nincs forma szerinti határozat: ez a felek részére végzett közjegyzői tevékenység. FARKAS 1976. 137. o.

19 FARKAS 1976. 137. o.

20 Emellett megállapította, hogy a per elhárító eljárások közül az ideiglenes intézkedést tartalmazó végzés, ha nem is végleges, de érdemi határozat. Valamint kiemeli a bíróság előtt megkötött és végzéssel jóváhagyott egyezséget, amelyhez maga az akkor hatályos polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény fűzi a bírói ítélettel azonos hatályt. A további polgári nemperes eljárások esetében nem azonosítja Farkas az érdemi határozat megjelenését. FARKAS 1976. 138. o.

21 FARKAS 1976. 138. o.

22 1952. évi III. törvény 321. § (1) bek.

23 1/1958 (II. 16.) IM számú rendelet 10. §

24 1952. évi III. törvény 127. § (2) bek.

25 105/1952. (XII. 28.) MT számú rendelet 6. §

háttérszabályként van jelen.²⁶ Ebből következik, hogy a kifejezetten megjelölt nemperes eljárásokban született határozatokon kívül további nemperes érdemi befejező határozat bírhat az ítélet hatályával, a jogerő teljességével. Farkas kiemelten foglalkozik e kérdés kapcsán az eljárás jellegével, a határozat jogi és ténybeli alapját vizsgálja. Amíg a jogi alap tekintetében arra a következtetésre jut, hogy az azonos az ítélet jogi alapjával, addig a ténybeli alapon különbségeket mutat ki. Az ítélet ténybeli alapja „csakis a bíróságnak a bizonyítás alapján a bizonyosság fokáig terjedő belső meggyőződése szerint megállapított ún. ítéleti tényállás lehet”.²⁷ A nemperes eljárásokban a ténybeli alap esetében ez a feltétel nem mindig teljesül.²⁸ Ezért arra a következtetésre jut, hogy meghatározott nemperes eljárás típusokban jellemző a határozat ítéleti hatálya, a jogerő teljessége.²⁹ Ezek a pert pótló³⁰ és a jogállapot változtató³¹ nemperes eljárások.³²

Juhász Imre 2013-ban – csatlakozva Farkas álláspontjához – megállapítja, hogy a nemperes eljárásban hozott határozatok közül nem minden alakilag jogerős határozat mellett áll anyagi jogerő. Az anyagi jogerőhatás a meghagyáshoz és végzések egy részéhez kapcsolódik. Kifejezetten tovább viszi

26 Lásd ehhez: 105/1952. (XII. 28.) MT számú rendelet a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) hatálybaléptetése folytán szükséges rendelkezések tárgyában 13 §. (3) bek.; 2017. évi CXVIII. törvény a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról 1. § (1) bek.

27 FARKAS 1976. 138. o.

28 A bizonyítás és a valószínűsítés szerepét vizsgálva az egyes nemperes eljárásokban, négy csoportot különít el: 1. rendes bizonyítást lefolytató eljárások; 2. kötött vagy korlátozott bizonyítást alkalmazó eljárások; 3. bizonyítás helyett valószínűsítést tartalmazó eljárások; és 4. a bizonyítást/valószínűsítést mellőző eljárások. FARKAS 1976. 139. o.

29 Kovács Marcell 1927-ben megállapítja, hogy általában a perenkívüli eljárásokban hozott befejező határozatok esetében az anyagi jogerő hiányzik. Az alakilag jogerős peren kívüli határozattal szemben a polgári peres út rendszerint nyitva marad. KOVÁCS Marcell: *A polgári perrendtartás magyarázata* (Második Kiadás) Első Füzet. Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság, Budapest, 1927. 24. o.

30 E körben Farkas elkülöníti a perrokon és nem perrokon eljárásokat. Perrokon eljárásokban - mint a választójogi, valamint a találmány és védjegy-ügyekben folytatott eljárás, - a bíróság rendszerint tárgyalást tart, kétoldalú meghallgatás jellemzi. A nem perrokon eljárások körébe sorolja a fizetési meghagyásos eljárást, telekkönyvi eljárást, okirat megsemmisítése iránti eljárást, a holtnak nyilvánítás, valamint halál tényének megállapítása iránti eljárást. Ezen eljárásokban nem a perhez hasonlóan jár el a bíróság. Lásd ehhez: FARKAS 1976. 134-135. o.

31 A jogállapot változtató eljárások körében kiemeli Farkas a házassági vagyonközösség iránti eljárást, valamint a cégbejegyzési eljárást. FARKAS 1976. 136. o.

32 FARKAS 1976. 142. o.

a Farkas által kimutatott kettős szabályozási irányt, amikor megállapítja, hogy a „nemperes eljárásoknál vagy a jogalkotó, vagy – ennek hiányában – az adott nemperes eljárás jogi természete dönti el, rendelkezik anyagi jogerővel vagy sem”.³³

3. A fizetési meghagyás és a jogerő

A fizetési meghagyásos eljárás, mint nemperes eljárás szükségképpen hiányosságokat mutat a polgári per alapelvei tekintetében. A nemperes eljárásokban általában nem érvényesül a közvetlenség, a szabad bizonyítás és a kétoldalú meghallgatás elve, jellemzi őket a jogorvoslati csonkoltság.³⁴ Kifejezetten a fizetési meghagyásos eljárásban nem érvényesül a szóbeliség, a közvetlenség, a nyilvánosság, valamint a kétoldalú meghallgatás elve, hiányzik az eljárásból a bizonyítási eljárás lefolytatása.³⁵

Az eljárást elsőként szabályozó 1893. évi XIX. törvénycikk³⁶ általános indokolása kifejezetten azt az álláspontot képviseli, hogy a fizetési meghagyásos eljárás megteremtésével a jogalkotó azon sajátos igényérvényesítések számára kívánt eljárási megoldást kínálni, amelyek esetén „a fél, a ki ellen követelést támasztanak, a követelés valóságát nem kifogásolja vagy épen elismeri”.

A fizetési meghagyás végrehajthatósága kapcsán az indokolás azt is megerősíti, hogy „egyáltalán nem indokolt, hogy ezekben az esetekben ... a jogérvényesítés szükségszerűen ugyanazoktól az alakiságoktól függjön, a melyek a peres eljárás alkatrészeiül vannak megszabva, - s hogy a jogérvényesítési kényszer alkalmazását: a végrehajtást, mellőzhetlenül ugyanazok

33 JUHÁSZ Imre: A polgári nemperes eljárások fogalma és általános jellemzése. In: VARGA István (szerk.): *A polgári nemperes eljárások joga*. ELTE Eötvös Kiadó Budapest 2013.85. o.

34 MOLNÁR Tamás: *Alapelvek a közjegyzői nemperes eljárásokban*. Közjegyzői Akadémia Kiadó, Budapest 2019. 111. o.

35 A szóbeliség elve annyiban mégis megjelenik, hogy szűk alanyi körnek lehetősége van a kérelem szóbeli előterjesztésére. A kétoldalú meghallgatás elve annyiban jut érvényre, hogy a kötelezettet ugyan nem hallgatja meg az eljáró hatóság a meghagyás kibocsátását megelőzően, a meghagyás kézbesítését követően azonban felléphet az eljárásban (Pl. elismerés, ellentmondás, fizetési kedvezmény előterjesztése). Lásd erről: MOLNÁR 2019. 112-113. o.

36 1893. évi XIX. törvénycikk a fizetési meghagyásokról

a cselekmények – kereset, tárgyalás, ítélet – előzzék meg, a melyek a vitás jog meghatározásának, ténybeli megalapításának és bírói elismerésének, s e szerint a vitás kérdések elintézésének eszközét képezik”.³⁷

A törvénycikk a fizetési meghagyáshoz fűződő joghatások tekintetében akként rendelkezik, hogy „ha az adós a fizetési meghagyásnak a kézbesítéstől számított 15 nap alatt ellent nem mondott: a hitelező kérelmére, a fizetési meghagyás alapján, kielégítési végrehajtásnak van helye”.³⁸ A fizetési meghagyásos eljárásunk ún. kétlépcsős eljárásnak működött³⁹, azaz az ellentmondás 15 napos határidejének eredménytelen elteltével a fizetési meghagyás végrehajthatósága nyílt meg, azonban egy új, a kielégítési végrehajtást rendelő végzésnek az adós részére történt kézbesítésétől számított 30 napon belül még lehetősége volt az adósnak az ellentmondás előterjesztésére. E második határidő elteltével az ellentmondással meg nem támadott fizetési meghagyás „jogerejű ítélet erejével bír”.⁴⁰ A fizetési meghagyás tehát csak akkor válik végérvényes bírói határozattá, ha az adós a végrehajtást elrendelő végzés kézbesítésétől folyó második határidő alatt sem él ellenmondással.⁴¹

A fizetési meghagyásos eljárásunk első szabályozása azonban az ellentmondás elmaradása folytán végrehajtható fizetési meghagyás kikényszeríthetőségét is határidőhöz kötötte. A meghagyás hatályának és végrehajthatóságának megszűnéséről rendelkezik, „a) ha a fizetési meghagyás annak keltétől számított egy év alatt az adósnak nem kézbesítettett; b) ha az adós ellen a teljesítési határidő leteltétől számított egy év alatt a végrehajtás nem kéretett”.⁴² Ezáltal mind az adós, mind a hitelező felelős magatartását várta

37 1893. évi XIX. törvénycikk Általános indokolás; Hivatkozza: TÉRFFY 1927. 172-173. o.

38 1893. évi XIX. tc. 10. §

39 MOLNÁR Judit: *A magyar fizetési meghagyásos eljárás az európai megoldások tükrében*. Közjegyzői Akadémia Kiadó, Budapest 2014. 74. o.; Heinz HELMREICH: *Erscheinungsformen des Mahnverfahrens im deutschsprachigen Rechtskreis – unter besonderer Berücksichtigung des Mahnverfahrens in der Zivilprozessordnung und seiner Vorgängermodelle*. Köln, Berlin, Bonn, München, 1995. 172. o.

40 1893. évi XIX. törvénycikk 12. §

41 1893. évi XIX. törvénycikk Részletes indokolás a 11. §-hoz

42 Harmadik megszüntető ok speciálisan az ingóságok esetén: „c) ha az ingóságokra vezetenő végrehajtási foglalás az utóbb említett egy évi határidő alatt, avagy ha a végrehajtást rendelő végzés a hitelezőnek az egy évi határidő után kézbesítettett, e kézbesítéstől számított 30 nap alatt nem foganatosított, vagy foganatosítása megkísérelve nem lett”. 1893. évi XIX. törvénycikk 11. §

el a jogalkotó általi szabályozás a fizetési meghagyásban történő igényérvényesítéssel kapcsolatban. A törvénycikk indokolása kiemeli, hogy „ugy a bíróság, mint az adós érdeke követeli, hogy a hitelező a fizetési meghagyás iránt folyamatba tett eljárást bizonyos határidő alatt végbefejezésre juttassa... Nem volna helyén a hitelező önkényére bízni, hogy ezt a határidőt tetszés szerint kitolhassa s az adós személyi viszonyaiban netán beállott változást felhasználva - esetleg oly késői időpontot választhasson a fizetési meghagyás végrehajtására, a midőn az adós kevésbé ügyelhet jogaira, vagy a midőn az adós már csak homályosan emlékezik a fizetési meghagyás kieszközlésének körülményeire”.⁴³

Az 1911. évi I. törvénycikkben⁴⁴ elhelyezett fizetési meghagyásos eljárás szabályozása körében a fentiekhez igazodó rendelkezésekkel találkozunk. Megszövegezésében is azonosan nyilatkozik az 1911. évi I. törvénycikk 596. §-a az ellentmondás elmaradásának jogkövetkezményéről: „ha az adós a fizetési meghagyásnak a kézbesítéstől számított tizenöt nap alatt ellent nem mondott: a hitelező kérelmére, a fizetési meghagyás alapján kielégítési végrehajtásnak van helye”.

Változásként értékelhető, hogy az ellentmondás második előterjesztésének határideje 30 napról 15 napra csökken: „Az ellentmondás az 596. §-ban említett tizenöt nap eltelte után is előterjeszthető mindaddig, míg a fizetési meghagyás alapján kielégítési végrehajtást rendelő végzésnek az adós részére történt kézbesítésétől számított tizenöt nap el nem telt”.

A második 15 napos határidő lejártával azonban a jogkövetkezmény változatlanul a fizetési meghagyás jogerőre emelkedése, „az ellentmondással meg nem támadott fizetési meghagyásnak olyan hatálya van, mint a jogerős ítéletnek”.⁴⁵

Megállapítható tehát, hogy a jogalkotó fenntartja az eljárás kétlépcsős jellegét, azonban a törvénycikk indokolásában megtalálható azon utalás is, hogy felmerült a kodifikáció során a modellváltás gondolata: „Ámbár némely részről felmerült az óhaj ennek a második ellentmondási határidőnek elejtése iránt, a javaslat azt fenntartja, de 30 napról 15 napra szállítja le. Csu-

43 1893. évi XIX. törvénycikk Részletes indokolás a 11. §-hoz

44 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról

45 1911. évi I. törvénycikk 596. és 598. §

pán egy ellentmondási határidő az adós érdekeinek megóvására nem nyújt elegendő biztosítékot.”⁴⁶

A fizetési meghagyás hatályának és végrehajthatóságának „vége” tekintetében az 1911. évi I. törvénycikk 597. §-a új igényérvényesítési határidőt szab a hitelezői oldalon. Így: „1. ha a fizetési meghagyás annak keltétől számított hat hónap alatt az adósnak nem kézbesített; 2. ha a teljesítési határidő leteltétől számított három év alatt az adós ellen végrehajtási cselekményt nem fogantatosítottak”. Az 1911-es szabályozás tehát az egy évi határidőt a fizetési meghagyásos eljárás igénybevételének előmozdítása céljából három évre felemeli és a végrehajthatóságot megszüntető hatályt nem a végrehajtás kéréséhez, hanem a végrehajtási cselekmény fogantatosításának elmulasztásához kapcsolja.⁴⁷

A jogalkotói indokolás egyértelműen utal arra, hogy a részben módosított szabályok mind a hitelezői, mind az adósi érdekekre tekintettel kívánják ezen egyszerűsített igényérvényesítést biztosító eljárást szabályozni, a meghagyáshoz fűződő joghatásokat biztosítani.⁴⁸ Az 1983. évi XIX. törvénycikkkel szabályozott fizetési meghagyásos eljárást ekkorra már több támadás is érte. Felrótták neki, hogy célját nem sikerült elérnie, nem valósította meg egészen a hozzá fűzött várakozásokat. Csekély mértékben vették igénybe az eljárást, amelynek legfőbb okát abban látták, hogy az ellentmondást a törvény szerfölött megkönnyítette. Az ellentmondások nagy száma miatt a hitelezők nem vették igénybe az eljárást.⁴⁹ Az 1911. évi I. törvénycikk által bevezetett változásokkal a jogalkotó e kritikákra is reagálni kívánt.⁵⁰

A törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930. évi XXXIV. törvénycikkkel a jogalkotó a fizetési meghagyás joghatásai tekintetében jelentős változást vezetett be. Megszüntette a kétlépcsős eljárási modellt a kötelezett ellentmondás kapcsán, amelynek nyomán az 1911. évi I. törvénycikk 595. §-ában a kö-

46 1911. évi I. törvénycikk Részletes indokolás az 598. §-hoz

47 1911. évi I. törvénycikk Részletes indokolás az 597. §-hoz

48 1911. évi I. törvénycikk Részletes indokolás az 598. §-hoz; Térffy 1927. 177. o.

49 TÉRFFY 1927. 172. o.

50 „Bizonyos, hogy az ellentmondási határidőnek ez a kiterjesztése a hitelezőnek a gyors kielégítésben álló érdekével ellentétes, de a javaslat a mai eljárással szemben az ellentmondási 30 napos határidőnek 15 napra megrövidítésében és különösen az ellentmondás halasztó hatályának eltérő szabályozásában adja meg ennek az ellensúlyát és vet gátat az ellentmondással való visszaélésnek.” 1911. évi I. törvénycikk Részletes indokolás az 598. §-hoz

vetkező szabályokat rögzítette: „Az ellentmondást a fizetési meghagyásnak kézbesítésétől számított tizenöt nap alatt a fizetési meghagyást kibocsátó járásbíróságnál szóval vagy írásban kell előterjeszteni. Ez a tizenöt napos határidő záros, a lejártá után előterjesztett ellentmondást vissza kell utasítani. Az ellentmondási határidő lejártával az ellentmondással meg nem támadott fizetési meghagyásnak olyan hatálya van, mint a jogerős ítéletnek, ellene az általános szabályok szerint perújításnak van helye”.⁵¹

A törvénycikk indokolásában újra megtalálható a fizetési meghagyásos eljárással szembeni azon kritika, hogy a kötelezetti ellentmondásokra nyitva álló határidő (amely ekkor már 15+15 nap) túl hosszú, és ez az egyik oka annak, hogy a hitelezők csak a legritkább esetekben élnek ezzel az intézménnyel. A törvényjavaslat célja a bevezetett egylépős, 15 napos határidővel szabályozott ellentmondással, hogy a fizetési meghagyás intézményét „a behajtás alkalmas eszközévé tegye”.⁵² Az első és egyetlen ellentmondási határidő elmulasztásával szemben a Pp. 451. §-a szerint igazolásnak van helye, azonban igazolás hiányában a fizetési meghagyás jogerőre emelkedik és ellene az adós csak perújítással élhet.⁵³

A törvénykezés egyszerűsítése érdekében alkotott törvénycikk a fentiekén túl a fizetési meghagyásos eljárások szabályozásába egy kötelező igénybevételi alsó értékhatárt is bevezetett, amelyet 400 pengőben határozott meg.⁵⁴ Az új értékhatárral összefüggésben is megjelenik a kötelezetti védekezés egylépcsőssé alakítása: „Ez a szabályozás már azért is szükséges, mert ha fizetési meghagyásos kérelem a járásbíróági eljárásban bizonyos értékhatáron aluli ügyekben a követelés érvényesítésének kötelező formája, gondoskodni kell arról is, hogy ez az intézmény a követelések behajtására alkalmas legyen”. Kiemelendő, hogy az indokolásában a jogalkotó is jelzi az egyszeri ellentmondási határidőben rejlő veszélyeket. „Aggodalommal” gondol arra, ha „az írni nem tudó járatlan adósok

51 1930. évi XXXIV. törvény 52. §

52 1930. évi XXXIV. törvény 52. §-ához fűzött indokolás

53 1930. évi XXXIV. törvény 52. §-ához fűzött indokolás; MAGYARY Géza – NIZSALOVSKY Endre: *Magyar polgári perjog*. Harmadik kiadás, Franklin Társulat, Budapest 1939. 615. o.

54 Az 1911. évi I. törvénycikk 588. §-ában a következő szabályozás jelent meg: „Ha a követelés négyszáz pengőt meg nem haladó készpénz fizetésére irányul és fizetési meghagyás útján érvényesíthető, a követelést csak fizetési meghagyás útján lehet érvényesíteni. Ily esetben a beadott keresetlevelet is fizetési meghagyás iránti kérelemnek kell tekinteni.” 1930. évi törvénycikk 49. §

az ellentmondást esetleg el fogják mulasztani és ilykép ebből nehezen helyrehozható kár keletkezhetik”.⁵⁵ Megoldásképpen a fizetési meghagyás formai/alki jegyeiben kívánnak lépéseket tenni, és „e veszély kikerülésére ügyviteli úton gondoskodás fog történni, hogy az ilyen felek a fizetési meghagyás különös alakja után is figyelmessé tétessenek arra, hogy szigorú bírói paranccsal állnak szemben, amely tétlenségük esetében feltétlenül érvényes lesz”.⁵⁶

Érdemes felhívni a figyelmet azonban mindezek mellett arra is, hogy a törvénycikk hatályvesztést állapít meg az 1911. évi Pp. 597.-a kapcsán, amely a meghagyás hatályának és végrehajthatóságának megszűnéséről rendelkezett mindeddig.⁵⁷ Így megszünteti az adósok védelmére szolgáló második bástyát is.

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény⁵⁸ a XIX. fejezetében szabályozza a fizetési meghagyásos eljárást, amelynek körében az ellentmondás lehetőségéről akként nyilatkozik, hogy „a fizetési meghagyás ellen az adós annak kézbesítésétől számított tizenöt nap alatt a járásbírósnál akár írásban, akár szóval ellentmondással élhet”.⁵⁹ Az ellentmondást egyszer előterjeszthető jogorvoslatként kezeli, azaz az 1930. évi XXXIV. törvénycikk által hozott változásokat fenntartja, és egylépcsős kötelezett védekezési eszköznek tekinti. A meghagyás joghatásaként a jogerőre emelkedésről is az előzményjogszabállyal azonosan nyilatkozik: „Ha a fizetési meghagyást ellentmondással kellő időben nem támadták meg, annak ugyanolyan hatálya van, mint a jogerős ítéletnek, s ellene perújításnak van helye.”⁶⁰

A fizetési meghagyásos eljárás az 1952. évi Pp.-ben megtalálható szabályozása ideje alatt, amely 1953. január 1. és 2010. május 31. között állt fenn, a fizetési meghagyással szembeni kötelezett ellentmondás sem számában, sem az előterjesztés határidejében nem változott, valamint a határidőben ellentmondással nem támadott fizetési meghagyás jogerőre emelkedéséről is változatlanul gondolkodott a jogalkotó. A jogirodalomban Farkas József a fizetési meghagyásos eljárást egyértelműen olyan nemperes eljárásként tar-

55 1930. évi XXXIV. törvény 52. §-ához fűzött indokolás

56 1930. évi XXXIV. törvény 52. §-ához fűzött indokolás

57 1930. évi XXXIV. törvény 52. §

58 Továbbiakban: 1952. évi Pp.

59 1952. évi III. törvény 319. § (1) bek.

60 1952. évi III. törvény 321. §

totta számon, amelyben a befejező határozat érdemi határozatnak minősül, és mint perpótló eljárás, az érdemi határozathoz a jogerő teljességét kapcsolta. Kiemelte, hogy a fizetési meghagyás az egyike azon nemperes eljárásban született határozatoknak, amelyhez a jogalkotó tételes jogi rendelkezéssel fűz ítéleti hatást (jogerőhatást).⁶¹

Németh János az ellentmondással nem támadott fizetési meghagyás hatálya kapcsán 2007-ben megállapítja, hogy a fizetési meghagyás nem sorolható a hagyományos határozati kategóriák egyikébe sem. Érdemi döntés, de nem ítélet, és nemperes eljárásban keletkezett (akkor) bírósági határozat, amely az ítélet és a végzés között egy külön kategória, amely egyben a peres eljárást érdemben eldöntő ítéletet pótolja. A kötelezett ellentmondásának hiányában ugyanolyan a hatálya, mint a jogerős ítéletnek.⁶²

2010. június 1. napjától a fizetési meghagyásos eljárás külön törvényi szabályozás nyert és közjegyző hatáskörébe tartozó nemperes eljárásként került szabályozásra. A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény⁶³ a kötelezett védekezési eszközöként továbbra is az ellentmondás előterjesztésének lehetőségéről szól, amelynek határidejét változatlanul 15 napon határozza meg.⁶⁴ Ha a fizetési meghagyást ellentmondással határidőn belül nem támadták meg, annak ugyanolyan hatálya van, mint a jogerős ítéletnek.⁶⁵ A jogirodalom álláspontja sem változik, követi a szabályozás változatlanságát.⁶⁶

61 FARKAS 1976. 141-142. o.; Farkas mellett további szerzők: GÁTOS György: Határozatok. In: NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata 1.* Complex Kiadó 2007. 1269. o.; OSZTOVITS András (szerk.): *A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény nagykommentárja.* Opten Informatikai Kiadó Kft. Budapest, 2015. 54-55. o.

62 NÉMETH János: Fizetési meghagyásos eljárás. In: NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata 2.* Complex Kiadó Budapest 2007. 1890. o.

63 Továbbiakban: Fmhtv.

64 2009. évi L. törvény (Fmhtv.) 28. § (1) bek.

65 Fmhtv. 36. § (1) bek.

66 SZÉCSÉNYI-NAGY 2013. 394-396. o.; LUGOSI József: *A polgári (peres) eljárás és a polgári per.* Jogtudományi Közlöny 2012/2. szám 77. o.; SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: *Mikor évül el a közjegyzői okiratba foglalt követelés?* Magyar Jog 2014/10. szám. 587. o.; MOLNÁR Tamás: *Az igazságszolgáltatás és a polgári eljárás sajátos alapelveinek érvényesülése a magyar fizetési meghagyásos eljárásban.* Közjegyzők Közlönye 2016/6. 32-33. o.; WOPERA Zsuzsa: *Kommentár a polgári perendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez.* Magyar Közlöny lap- és Könyvkiadó Kft. 2017. 606.; ÉBNER Vilmos: Perindítás. In: VARGA István (szerk.): *A polgári perendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja.* I/III. HVGORAC, 2018. 714-718.o.; ÜDVARY Sándor: *A határozatok joghatásai.* In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perendtartáshoz.* Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2019. 899. o.

Továbbra is hivatkozik a fizetési meghagyás *sui generis* határozattípus jellegére, amely jogerőre emelkedése esetén a pert érdemben eldöntő jogerős ítéletet pótolja. A meghagyás ítélet hatályú, az alaki jogerő mellett anyagi jogerőhatás is fűződik hozzá.⁶⁷

A fizetési meghagyáshoz fűződő joghatások tekintetében hatályos polgári eljárásjogunk akként nyilatkozik, hogy ha a fizetési meghagyást a kötelezett a fizetési meghagyást kellő időben ellentmondással nem támadja meg, annak ugyanolyan hatálya van, mint a jogerős ítéletnek.⁶⁸ A jogerős fizetési meghagyáshoz a jogerő mindhárom hatása fűződik, azaz a megtámadhatatlanság, a véglegesség és a végrehajthatóság. A megtámadhatatlanság a fizetési meghagyások esetén annyiban értelmezendő speciálisan, hogy fellebbezés helyett az ellentmondást tekintjük a rendes jogorvoslat eszközének, így az ellentmondásra nyitva álló határidő elteltével válik - rendes jogorvoslattal - nem támadhatóvá a fizetési meghagyás. Az alaki jogerős meghagyás csak rendkívüli jogorvoslattal támadható, amelyek a rendkívüli ellentmondás, a perújítás⁶⁹, a kijavítási kérelem, bizonyos körben a kiegészítési kérelem, a kézbesítési kifogás és az igazolási kérelem.⁷⁰

A fizetési meghagyáshoz fűződő anyagi jogerőhatást a hatályos polgári perrendtartás⁷¹ 360. § (1) bekezdése nyomán akként értelmezhetjük, hogy az érvényesített követelés tárgyában kibocsátott fizetési meghagyás jogereje kizárja, hogy ugyanabból a tényalaphól származó ugyanazon jog iránt ugyanazok a felek - ideértve azok jogutódait is - egymás ellen új fizetési meghagyásos eljárást vagy keresetet indíthassanak, vagy a fizetési meghagyásban már érvényesített követelést egymással szemben egyébként vitássá tehessek.⁷²

67 SZÉCSÉNYI-NAGY 2013. 839. o.; MOLNÁR Judit – NYILAS Anna: A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény kommentárja Opten Budapest, 2015. 113. o.; SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: *Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvényhez*. Wolters Kluwer Hungaria Budapest, 2020. 415. o.

68 Fmhtv. 36. § (1)-(2). bek.

69 Lásd ehhez: BH 1981. 325.; BH 1993. 41.

70 SZÉCSÉNYI-NAGY 2020. 415. o.

71 2016. évi CXXX. törvény (hatályos 2018. 01. 01.-től)

72 SZÉCSÉNYI-NAGY 2020. 416. o.; BH 1998.601.; A jogerős fizetési meghagyás anyagi jogereje kizárja, hogy a kötelezett a perújítási határidők elteltét követően marasztalását az annak alapjául szolgáló szerződés semmisségére hivatkozással vitassa. EBH2002. 642.

A 2010. június 1. napjától közjegyzői hatáskörben szabályozott fizetési meghagyásos eljárásunk egy sajátos visszatérést is mutat az 1930. évi XXXIV. törvénycikket megelőző szabályozási időszakra. Felidézve a jogerős fizetési meghagyások végrehajthatóságára szabott határidők korszakát, az Fmhtv. 52. § (5) bekezdése akként rendelkezik, hogy a végrehajtási kérelem a fizetési meghagyás jogerőre emelkedését követő 10 év után nem terjeszthető elő, e határidő elmulasztása jogvesztéssel jár. A jogvesztő határidő a végrehajtási jog elévülése tekintetében több vitát is előidézett⁷³, amelyre tekintettel a jogalkotó 2018. január 1-jétől akként egészítette ki az Fmhtv. 52. § (5) bekezdését, hogy a 10 éves jogvesztő határidő a végrehajtási jog elévülését nem érinti. E rendelkezéssel nyilvánvalóvá tette, hogy a jogvesztő határidő a végrehajtási kérelem előterjesztésének végső időbeli korlátját jelenti, amelyet a közjegyző hivatalból vesz figyelembe, azonban a végrehajtási jog ennél hamarabb is elévülhet.⁷⁴

A „visszatérés” azonban csak látszólagos, ugyanis a rendelkezés valójában technikai háttérű, és a Magyar Országos Közjegyzői Kamara (MOKK) rendszerében őrzött elektronikus iratok selejtezéséhez kapcsolódik. Szécsényi-Nagy Kristóf ki is emeli, hogy a 10 éves szigorú anyagi jogi jellegű határidő beiktatására azért volt szükség, mert a végrehajtás elrendelésére a fizetési meghagyásos eljárásnak kizárólag a MOKK rendszerében rögzített adatai alapján - tehát nem a kinyomtatott papíralapú iratok alapján - kerülhet sor, ugyanakkor a MOKK rendszerében kezelt adatokat az eljárás befejezését követő 10 év után törölni kell.⁷⁵ A technikai indíttatású szabályok azonban a végrehajtási jog elévülése és a jogerős fizetési meghagyások végrehajthatósága tekintetében kérdéseket vetettek fel. A 2018. január 1-től módosításokat bevezető jogszabály indokolása azt is kiemeli azonban, hogy a gyakorlat által egyelőre csak elméleti szinten felvetett kérdésről van szó.⁷⁶

73 1208/B/2010. sz. AB határozat

74 GELENCSÉR Dániel – KISS Nikolett – RÁK Viktor – SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf-TURBUCZ Zoltán: A végrehajtás elrendelése. In: GELENCSÉR Dániel – ÚDVARY Sándor (szerk.): *A bírósági végrehajtásról szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. HVG ORAC, Budapest, 2021. 98. o.; NAGY Adrienn: *Gondolatok a végrehajtási jog elévüléséről*. FORVM, 2023/2., 80. o.

75 SZÉCSÉNYI-NAGY 2020. 531. o.

76 T/17165. számú törvényjavaslat indokollással - a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról Részletes indokolás a 85. §-hoz.

4. Záró gondolatok

A fizetési meghagyásos eljárás bevezetésének célja 1893-ban a nem vitatott követelések behajtása körüli eljárás egyszerűbbé, olcsóbbá tétele volt. A meghagyásokhoz az elmúlt 132 évben megszakítás nélkül és vitán felül álló intézményként kapcsolódott a jogerő intézménye. Ellentmondás hiányában a fizetési meghagyás jogerőre emelkedik, és kapcsolódik hozzá a végrehajthatóság. A meghagyásokhoz fűződő joghatásokra vonatkozó kutatásunk tehát azon egyszerű összegzéssel is zárható, hogy a jogalkotói cél a jogszabályváltozások ellenére állandónak tekinthető, amelyet a fizetési meghagyások jogerőre emelkedésével határozott meg a mindenkori szabályozás.

Természetesen a fizetési meghagyásos eljárás által elérni kívánt jogalkotói célok változtak, az 1930. évi XXXIV. törvénycikk által és azt követően folyamatosan kibővültek, azonban a követelésérvényesítésnek egy egyszerű, költséghatékony módja maradt, amelyben azellentmondás hiányában bekövetkező jogerő és végrehajthatóság, mint állandó tényező, kiemelkedő szerepet játszik.

Tekintettel a tanulmány bevezetőjében kutatásra ösztönző jogegységi határozat által tett azon megállapításra, hogy a fizetési meghagyásba foglalt követelés nem érdemi vizsgálat eredménye, érdemes felhívni a figyelmet azon tényre, hogy az intézmény bevezetését és szabályozását elhatározó jogalkotó tudatában volt az érdemi elbírálás hiányának. Kifejezetten el kívánt tekinteni ettől, és a meghagyáshoz ennek ellenére kapcsolt jogerőt és végrehajthatóságot. Az 1893. évi XIX. törvénycikk Általános indokolása máig hatóan mutatja a fizetési meghagyásos eljárás szerkezetére vonatkozó elvárásainak: „egyáltalán nem indokolt, hogy ezekben az esetekben ... a jogérvényesítés szükségszerűen ugyanazoktól az alakiságoktól függjön, a melyek a peres eljárás alkatrészeiül vannak megszabva, - s hogy a jogérvényesítési kényszer alkalmazását: a végrehajtást, mellőzhetlenül ugyanazok a cselekmények - kereset, tárgyalás, ítélet - előzzék meg, a melyek a vitás jog meghatározásának, ténybeli megalapításának és bírói elismerésének, s e szerint a vitás kérdések elintézésének eszközét képezik”.⁷⁷

77 TÉRFFY 1927. 172-173. o.

Irodalomjegyzék

- ÉBNER Vilmos: Perindítás. In: VARGA István (szerk.): *A polgári perendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja I/III*. HVGORAC, 2018. 605-804. o.
- FARKAS József: *A jogerő a magyar polgári peres eljárásban*. Akadémia Kiadó, Budapest 1976.
- GÁSPÁRDY László: *Polgári nemperes eljárások*. „Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért”. Miskolc, 2001.
- GÁTOS György: Határozatok. In: NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): *A polgári perendtartás magyarázata 1*. Complex Kiadó 2007. 1173-1284. o.
- GELENCSÉR Dániel – KISS Nikolett – RÁK Viktor – SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf – TURBUCZ Zoltán: *A végrehajtás elrendelése*. In: GELENCSÉR Dániel – UD-VARY Sándor (szerk.): *A bírósági végrehajtásról szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. HVGORAC, Budapest, 2021.
- HABERMANN Gusztáv: *Jogerő a perenkívüli eljárásban*. Szegedi Városi Nyomda és Könyvkiadó Részvénytársaság, Szeged 1935.
- HARSÁGI Viktória: *A magyar fizetési meghagyásos eljárás fejlődéstörténetének áttekintése 1893-tól napjainkig*. Iustum Aequum Salutare, 2012/3-4. szám 223-237. o.
- HELMREICH, Heinz: *Erscheinungsformen des Mahnverfahrens im deutschsprachigen Rechtskreis – unter besonderer Berücksichtigung des Mahnverfahrens in der Zivilprozessordnung und seiner Vorgängermodelle*. Köln, Berlin, Bonn, München, 1995.
- JUHÁSZ Imre: *A polgári nemperes eljárások fogalma és általános jellemzése*. In: VARGA István (szerk.): *A polgári nemperes eljárások joga*. ELTE Eötvös Kiadó Budapest 2013. 41-91. o.
- KENGYEL Miklós: *Magyar Polgári Eljárásjog*. Osiris Kiadó. Budapest, 2013.
- KOVÁCS Marcell: *A polgári perendtartás magyarázata (Második Kiadás) Első Füzet*. Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság, Budapest, 1927.
- LUGOSI József: *A polgári (peres) eljárás és a polgári per*. Jogtudományi Közlöny 2012/2. szám 68-79. o.
- MAGYARY Géza – NIZSALOVSKY Endre: *Magyar polgári perjog*. Harmadik kiadás, Franklin Társulat, Budapest 1939.

- MOLNÁR Judit – NYILAS Anna: *A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény kommentárja*. Opten Budapest, 2015.
- MOLNÁR Judit: *A magyar fizetési meghagyásos eljárás az európai megoldások tükrében*. Közjegyzői Akadémia Kiadó, Budapest 2014.
- MOLNÁR Tamás: *Alapelvek a közjegyzői nemperes eljárásokban*. Közjegyzői Akadémia Kiadó, Budapest 2019.
- MOLNÁR Tamás: *Az igazságszolgáltatás és a polgári eljárás sajátos alapelveinek érvényesülése a magyar fizetési meghagyásos eljárásban*. Közjegyzők Közlönye 2016/6. 28-42. o.
- NAGY Adrienn: *Gondolatok a végrehajtási jog elévüléséről*. FORVM, 2023/2., 77-87. o.
- NÉMETH János: *Fizetési meghagyásos eljárás*. In: NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata 2*. Complex Kiadó Budapest 2007. 1847-1898. o.
- OSZTOVITS András (szerk.): *A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény nagykommentárja*. Opten Informatikai Kiadó Kft. Budapest, 2015.
- PÁKOZDI Zita: *A jogerő tárgyi terjedelme a polgári perben*. Pólay Elemér Alapítvány, Iurisperitus Kiadó, Szeged 2017.
- SÁRFFY Andor: *A perádat csökkentése a peren kívüli eljárás fejlesztése útján*, Magyar Jogászegylet Kiadása, Budapest 1930.
- SCHÖNVITZKY Bertalan: *Az ítélet és a jogerő. Bevezetés a jogerőtanba*. Bibliotheca Academica, Az Egri Érseki Jogakadémia Értekezéseinek Tára, Szent János Nyomda, Eger 1938.
- SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: *A fizetési meghagyásos eljárás*. In: VARGA István (szerk.): *A polgári nemperes eljárások joga*. ELTE Eötvös Kiadó Budapest 2013. 785-866. o.
- SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: *Elhatárolási kérdések a fizetési meghagyásos eljárásban*. In: VARGA István (szerk.): *Codificatio processualis civilis Studia in Honorem Németh János II*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2013. 377-402. o.
- SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: *Mikor évül el a közjegyzői okiratba foglalt követelés?* Magyar Jog 2014/10. szám. 586-591. o.
- SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: *Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvényhez*. Wolters Kluwer Hungary Budapest, 2020.

- TÉRFFY Gyula: *A Polgári Perrendtartás Törvénye és Joggyakorlata II. kötet.* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1927.
- TÓTH Károly: *Polgári törvénykezési jog. Alapismeretek II. kötet. Törvénykezés államhatalommal.* Hegedűs és Sándor Könyvkiadóhivatala. Budapest, 1910. 460-466. o.
- UDVARY Sándor: A határozatok joghatásai. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartáshoz.* Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2019. 892-908. o.
- WOPERA Zsuzsa: *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez.* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. 2017.

A biztosítási intézkedés elrendelésének megalapozottsága a fizetési meghagyásos eljárásban

NAGY ANDREA*

1. Bevezetés

A bírósági végrehajtási eljárás önálló, a Vht.-ben szabályozott nemperes eljárás, amelyben a közhatalom a bírósági határozatok teljesítésének állami kényszer útján szerez érvényt. A bírósági végrehajtási eljárásban – a végrehajtás foganatosítására is kiterjedően – a Vht. és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok rendelkezéseinek keretei között állami, vagy azzal azonos jogállású szerv jár el. Az önálló bírósági végrehajtó eljárása a bíróság eljárásával azonos, így az önálló bírósági végrehajtó más hatóság által nem utasítható, és az intézkedéseit kizárólag a nemperes végrehajtási eljárásra vonatkozó rendelkezések alapján hozhatja meg.¹

Ugyanígy a biztosítási intézkedés végrehajtása is önálló – nemperes – végrehajtási eljárás.²

A bírósági végrehajtás jelentőségét az adja, hogy a végrehajtási ügyek száma állandóan növekszik, az utóbbi években évente mintegy 300 000 végrehajtási ügy indult, azonban a végrehajtás eredményessége csökken, mivel ezeknek az ügyeknek csak a felében sikerült behajtani a követeléseket. 2023. évben 99.000 bíróság által elrendelt végrehajtási eljárás indult, a fizetési meghagyások alapján indult végrehajtási ügyek száma 162.562 volt. 2024-ben 112.567 bíróság által elrendelt végrehajtási eljárás indult, a fizetési

* Egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Eljárásjogi Tanszék; közjegyző. DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_6

1 BDT2012. 2717.

2 BDT2012. 2833.

meghagyások alapján indult végrehajtási ügyek száma 370.000 volt. Ezek a számok elmaradnak a korábbi (2019. előtti) évek átlagától, de így is jelentős az ügymennyiség a többi nemperes eljáráshoz képest.³

A bírósági végrehajtás két fő formája a kielégítési végrehajtás és a biztosítási intézkedés. A kielégítési végrehajtás esetén végrehajtható okirat kiállítására kerül sor, a biztosítási intézkedés végrehajtásánál még végrehajtható okirat kiállítására nem kerülhet sor, azonban a későbbi kielégítés veszélyeztetettsége miatt szükséges a jogosult jogvédelme, és a később végrehajtási joggal megerősített követelés biztosítása.

Ahogy azt az Alkotmánybíróság is megállapította a biztosítási intézkedés végrehajtása különleges végrehajtási eljárás, melynek célja még nem a követelés kielégítése, hanem csak olyan helyzet megteremtése, amely biztosítja, hogy később, a megfelelő időben a követelés kielégíthető legyen. A biztosítási intézkedés elrendelésének éppen az a fő rendeltetése, hogy biztosítsa az egyébként később bíróság által jogerősen és összezszerően pontosan megállapítandó követelés kielégítését.⁴

Azonban a bírósági végrehajtási eljárások döntő többsége a kielégítési végrehajtási eljáráshoz tartozik. A kielégítési végrehajtási eljárásokat további, két csoportra oszthatjuk: a pénzkövetelés végrehajtására és a meghatározott cselekmények végrehajtására. A pénzkövetelések végrehajtása a bírósági végrehajtási eljárások fő formája, a marasztaló ítéletek (pénzfizetési kötelezettségek) végrehajtásának nagyobb részét teszik ki.

A meghatározott cselekmények végrehajtása ezzel szemben azon marasztaló ítéletek végrehajtására szolgál, amelyek nem pénzkövetelés, hanem egyéb *dare, facere* vagy *praestare* jellegű szolgáltatás érvényesítésére szolgál.

A biztosítási intézkedés a bírósági végrehajtásnak az egyik fő ága, másik ága, a kielégítési végrehajtás mellett. Azonban a biztosítási intézkedések

3 A statisztikai adatokat az Igazságügyi Minisztérium által minden évben közzétett statisztikai évkönyvekből gyűjtöttem. Igazságügyi Minisztérium: *Statisztikai évkönyv. A bírósági ügyforgalom 2024. éves adatai, Magyarország Bíróságai*, Budapest, 2024. Statisztikai évkönyv.docx, A bírósági ügyforgalom 2024. éves adatai | Magyarország Bíróságai [letöltve: 2025.05.01.]

4 241/D/2010. AB határozat a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 187. § (1) bekezdés c) pontja és 237. § (4) bekezdése alkotmányellenességéről

száma a gyakorlatban jelentéktelen az elrendelt kielégítési végrehajtásokhoz, elsődlegesen a pénzkövetelések végrehajtásához képest.

A biztosítási intézkedés főleg a peres eljárásokban fordul elő, de igénybe lehet venni korlátozott körben egyes közjegyzői nemperes eljárásokban, így a fizetési meghagyásos eljárásban és a közokiratok végrehajtását megelőzően is.

Tanulmányomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy indokolt-e a biztosítási intézkedés lehetőségét az elrendelt, de még nem jogerős fizetési meghagyás vonatkozásában fenntartani.

2. A biztosítási intézkedés elrendelésének feltételei

A biztosítási intézkedés a jogosult (a legtöbb esetben a felperes, de viszontkereset vagy beszámítás előterjesztése esetén az alperes) érdekvédelmi és ezáltal igényérvényesítési eszköze abban az esetben, ha a jogosult még nincs abban a helyzetben, hogy követelésének érvényesítését bírósági végrehajtási útra terelje. A biztosítási intézkedés iránti kérelem önálló kérelem, arról a bíróságnak önálló, nemperes eljárásban kell döntenie.⁵

Biztosítási intézkedés elrendelésének akkor van helye a követelés teljesítésének biztosítása érdekében, ha a végrehajtás elrendelésének a feltételei a Vht. 13. §-a alapján még nem állnak fenn, azaz végrehajtható okiratot még nem lehet kiállítani, azonban a végrehajtást kérő valószínűsítette, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van.⁶

A követelés későbbi kielégítés veszélyeztetettsége, mint a biztosítási intézkedés elrendelésének normatív kritériuma szükségképpen olyan általánosan megfogalmazott mérce, amelyet az ítélkezési gyakorlat töltött meg tartalommal.

Az ítélkezési gyakorlat szerint a követelés későbbi kielégítése veszélyeztetettségének objektíve kell fennállnia, nem elég hozzá a jogosult szubjektív érzete. A veszélyeztetettség megállapítására utaló körülmények tipikusan az adós rohamos, jelentős vagyonvesztésének a fennállta, vagy az adós arra írá-

5 BDT2016. 3454.

6 Vht. 185 § (1)

nyuló szándéka. Nem elégséges pusztán, ha a követelt összeg nagy, ez a tény önmagában a követelés későbbi kielégítésének a veszélyét nem valószínűsíti. Ha nincs olyan kötelezetti magatartás, ami bármilyen fedezetelvonást vagy vagyronvesztést igazolna a múltban, vagy valószínűsítene a jövőre nézve, akkor nem valósul meg a követelés későbbi kielégítésének a veszélyeztetettsége és nem rendelhető el a biztosítási intézkedés.⁷

Ezért önmagában a kérelemben nem elégséges, általánosan megjelölni a követelés veszélyeztetettségét, hanem konkrétan kell az azt valószínűsítő körülményekre hivatkozni.⁸

Az ítélezési gyakorlat alapján a bíróság csak akkor rendeli el a biztosítási intézkedést, ha a követelés későbbi kielégítése objektíve van veszélyeztetve, így például, amikor folyamatban van az adós ingatlanának, valamint üzletrészenek más tartozások kielégítése érdekében történő értékesítése,⁹ vagy amikor arra tekintettel kéri biztosítási intézkedés elrendelését a jogosult, hogy az adós ingatlanát vagy ingatlanait más, nagy összegű követelések behajtása végett végrehajtási joggal terhelték.¹⁰ Mindezekon túlmenően a bíróság szerint önmagában az a körülmény, hogy az alperes az ingatlanát értékesítheti, egyéb, kiegészítő releváns körülmény hiányában a pénzkövetelés biztosítása iránti kérelem teljesítését nem teszi lehetővé, mivel az esetleges értékesítésből befolyó vételár a követelés kielégítésére kellő fedezetül szolgálhat.

A másik nagyon fontos előfeltétele a biztosítási intézkedés elrendelésének, hogy a jogosult valószínűsítse, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van. Kiemelendő, hogy a valószínűsítés nem egyenlő a bizonyítással. A biztosítási intézkedés a Vht. 185. §-a alapján akkor rendelhető el, ha a követelés teljesítése érdekében végrehajtható okiratot még nem lehet kiállítani, és a végrehajtást kérő valószínűsítette, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van. A későbbi kielégítés veszélyeztetettségét a végrehajtást (biztosítási intézkedést) kérőnek kell valószínűsítenie. A valószínűsítés során a félnek állításait a bíróság számára „hihetővé” kell tennie, azaz - a

7 BDT2000. 260.

8 BH2001. 24.

9 BH2001. 331.

10 BH2001. 23.

bizonyosság fokát el nem érően ugyan, de - igazolnia kell. Önmagában a követelt összeg nagysága nem valószínűsíti a későbbi kielégítés veszélyben létét, ehhez egyéb, erre utaló körülmények (pl. az adós rohamos vagy jelentős vagyronvesztése, az adós ellen csődeljárás, felszámolási eljárás kezdeményezése stb.) fennforgása szükséges.¹¹

2.1. A biztosítási intézkedés esetei¹²

2.1.1. Biztosítási intézkedés elrendelése végrehajtási lap kiállítására előtt

Biztosítási intézkedés akkor rendelhető el, ha a követelés olyan határozaton alapul, amelynek alapján egyébként a Vht. 15. és 16. §-a szerint végrehajtási lapot lehetne kiállítani.

Tehát biztosítási intézkedés rendelhető el a bíróság polgári vagy közigazgatási ügyben hozott marasztaló határozata alapján, a bíróság büntetőügyben hozott határozatának a polgári jogi igénynek helyt adó rendelkezése alapján, valamint a büntetőeljárásban részt vevő személy részére bűnügyi költség megállapításáról szóló rendelkezése alapján, a bíróság által jóváhagyott egyezség alapján, a jogi segítségnyújtó szolgáltatnak a pártfogó ügyvédi díjnak a pártfogó ügyvéd részére történő megfizetésére kötelező határozata alapján.

Biztosítási intézkedés hozható a közjegyző által hozott, marasztalást tartalmazó határozat (például fizetési meghagyás) és a közjegyző által jóváhagyott – a bírósági egyezséggel azonos hatályú – egyezség alapján, vagy a közjegyzőnek a közjegyzői nemperes eljárás lefolytatásáért felszámított díjról és költségről kiállított költségjegyzéke alapján, a közjegyző hagyatékot átadó végzése alapján, valamint a póthagyatéki eljárásban hozott végzése alapján.

Ugyancsak biztosítási intézkedés rendelhető el a bíróság szolgálati bíróságának kártérítésre kötelező határozata, a közjegyzői fegyelmi bíróságnak pénzbírság és eljárási költség megfizetésére kötelező határozata, valamint a

11 BDT2000. 260.

12 Jelen tanulmány kifejezetten a fizetési meghagyás alapján elrendelhető biztosítási intézkedést taglalja, így a felsorolás nem teljeskörű, kizárólag azon esetekre vonatkozik, amely a problémára rávilágít.

bíróági végrehajtói fegyelmi bíróságnak eljárási költség megfizetésére kötelező határozata alapján.

Biztosítási intézkedésnek lehet helye a külföldi bírósági határozat alapján és a szülői felügyelet tárgyában hozott külföldi határozat alapján.

Biztosítási intézkedés hozható a belföldi és külföldi választottbíróági határozat és egyezség alapján is.

Biztosítási intézkedésnek lehet helye az adós lakóhelye, székhelye – ezek hiányában az adós végrehajtás alá vonható vagyontárgyának helye – szerinti járásbíróság, az ügyészség, a nyomozó hatóság és a szabálysértési hatóság igazságügyi szakértői díj megfizetéséről szóló határozata alapján, valamint a szabálysértési hatóság, illetve a bíróság szabálysértéssel okozott kár értékének megfizetésére kötelező határozata alapján.

Mint láthattuk, a fentiek alapján bármely, polgári perben meghozott ítélet, bírósági meghagyás vagy egyezséget jóváhagyó végzés (legyen az a bíróság vagy a közjegyző által jóváhagyott egyezség) vagy büntetőeljárásban a polgári jogi igényt elbíráló határozat alapján helye van biztosítási intézkedés elrendelésének.

A fenti határozatok alapján biztosítási intézkedés akkor is elrendelhető, ha az adott határozatot jogorvoslattal támadták meg. Ez alól is kivételt jelent a fizetési meghagyás, mivel amennyiben a fizetési meghagyást jogorvoslatlaltámadják meg, azaz ellentmondással élnek, az eljárás perré alakul és a fizetési meghagyás hatályát veszti.

Kérdésként merülhet fel a biztosítási intézkedés idődimenziója, azaz, hogy mikortól meddig lehet biztosítási intézkedést elrendelni a polgári perben a fenti esetekben? A biztosítási intézkedés elrendelhetősége akkor kezdődik, amikor a bíróság (közjegyző) meghozta azon határozatát, amely alapja lehet a végrehajtási eljárás megindításának, de még a végrehajtás általános feltételei nem állnak fenn.

A biztosítási intézkedést addig lehet elrendelni, amíg a végrehajtás általános feltételei be nem következnek, mivel, ha a végrehajtás általános feltételei fennállnak, abban az esetben biztosítási intézkedésnek nincs helye.¹³

13 BDT2009. 1972. Biztosítási intézkedésnek akkor már nincs helye, ha a végrehajtás törvényben meghatározott általános feltételei fennállnak.

Azt is mondhatnánk, hogy a biztosítási intézkedés szubszidiárius a kielégítési végrehajtáshoz képest. Azonban a tartozás megfizetésére adott halasztás kizárja a biztosítási intézkedés elrendelését.¹⁴

2.1.2. A biztosítási intézkedés egyéb esetei¹⁵

Ezekben az esetekben még végrehajtandó határozat sem szükséges, a biztosítási intézkedés elrendeléséhez elégséges pusztán a perindítás és annak valószínűsítése, hogy a későbbi követelés kielégítése veszélyben van. Ennek indoka az, hogy a Vht. privilegizál néhány olyan jogviszonyt, amelynél a határozat hiánya is indokolttá vagy éppen szükségessé teszi az azonnali beavatkozást a későbbi sikeres végrehajtás érdekében.

A „keresetindítás”, álláspontom szerint a keresetlevél bírósághoz való benyújtását jelenti, tekintettel arra, hogy a pert a felperesnek az alperes ellen keresetlevéllel kell megindítania. A peres eljárás elsőfokú szakasza három létszakra tagolódik: perindítási szak, perfelvételi szak és érdemi tárgyalási szak. A perindítási szakban az eljárás a felperes és a bíróság közötti kétpólusú közjogi viszonnak minősül, melyben az eljárást megindító személy – anyagi jogának bírósági úton való érvényesítése érdekében – a bíróság elé terjeszti a jogvédelmi igényét, és a bíróság a perelőfeltételek fennállta szempontjából annak befogadhatóságát megvizsgálja, a szükséges intézkedéseket megteszi. Az ellenfél pozícióját betöltő, harmadik oldalon álló személy e körben nem kap szerepet.

Ennek megfelelően az eljárást kezdeményező fél eljárást megindító irata a peres eljárást megindító cselekmény. A per megindulása a – formailag és tartalmilag befogadott – eljárást megindító beadványnak az alperessel való közléséhez kapcsolódik és főszabály szerint ekkortól válik hárompólusúvá az eljárás.¹⁶

¹⁴ BH2002. 192.

¹⁵ Itt is kizárólag azon ügytípusokat tekintem át, ahol a fizetési meghagyásos eljárásban is felmerülhet a biztosítási intézkedés lehetősége.

¹⁶ WOPERA Zsuzsa (szerk.): Nagykomentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez, Wolters Kluwer, Budapest, 2023, 169. § (1).

Nyilván szükséges a keresetindításhoz, hogy a keresetlevelet a bíróság „befogadja”, azaz a bíróság ne utasítsa vissza a keresetlevelet.¹⁷

A fenti esetekben a biztosítási intézkedést az a bíróság rendeli el, amelynél a kereseti kérelmet benyújtották. A biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelem tárgyában szükség esetén meghallgatást kell tartani. Ennek indoka, hogy még az elsőfokú eljárás sincs lefolytatva, így elképzelhető, hogy a biztosítási intézkedés elrendelésére jogosult bíróság még nem rendelkezik elegendő információval egy ilyen fontos döntés meghozatalához.

Tehát ezeknél a bíróság a peres iratokból tud tájékozódni, hogy meg tudja azt állapítani, hogy a Vht. szerinti jogviszony-e a követelés alapja. (Ez azért is fontos, mert egy fizetési meghagyásos eljárásban kizárólag a jogosult által megadott „kódok”, azaz az érvényesítendő jog alapján bírálhatja el a közjegyző, hogy fennállnak-e az elrendelés előfeltételei.)

A biztosítási intézkedés iránti kérelem önálló kérelem, arról a bíróságnak önálló, nemperes eljárásban kell döntenie, függetlenül attól, hogy a végrehajtást kérő két külön keresetlevélre hivatkozik. A biztosítási intézkedés végrehajtása önálló – nemperes – végrehajtási eljárás. A biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelem a végrehajtási eljárás megindítása iránti illetékköteles beadvány, ezért a végrehajtást kérőnek a kérelem előterjesztésekor le kell rónia az eljárási illetéket.

A későbbi kielégítés veszélye abban az esetben áll fenn, ha valószínűsíthető, hogy az adósnak az eljárás befejezéséig nem lesz végrehajtás alá vonható vagyontárgya. Ennek megítélése során nem egy adott vagyontárgy értékesítésének lehetőségét, hanem az érvényesített követeléshez képest – objektív szempontok alapján – az adós teljes anyagi helyzetét kell vizsgálni.¹⁸

Ugyanakkor a hagyaték tárgyaival való felelősség az örökhagyó tartozásáért való korlátozott helytállási kötelezettséget, de nem elidegenítési tilalmat jelent. Az a lehetőség, hogy az örökös az ingatlanrészt elidegenítheti, pusztán annyit jelent, hogy az örökös a hagyatéki tartozásokért már nem a hagyaték tárgyával, hanem egyéb vagyonával felel, amely a hagyatéki tartozások későbbi kielégítésének veszélyeztetettségét önmagában nem valószínűsíti.¹⁹

17 Ld. Pp. 170 §

18 BDT2012. 2833.

19 BDT2016. 3454.

2.1.3. Házassági vagyoni jogi kereset

Polgári perben biztosítási intézkedés rendelhető el az olyan követelés érdekében, amely iránt belföldi bíróságnál házassági vagyoni jogi keresetet indítottak. Ezen pont alapján kizárólag akkor van helye biztosítási intézkedésnek, ha a per belföldi bíróságnál van folyamatban.

Házassági vagyoni jogi pernek minősülnek a biztosítási intézkedések meghozatala szempontjából a házastársi vagyontársaság megosztására és a különvagyoni vagyontárgyak kiadására irányuló perek, a közös-, illetőleg különvagyoni szerzésre alapított, tulajdonjog megállapítására indított perek, a házastársak lakáshasználatának a rendezésére, illetve az ilyen lakáshasználati jog ellenértékének a megállapítására indított perek, a házastársi vagyoni jogi szerződéssel kapcsolatban indított jogviták, továbbá a házastárs tartására vonatkozó igények iránti perek.

A hatályos szabályozás szerint a házasság felbontása iránti per és a házassági vagyoni jogi per egymástól szétválasztott eljárások, így a házassági vagyoni jogi pert kizárólag önállóan, a házassági perekől elkülönítetten lehet megindítani. Ez alól kivételt képeznek a házastársak lakáshasználatának a rendezésére, illetve az ilyen lakáshasználati jog ellenértékének a megállapítására indított perek, továbbá a házastárs tartására vonatkozó igények iránti kereseti kérelmek, melyek a házasság felbontására irányuló kereseti kérelemmel összekapcsolhatók.²⁰

Házassági vagyoni jogi keresettel összefüggő biztosítási intézkedés elrendelésének tehát nem feltétele, hogy a követelés létrejöttét, mennyiségét és lejártát közokirat vagy teljes bizonyító erejű magánokirat tartalmazza, elegendő az érvényesíteni kívánt követelés jogcíme²¹.

Annak ellenére, hogy a fizetési meghagyás iránti kérelem előterjesztésének ugyanaz a hatálya, mint a keresetlevél beadásának,²² maga a fizetési meghagyásról szóló törvény 31/E §-a zárja ki e körben biztosítási intézkedés

²⁰ Pp. 462. §

²¹ BDT2022. 4589.

²² Fmhtv. 22. §; BDT2011. 2586. I. A fizetési meghagyás kézbesítésének ugyanaz a hatálya, mint a keresetlevél kézbesítésének, a perindítás hatályai a fizetési meghagyás kézbesítésével beállnak.

elrendelését, amennyiben a házassági vagyoni jogi igényt fizetési meghagyásos eljárás útján érvényesítik.²³

2.1.4. *Szellemi alkotások védelme esetén*

Ugyancsak kizárt fizetési meghagyásos eljárásban szellemi alkotások védelme tárgyában biztosítási intézkedést kérni. Itt is az eljárás megindítása és tárgya alapján rendelhető el a biztosítási intézkedés polgári perben a szabadalom bitorlása, a használati mintaoltalom bitorlása, a mikroelektronikai félvezető termék topográfiájára vonatkozó oltalom bitorlása, a növényfajta-oltalom bitorlása, a védjegy bitorlása, a földrajzi árujelző-oltalom bitorlása, a formatervezési mintaoltalom bitorlása, a kiegészítő oltalmi tanúsítvány bitorlása, a szerzői jog megsértése, a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 4. és 6. §-ában foglalt rendelkezések megsértése miatt az egyes konkrét esetekre irányadó külön törvényekben meghatározott feltételekkel.²⁴

Ugyancsak közös szabály, hogy kizárólag a belföldi bíróság előtti perekben lehet csak biztosítási intézkedést kérni.

A szerzői jog körébe eső biztosítási intézkedés szabályai csak a szerzői mű jogosulatlan felhasználójával szemben alkalmazhatók, abban az esetben, ha a mű felhasználása engedély nélkül történik, vagy a felhasználó a szerzőtől kapott engedélyt túllépi.

Ezért a biztosítási intézkedés kizárólag akkor alkalmazható, ha a bíróság ténylegesen az érvényesített jogot vizsgálja, mivel a felhasználási szerződés megszegése – a díj nem fizetése – önmagában csak díjazási jogvitát eredményez, de nem minősül egyúttal szerzői jogi jogsértésnek is. Ebben az esetben a biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelem kapcsán azt kell vizsgálni, hogy a Vht. 187. § (1) bekezdés c) pont és a 185. § feltételei együttesen fennállnak-e.²⁵

23 Ez a gyakorlatban ritkán fordul elő, de nem elképzelhetetlen, amikor is a házassági vagyoni jogi igény kizárólag pénzkövetelésre, azaz pénz megfizetésére irányul.

24 Vht. 187. § (1) bekezdés b) pontja

25 BDT2012. 2815.

2.1.5. Közokirat vagy teljes bizonyító erejű magánokirat esetén

Itt is csak polgári perben lehet biztosítási intézkedést elrendelni, fizetési meghagyásos eljárásban nem. Ennek indoka, hogy itt nem a kereset jogcímének van jelentősége, hanem bármilyen egyéb kereset indítása alapján kérhető biztosítási intézkedés, amennyiben a követelés létrejöttét, mennyiségét és lejártát közokirattal vagy teljes bizonyító erejű magánokirattal igazolta a kérelmező. A közokirat és a teljes bizonyító erejű magánokirat fogalmát a Pp. szabályozza.²⁶

Ezek konjunktív feltételek, amelyeket magával az okirattal kell igazolni. Konkrét eseti döntés értelmében ennek a követelménynek azonban kizárólag az olyan okirat felelhet meg, melyet a biztosítási intézkedés kötelezettje is aláírt, amennyiben az adós nem írta alá az okiratot, biztosítási intézkedés elrendelésére nincs jogi lehetőség.²⁷

Tekintettel arra, hogy a belföldi bíróságnál történt keresetindításon túl (ami alatt a fizetési meghagyásos eljárás megindítását is értjük) további feltétel, hogy a követelés létrejöttét, mennyiségét és lejártát közokirattal vagy teljes bizonyító erejű magánokirattal igazolták. Mivel pedig fizetési meghagyásos eljárásban kizárt a bizonyítás, a rendelkezés a közjegyzői eljárásban alkalmazhatatlan.²⁸

2.1.6. A tag mögöttes felelőssége esetén

Ha a közkereseti és a betéti társasággal szemben a követelés teljesítése érdekében végrehajtható okiratot állítottak ki, a közkereseti társaság tagjával és a betéti társaság beltágjával szemben az említett követelés érdekében biztosítási intézkedés rendelhető el.²⁹

A közkereseti társaság tagját, illetve a betéti társaság beltágját a társaság vagyონát nem fedező követelésekért fennálló mögöttes, de korlátlan helytállási

²⁶ ld. Pp. 323.-325.§

²⁷ BH1999. 314.

²⁸ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: *Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvényhez*. 2024. szeptember 1. időállapotú 2025. évi Jogtár-formátumú kiadás ISBN 978-963-594-471-2.

²⁹ Vht. 189 § (1)

kötelezettség terheli. Ennek folytán abban az esetben, ha az említett társasággal szemben a követelés teljesítése érdekében végrehajtható okiratot állítottak ki, a közkereseti társaság tagjával, betéti társaság beltagjával szemben az említett követelés érdekében biztosítási intézkedés rendelhető el.

Ennek indoka, hogy a Ptk. 3:139. §-a fenntartotta a közkereseti társaság tagjainak és a betéti társaság beltagjainak egyetemleges és mögöttes felelősségét, amikor kimondja, hogy a közkereseti társaság tagjai egyetemlegesen kötelesek helytállni a társaságnak a társasági vagyron által nem fedezett kötelezettségeiért. Annak ellenére, hogy a társaság tagjaival szemben a fenti helytállási kötelezettségük alapján perben állásuk esetén hozható marasztaló ítélet és vezethető végrehajtás, biztosítási intézkedés hozható.

A társaságba belépő tag a belépése előtt keletkezett társasági kötelezettségeikért a többi taggal azonos módon köteles helytállni. A tagok ezzel ellentétes megállapodása harmadik személyekkel szemben nem hatályos. Ebből következően a biztosítási intézkedés is bármelyik közkereseti társaság taggal, illetve betéti társasági beltaggal szemben elrendelhető.

Tehát biztosítási intézkedés elrendelését nem kell megelőznie a taggal szembeni perindításnak és annak sem, hogy a társasággal szemben a követelés végleg végrehajthatatlanná váljon.

A biztosítási intézkedés elrendelésének jogszerűségéhez nincs szükség a végrehajtás eredménytelenségének igazolására, elegendő valószínűsíteni a későbbi kielégítés veszélyeztetettségét, tehát nem követelhető meg a biztosítási intézkedés elrendeléséhez az egyenes adóssal szembeni végrehajtás eredménytelensége, illetve szünetelése.³⁰ Így például a biztosítási intézkedés elrendelését megalapozhatja az is, hogy ha az egyenes adós társasággal szemben a végrehajtási eljárás szünetelését a végrehajtó megállapította. A bírói gyakorlat szerint nyilvánvalóan eredménytelen a végrehajtás, ha az eljárás az adós lefoglalható vagyona hiányában szünetel, mivel a szünetelésnek ez az oka az adós oldalán felmerülő objektív körülmény, amely a végrehajtás eredményét megghiúsítja.³¹

30 BDT2010. 2306.: Elvi éllel deklarálta továbbá a hivatkozott eseti döntésben a Pécsi Ítéltábla, hogy a biztosítási intézkedés elrendelésének a mögöttes felelős taggal/bt.-beltaggal szemben – amennyiben a követelés későbbi kielégítése veszélyben van, s ezt a végrehajtást kérő valószínűsíti – akkor is helye van, ha az egyenes adóssal szemben a végrehajtási eljárás még nem fejeződött be.

31 Vht. 52–54. §-aihoz fűzött miniszteri indokolás.

Ugyanezt az elvet követte egy másik bírói döntés, mely egy már a hatályos jogból kivezetett azonnali beszédési megbízás esetében mondta ki, hogy nem tekinthető eredményesnek a pénzkövetelés végrehajtása iránti azonnali beszédési megbízás, amikor az adós a több mint egy éve fennálló tartozásából csak a tőketartozás elenyésző részét egyenlítette ki, a lejárt késedelmi kamat is jelentős összeget tesz ki. A végrehajtási lap kiállítási kérelem ilyen esetben megalapozott, függetlenül attól, hogy időközönként az adós bankszámlájáról kisebb összegeket eredménnyel emelnek le.³² A Vht. 189. § (1) bekezdése értelmében a végrehajtási lap kiállítása után a bíróság az adós beltagjával szemben biztosítási intézkedést rendelhet el.

Mint ahogy azt az EBH2000. 338. közzétett eseti döntésében a Kúria is megállapította, hogy a biztosítási intézkedés elrendelésének jogszerűségéhez nincs szükség a végrehajtás eredménytelenségének igazolására, elegendő valószínűsíteni a későbbi kielégítés veszélyeztetettségét, tehát nem követelhető meg a biztosítási intézkedés elrendeléséhez az egyenes adós társasággal szembeni végrehajtás eredménytelensége, illetve szünetelése.

Ennek megfelelően a végrehajtási eljárásban nincs helye kielégítési végrehajtás elrendelésének a mögöttes felelőssel szemben az egyenes adóssal szembeni végrehajtás eredménytelenségének megállapítása előtt, ez azonban nem akadályozza a biztosítási intézkedés meghozatalának.³³ Tehát amennyiben a közkereseti társaság tagjai, illetve a betéti társaság beltagja nem áll perben, a tagok saját vagyonára kielégítési végrehajtás a társaságot marasztaló ítélet alapján nem vezethető, viszont a biztosítási intézkedés iránti kérelem előterjeszthető.³⁴ A Vht. 189. § (1) bekezdés ugyanis csak azt a feltételt tűzi ki a beltaggal szembeni biztosítási intézkedés elrendelése körében, hogy a bt.-vel szemben a végrehajtási eljárás már meginduljon, ez a feltétel pedig nem tágható ki a tag perben állására, illetve vele szembeni marasztaló határozatra.³⁵

32 BDT2002. 728.

33 A BDT2002. 646. szám alatt közzétett eseti döntés úgy foglalt állást, hogy az említett tagok saját vagyonára kielégítési végrehajtás a társaságot marasztaló ítélet alapján nem vezethető, viszont a biztosítási intézkedés iránti kérelem előterjeszthető.

34 BDT2002. 646.

35 LUKÁCS Tamás – MARTONOVICS Bernadett – SCHADL György (szerk.): *Nagykommentár a végrehajtási törvényhez*, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2023.

A biztosítási intézkedés elrendelésére az a bíróság rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel, amely a társasággal szemben a végrehajtható okiratot kiállította. E körben már fizetési meghagyásos eljárásban is elrendelhető biztosítási intézkedés, melynek meghozatalára az a közjegyző rendelkezik kizárólag illetékességgel, aki a társasággal szemben a fizetési meghagyást kibocsátotta.

3. A biztosítási intézkedés elrendelésének eljárási szabályai

3.1. A biztosítási intézkedés elrendelésének soronkívülisége

A biztosítási intézkedés rendeltetése és megelőző jellege miatt is szükséges, hogy a bíróság soron kívül járjon el, a kérelem beékezését követően azonnal, de legfeljebb nyolc napon belül végzéssel kell határoznia. Ennek indoka, hogy a biztosítási intézkedés tárgyában az eljáró bíróság a lehető legrövidebb időn belül döntést hozzon.

A biztosítási intézkedés tárgyában hozott végzéssel szemben, mind a végrehajtást kérő, mind az adós fellebbezéssel élhet, azonban a fellebbezésnek a biztosítási intézkedés végrehajtására nincs halasztó hatálya, így a másodfokú eljárás esetleges elhúzódása a biztosítási intézkedés fogamatba vételét nem veszélyezteti.

3.2. A biztosítási intézkedés közlése

A biztosítási intézkedést elrendelő végzést haladéktalanul meg kell küldeni elektronikus úton a Végrehajtói Kar (MBVK) hivatali szervének és az ügy kiosztását követően az illetékes végrehajtónak.

A bíróság a biztosítási intézkedést elrendelő végzést kézbesítés útján közli a végrehajtást kérővel, továbbá ha az adós cég, egyúttal a nyilvántartó hatóságnak (Cégbíróságnak) is megküldi.³⁶

36 BDT2007. 1613. I. A pénzkövetelést biztosító üzletész lefoglalása esetén a cégbíróság a biztosítási intézkedést elrendelő bíróság értesítése, és nem a bírósági végrehajtó intézkedése folytán jegyzi be és teszi közzé a törvényben meghatározott adatokat. A biztosítási intézkedést elrendelő bíróságnak ezért a biztosítási intézkedés végrehajtása során nem a végrehajtót kell megkeresnie a szükséges intézkedések megtétele végett, hanem végzését – a peres felek részére történő kézbesítés mellett – közvetlenül a cégbíróságnak kell megküldenie a foglalás tényének a cégjegyzékbe történő bejegyzése végett.

A bíróság egyedül az ingatlan zárlatát elrendelő végzést küldi meg az adósnak is. Tehát az adósnak kizárólag abban az esetben kézbesíti az elrendelő fórum a biztosítási intézkedést, ha bíróság ingatlan zárlatát rendelte el. Ebben az esetben ugyanis az adós már nem tudja a vagyonát kimenteni, elrejtteni a biztosítási intézkedés előtt, mivel az ingatlan zárlatát az ingatlanügyi-hatóság bejegyezte az ingatlan-nyilvántartásba.

Amennyiben a bíróság a biztosítási intézkedést elrendelő végzést közvetlenül küldené meg (kézbesítené) az adós számára, az ingatlan zárlatán kívül bármely biztosítási intézkedésnél előfordulhat, hogy az adós „vagyonkimentésbe” kezdjen. Ezért a végzést az adós részére a végrehajtó fogja kézbesíteni.

Mint ahogy azt a Kúria is megállapította közzétett eseti döntésében a biztosítási intézkedés elrendelése olyan soron kívüli eljárást igénylő bírói intézkedés eredményeként hozott határozat, amelynek kézbesítéséről a törvény külön – a Pp. általános szabályaitól eltérően – rendelkezik. A pénzkövetelés biztosítását elrendelő végzést az adósnak nem kell kézbesíteni, azt az eljáró végrehajtó személyesen adja át a részére. A biztosítási intézkedés rendeltetéséből következően nem rendelkezik a végrehajtási törvény arról, hogy a biztosítási intézkedés elrendelése előtt az érdekelt feleket, illetőleg az adóst meg kell hallgatni.³⁷

Sőt, még a biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelmet tartalmazó keresetlevelet sem kell a biztosítási intézkedésről rendelkező végzés előtt az alperesnek megküldeni, az nem is célszerű.³⁸

3.3. A végrehajtó feladatai a biztosítási intézkedés kézhezvételét követően

A végrehajtó a biztosítási intézkedést elrendelő végzés kézhezvétele után soron kívül jár el, mivel haladéktalanul felhívja a végrehajtást kérőt az előleg rövid határidő alatt történő megfizetésére, a díjelőleg beérkezése után a biztosítási intézkedés végrehajtását haladéktalanul megkezdi.

37 BH2003. 462.

38 BDT2005. 1116.

A „haladéktalan” felhívás értelmezése a gyakorlatban a kézhezvétel napját, illetve az azt követő munkanapot, a rövid határidő pedig néhány napot jelent.

Amennyiben a végrehajtást kérő a felhívásban foglalt fizetési kötelezettségét teljesítette, a végrehajtó haladéktalanul intézkedik a biztosítási intézkedés végrehajtása iránt. A rövid határidőn belüli költségek előlegezése a végrehajtást kérőnek is érdeke, hiszen csak annak a beérkezését követően tudja a végrehajtó megkezdeni a biztosítási intézkedés végrehajtásának a foganatosítását. Amennyiben az előleget a végrehajtást kérő nem fizeti meg, úgy az eljárás szünetel.

3.4. A biztosítási intézkedés költsége fizetési meghagyásos eljárásban

Amennyiben közjegyző fizetési meghagyásos eljárásban rendeli el a biztosítása intézkedést, a biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelem előterjesztéséért a MOKK részére – a MOKK rendszere üzemeltetési költségeinek, valamint a közjegyzők munkadíjának és költségeinek fedezése érdekében – díjat kell fizetni, melynek mértéke a díjalap 1%-a, de legalább 12 000 forint, legfeljebb 30 000 forint.

A díjat a biztosítási intézkedést kérő előlegezi és a biztosítási intézkedés elrendelése esetén – ha a Vht. 201. és 201/A. § eltérően nem rendelkezik – az adós, minden más esetben a végrehajtást kérő viseli. A díjat végrehajtási költségként kell behajtani. A végrehajtás, valamint a biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelem előterjesztéséért további díj és illeték – ide nem értve a jogorvoslati eljárás illetékét – nem számítható fel. A díj előlegezése alól³⁹ költségkedvezmény igényelhető.

Biztosítási intézkedés végrehajtása esetén a végrehajtót eljárása kezdetén előlegként a teljes munkadíjnak és a várhatóan felmerülő készkiadásnak, illetőleg költségátalánynak megfelelő összeg illeti meg, míg kielégítési végrehajtás során bekérhető előleg pénzkövetelés behajtása esetén – főszabály szerint – a pénzfizetésre irányuló végrehajtási eljárásban a munkadíj 50 százaléka és a költségátalány 35 százaléka csupán.⁴⁰

39 A fizetési meghagyásos eljárásban a 2009. évi L. törvény rendelkezései az irányadóak.

40 A bírósági végrehajtói díjszabásról szóló 8/2021. (X. 29.) SZTFH rendelet 18. § (1) bekezdés a) pontja alapján.

Ez azonban nem jár azzal, hogy a végrehajtónak kétszeres díjat kell fizetni, tekintettel arra, hogy a biztosítási intézkedés végrehajtásáért megfizetett munkadíj és költségátalány összegét be kell számítani a kielégítési végrehajtás lefolytatásáért megfizetendő költség összegébe.⁴¹

4. A biztosítási intézkedés fajtái

4.1. A biztosítási intézkedések fajtái

A biztosítási intézkedésként pénzkövetelés biztosítását és a meghatározott dolog zárlatát lehet elrendelni.

A pénzkövetelés biztosítása intézkedés a jogosult pénzkövetelésének a kielégítéséhez szükséges vagyoni fedezetet kívánja biztosítani, pénzen és egyéb vagyontárgyon, azonban a biztosítási intézkedés összege nem haladhatja meg az érvényesített követelés összegét.

A zárlat célja pedig, hogy azon vagyontárgy (ingóság, vagy ingatlan), amelyre a jogosultnak igénye van, megmaradjon és a kielégítési végrehajtás során azt a jogosult birtokába lehessen bocsátani. A zárlat bármely olyan dolgon fennállhat, amely a kereseti kérelem tárgya, így lehet például társasági részesedés, értékpapír, gépjármű vagy ingatlan, a lényeg az, hogy a per tárgya legyen a „dolog”, azaz annak a tulajdonjoga vagy más olyan jogi igénye (például ingóságon fennálló haszonélvezeti jog), amely az ingatlan vagy ingóság elidegenítésével megszűnne.

Az, hogy egy perben, vagy egyéb eljárásban a végrehajtást kérő milyen biztosítási intézkedés meghozatalát kérelmezi, az az érvényesített kereseti kérelemtől függ, így amennyiben a per pénz megfizetésére irányul, biztosítási intézkedésként kizárólag pénzkövetelés biztosítása rendelhető el, ha a per tárgya egy ingatlan tulajdonjoga, csak a meghatározott ingatlan zárlata képzelhető el biztosítási intézkedésként.⁴²

⁴¹ Vht. 190. § (4) bekezdése

⁴² BDT2002. 727. Biztosítási intézkedésként ingatlan (vagy más konkrét vagyontárgy) zárlata csak akkor rendelhető el, ha a per tárgya maga a dolog. Pénzkövetelésre irányuló peres eljárásban biztosítási intézkedésként csak a Vht. 185. § szerinti pénzkövetelés biztosítása kérhető.

Fizetési meghagyásos eljárásban – tekintettel arra, hogy a fizetési meghagyásos eljárásban kizárólag pénzkövetelést lehet érvényesíteni- biztosítási intézkedésként is csak pénzkövetelés biztosítása kérhető.

A pénzkövetelés biztosításánál a kereseti kérelemnek azért is van nagy jelentősége, mert a pénzkövetelés biztosítási intézkedéssel érintett összege nem haladhatja meg a kereseti kérelem összegét, és nem irányulhat a per-költség biztosítására sem.⁴³

Az egységes bírói gyakorlat szerint nem vonható egybe a biztosítási intézkedés két fajtája, és nem választható a biztosítási intézkedés módja.

Ezt támasztja alá a BH2003. 463. számú közzétett eseti döntés is, mely esetben az elsőfokú bíróság nem jogerős ítélete pénzbeli marasztalást tartalmaz, ezért kizárólag pénzkövetelés biztosítására nyílna lehetőség, a felperesek viszont az alperes két ingatlana zárlatát kérte. Mivel a felperes kifejezetten a perrel érintett ingatlanok zárlatát kérte, erre azonban nincsen lehetőség, kizárólag pénzkövetelés biztosítására nyílna lehetőség, az ingatlanokra vonatkozó ítéleti rendelkezés hiányában az előfeltételek fennállása esetén sem rendelhető el azok zárlata. (Legf. Bír. Pf. I/A. 25.112/2002.)

A bírói joggyakorlat egységességére számos példát találhatunk, és megállapíthatjuk, hogy legalább másodfokon e körben teljesen egyértelmű a joggyakorlat. Így például az egyik eseti döntés szerint pénzbeli marasztalás iránt indított kereset esetén a biztosítási intézkedés elrendelése a kereseti kérelemben meghatározott összegű pénzkövetelés biztosítására irányulhat, másra nem.⁴⁴

Egy másik eseti döntés ugyancsak rögzíti, ha a felperes keresete nem a zár alá venni kért ingatlan tulajdonjogára vagy annak használatára, birtoklására, hanem pénzkövetelés megfizetésére irányul, az előfeltételek fennállása esetén sem rendelhető el az ingatlan zárlata.⁴⁵

43 BH2001. 127. A perköltség-követelést, mint pénzkövetelést nem lehet zárlattal biztosítani.

44 BDT2011. 2395.

45 BH2005. 60.

4.2. Pénzkövetelés biztosítása

A biztosítási intézkedés ezen fajtája, a jogosult pénzkövetelésének a kielégítéséhez szükséges vagyoni fedezetet kívánja biztosítani, mely első körben ténylegesen az adós pénzeszközeire irányul. Azonban, mint ahogy később láthatjuk, a pénzkövetelés végrehajtása is átfordulhat az adós egyéb vagyóra irányuló végrehajtássá, bár ebben az esetben a végrehajtás a foglalással véget ér.

Tekintettel arra, hogy a biztosítási intézkedésről meghozott végzés a Pp. általános szabályai szerinti kézbesítése az adósnak a legtöbb esetben éppen a biztosítási intézkedés sikerét veszélyeztetné, ezért a pénzkövetelés biztosítását elrendelő végzést a végrehajtó a helyszínen adja át az adósnak és felhívja őt, hogy a biztosítandó összeget azonnal fizesse ki a végrehajtó kezéhez. Ha az adós ennek nem tett eleget, a végrehajtó az általános szabályok szerint, mint a kielégítési végrehajtásnál megkezdí az adós vagyontárgyainak lefoglalását.

Ez a foglalás megegyezik az általános szabályok szerinti ingófoglalással, azonban eltérően a kielégítési végrehajtástól, munkabér kizárólag abban az esetben tiltható le, ha az adósnak a biztosítandó összeg fedezetéül szolgáló, végrehajtás alá vonható más vagyontárgya nincs.⁴⁶

Lehetőség van az adós távollétében történő végrehajtói eljárásra is, ez nem akadály a imént tárgyalt, ingóságok lefoglalására irányuló végrehajtási cselekményeknek sem. A végrehajtó ebben az esetben is megtekintheti és átvizsgálhatja az adós lakását, egyéb helyiségét, bármely vagyontárgyát és gazdasági tevékenységével kapcsolatos iratait. Nincs akadály annak sem, hogy a végrehajtó szükség esetén az adós lezárt lakását, a tartózkodási helyéül szolgáló vagy egyéb helyiségét, a hozzájuk vezető bejáratot, továbbá az adós bútorát vagy más ingóságát felnyissa.

46 A Vht. 7. § (1) bekezdésére való utalás egyértelművé teszi, hogy ebben az esetben sem csak munkabéréről, hanem az illetményről, a munkadíjról, a munkaviszonyon, közfoglalkoztatási jogviszonyon, munkaviszony jellegű szövetkezeti jogviszonyon, közszolgálati, kormányzati szolgálati és közalkalmazotti jogviszonyon, szolgálati viszonyon, rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyon, honvédelmi alkalmazotti jogviszonyon, társadalombiztosítási jogviszonyon alapuló járandóságról, valamint a munkából eredő egyéb rendszeres, időszakonként visszatérően kapott díjazásáról, juttatásról is rendelkezik a törvény, így a feltételek fennállása esetén e körben a megjelölt díjazások is letilthatók.

Ha az adós nincs jelen a végrehajtási cselekménynél, úgy a végrehajtó a foglalásról szóló jegyzőkönyv másolatát, valamint a biztosítási intézkedést elrendelő végzést postán kézbesíti az adós részére, nem lehet tehát a postaládába bedobva otthagyni vagy az ajtóra kifüggeszteni.

A szabályszerű postai kézbesítésre azért van szükség, mert az adósnak az átvételtől, azaz a határozat közlésétől kezdődően nyílik meg a fellebbezési joga nemcsak a foglalással, hanem a biztosítási intézkedés elrendelésével szemben is, amelyről eddig nem, csak a postai kézbesítés folytán szerezhett tudomást.

Az arányosság és fokozatosság elvének betartása mellett a végrehajtó lefoglalhatja az adós ingatlanát is.⁴⁷ Az ingatlan lefoglalása végett a végrehajtó haladéktalanul felhívja az ingatlanügyi hatóságot, hogy a pénzkövetelés biztosítására irányuló végrehajtási jogot jegyezze be az ingatlan-nyilvántartásba, és a végrehajtási jog bejegyzésével kapcsolatos határozatának megküldésével együtt tájékoztassa a végrehajtót azoknak a nevről és lakóhelyéről, székhelyéről, akiknek az ingatlanra vonatkozóan az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van, valamint a lefoglalt ingatlant érintően a földhasználati nyilvántartásba bejegyzett földhasználat jogcíméről és időtartamáról. A foglalás a végrehajtási jog bejegyzésével valósul meg. Az ingatlanügyi hatóság a végrehajtási jog bejegyzéséről szóló határozatát a végrehajtónak, a feleknek és azoknak kézbesíti, akiknek az ingatlanra vonatkozóan az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van.⁴⁸

Még a végrehajtható okirat kézbesítése előtt, a végrehajtó a követelés biztosítása érdekében felhívja az adóst megillető összeget kezelő pénzforgalmi szolgáltatót, hogy a biztosítandó összeget és az eljárás költségeinek fedezésére szolgáló összeget a számláról sem az adós, sem más javára ne fizesse ki, ha pedig a számla egyenlege nem éri el a biztosítandó összeget, a jövőbeni befizetések tekintetében is hasonlóan járjon el (zárolás iránti végrehajtói felhívás).

A zárolás iránti végrehajtói felhívás teljesítéséből adódó intézkedéseket a pénzforgalmi szolgáltató köteles haladéktalanul megkezdeni és a fizetési meg-

47 Lásd: Vht. 7. §-át

48 A BH1995. 48. számú eseti döntés szerint a biztosítási intézkedés az adós ingatlanára – az egyéb feltételek fennállása esetén – akkor is elrendelhető, ha az adós az ingatlan eladására vonatkozólag szerződést kötött, de az elővásárlásra jogosult e jogának gyakorlásáról még nem nyilatkozott, és a vevő tulajdonjogának bejegyzése az ingatlan-nyilvántartásba nem történt meg, mivel a foglalás pillanatában nincs olyan jogilag releváns körülmény, ami az ingatlan lefoglalását akadályozná.

bízások teljesítésére a pénzforgalomról szóló törvényben meghatározott határidők szerint teljesíteni. A zárolás iránti végrehajtói felhívás teljesítése – a hatósági átutalás és az átutalási végzés kivételével – megelőzi az egyéb fizetési megbízások teljesítését. A hatósági átutalási megbízással, átutalási végzéssel és zárolás iránti másik végrehajtói felhívással való viszonyában pedig a teljesítés sorrendjét a pénzforgalmi szolgáltató általi átvétel időpontja határozza meg.

A pénzügyi fedezet hiánya miatt részben vagy egészben nem teljesíthető hatósági átutalást és átutalási végzésen alapuló átutalást a kedvezményezett azonnali visszaküldést kérő rendelkezése hiányában a teljesítéshez szükséges fedezet biztosításáig – legfeljebb azonban harmincöt napig – a pénzforgalmi szolgáltató sorba állítja.

A pénzforgalmi szolgáltató a felhívás kézhezvételétől számított 8 napon belül tájékoztatja a végrehajtót arról, hogy az intézkedést milyen összegre tudta foganatosítani, ezt követően az adós vagyontárgyai csak a fennmaradó követelés erejéig foglalhatók le. A felhívást követő későbbi befizetések tekintetében is hasonlóan kell eljárni.

A fizetési számlán elhelyezett összegre vonatkozó mentességi szabályokat a biztosítási intézkedés esetén is alkalmazni kell.

A végrehajtó a lefoglalt vagyontárgyat a foglalás alól feloldja, ha az adós a foglalás után kifizette a biztosítandó összeget, vagy a számlájára, betétjére a pénzforgalmi szolgáltatónak kiadott felhívás teljesítésével a követelés fedezete biztosítva van, vagy a végrehajtást kérő a romlandó dolog értékesítésének költségét nem előlegezte.

A pénzkövetelés biztosításának egyik különleges formája a gazdálkodó szervezettel⁴⁹ szembeni pénzkövetelés biztosítása. Azért különleges, mert

49 A Pp. 7. § 6. pontja alapján – mely alkalmazását a Vht. 9. §-a szerinti visszautaló szabály engedi – gazdálkodó szervezet: a gazdasági társaság, az európai részvénytársaság, az egyesülés, az európai gazdasági egyesülés, az európai területi társulás, a szövetkezet, a lakásszövetkezet, az európai szövetkezet, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, a külföldi székhelyű vállalat magyarországi fióktelepe, az állami vállalat, az egyéb állami gazdálkodó szerv, az egyes jogi személyek vállalata, a közös vállalat, a végrehajtói iroda, a közjegyzői iroda, az ügyvédi iroda, a szabadalmi ügyvivői iroda, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, a magánnyugdíjpénztár, az egyéni cég, továbbá az egyéni vállalkozó, emellett gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataiban az állam, a helyi önkormányzat, a költségvetési szerv, jogszabály alapján a költségvetési szervek gazdálkodására vonatkozó szabályokat alkalmazó egyéb jogi személy, az egyesület, a köztestület, valamint az alapítvány.

nemcsak a gazdálkodó szervezet jelenkori vagyonára, hanem a jövőben a gazdálkodó szervezet tulajdonába kerülő vagyontárgyakra is kiterjed a biztosításai intézkedés hatálya.

A jogosult két esetben veheti igénybe ezt a különleges intézkedést. Egyrészt, ha a kérelmező nem a pénzkövetelés biztosításának előbb ismertetett, általános eljárási rendjét kívánja igénybe venni, azaz az eljárás megindítása-kor rögtön kezdeményezi a jövőbeni zár alá vételt is.

Másrészt, amennyiben a pénzkövetelés biztosítása során a gazdálkodó szervezet végrehajtás alá vont vagyontárgyai nem fedezik a teljes követelést. Ebben az esetben a bíróság a biztosítási intézkedést a követelésnek a pénzkövetelés biztosítása során végrehajtás alá vont vagyontárgyakkal nem fedezett részének biztosítására rendeli el, és az az adós jövőbeni vagyontárgyainak elidegenítésére vonatkozik.

A biztosítási intézkedést elrendelő végzést a végrehajtó a helyszínen átadja az adós képviselőjének, és felhívja őt, hogy a biztosítandó összeget azonnal fizesse ki a végrehajtó kezéhez. Ha az adós a kért összeget kifizette, a végrehajtó ezt jelenti a bíróságnak. A további eljárásra az általános – pénzkövetelés biztosítására vonatkozó – szabályokat kell alkalmazni.

Az eljárás különlegessége akkor jelentkezik, ha az adós nem (tudja) kifizetni a biztosított összeget. Ebben az esetben a bíróság a biztosítási intézkedést a követelés azon része tekintetében rendeli el, amely a pénzkövetelés biztosítása során végrehajtás alá vont vagyontárgyakkal nem jutott fedezet-hez, és a biztosítási intézkedés az adós jövőbeni vagyontárgyainak az elidegenítésére vonatkozik.

Amennyiben az adós a biztosított összeget nem fizette ki, a biztosítási intézkedés hatálya alatt a gazdálkodó szervezet vagyontárgyának elidegenítése – a gazdálkodó szervezet tevékenységével összefüggő, a rendes gazdálkodás körébe tartozó szokásos forgalmi ügyletek⁵⁰ kivételével – csak független könyvvizsgáló olyan nyilatkozata alapján történhet, amely szerint a jogügylet nem veszélyezteti a követelés későbbi kielégítését.

50 Azt, hogy mit jelent a rendes gazdálkodás köre nincs meghatározva sem a Vht.-ben, sem a Ptk.-ban, így a konkrét vagyon, vagyontárgy, illetve az eset összes körülményeire tekintettel, a könyvvizsgáló mérlegelése alapján lehet eldönteni, hogy mi tartozik ide, mely mérlegelés a független könyvvizsgáló felelőssége.

Pénzkövetelés biztosítása esetén a foglalási cselekmények a foglalással, zár alá vétellel, követelés lefoglalása és munkabér letiltása esetén a végrehajtói letéti számlára történő befizetéssel, továbbá a pénzforgalmi szolgáltatóhoz intézett felhívás kiadásával befejeződnek. A lefoglalt romlandó dolgot ilyenkor is értékesíteni kell.

Az adóstól átvett, illetőleg az eljárás során befolyt összeget a végrehajtást kérő részére nem lehet kiutalni, azt a végrehajtói letéti számlán kell kezelni, kiutalásáról csak az esetlegesen később elrendelendő kielégítési végrehajtás keretében lesz csak lehetőség.

5. A biztosítási intézkedés megszűnése

A biztosítási intézkedés hatálya addig tart, amíg a biztosítandó követelés teljesítése érdekében a kielégítési végrehajtást nem rendelték el, illetőleg amíg a bíróság a biztosítási intézkedést nem szüntette meg.

A biztosítási intézkedés végrehajtása során elvégzett foglalás hatálya kiterjed a követelés teljesítése érdekében elrendelt kielégítési végrehajtásra is.

A bíróság a biztosítási intézkedést megszünteti, ha a végrehajtást kérő követelése iránti eljárás az adós marasztalása nélkül ért véget. Ilyenkor a végrehajtást kérő viseli a biztosítási intézkedéssel felmerült költséget.

Ha a végrehajtást kérő követelése iránti eljárás csak részben vezetett eredményre, az adós csak a marasztalással arányos, kisebb végrehajtási költséget köteles viselni.

Ezek a rendelkezések a zárgondnok költségének és díjának viselésére is irányadó.

A végrehajtást kérő köteles megtéríteni azt a kárt, amelyet a biztosítási intézkedés rosszhiszemű kérésével az adós okozott.

Ha a végrehajtást kérő követelése iránti eljárás az adós marasztalásával ért véget, de a jogosult a követelés kielégítése iránti végrehajtási kérelmet a végrehajtás általános feltételei együttes bekövetkeztének időpontjától számított 3 hónapon belül nem terjesztette elő, e határidő lejártá után az adós kérelmet terjeszthet elő a bíróságnál a biztosítási intézkedés

megszüntetése iránt. A bíróság a kérelem előterjesztéséről tájékoztatja a végrehajtást kérőt, és felhívja őt, hogy a követelése kielégítése iránti végrehajtási kérelmet 30 napon belül terjessze elő az illetékes bíróságnál. Ha a végrehajtást kérő ennek nem tett eleget, a bíróság a biztosítási intézkedést megszünteti. A 30 napos határidő elmulasztása miatt igazolási kérelemnek nincs helye.

Amennyiben a bíróság a biztosítási intézkedést azért szüntette meg, mert a végrehajtást kérő követelése iránti eljárás az adós marasztalása nélkül ért véget, a biztosítási intézkedéssel felmerült költség megtérítésére – ideértve a zárgondnok díját és költségét – a végrehajtást kérőt kötelezi.

A fizetési meghagyásos eljárás során elrendelt biztosítási intézkedést a fizetési meghagyásos eljárás perré alakulása esetén a fél kérelmére a per-bíróság a kérelem beérkezésétől számított 8 napon belül felülvizsgálja, és ennek eredményeként a biztosítási intézkedés hatályát fenntartja vagy azt megszünteti.

6. Van-e helye a biztosítási intézkedésnek a fizetési meghagyásos eljárásban?

A közjegyzői hatáskörbe tartozó fizetési meghagyásos eljárásban indokolt-e a biztosítási intézkedés meghozatala?

A fizetési meghagyásos eljárás a közjegyző hatáskörébe tartozó nemperes eljárás. A közjegyző az állam igazságszolgáltató tevékenység részeként jogszolgáltató tevékenységet végeznek⁵¹, tevékenységük során közhatalmat gyakorolnak⁵², valamennyi hatáskörük nemperes eljárás.

A közjegyzői tevékenység célja egyértelműen a jogviták megelőzése és / vagy elkerülése, ezáltal pedig a bíróságok munkaterhének csökkentése.⁵³

51 A közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 1 § (4) bek. Ld. bővebben: TÓTH Ádám (2013): A közjegyzői nemperes eljárások. Alapvetés. In VARGA István (szerk.): *A polgári nemperes eljárások joga*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 698–699.

52 Lásd bővebben PACZOLAY Péter: *A közjegyzők és a közhatalom*; *Közjegyzők Közlönye*, 2013/1., 4–15. o. .

53 PULINKA Mihály – TÓTH Ádám: *A közjegyzők, mint a jogbiztonság belgái. A közjegyzők „szerepe” a devizahitelezésben*. In *Acta Humana* 2017/4 86.

Magyarországon a közjegyzőnek minden hatásköre a bíróságtól átvett hatáskör⁵⁴

Ezen alapvetések igaznak bizonyulnak azon végrehajtási eljárásokban is, amelyekben a közjegyző, mint végrehajtást elrendelő fórum játszik szerepet.

Ma már a közjegyző által elrendelt végrehajtási ügyek vannak többségben, így ez lett a tipikus eljárás, nem pedig a bíróság által elrendelt végrehajtás.⁵⁵

Indokolt ezt azért is előre rögzíteni, mert a közjegyző által elrendelhető végrehajtási eljárások többsége a jogerős fizetési meghagyás alapján kiállított végrehajtási lapon, amely kiállításának részletes szabályait a fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény (a továbbiakban: Fmhtv.) tartalmazza, bár az az alapján elrendelt végrehajtás során már a Vht. rendelkezései az irányadóak.

A közjegyző a végrehajtások közül kizárólag a bírósági végrehajtásban jár el, sem az ún. közvetlen, sem a közigazgatási végrehajtásban nem játszik szerepet. Azokban a végrehajtási eljárásokban, ahol a közjegyző a végrehajtást elrendelő fórum, a végrehajtási eljárás szükségképpen résztvevője a végrehajtó is, mivel a közjegyző nem állíthat ki olyan végrehajtható okiratot, mint például a közvetlen bírósági letiltás⁵⁶, a közvetlen bírósági felhívás⁵⁷ és az átutalási végzés⁵⁸, amelyben az elrendelő fórum a végrehajtót „kihagyva” közvetlenül keresi meg az adós munkáltatóját vagy pénzügyintézetét a letiltás foganatosítása érdekében.

Hasonlóan a többi közjegyzői nemperes eljáráshoz, a bírósági végrehajtási eljárásban is a közjegyző eljárása - mint polgári nemperes eljárás - a bíróság eljárásával azonos hatályú. A közjegyző által hozott határozat a járásbíró határozatával azonos hatályú.

54 PARTI Tamás – SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf – SZÓCS Tibor (2014): *Végrehajtási záradék kiállítás a fogyasztóval szemben – egy előzetes döntéshozatali kérelem margójára*. Magyar Jog, 61. évf. 7–8. sz. 407–416., 408.

55 SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: *Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvényhez*. 2. átdolgozott kiadás, Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2020. 406.

56 Ld. Vht. 24.§-27.§

57 Ld. Vht. 28.§

58 Ld. Vht. 80.§-81.§

A közjegyző eljárása a végrehajtás elrendelésére korlátozódik, a végrehajtás foganatosításában nem vesz részt, az továbbra is bírói hatáskör maradt.

E rövid alapvetések után szükségeszerű kiemelni, hogy a fizetési meghagyásos eljárás egy formalizált eljárás, főszabályként a jogosult formanyomtatványon nyújtja be a kérelmét, és igen rövid (általában 3 munkanap) határidőn belül a közjegyzőnek a vizsgálatot követően meg kell hoznia a határozatát, azaz a fizetési meghagyást. A fizetési meghagyás kibocsátásakor a közjegyző nem vizsgálja a követelés jogalapját és összezszerűségét, pusztán azt, hogy a fizetési meghagyás iránti kérelem megfelel-e a jogszabályoknak.

A fizetési meghagyásos eljárásban a kérelemhez – a költségkedvezmény iránti kérelem kivételével – nem lehet mellékletet sem csatolni. A Vht. 185.§ szerint akkor lehet biztosítási intézkedést elrendelni, ha a végrehajtást kérő valószínűsítette, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van. Egy olyan eljárásban, ahol nem lehet mellékletet csatolni, ez eleve nehézségbe ütközik.⁵⁹

Biztosítási intézkedést alapvetően akkor lehet elrendelni, ha a követelésről már határozatot hoztak, csak az még nem jogerős vagy nem telt le a teljesítési határidő (Vht. 186.§) és ha nincs még határozat, de olyan követelés az eljárás tárgya, amelynek létrejöttét, mennyiségét, lejárátát köz- vagy teljes bizonyító erejű magánokirat igazolja, vagy a követelés jogcíme indokolja a biztosítási intézkedés elrendelését.

A Vht. 186. § (1) bekezdés b) pontja azért nem adhat alapot a biztosítási intézkedés elrendelésére, mert a fizetési meghagyás teljesítési határidejének utolsó napja a jogerő beállta előtti nap.⁶⁰

A fizetési meghagyással érvényesített követeléseknél a közjegyző nem bírálja el a követelést, a jogosult pedig a melléklet csatolás tilalma miatt nem is igazolhatja a követelése fennállását, a közokirat vagy teljes bizonyító erejű magánokirat meglétét.

59 Fmhtv. 10. § (3) A költségkedvezmény iránti kérelem, az igazolási kérelem, a kézbesítési kifogás, részletfizetés és fizetésre halasztás engedélyezése iránti kérelem, valamint a félbeszakadással összefüggő beadványok kivételével – ha e törvény vagy e törvény felhatalmazása alapján az igazságügyért felelős miniszter rendeletében másként nem rendelkezik – a beadványokhoz mellékleteket csatolni nem lehet.

60 Fmhtv. 27. § (1) bekezdés c) pont.

Tehát ha egy követelést per helyett fizetési meghagyással érvényesítenek, akkor sokkal könnyebben (gyakorlatilag bementésre) lehet(ne) biztosítási végrehajtást vezetetni a kötelezett vagyonára, amellyel a kötelezett hátrányos helyzetbe kerül.

Álláspontom szerint a fizetési meghagyás kibocsátása előtt a közjegyzőnek nincs lehetősége a jogviszony tárgya, vagy a követelésekésőbbi kielégítésének a veszélyeztetettsége miatt biztosítási intézkedést elrendelni, a fizetési meghagyásos eljárás korlátozott eljárási lehetőségeire tekintettel.

A fizetési meghagyás kibocsátása, de még jogerőre emelkedése előtt pedig szintén nehézségbe ütközik a követelés későbbi kielégítése veszélyeztetettségének a valószínűsítése, annál is inkább, mert e körben is kizárt írásbeli mellékletek csatolása.

A bírósági eljárásban egy ilyen határozat meghozatalát a peres eljárásban egy olyan eljárás előzi meg, ahol a felek rendelkezésére áll a teljes Pp. bizonyítási eszköztár. A bíró a felek által rendelkezésére bocsátott bizonyítékok alapján mind a követelés megalapozottságára, mind a követelés összecszerülésére releváns információkkal rendelkezik.

A közjegyző előtti fizetési meghagyásos eljárásban rendelkezésre áll egy biztosítási intézkedés elrendelésére irányuló kérelem, ami valójában egy formanyomtatvány, ahol a megjegyzés rovat tartalmazza a jogosult nyilatkozatait és álláspontját. Másik fél álláspontját nemhogy a biztosítási intézkedés alaposságáról, hanem magáról a követelésről sem ismerjük.

Ezért hibás volt a jogalkotói szándék, amikor ezt a peres eljárásra modellezett jogintézményt közjegyzői hatáskörbe utalta.

E mellett a statisztikai adatok is azt támasztják alá, hogy a fizetési meghagyásos eljárásokban elhanyagolható a biztosítási intézkedési kérelmek, és az elrendelt biztosítási intézkedések száma.

Az évente 3-400.000 fizetési meghagyásból 2020. évben 29 biztosítási intézkedés iránti kérelemből 14 esetben rendelték el biztosítási intézkedést, 2021. évben 36 kérelemből 23-at, 2022. évben 36 kérelemből 20-at, 2023. évben 42 kérelemből 25 esetben és 2024. évben 46 kérelem alapján 35 esetben.⁶¹

61 MOKK statisztikai adatszolgáltatása.

Ha egy jogintézményt ennyire nem vesznek igénybe, akkor álláspontom szerint nincs létjogosultsága, az kiüresedett.

Itt hívnám fel a figyelmet arra is, hogy a fizetési meghagyás kibocsátása még nem keletkeztet anyagi jogerő hatású határozatot, mivel a fizetési meghagyással szemben 15 napon ellentmondás benyújtásának van helye. Az ellentmondás benyújtásával a fizetési meghagyás hatályát veszti. Az Fmhtv. 36. § (4) bekezdésére, valamint a 2/2009. Polgári jogegységi határozat 1. pont f) alpontjára (azóta az új Pp.-ben már kodifikált 182. § (3) bekezdés) tekintettel a határidőben érkezett ellentmondás folytán, a kibocsátott fizetési meghagyás már hatályát veszti.

Ezért álláspontom szerint az igénylőnek kellene eldönteni, hogy a kötelezettel szemben pert indít, és a perbíróság a keresetlevél (vagy a kontradiktórikus eljárásban meghozott ítélet) alapján – szinte teljes képet kapva a felek közötti jogvitáról- kerül abba a helyzetbe, hogy biztosítási intézkedést hozhat, vagy egy egyszerűbb sommás eljárásban, a fizetési meghagyásos eljárásban biztosítási intézkedés nélkül juthat a jogosult egy anyagi jogerő hatással rendelkező határozathoz.

A nemperes eljárás sajátosságai miatt szerintem nem illeszthető megfelelőn a közjegyzői hatáskörbe a fizetési meghagyásos eljárásban a biztosítási intézkedés és a legjobb tudás, a legkörülményesebb eljárás mellett sem lehet megalapozott döntést hozni.

7. Összegzés

Álláspontom szerint a biztosítási intézkedés a peres eljárásokban mindenféleképpen egy előremutató, és a jogosultak követelésének a kielégítését hatékonyan szolgáló intézmény.

Bár erre irányuló statisztikai adatokkal nem rendelkezem, azonban a gyakorlati tapasztalataim azt mutatják, hogy igen kevés a peres eljárásban a biztosítási intézkedés.

Ennek indoka álláspontom szerint abban áll, hogy jogi képviselők és a jogkereső közönség sem ismeri e jogintézményt.

Ugyanakkor a közjegyzői fizetési meghagyásban a biztosítási intézkedés fenntartása nem indokolt.

Álláspontom szerint a fizetési meghagyás kibocsátása előtt a közjegyzőnek nincs lehetősége a jogviszony tárgya, vagy a közokirat vagy teljes bizonyító erejű magánokirat alapján biztosítási intézkedést elrendelni, a fizetési meghagyásos eljárás korlátozott

A fizetési meghagyás kibocsátása, de még jogerőre emelkedése előtt pedig szintén nehézségbe ütközik a követelés későbbi kielégítése veszélyeztetettségének a valószínűsítése, annál is inkább, mert e körben is kizárt írásbeli mellékletek csatolása.

E mellett a statisztikai adatok is azt támasztják alá, hogy a fizetési meghagyásos eljárásokban elhanyagolható a biztosítási intézkedési kérelmek, és az elrendelt biztosítási intézkedések száma.

Ha egy jogintézményt ennyire nem vesznek igénybe, akkor nincs létjogosultsága

Összefoglalva a bírósági eljárásban egy ilyen határozat meghozatalát a peres eljárásban egy olyan eljárás előzi meg, ahol a felek rendelkezésére áll a teljes Pp. bizonyítási eszköztár. A bíró a felek által rendelkezésére bocsátott bizonyítékok alapján mind a követelés megalapozottságára, mind a követelés összecszerűségére releváns információkkal rendelkezik.

Irodalomjegyzék

Igazságügyi Minisztérium: *Statisztikai évkönyv. A bírósági ügyforgalom 2024. éves adatai*, Magyarország Bíróságai, Budapest, 2024. Statisztikai évkönyv. docx, A bírósági ügyforgalom 2024. éves adatai | Magyarország Bíróságai [letöltve: 2025.05.01.]

LUKÁCS Tamás – MARTONOVICS Bernadett – SCHADL György (szerk.): *Nagykommentár a végrehajtási törvényhez*, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2023.

PACZOLAY Péter: *A közjegyzők és a közhatalom*; *Közjegyzők Közlönye*, 2013/1., 4–15. o. .

PARTI Tamás – SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf – SZŐCS Tibor (2014): *Végrehajtási záradék kiállítása fogyasztóval szemben – egy előzetes döntéshozatali kérelem margójára*. Magyar Jog, 61. évf. 7–8. sz. 407–416., 408.

PULINKA Mihály – TÓTH Ádám: *A közjegyzők, mint a jogbiztonság belgái. A közjegyzők „szerepe” a devizahitelezésben.* In Acta Humana 2017/4 86.

SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: *Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvényhez.* 2024. szeptember 1. időállapotú 2025. évi Jogtár-formátumú kiadás ISBN 978-963-594-471-2.

SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: *Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvényhez.* 2. átdolgozott kiadás, Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2020. 406.

TÓTH Ádám (2013): *A közjegyzői nemperes eljárások. Alapvetés.* In VARGA István (szerk.): *A polgári nemperes eljárások joga.* Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 698–699.

WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Nagykommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez,* Wolters Kluwer, Budapest, 2023, 169. § (1).

Bírószági joggyakorlat

241/D/2010. AB határozat a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 187. § (1) bekezdés c) pontja és 237. § (4) bekezdése alkotmányellenességéről

BDT2000. 260.

BDT2000. 260.

BDT2002. 646.

BDT2002. 727.

BDT2002. 728.

BDT2005. 1116.

BDT2007. 1613. I.

BDT2009. 1972.

BDT2010. 2306.

BDT2011. 2395.

BDT2011. 2586. I.

BDT2012. 2717.

BDT2012. 2815.

BDT2012. 2833.

BDT2012. 2833.

BDT2016. 3454.

BDT2016. 3454.

BDT2022. 4589.

BH1995. 48.

BH1999. 314.

BH2001. 127.

BH2001. 23.

BH2001. 24.

BH2001. 331.

BH2002. 192.

BH2003. 462.

BH2005. 60.

A végrehajtás megszüntetése iránt indított perek és az érvénytelenségi perek kapcsolata – gyakorlati nehézségek

PRIBULA LÁSZLÓ*

1. Alapvetés

A 2018. év a hazai eljárásjogok kiemelkedő időszaka volt, mivel ugyanebben az évben lépett hatályba a három nagy eljárási kódex: 2018. január 1-jén a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.), ugyanezen a napon a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (Kp.), majd 2018. július 1-jén a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény („Be.”). Mindezzel a jogalkotó – elsődlegesen a hatékonyság előtérbe helyezésével – koncepciónálisan kívánta megújítani az egyes anyagi jogok bírósági úton való érvényesítését.

Egy eljárásjogi kódex megalkotása az ország jogrendszerének kiemelkedően fontos eseménye: hiába léteznek ugyanis bármennyire alapos és részletes anyagi jogi szabályok, az igények érvényesítésének megfelelően kidolgozott, a hagyományokat tisztelő, de a modern kor kihívásainak is megfelelő szabályanyaga nélkül a jogkereső polgárok követeléseiket nem tudják hatékonyan és eredményesen érvényesíteni. A 2018. év a hazai eljárásjogok kiemelkedő időszaka volt: mivel ugyanebben az évben lépett hatályba a három nagy eljárási kódex, közülük időben elsőként 2016. november 22-én fogadta el az Országgyűlés a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényt.

* Kollégiumvezető bíró, Debreceni Ítéltábla; tanszékvezető egyetemi tanár, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Eljárásjogi Tanszék.

DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtás.1_7

A 2014. március 15-én hatályba lépett, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) szemlélete által előtérbe helyezett önálló, autonóm, döntéseiért felelősséggel tartozó jogalany emberképe magával hozta a tudatos, felelősségteljes, felkészült és szakszerű igényérvényesítés melletti állásfoglalást. Ehhez az emberképhez igazodott az elfogadott új perjogi kódex, amely eleget kívánt tenni a reform indokaként a polgári perjog kodifikálásáról rendelkező 1267/2013 (V.17.) Kormányhatározat megfogalmazása szerint annak az elvárásának, hogy jogtudomány és a joggyakorlat eredményeire támaszkodó, a nemzetközi gyakorlatnak és elvárásoknak is megfelelő, az anyagi jogok hatékony érvényesítését biztosító polgári perjogi törvénykönyvként működjön.

Az immár eltelt több mint hét év már megfelelő tapasztalatot hordoz arról, hogy mennyiben volt eredményes a jogalkalmazásban az a jogalkotói törekvés, amely a korszerű, a nemzetközi gyakorlatnak és elvárásoknak is megfelelő polgári perjogi törvénykönyv megalkotásával az anyagi jogi normák hatékony érvényesülését kívánta biztosítani. Mint ahogy a jogirodalom is hangsúlyozza: egy perrend korszerűségének fokmérője abban áll, hogy a jogi szabályozás szintjén megfelelően reagál azokra a társadalmi, gazdasági állapotokra, amelyekből azok a jogviták keletkeznek, melyek hatékony és koncentrált elbírálása a perrend keretei között történik¹ Mivel egy ország versenyképességét tehát döntően meghatározza az igények hatékony érvényesíthetősége, ezért különösen indokolt minden olyan koncepcionális reform hatását újra és újra alaposan áttekinteni, amely törekvése volt a koncentrált jogvédelem mind teljesebb biztosítása. Egy újonnan megalkotott, a hatályba lépése után induló ügyekben már azonnal alkalmazandó – így az anyagi jogi kódexhez képest a jogalkalmazást rövidebb felkészülési idő elé állító – eljárási kódex, különösen ha az előző perrendhez képest koncepcionális megújítást szándékozik megvalósítani, természetszerűen váltja ki az elmélet és a gyakorlat szakmai alapú vitáját. Nincs ez másképp a különösen érzékeny, ezért a perjogi kodifikáció által is figyelmet érdemelt azon szabályozási tárgykör tekintetében, amely a már végrehajtási szakaszba jutott igényérvényesítés során engedi a követelések érvényes létrejöttének vitatására irányuló védekezést, és ezzel állást foglal az adósvédelem indokolt eljárási terjedelmében.

1 WOPERA Zsuzsa: *Az új polgári perrendtartás elvi alapjai*, Jogtudományi Közlöny, 4 (2027.), 153.

A tanulmány kutatási témája a perrendtartás megújításából következő szemléletváltozással összevetésen felül azért is tűnik annyira jelentősnek, mert összekapcsolódik a hazai jogalkalmazás történetének egy különösen bonyolult, a társadalomban különösen jelentős jogvita, az úgynevezett „devizahiteles” perek rendezésének, az Európai Unió Bírósága által megjelenített értelmezéseket is szükségszerűen figyelembe vett fejlődésével. A megjelenített problémák szinte kivétel nélkül a végrehajtási záradékkal ellátott, deviza alapú kölcsönszerződést tartalmazó közjegyzői okiratba foglalt tartozások érvényes létrejöttének a vitatásával állnak összefüggésben – amelyre adott válaszok megtalálásához szükséges megfelelő eljárási szabályozás és annak megfelelő jogalkalmazása kétséget kizáróan kiemelkedően fontos.

2. A végrehajtás megszüntetése a követelés érvénytelenségére hivatkozással – az 1952-es Pp. szabályozási modellje

A korábbi, a polgári perrendtartásról szóló 1952 évi III. törvény (1952-es Pp.) rendszerében kialakított szabályozás – támogathatóan – csak szűk körben tette lehetővé a már elrendelt végrehajtás a végrehajtást kérő akarata ellenére megszüntetését vagy korlátozását. Abból indult ki, hogy a követelés jogosultjának elsődleges érdeke, hogy a végrehajtható határozattal megállapított igényének minél hatékonyabban érvényt tudjon szerezni. A követelés kötelezettje a végrehajtás során ezért már ismételten nem vitathatja azokat a körülményeket, amelyeket a végrehajtás elrendelése előtti eljárásban még kifogásolhatott. Az elrendelt végrehajtásban okozott sérelmekkel kapcsolatban a jogalkotó az adósvédelmet megvalósítja azzal, hogy számos, a végrehajtási eljárásban igénybe vehető jogorvoslatot biztosít; és csak kivételesen fordulhat elő, hogy a már elrendelt végrehajtásban a követelés fennállását vitatni lehessen.

Az 1952-es Pp. hatálya alatt a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) rendelkezései értelmében a már elrendelt végrehajtásban a végrehajtás megszüntethető volt a végrehajtást elrendelő bíróság által egyrészt közokirat alapján, ha végrehajtható határozatot hatályon kívül helyez-

ték vagy megváltoztatták; másrészt jogerős bírósági határozat alapján, ha a végrehajtási záradékkal ellátott okiratba foglalt végrehajtani kívánt követelés érvényesen nem jött létre – ide nem értve a végrehajtás megszüntetési (korlátozási) perben hozott jogerős határozatot.² A végrehajtást foganatosító bíróság pedig csak a felek konszenzusa alapján szüntethette meg a végrehajtást, ha az adós okirattal valószínűsítette, hogy a végrehajtandó követelés alaptalan, azt már teljesítették, vagy egyébként megszűnt, és a végrehajtást kérő a végrehajtó felhívására határidőn belül a követelés megszűnését bejelentette. Ha a végrehajtást kérő a követelés megszűnését nem ismerte el, az adós a végrehajtás megszüntetése iránt csak pert indíthatott.³

Ugyanakkor az 1952-es Pp. lehetőséget biztosított a különleges polgári perben – a végrehajtás megszüntetése / korlátozása iránti perben – a végrehajtás ekként befejeződését eredményezhető keresetindításra, annak feltételei tekintetében megkülönböztetve a végrehajtási lappal elrendelt végrehajtás és a végrehajtási záradékkal elrendelt végrehajtást. Előző esetben a perindítás feltétele az volt, hogy a perben közölni kívánt tény akkor történt, amikor az már nem volt közölhető a végrehajtható okirat kiállítását megelőző eljárásban, vagy az alapjául szolgáló egyezség megkötése után következett be; míg utóbbi esetkörben a kereset előterjesztésére akkor volt lehetőség, ha a végrehajtani kívánt követelés érvényesen nem jött létre vagy a követelés egészen, illetőleg részben megszűnt vagy a végrehajtást kérő a teljesítésre halasztást adott, és az időtartama nem járt le vagy az adós a követeléssel szemben beszámítható követelést kíván érvényesíteni. A megkülönböztetés alapja az volt, hogy a végrehajtási lappal és a vele egy tekintet alá eső végrehajtható okirattal elrendelt végrehajtást jellemzően megelőzte egy olyan kontradiktórius eljárás, a bírósági per, amely már teljeskörűen vizsgálta a végrehajtással érintett követelés jogalapját és összecszerűségét. Előfordulhatott ugyanakkor, hogy a végrehajtható okirat kiállításának alapjául szolgáló határozat meghozatalát megelőző eljárást követően, vagy a végrehajtható okirat kiállításának alapjául szolgáló egyezség megkötését követően olyan körülmény következett be, amely miatt a követelés a továbbiakban már nem volt érvényesíthető, és ezekből az okokból a végrehajtás megszüntetésének lett helye. Ebben a körben tehát az adós

2 Vht. 56. §

3 Vht. 41. §, 55. §

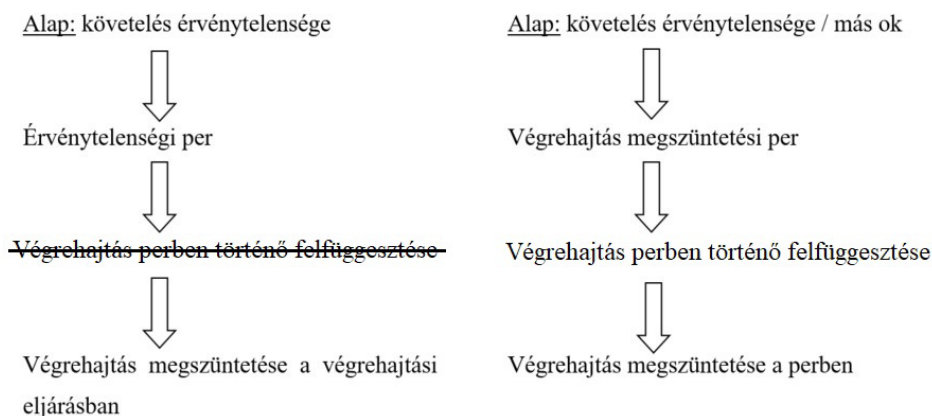
csak olyan tényekre hivatkozhatott, amelyek a végrehajtható határozat meghozatalát követően következtek be. elrendelt végrehajtás megszüntetésének és korlátozásának már tágabb körben volt helye. A végrehajtási záradékkal ellátott okirattal és a vele egy tekintet alá eső végrehajtható okirattal elrendelt végrehajtások esetében ugyanis a végrehajtást nem előzte meg egy olyan kontradiktórius eljárás, a bírósági per, amely vizsgálta a végrehajtással érintett követelés jogalapját és összegaszerűségét.⁴ Ezt a sajátosságot a jogalkotó azzal ismerte el, hogy az ilyen végrehajtások peres eljárás eredményeképpen megszüntethetőségét az arra alapot adó – konkrétan felsorolt, de ténylegesen a végrehajtási lappal elrendelt végrehajtás megszüntetésére alapot adó, általánosságban említett okokkal azonos – tények bekövetkezésének időpontjától függetlenül megengedte; másrészt kiegészítette a végrehajtani kívánt követelés érvényesen létrejöttének hiányára hivatkozással.

Összességében tehát a végrehajtási lappal indult végrehajtások megszüntetése végett nem lehetett hivatkozni arra, hogy a követelés nem jött létre érvényesen, hiszen a megelőző kontradiktórius eljárás a követelés jogalapját, összegaszerűségét vizsgálta – a végrehajtási záradékkal indult végrehajtások megszüntetése végett viszont lehetett arra is hivatkozni, hogy a követelés nem jött létre érvényesen, hiszen a nem volt olyan megelőző kontradiktórius eljárás, amely a követelés jogalapját, összegaszerűségét vizsgálta volna.

Mindebből az adósvédelem az 1952-es Pp. által megvalósított modellje az egyes jogi eszközök kapcsolatát – a végrehajtást kérő vitatása esetére – a következők szerint határozta meg. Ha az adós azt hozta fel a végrehajtási záradékkal elrendelt végrehajtás megszüntetésének alapjaként, hogy a végrehajtással érintett követelés érvényesen nem jött létre, úgy választhatott: vagy érvénytelenségi pert indít vagy erre hivatkozva végrehajtás megszüntetési pert indít. Az előbbi esetben nem volt jogszabályi alap a végrehajtás felfüggesztésére, azonban ha a per eredményes volt, az alapot adott arra, hogy a végrehajtást elrendelő bíróság a végrehajtást a végrehajtási eljárásban megszüntesse. Ha azonban pert indított, abban a perben elrendelhető volt a végrehajtás felfüggesztése, a kereset eredménytelensége esetén a perbíróság rendelkezett a végrehajtás megszüntetéséről. Ha viszont a végrehajtás megszüntetésének alapjául más okot hozott fel, csak ez utóbbi igényérvényesítési lehetőség állt a rendelkezésére.

4 1952-es Pp. 368-369. §

Ezt a kapcsolatrendszert a következőképpen lehet szemléltetni:

1. ábra. A szerző saját összeállítása

3. A végrehajtás megszüntetése a követelés érvénytelenségére hivatkozással – a Pp. szabályozási modellje

A 2018. január 1-jétől hatályos Pp. a végrehajtás megszüntetési pereket érintően alapvetően jelentős változásokat nem hozott, abból kiindulva, hogy a több évtizede lényegében nem módosult normaanyag megfelelően tudta elérni a hatékony jogérvényesítést, de kellő garanciát is jelentett az adósvédelem szükséges eljárási feltételeinek a megfelelő terjedelemben biztosítására. Észlelte ugyanakkor, hogy a követelés érvényes létrejöttének vitatásával kapcsolatos perjogi rendelkezések nem voltak következetesek, dogmatikailag kifogásolható megoldásokat eredményeztek és a jogalkalmazást szükségtelen nehézségek elé állították. A jogirodalomban is anomáliának tartott párhuzamos igényérvényesítés kiiktatása és a védekezés kereteinek tisztázása elkerülhetetlen volt.⁵ Ezért határozott el olyan irányváltást, amely az egyes igényérvényesítési szakaszokat átláthatóbban különíti el, egyben a

5 MARCSEK Gabriella: A közjegyző által végrehajtási záradék kiállításával elrendelt végrehajtással kapcsolatban igénybe vehető jogorvoslatok, *Közjegyzők Közlönye*, 1 (2021.), 74.

végrehajtási lappal és a végrehajtási záradékkal elrendelt végrehajtás során történő adósi védekezés közötti szükségtelen különbségeket felszámolja. Természeteszerű, hogy a hosszas időszak régóta változatlan modelljéből következő jogalkalmazói beidegződés átgondolása rendkívül nehéz; ezen túl az új válaszok sem tekinthetők mindenben egy zárt rendszerbe helyezhetőnek, ezáltal nyilvánvalóan vetettek fel újabb gyakorlati nehézségeket.

A Pp. hatálya alatt a már elrendelt végrehajtásban a végrehajtás megszüntethető a végrehajtást elrendelő bíróság által ugyancsak egyrészt közokirat alapján, ha végrehajtandó határozatot hatályon kívül helyezték vagy megváltoztatták; másrészt jogerős bírósági határozat alapján, ha a végrehajtási záradékkal ellátott okiratba foglalt végrehajtani kívánt követelés érvényesen nem jött létre – azzal a különbséggel, hogy most már a Pp. módosított megoldása értelmében már nem maradt meg az a kitétel, hogy ebbe nem kell beleérteni a a végrehajtás megszüntetési (korlátozási) perben hozott jogerős határozatot. Megmaradt továbbá változatlanul a végrehajtást foganatosító bíróság által a felek konszenzusa alapján való megszüntetési lehetőség is.

Természetesen nem változott, hogy a Pp. is lehetőséget biztosított a különleges polgári perben – a végrehajtás megszüntetése/korlátozása iránti perben – a végrehajtás ekként befejeződését eredményezhető keresetindításra, annak feltételei tekintetében azonban lényegében már nem különböztette meg a végrehajtási lappal elrendelt végrehajtást és a végrehajtási záradékkal elrendelt végrehajtást. Az előző esetkörben a perindítás feltétele az lett, hogy a perben közölni kívánt tény akkor történt, amikor az már nem volt közölhető a végrehajtható okirat kiállításának alapjául szolgáló határozat meghozatalát megelőző eljárásban, vagy a végrehajtható okirat kiállításának alapjául szolgáló egyezség megkötése után következett be; míg az utóbbi esetben az, hogy a végrehajtani kívánt követelés illetve a végrehajtási jog elévült vagy a követelés (annak része) megszűnt vagy a végrehajtást kérő a teljesítésre halasztást adott, és az időtartama nem járt le vagy az adós a követeléssel szemben beszámítható követelést kíván érvényesíteni.⁶

A korábban a nemperes eljárásban / peres eljárásban érvényesíthetőséget érintően vitatott elévülés perindítási okként való meghatározásán felül a különbségtétel időbeli maradt annyiban, hogy a végrehajtási lappal indult

6 Pp. 528. § (1)-(2) bekezdés

végrehajtások megszüntetése végett előadott okok tekintetében vizsgálni kell, hogy azok mikor történtek, mert ha azokra még a végrehajtható okirat kiállítása előtt került sor, akkor nincs helye a végrehajtás megszüntetésének; míg a végrehajtási záradékkal indult végrehajtások megszüntetése végett előadott okok szempontjából nem kell azt vizsgálni, hogy azok mikor történtek, mivel nem volt olyan megelőző kontradiktórius eljárás, amelyben ezek a tények előadhatók lettek volna.

A végrehajtási záradékkal elrendelt végrehajtás szélesebb körű megszüntethetősége tekintetében előállt változtatás lényegesen nagyobb jelentőségű: a jogalkotó úgy döntött, hogy kivezeti ebben a részben a perindítási okok köréből azt, hogy a végrehajtani kívánt követelés érvényesen nem jött létre. Ennek érve a törvényjavaslat indokolása szerint az volt, hogy a változtatást a jogalkalmazásban jelentkező, és sok esetben megoldhatatlan problémák indokolták. A korábbi szabályok alapján nem volt kizárt ugyanis az, hogy az adós a végrehajtás megszüntetése vagy korlátozása iránti per mellett, azal párhuzamosan egy, a végrehajtandó követelés forrásául szolgáló jogügylet érvénytelenségének vagy létre nem jöttének a megállapítását célzó pert is megindítson. A párhuzamosan megindított perek esetében a bíróságok pedig szélsőségesen eltérően ítélték meg a perfüggőség, a tárgyalás felfüggesztése, az egyesítés, vagy éppen a *res iudicata* kérdéskörét, ami jelentős jogbizonytalansághoz vezetett. Mint ahogy azt a szakirodalom a jogalkotó a törvényjavaslat indokolásából is kikövetkeztethető szándékával összhangban hangsúlyozza: az újítás nem vesz el jogot az adóstól, hiszen az általános eljárási szabályok szerint megindított, a követelés érvényes létre nem jöttére alapított perben kérheti a sérelmezett jogviszony anyagi jog szabályai szerinti rendezését és ebben a perben a végrehajtás a törvény rendelkezései szerint felfüggeszthető.⁷

A változtatás tehát nem érthető az új perrendtartás addig ismeretlen új jogintézménye nélkül: amíg korábban csak meghatározott perindításokhoz kapcsolódott a már elrendelt végrehajtás perben való felfüggesztése, az új kódex megvalósította a végrehajtás perben történő általános felfüggeszthetőségét. E szerint, ha végrehajtás van folyamatban, és a végrehajtás tárgyául

7 SEBŐ Ildikó: *A végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti perek szabályozása a régi és az új Eljárási Kódex alapján*, Eljárási Szemle, 1 (2018.) 39.

szolgáló követelés vagy az annak alapjául szolgáló jogviszony a per tárgya, a bíróság a végrehajtást a per jogerős befejezéséig – külön fellebbezhető végzéssel – felfüggesztheti.⁸ Mint ahogy a kommentár-irodalom kiemeli: ennek a rendelkezésnek éppen az az alapesete, amikor a végrehajtandó követelés alapját képező szerződés érvénytelensége tárgyában kerül sor utóbb perindításra és az e perben hozott érdemi döntés, ha az alapján a végrehajtásnak részben vagy egészben nincs alapja, a végrehajtás korlátozását vagy megszüntetését is eredményezheti.⁹ Annak a megítélése, hogy mikor minősíthető a per tárgyának a végrehajtandó követelés, illetve e követelést megalapozó jogviszony, a bírói jogfejlesztő értelmezésre vár – az azonban nem lehetett vitat, hogy a végrehajtandó követelés érvényes létrejöttét állító kereset ide tartozik.

Mindebből eredően az adósvédelem a Pp.-ben által megvalósított modellje az egyes jogi eszközök kapcsolatát – a végrehajtást kérő vitatása esetére – a korábbtól eltérően, dogmatikailag következetesen határozza meg. Ha az adós azt hozza fel a végrehajtási záradékkal elrendelt végrehajtás megszüntetésének alapjaként, hogy a végrehajtással érintett követelés érvényesen nem jött létre, már nem választhat: csak érvénytelenségi pert indíthat, de erre hivatkozva végrehajtás megszüntetési pert nem. Ugyanakkor a Pp. újonnan bevezetett előírása folytán ebben az esetben már van jogszabályi alap a végrehajtás ebben a perben felfüggesztésére, és ha a per eredményes, az változatlanul alapot ad arra, hogy a végrehajtást elrendelő bíróság a végrehajtást a végrehajtási eljárásban megszüntesse. Minden más hivatkozható ok esetében azonban az adós végrehajtás megszüntetése (korlátozása) iránti pert kezdeményezhet, amely perben elrendelhető a végrehajtás felfüggesztése, a kereset eredményessége esetén a perbíróság rendelkezik a végrehajtás megszüntetéséről.

Ez a kapcsolatrendszer pedig a következőképpen szemléltethető:

⁸ Pp. 129. §

⁹ SOMOGYI Dávid: 36. Az eljárás felfüggesztése és a végrehajtás felfüggesztése, In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Nagykommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*, Jogtár formátum.

Alap: követelés érvénytelensége

Érvénytelenségi per

Végrehajtás perben történő felfüggesztése

Végrehajtás megszüntetése a végrehajtási eljárásban

Alap: más ok

Végrehajtás megszüntetési per

Végrehajtás perben történő felfüggesztése

Végrehajtás megszüntetése a perben

2. ábra. A szerző saját összedíltása

4. A már elrendelt végrehajtásban előadható adósi védekezés színterei a jogalkalmazásban

A bírói gyakorlat aránylag hamar szembesült az új szabályozási modell által jelentkező kihívásokkal. Mivel a „devizahiteles” szerződésekből eredő jogviták a Pp. hatályba lépése időszakában tömegesen voltak jelen a jogalkalmazásban, közülük sok igényérvényesítés járt már a végrehajtási szakaszban, elkerülhetetlen volt az adósi védekezés új formáinak elterjedése. A felvetődő jogkérdések különleges társadalmi súlya természetszerűen igényelte a gyors és határozott gyakorlati válaszokat.

Az, hogy a hatályos jogszabályi rendelkezések egy következetesnek szánt mechanizmust írnak elő, amelyek más-más szerepet szánnak a végrehajtási nemperes eljárásnak, a végrehajtási pernek és a követelés érvényes létrejöttének a vitatására irányuló általános pernek, szükségszerűen igényli a jogalkalmazás jogfejlesztő értelmezését abban, hogy az egyes adósi védekezés mely eljárásokban és mennyiben adható elő. Érdemes ezért alapos vizsgálat tárgyává tenni azokat a döntéseket, amelyek véleményt formáltak az adós-
nak a végrehajtás végleges (megszüntetés, korlátozás) vagy ideiglenes (felfüggesztés) megakasztására irányuló védekezése színterei vonatkozásában.

Az érvénytelenségi perekben az átlagnál lényegesen gyakrabban alkalmazott, a végrehajtás általános felfüggeszthetősége lényegi ismérveit elemezte iránymutató szándékkal egy kapcsolódó bírósági döntés. A Vht. is ismeri a végrehajtás felfüggesztésének egyes esetköreit, amelyeket meghatározott okokból ugyancsak a bíróság rendelhet el – csak hogy ez a bíróság nem a perbíróság, hanem a végrehajtást foganatosító bíróság, valamint a felfüggesztés-re a végrehajtási nemperes eljárásban kerül sor. Ezek között a felfüggesztési okok között nem található a követelés létre nem jöttére és érvénytelenségére való hivatkozás. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozza: az általános perbeli felfüggeszthetőséget megteremtő jogszabályi rendelkezésnek a Vht.-ra utaló része nem a végrehajtásnak az adós kérelmére a végrehajtást foganatosító bíróság általi felfüggesztését hívja fel, az ugyanis egy másik jogintézmény. A perrendi szabály alapján a foganatosító bírósággal ellentétben a perben érvényesített igényre alapítottnak, a keresetben előadottak tükrében lehet és kell vizsgálni a végrehajtás felfüggesztése iránti kérelem megalapozottságát

arra is kiterjedően, hogy a per eredménye mennyiben hat ki a végrehajtás tárgyául szolgáló követelésre vagy az annak alapjául szolgáló jogviszonyra.¹⁰ A két típusú – azaz a nemperes eljárásban és a peres eljárásban történő – végrehajtás felfüggesztésnek mások az alapjai és részben mások a szempontjai.

Mivel a jogalkotó azt a döntést hozta, hogy nem a már elrendelt végrehajtás megszüntetésére irányuló különleges perben, hanem az ettől elkülönült, egyébként a végrehajtás folyamatától függetlenül megindítható perben engedi a követelés jogi hibáival kapcsolatos, a végrehajtás akadályát jelentő adósi hivatkozások előadását, a bizonyítás kérdéskörét is válaszút elé állította. Ezzel kapcsolatban adódott az a jogértelmezési probléma, mely szerint: Hogyan folytatható le a záradékolt okirat közokirati jellegének a megdöntése érdekében a bizonyítás?

Ennek az értelmezési láncolatnak a vizsgálata azért bír meghatározó jelentőséggel, mert kijelöli a végrehajtás során felmerülő jogviták lefolytathatóságának útját a végrehajtási nemperes eljárás, a különleges végrehajtási perek és az általános, a végrehajtással összefüggésben hozható általános perek tekintetében. Ha ugyanis a gyakorlat azt a választ adja, amely a már végrehajtási szakba juttatott igényérvényesítést érintően a végrehajtás elrendelésének feltételei körében széles körben engedi a bizonyítást, úgy kétséges a már elismert alanyi jogokból következő hitelezővédelem.

A kérdés elemzése gyakorlati szempontból is kimagasló fontosságú, hiszen sokszor hozzák fel adósi oldalon azt a kifogást, hogy a végrehajtási záradék kiállításakor a közjegyző nem vagy csupán formai vizsgálatot végzett, hogy az okiratban foglaltak ellenére nem a valóságnak megfelelő nyilatkozatokat adta a felek, hogy annak tartalmát a közjegyző nem olvasta fel az ügyfelek előtt, hogy a szerződés a világos és érthető megfogalmazás követelményének nem felelt meg – ekként csak alakilag tűnik közokiratnak, de valójában nem teljesíti annak tényleges feltételeit, ezért végrehajtási záradékkal nem látható el, amelyből következően a hitelezőt nem illeti meg közvetlen végrehajtási jog.

Elméletileg több válasz-lehetőség következhet. Kialakítható egy olyan álláspont, hogy a záradékolt okirat közokirati jellegének megdöntésére irányu-

10 Fővárosi Ítéltábla 14.Gpkf.43.611/2022/2. – közzétéve: BDT2022. 4560

ló bizonyításnak helye van a végrehajtási nemperes eljárás keretében. Ez a megközelítés abból indul ki, hogy a közjegyzői záradékolás szabályait a Vht., illetőleg a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény (Kjtv.) tartalmazza önálló eljárási renddel és a záradékkal szemben igénybe vehető jogorvoslati lehetőségekre is kiterjedő fórumrendszerrel. Ezek a rendelkezések pedig nem kerülhetők meg úgy, hogy az adós perben kívánja érvényteleníteni a közjegyzői okiratot. A nemperes eljárás szabályai nem kerülhetők meg, mert a megállapítási kereset érdemi elbírálásával a bíróság átvenné az arra hatáskörrel rendelkező közjegyző feladatát, a végrehajtási záradékolás feltételeinek fennállását a közjegyzőnek kell vizsgálnia, a közjegyzőnek kell döntenie a záradék kibocsátásáról vagy a kérelem elutasításáról; e döntéssel szemben a felek a Vht.-ben meghatározott jogorvoslattal élhetnek. A végrehajtási eljárásra is irányadó háttér-jogszabályként a Pp. normaanyaga, amely alapján nem zárható ki a végrehajtás feltételrendszerének az utólagos kétségbe vonása, és az állításból következően a fél érdekében lefolytatható bizonyítás.

A másik megoldási lehetőség szerint a záradékolt okirat közokirati jellegének megdöntésére irányuló bizonyításra nemperes eljárás keretében nincs lehetőség, ezért végrehajtás megszüntetési per indítható. A végrehajtási eljárás nemperes jellegéből adódóan ugyanis a közjegyzőnek a záradékolni kért közjegyzői okirat alaki és tartalmi vizsgálatára szorítkozóan kell döntenie a záradékolás felől, de ezen túlterjeszkedve nem foganatosíthat bizonyítást a közjegyzői okirat létrejöttének a körülményeire. A közjegyző az alakilag és tartalmilag szabályszerűnek mutatkozó közjegyzői okiratot – a végrehajtást kérő kérelmére – köteles végrehajtási záradékkal ellátni. A záradékolással szemben igénybe vehető jogorvoslati eljárásra a végrehajtási nemperes eljárásban a záradék törlésére irányuló kérelem, ennek elbírálása során azonban nincs helye bizonyításnak. A végrehajtás elrendelésével kapcsolatos jogorvoslatok keretében nincs lehetőség a közokirati jelleg hiánya miatt állított sérelmek orvoslására. Az adósnak a már elrendelt végrehajtás érdekében azonban lehetősége van végrehajtás megszüntetési pert indítani, hiszen azt állítja, hogy a végrehajtás alapja megdőlt az általa indítványozott sikeres bizonyítással.

A bírói gyakorlat azonban az elrendelt végrehajtás lényege, annak hitelezővédelmi elsődlegessége, az igényérvényesítés a már elismert alanyi jogból

következő magasabb szintje megfelelő értelmezésével azt a választ fogadta el, hogy a záradékolt okirat közokirati jellegének megdöntésére irányuló bizonyításra nemperes eljárás keretében nincs lehetőség. Ez a levezetés mindenben osztja az előzőekben részletezett, a bizonyítás a nemperes eljárásban lefolytatásának a kizárását – azzal, hogy az adós nem a végrehajtás megszüntetési perben, hanem külön perben kérheti annak megállapítását, hogy a végrehajtani kívánt követelés közvetlenül végrehajtható módon nem jött létre. Hangsúlyozza ez az értelmezés: a 2018. január 1-jén hatályba lépett Pp. megszüntette a korábbi perjogi kódex a végrehajtás megszüntetési pert a követelés érvényes létrejöttének hiányára hivatkozással megindíthatóságát. Azokban az esetekben ugyanis, ahol a végrehajtás elrendelését nem előzte meg a követelés érvényes fennállásának az érdemi elbírálása, az adós az általános eljárási szabályok szerint, a követelés érvényes létre nem jöttére alapított negatív megállapítási perben kérheti a sérelmezett jogviszony anyagi jog szabályai szerinti rendezését. Amennyiben ennek a pernek az eredményeképpen a végrehajtásnak nincs alapja, ezek szerint megdől a közokirati jelleg, úgy a végrehajtást foganatosító bíróság a jogerős határozatnak megfelelően a végrehajtást nemperes eljárásban megszünteti (korlátozza).¹¹

Az elemzett határozatok elvi szinten jól határolták el – az adós védekezése tekintetében – az érvénytelenítési perek, a végrehajtás megszüntetési perek és a végrehajtási nemperes eljárások funkcióit. Abból fakadóan azonban, hogy a végrehajtási záradék kiállítását nem előzte meg jogvita, feltehetően hasonló súlyú kérdések a jövőben is fel fognak merülni.

5. Az érvénytelenség orvoslása a már elrendelt végrehajtás során

Az adósi védekezés lehetőségeinek részben megváltoztatott, következetes koncepciója okán számos, korábban nem vizsgált megközelítést kellett felülbírálni. Az egyik leginkább összetett, történeti és rendszertani értelmezést is igénylő gyakorlati gondolkodást igényelt egy rendkívüli súlyú problémakör. Amennyiben az adós az általános perben eredményesen hivatkozik

11 Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.20.780/2021/5. – közzétéve: BDT2022. 4493

a szerződés érvénytelenségére, attól még fennállhat a teljes érvénytelenség mellett is tartozása, függetlenül attól, hogy a korábban uralkodónak látszó megoldás szerint a bíróság elsődlegesen az érvénytelenségi orvoslására törekedett vagy pedig – a „devizahiteles” perekben – az Európai Unió Bíróságának legújabb álláspontjából¹² következően az eredeti állapot helyreállítását alkalmazza. Ha a szerződés alapján az adósnak meghatározott visszafizetendő összeget bocsátottak a rendelkezésére, amelyet esedékességgel nem teljesített, akkor a teljes érvénytelenség megállapítása esetén is keletkezhet fizetési kötelezettsége – csak éppen nem abban az összegben, mint amelyre az érvényes szerződést feltételezve a végrehajtási záradék alapján elrendelt végrehajtás folyik. Számos ügyben így felvetődött: Hogyan kell döntení az érvénytelenség orvoslása esetén az érvénytelenségi perekben, ha a végrehajtási záradékkal elrendelt végrehajtás már megindult?

Amennyiben ugyanis a törvényes feltételek esetén a közokiratot végrehajtási záradékkal látták el, a végrehajtás az adós marasztalásának érvényesítése érdekében megindult, az adós viszont eredményesen kezdeményezett a követelés érvénytelenségének megállapítása, az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása iránti pert, ebből következően a marasztalása alacsonyabb összegben lett alapos, vele szemben az eredeti összegre vezetett végrehajtásnak már nincs alapja, ugyanakkor fennálló tartozása esetén nyilvánvalóan a követelés erre a részre érvényesíthető. Szükséges lehet-e, egyáltalán megoldható lehet-e a végrehajtás tárgyát képező, de kisebb összegben marasztalásra kötelezés? A lefolytatható szakmai vita jól mutat rá az igényérvényesítés egyes lépcsőfokai közötti lényeges különbségekre.

Érdemes mindenekelőtt kitérni arra, hogy a bírói gyakorlatban a Kúria korabeli jogértelmezése váltott ki a marasztalási perek hitelező részéről nagyobb számban indítását, amely perekben az alperesi pozícióban álló adós érvénytelenségi kifogást terjeszthetett elő. Több évig tartotta magát ugyanis az az értelmezés, hogy a végrehajtási záradék alapjául szolgáló közokiratba foglalt kötelezettségvállalás esedékessé válásától kezdődik az elévülési idő, és azt csak a végrehajtási cselekmények szakítják meg, ezért a jogosultaknak az elévülési időn belül kérniük kellett a végrehajtás elrendelését.¹³Ezt

12 EUB C-630/23. ügyben hozott ítélete (2025. április 30.)

13 Kúria Pfv.I.20.184/2013/9. – közzétéve: BH2014. 151

tovább gondolva, a Kúria azt is elvi élel állapította meg, hogy abban az esetben, ha a végrehajtást kérő végrehajtási joga a végrehajtási záradékkal ellátott közokirat alapján elévült, marasztalási pert, mert az abban hozott jogerős határozat alapján kérheti majd a végrehajtási lap kiállítását, hiszen marasztalási perben a követelés elévülését nem kizárólag a végrehajtási cselekmények szakítják meg.¹⁴ Az előző gondolatmenet folytán a pénztézeteknek érdekükben állt a követelés elévülésének megakadályozása érdekében marasztalási pereket indítani. Mindezt azonban túlhaladta a jogegységesítő folyamat: a Kúria a 9/2023. jogegységi határozatban kifejtette, hogy ezt az indokolást nem tartja fenn, az kötelező erejűként nem hivatkozható. Az új értelmezés már nem tette érdekeltté a bankokat a végrehajtási záradékkal ellátható okiratok esetében marasztalási per indítására. Annak azonban továbbra sincs akadálya, hogy ha az adós indít a követelés érvényes létrejöttének a hiányára irányuló megállapítási pert, úgy az alperesi pozícióban álló hitelező viszontkeresetben az érvénytelenség további jogkövetkezményei alkalmazása körében a fennálló tartozásra kiterjedően marasztalást kérjen. Kétségtelen ugyanis, hogy az adós az érvénytelenségi perben jellemzően az általa helyesnek tartott mértékű tartozás összegének megállapítása iránt terjeszti elő keresetét, és nem kéri saját maga marasztalását, de ezt a hitelező alperes az érvénytelenség megállapítása esetére viszontkeresetben minden további nélkül megteheti.

Az előzőek szerint ugyan mind a Kúria, mind az Európai Unió Bírósága új értelmezési szempontokat jelenített meg, de a teljes érvénytelenség esetén is a követendő iránymutatás mellett alappal vetődhet fel az érvénytelenségi perben az adós kisebb összegű marasztalhatósága.

Az első lehetséges értelmezés szerint a folyamatban lévő végrehajtás kizárja az adóssal szembeni marasztaló rendelkezés meghozatalát.

Ennek a következtetésnek az lehet az indoka, hogy az ilyen marasztalás a már folyamatban lévő végrehajtás mellett az adóssal szembeni újabb, ezúttal viszont végrehajtási lap kiállítása útján elrendelt végrehajtás megindításának lehetőségét alapozná meg. Ekkor viszont azonnal jelentkezik a kettős végrehajtás veszélye.

14 Kúria. Pfv.20.910/2020/8.

További érv a hivatkozott 9/2023. jogegységi határozat, amelyből eredően a hitelező vagy úgy dönt, hogy végrehajtási záradék kiállítását kéri vagy pedig marasztalási pert indít, de párhuzamosan nincs lehetősége a kétféle igényérvényesítésre. Ebből pedig az a következtetés is megfogalmazható, hogy mivel a jogalkalmazó a jogintézményeket úgy kívánta értelmezni, hogy ha már folyamatban van a végrehajtás végrehajtási záradék alapján, úgy az igény más úton, így akár marasztalási perben keresetként, akár érvénytelenség perben viszontkeresetként sem érvényesíthető.

Ugyancsak ennek az álláspontnak a helyességét támasztja alá a végrehajtás a nemperes eljárásban megszüntetésének az az oka, amely szerint a végrehajtást elrendelő bíróság akkor is megszünteti vagy korlátozza a végrehajtást, ha jogerős bírósági határozat alapján megállapította, hogy a végrehajtási záradékkal ellátott okiratba foglalt végrehajtani kívánt követelés vagy az annak alapjául szolgáló jogviszony egészben vagy részben érvényesen nem jött létre.¹⁵ Mivel végrehajtás megszüntetési perben erre már nincs lehetőség, az adós az érvénytelenítési perrel azt tudja elhárítani, hogy vele szemben a kötelezett érvénytelen szerződési kikötésen alapuló követelést érvényesítsen a végrehajtásban. Ehhez viszont elegendő kizárólag megállapítási keresetet előterjeszteni, és az érvénytelenség jogkövetkezményeit a végrehajtási nemperes eljárásban lehet levonni.

Levezethető ellenben az a második értelmezés is, amely szerint a folyamatban lévő végrehajtás mellett nem kizárt az adóssal szembeni marasztaló rendelkezés meghozatala – a végrehajtást elrendelő bíróságának az érvénytelenség megállapítása esetén meg kell szüntetnie az elrendelt végrehajtást; a marasztalás kikényszerítése végrehajtási lappal elrendelt végrehajtásban történhet.

Ennek a következtetésnek az indoka alapvetően az, hogy az érvénytelenségi per eredményessége esetén a végrehajtást elrendelő bíróságnak azért kell megszüntetnie a végrehajtást, mert a végrehajtási záradékkal ellátott okiratba foglalt végrehajtani kívánt követelés alapjául szolgáló jogviszonyt keletkeztető szerződés érvénytelen. Nincs lehetőség a végrehajtás korlátozására, mert az érvénytelenség további jogkövetkezményei tekintetében az adós kötelezettsége már nem ugyanaz a követelés, az a szerződés érvényessé

15 Vht. 56. § (1) bekezdés b) pont

nyilvánítása esetén a bíróság ezt létrehozó határozatán alapul, így a bíróság ítéletében rögzített teljesítés kikényszerítése végrehajtási lap kiállítása útján megindult újabb végrehajtási eljárás keretében lehetséges.

Hangsúlyozza ez a levezetés: a Vht. a végrehajtás korlátozását nemperes eljárásban csak a szerződés részbeni érvénytelensége esetén teszi lehetővé. Amennyiben a teljes szerződés érvénytelensége jogkövetkezményeinek alkalmazása miatt az adósnak más összegben áll fenn tartozása, a korlátozhatóság törvényi feltételeinek hiányában a végrehajtást elrendelő bíróságnak (közjegyzőnek) csak a végrehajtás megszüntetéséről lehet és kell döntenie; mivel azonban az érvénytelenségi perben hozott marasztalás önkéntes nemteljesítése esetén fennállnak a végrehajtás törvényes feltételei, ennek alapján a hitelezőnek végrehajtási lap kiállításával új végrehajtást kell indítania.

Végül megjelent a gyakorlatban egy harmadik, olyan következtetés is, amely szerint a folyamatban lévő végrehajtás okán nem kizárt az adóssal szembeni marasztaló rendelkezés meghozatala – a végrehajtást elrendelő bíróságának a teljes érvénytelenség megállapítás mellett a fennmaradó tartozás miatt nem megszüntetnie, hanem korlátoznia kell a végrehajtást; a marasztalás kikényszerítése a már elrendelt végrehajtásban történhet.

Az utóbbi értelmezés azon alapul, hogy ha érvénytelen szerződést a bíróság érvényessé nyilvánítja vagy a felek akaratából érvényessé válik, úgy kifejezett törvényi rendelkezés szerint a szerződő felek úgy kötelesek egymásnak teljesíteni és a szerződésszegésért úgy felelnek, mintha a szerződés kezdettől fogva érvényes lett volna.¹⁶ Ez azt támasztja alá, hogy nem új kötelezettségről van szó, tehát az nem teremt jogalapot arra, hogy a végrehajtás megszüntetését követően a hitelező azt újabb, végrehajtási lap kiállítása útján elrendelt végrehajtás megindításával kényszerítse ki. Az eredeti állapot helyreállítása esetén ilyen törvényi rendelkezés nincs, de abból a szabályból, hogy az eredeti állapot helyreállítása során gondoskodni kell a szolgáltatások eredeti értékegyensúlyának fenntartásáról¹⁷, ugyancsak nem új kötelezettség keletkezésére lehet következtetni. Az érvénytelenségi perben az elszámolás eredményeként meghatározott fizetési kötelezettség nem új kötelelem, melynek alapján új végrehajtás elrendelésére kerülhetne sor.

16 Ptk. 6:110. § (2) bekezdés, 6:111. § (2) bekezdés

17 Ptk. 6:112. § (2) bekezdés

Ugyancsak ezt a következtetést támasztja alá, hogy a folyamatban lévő végrehajtás önmagában nem akadályozza annak, hogy az érvénytelenségi perben a bíróság az érvénytelenség jogkövetkezményét is levonja és ebben az esetben megállapítsa a még fennálló tartozás nagyságát. Praktikus, a koncentrált igényérvényesítés melletti szempontok is amellett szólnak, hogy utóbb pedig a nemperes eljárásban sor kerülhet a végrehajtás korlátozására, a jogerős ítéletben meghatározott összegnek megfelelően.

A feltett kérdésre a bírói gyakorlatban kötelező iránymutatás még nem született, ezért az érvek és ellenérvek megfogalmazása szakmai konzultációk gyakori témája; nem kerülhető el azonban a közeljövőben az egységes jogalkalmazás határozott biztosítása ebben a kérdésben is. Mindenesetre ennek a kérdésnek pusztán a felmerülése is jól rámutat az érvénytelenségi per, a végrehajtás megszüntetési per és a végrehajtási nemperes eljárás viszonyának összetettségére.

6. Összegzés

A polgári perjogi kodifikáció során a gyakorlat számos jogalkalmazási nehézséget és annak megoldására alkalmas jogalkotási beavatkozási szükségletet jelzett. Üdvözlendő, hogy ezek a jelzések számos esetben találtak befogadásra: így a végrehajtási záradékkal elrendelt végrehajtásban a hitelezővédelem szempontjait is megfelelően figyelembe véve, következetesebbé váltak és egyszerűsödtek az adós védekezési lehetőségei. A hitelezői érdek elsődlegessége és a bírósághoz fordulás joga egyidejű érvényesülését biztosítani kívánó megoldás is vet fel azonban a gyakorlat fejlesztéséhez hozzájáruló kérdéseket, amelyek az igényérvényesítés hatékonyságát tekintetbe vévő megoldása mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó, mind a jogkereső felek közös érdeke. Itt sem lehet eltekinteni attól a támogatható irányvonalától, mely szerint nem lehet soha figyelmen kívül hagyni, hogy a megfelelő korrekciók megvalósítása által mindig közelíteni a Pp. Preambulumában is megfogalmazott, a polgárok szolgálatát biztosító, a magánjogi jogviták tisztességes eljárás elvén nyugvó rendezését és az anyagi jogok hatékony érvényre juttatását előmozdító gyakorlat irányában, amely által a per végső céljaként megfogalmazható a valóságnak megfelelő tényekre alapított, igaz-

ságos döntés elérésének kívánalma.¹⁸ Remélhetőleg a kölcsönös szakmai konzultációk a továbbiakban is széles körben folytatódnak.

Irodalomjegyzék

- KIRÁLY Lilla: Gyorsabb, egyszerűbb, olcsóbb, hatékonyabb? Az új magyar polgári perrendtartás általános rész osztott perszerkezetének hatékonysági elemzése, Budapest, Akadémia Kiadó, 2019, DOI: 10.1556/9789634541905
- MARCSEK Gabriella: A közjegyző által végrehajtási záradék kiállításával elrendelt végrehajtással kapcsolatban igénybe vehető jogorvoslatok, *Közjegyzők Közlönye*, 1 (2021.), 67-78.
- SEBŐ Ildikó: A végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti perek szabályozása a régi és az új Eljárásjogi Kódex alapján, *Eljárásjogi Szemle*, 1 (2018.) 35-46.
- SOMOGYI Dávid: 36. Az eljárás felfüggesztése és a végrehajtás felfüggesztése, In: Wopera Zsuzsa (szerk.): Nagykommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez, Jogtár formátum
- WOPERA Zsuzsa: Az új polgári perrendtartás elvi alapjai, *Jogtudományi Közlöny*, 4 (2027.), 153-161.

18 KIRÁLY Lilla: *Gyorsabb, egyszerűbb, olcsóbb, hatékonyabb? Az új magyar polgári perrendtartás általános rész osztott perszerkezetének hatékonysági elemzése*, Budapest, Akadémia Kiadó, 2019, 129.

Az európai biztosítási intézkedés helye a magyar polgári eljárásjogban – Az ideiglenes számlazárolási végzés első hazai tapasztalatai

SURI NOÉMI*

1. Bevezetés

Az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés eljárásának létrehozásáról szóló 655/2014/EU Európai Parlamenti és Tanácsi rendelet¹ 2017. január 18-tól alkalmazandó az Európai Unió tagállamaiban, így Magyarországon is. A tanulmány célja az elmúlt nyolc év jogalkalmazási gyakorlatának figyelembevételével az európai számlazárolási rendelet alkalmazását előmozdító hazai szabályok bemutatása. E cél megvalósítása érdekében az írás először számba veszi az európai biztosítási intézkedés elrendelésének feltételeit, mely feltételek vizsgálata során az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzésre irányadó európai és hazai szabályokat a nemperes eljárások (bírószámszámhoz kötődő) rendszerébe helyezve veszi górcső alá. Ezt követően pedig a hazai ítélkezési gyakorlatban felmerült jogalkalmazási kérdések feltárását végzi el.

Egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog-és Államtudományi Kar; vezető kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Magánjogi Kutatási Főosztály.

DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_8

1 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 655/2014/EU RENDELETE (2014. május 15.) polgári és kereskedelmi ügyekben a tagállamközi követelésbehajtás megkönnyítése érdekében az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés eljárásának létrehozásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 189/59, 2014.6.27.

2. Az európai biztosítási intézkedés kibocsátásának feltételei

Az európai számlazárolási rendelet által megteremtett *sui generis* jogintézmény, az európai biztosítási intézkedés célja annak megakadályozása, hogy az adós javára nyilvántartott bankszámlán fellelhető pénzeszközök, átutalás vagy készpénz-felvét útján történő banki tranzakciók a hitelező követelésének későbbi érvényesítését megakadályozzák vagy késleltessék. A számlazárolási rendelet tárgyi hatálya a tagállamközi polgári és kereskedelmi ügyekben érvényesített pénzkövetelésekre terjed ki, értékhatárra tekintet nélkül. Megállapítható, hogy az európai számlazárolási végzés egy alternatív biztosítási eszköz a hitelezők számára a tagállami biztosítási intézkedések mellett.

Az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés olyan tagállamközi (vagyis valamely határon átnyúló elemet tartalmazó) pénzkövetelések biztosítására bocsátható ki, amely vagy már esedékessé vált, vagy még nem vált esedékessé, de már bekövetkezett ügyletből, illetve eseményből származik és összege meghatározható.² A számlazárolási rendelet alapján a bíróság a „meglepetéshatás” elérése céljából nem hallgathatja meg az adóst,³ az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés kibocsátására a hitelező egyoldalú kérelmére, – bírósági végrehajtás során – nemperes eljárás keretében kerül sor.⁴

A számlazárolási rendelet 7. cikkéből levezethetően hitelező két esetben jogosult az eljárás megindítására: a) azt megelőzően, hogy az ügy érdemében eljárást kezdeményez valamely tagállamban az adóssal szemben, vagy ezen eljárás bármely szakaszában a határozat meghozataláig, illetve a perbeli egyezség jóváhagyásáig vagy megkötéséig; vagy b) azt követően, hogy valamely tagállamban olyan bírósági határozathoz vagy közokirathoz,

2 SCHWEIGHARDT Zsanett: *Tagállamközi követelésbehajtás – ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés (EAPO – European Account Preservation Order)*. In: Európai Jog, 18. évf. 3. sz. (2018) 1-6. o., 2.

3 Lásd számlazárolási rendelet 11. cikkét.

4 „Az ex parte jelleg kiterjed a számlazárolási kérelmet elutasító végzés elleni jogorvoslati eljárásokra is, tehát a fellebbezés elbírálása során sem lehet az adóst meghallgatni, vagy részére iratokat kézbesíteni.” MUZSALYI Róbert: Az Európai Parlament és a Tanács 2014. május 15-i 655/2014/EU rendeletének magyarázata. In: GELENCSÉR Dániel – UDVARY Sándor (szerk.): *A bírósági végrehajtásról szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*, HVG-ORAC, 2021. 2961.

illetve olyan perbeli egyezsége jutott, amelynek értelmében az adós köteles megfizetni a hitelező követelését. Vagyis rögzíthető, hogy az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés kibocsátásának nem feltétele egy előzetesen végrehajtható határozat vagy egyéb végrehajtható okirat.

Úgy vélem, hogy a hitelezővédelem és az adósvédelem közötti méltányos egyensúlyt hivatottak biztosítani a rendelet 10., 12. és 13. cikkei. Ha a hitelező a számlazárolási végzés iránti kérelmet az ügy érdemére vonatkozó eljárás kezdeményezése előtt terjesztette elő, akkor a kérelem előterjesztését követő 30 napon belül vagy a végzés kibocsátását követő 14 napon belül kezdeményeznie kell az ügy érdemére vonatkozó eljárást, melynek tényét igazolnia kell a számlazárolási végzést kibocsátó bíróságnál (10. cikk). Másodszorban, ha a hitelező még nem jutott bírósági határozathoz vagy közokirathoz, illetve perbeli egyezsége, a bíróságnak a számlazárolási végzés kibocsátása előtt biztosíték nyújtására kell köteleznie a hitelezőt, olyan összegben, amellyel biztosítható a visszaélés megelőzése és az adós számlazárolási végzés miatt esetlegesen elszenvedett kárának a megtérítése (12. cikk). Harmadrészt a hitelező felelőssége körében deklarálásra került, hogy köteles megtéríteni az adós mindazon kárát, amelyet a számlazárolási végzés a hitelezőnek felróható okok miatt okozott. A bizonyítási teher e körben az adóst terheli (13. cikk).

Ezen túlmenően ahogyan arra Mészáros Pál Emil is rámutat, a rendeletnek nem az a célja, hogy az adós teljesítését ellehetetlenítse. Ezért a szabályozás módot ad arra is, hogy az adós megfelelő alternatív biztosíték nyújtása esetén kérhesse a zárolt pénzeszközök felszabadítását. A megfelelő alternatív biztosíték fogalmának értelmezésére a végzést kibocsátó bíróság tagállamának joga lesz az irányadó.⁵

3. A számlazárolási rendelet alkalmazását elősegítő hazai rendelkezések

A magyar jogalkotó a számlazárolási rendelet alkalmazását elősegítő technikai jellegű rendelkezéseket a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (továbbiakban: „Vht.”) szabályai közé illesztette. A Vht-

5 Mészáros Pál Emil: *Ideiglenes intézkedések az európai polgári eljárásjogban és a „nem tagállami” ideiglenes számlazárolást elrendelő végzés.* Európai Jog, 2018/3. 13. p.

ben mindössze néhány rendelkezés utal az európai biztosítási intézkedés igénybevételének lehetőségére. A Vht. 187. § (5) bekezdése a biztosítási intézkedésekre irányadó szabályok között általános jelleggel deklarálja, hogy biztosítási intézkedésként ideiglenes számlazárolás rendelhető el, ezáltal elhelyezve az európai biztosítási intézkedést a biztosítási végrehajtás körébe tartozó intézkedések között, mint a pénzköveteléseket biztosító intézkedések egyik lehetséges fajtája. Míg a jogalkotó nevesítetten jogszabályba ágyazva elhelyezi az ideiglenes számlazárolást a biztosítási jellegű végrehajtási cselekmények között, addig az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés mint jogintézmény rendszertani elhelyezése elmaradt vagy másképpen megfogalmazva hiányzik. Álláspontom szerint az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés tág nézőpontból vizsgálva mindenképpen végrehajtás alapjául szolgáló okirat, mivel a végrehajtást lefolytató szervhez címzett felhívás meghatározott végrehajtási cselekmény foganatosítására. Ugyanakkor jelentős különbség van a magyar biztosítási intézkedés és az európai biztosítási intézkedés elrendelésének feltételei között. Míg a magyar biztosítási intézkedés elrendelésének feltétele egyrészt az, hogy a követelés teljesítése érdekében a végrehajtható okiratot még nem lehet kiállítani, másodsorban pedig a végrehajtás kérőnek valószínűsíteni kell, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van.⁶ Ezzel szemben a számlazárolási rendelet (14) Preambulum bekezdése az európai biztosítási intézkedés elrendelésének feltételeként a hitelező számára annak bizonyítását írja elő, hogy követelésének érvényesítése sürgős jogi védelmet igényel.

Továbbá a rendelet alkalmazását előmozdító hazai rendelkezések között még utalni kell a végzés kibocsátásához kapcsolódóan, illetve tartalmára vonatkozóan a Vht. 187. § (7) bekezdésére, mely a rendelet által előírányozott formanyomtatvány-rendszer alkalmazását hívja fel.⁷ E körben a jogszabály egyéb rendelkezéseket nem tartalmaz.

6 KENGyel Miklós: Biztosítási intézkedések. In. KENGyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó, 2008. 656. p.

7 A számlazárolási rendelet – hasonlóan valamennyi uniós nemperes eljárás keretében biztosított igényérvényesítési eszközközhöz – formanyomtatvány alapokon nyugvó írásbeli eljárást szabályoz, melyben mind a kérelem, mind a végzés tartalma taxatívén meghatározott.

A rendelet 50. cikkéből eredő kötelezettséggént a rendelet 14. cikke szerinti számlainformációk beszerzésére köteles tagállami információs hatóságként a Vht. 7.§ (6) bekezdése a Magyar Bírósági Végrehajtói Kart (a továbbiakban: Kar) jelöli meg. A Vht. 7. § (5) bekezdése alapján a bíróság és a végrehajtó szükség esetén a végrehajtási eljárás során megkeresi az adóhatóságot a hozzá bejelentett pénzforgalmi számlaszámok közlése végett, továbbá a pénzforgalmi szolgáltatókat az adós náluk kezelt pénzösszegeinek végrehajtás alá vonásához szükséges adatok (a számlaszám) közlése végett. A felkeresett szervek és hatóságok nyolc napon belül kötelesek a Magyar Bírósági Végrehajtó Kar (MBVK) megkeresésének eleget tenni és a kért adatokat kiszolgáltatni [Vht. 47. § (3)]. A rendelet 50. cikkének alkalmazásához kapcsolódóan utalni kell a Kar további feladataira a végrehajtáshoz kapcsolódó okiratok nyilvántartásában, illetve kézbesítésében: Magyar Bírósági Végrehajtói Kar működteti a végrehajtási eljárások elektronikus ügyviteli és a végrehajtási iratok elektronikus kézbesítési rendszerét is.⁸

A rendelet alkalmazását elősegítő hazai szabályok körében végül ki kell emelni a számlazárolást érintő – álláspontom szerint – végrehajtási sorrendre vonatkozó speciális rendelkezéseket.⁹ A 655/2014/EU rendelet 24. cikk (7) bekezdése egy speciális végrehajtási sorrendet irányoz elő az adós ugyanannál a banknál vezetett több számlájára. Ez a végrehajtási sorrend nem áll teljes összhangban a magyar Vht. pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összegre foganatosított végrehajtás szabályaival, ezért a 655/2014/EU rendelet alkalmazása során a Vht. a 79/B. § (5) bekezdése a rendelet 24. cikk (7) bekezdésének elsőbbségét deklarálva a rendelet szabályainak alkalmazását hívja fel.¹⁰

8 Ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés. https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/european-judicial-atlas-civil-matters/european-account-preservation-order/hu_hu [letöltve: 2025.05.31.]

9 A számlazárolási rendelet 24. cikk (7) bekezdése e sorrendet prioritási sorrendként nevesítette. A bírósági végrehajtás magyar dogmatikai rendszeréhez kapcsolódóan e sorrendet a szerző – a biztosítási típusú végrehajtás terminológiai rendszerére tekintettel – végrehajtási sorrendként határozza meg.

10 Míg a Számlazárolási rendelet 24. cikk (7) bekezdése alapján az adós egyazon banknál vezetett több számlájára történő végrehajtás során elsődlegesen i.) kizárólag az adós nevében lévő takarékszámlákra, majd ezt követően ii.) a kizárólag az adós nevében lévő folyószámlákra, iii.) továbbá mással közös takarékszámlákra, végül iv.) mással közös folyószámlákra kell foganatosítani, addig a Vht. 79/A. és 79/B. §-i együttes olvasata szerint elsődlegesen fizetési számlán kezelt összegre, majd további fizetésszámla-szerződésre, illetve (ezt követően) betétszerződésre vagy takaréketét-szerződés alapján kezelt összegre foganatosítható.

Az európai számlazárolási végzés kibocsátásához és végrehajtásához kapcsolódó díjak és költségek megállapítását a rendelet a tagállami jog hatálya alá rendelte. Annak érdekében, hogy valódi alternatívája lehessen a tagállami biztosítási intézkedéseknek, a rendelet 42. cikke rögzíti, hogy a számlazárolási végzés beszerzésére vonatkozó eljárás illetéke nem lehet magasabb, mint az egyenértékű tagállami végzés beszerzésének az illetéke. E szabály a jogorvoslati eljárásokra nézve is irányadónak tekintendő. Magyarországon az eljárás illetéke, illetve díja attól függően alakul, hogy a számlazárolási végzést közjegyző vagy bíróság bocsátja ki. A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény 55. § (1) bekezdése szerint a biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelem előterjesztéséért a Magyar Országos Közjegyzői Kamara részére díjat kell fizetni, amelynek mértéke a díjalap 1%-a, de legalább 5000 Ft, legfeljebb 30 000 Ft. Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: „Illetéktv.”) 42. § (1) bekezdés d) pontja alapján a bíróság által elrendelt végrehajtási eljárásban az illeték mértéke 1% (de legalább 5000 Ft, legfeljebb 350 000 Ft), ha pedig a végrehajtás foganatosítása a törvényszéki végrehajtó feladatkörébe tartozik, úgy 3% (de legalább 8000 Ft, legfeljebb 15 000 Ft).¹¹ A Vht. 47. § (3) bekezdéséből levezethetően a pénzügyi szolgáltató intézetek (hitelintézetek, bankok) nem kérhetik illeték vagy díj fizetését a végzések teljesítéséért vagy a számlainformációk biztosításáért.

4. Az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés első hazai tapasztalatai

A Magyarországon elrendelt európai biztosítási intézkedések, illetve kibocsátott ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés számára vonatkozó statisztikai adat nem áll rendelkezésre, így a jogintézmény első hazai tapasztalatai körében a bírói joggyakorlatban felmerült értelmezési

11 A European Justice oldalán valamennyi tagállamra nézve hozzáférhetők a számlazárolási végzés kibocsátására irányadó eljárási díjak és illetékek. https://e-justice.europa.eu/content_european_account_preservation_order-379-de-hu.do?member=1 [letöltve: 2025.05.31.]

kérdések, esetleges nehézségek feltárására, illetve bemutatására szorítkozhatunk.¹²

A Fővárosi Ítéltábla 20.Gpkf.43.621/2019/2. számú határozatában kifejtett jogértelmezése két jogkérdés tekintetében is figyelemre méltó. Hivatkozott ügyben az ítéltábla egyrészt az európai számlazárolási rendelet szabályrendszere által biztosítani kívánt hitelezővédelem és adósvédelem közötti méltányos egyensúly megtalálásához határozott meg értékelhető sarokpontokat, másodsorban deklarálta, egyben elhatárolta az európai biztosítási intézkedés és a magyar biztosítási intézkedés elrendelésének feltételrendszerét.

Az ügy tényállása az alábbiakban foglalható össze: A hitelező a párizsi lakóhelyű adós Franciaországban a Banque D. nevű banknál vezetett bankszámlájának a zárolása iránt ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés kibocsátását kérte 2019. március 20-án előterjesztett kérelmében. Állította, hogy a hitelező korábbi ügyvezetője, az adós 2016. május és szeptembere között a hitelező számlájáról Franciaországból indított utalásaival 2.844.799 USD kárt okozott neki. Az adós az általa a hitelező magyarországi bankszámláiról végzett, a hitelezői társaság érdekével ellentétes, túlnyomórészt igazolatlan és ellenérték nélkül végzett átutalásokkal, továbbá az áru-gazdálkodással szorosan összefüggő cselekményekkel, így az áruk eltulajdonításával, eltüntetésével kárt okozott a társaságnak. A hitelező az elsőfokú bíróságon előterjesztett keresetében 2.844.799 USD kártérítés és késedelmi kamata, valamint perköltség megfizetésére kérte kötelezni az adóst mint alperest. A per még folyamatban van.

Az elsőfokú bíróság a hitelező adóssal szembeni ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés kibocsátása iránti kérelmét elutasította. Az elsőfokú bíróság eljárása során vizsgálta a hitelező által csatolt okirati bizonyítékokat. E körben megállapította, hogy a hitelező ismeretlen tettes elleni feljelentése alapján az ügyészség 2019. február 27. napján hozott határozatot, amelyben rögzítésre került, hogy – a francia hatóságok megkeresésére

12 A szerző a tanulmány készítése során statisztikai adatok megismerése érdekében megkereste mind a Magyar Bírósági Végrehajtói Kart, mind az Országos Bírósági Hivatalt. Mindkét szervtől azt a hivatalos tájékoztatást kapta, hogy sem az MBVK, sem az OBH nem gyűjt adatokat, illetve vezet statisztikákat a kibocsátott ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzések számáról.

adott válasz szerint – a nyomozás lezárásra került, az adóst a francia hatóság a hitelezővel szemben elkövetett csalás vádjával gyanúsítottként hallgatta ki, a számláján 1,7 millió euró összeget zárolt a francia hatóság, és lefoglalásra került az adós tulajdonában lévő luxuskaróra és autó. Magyarországon az ügyészség határozata értelmében a büntetőeljárás folytatódik.

Az elsőfokú bíróság elutasító határozatát arra alapozta, hogy az adóssal szemben a Franciaországban és a Magyarországon folyó büntetőeljárás megfelelő biztosítékkal szolgál a hitelező részére annak megelőzésére, ha pernyertessége esetén a hitelező követelésének az adóssal szembeni későbbi végrehajtása esetlegesen megghiúsul vagy számottevően nehezebbé válik, figyelemmel arra is, hogy a francia nyomozóhatóság az adós számláján 1,7 millió euró összeget zárolt. Emellett utalt arra is, hogy Magyarországon is folyamatban van a nyomozás az adóssal szemben.

A végzéssel szemben a hitelező fellebbezést terjesztett elő, amelyben elsődlegesen annak a kérelme szerinti megváltoztatását, másodlagosan 940.799 USA dollár összegre kérte az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés kibocsátását. Beadványában kifejtett álláspontja szerint sem a magyar, sem a francia büntetőeljárás, valamint a francia nyomozóhatóság által elrendelt zárolás nem szolgál megfelelő biztosítékkal annak a valós kockázatnak a megelőzésére, hogy a hitelező követelésének az adóssal szembeni végrehajtása esetlegesen megghiúsuljon vagy számottevően nehezebbé váljon. Többek között rámutatott arra a tényre is, hogy a magyarországi büntetőeljárásban nem került sor zár alá vétel vagy lefoglalás elrendelésére, vagy bármely más olyan büntető kényszerintézkedés alkalmazására, amely a hitelező adóssal szembeni követelését polgári perben történő pernyertessége esetére biztosíthatná. A Franciaországban folyó büntetőeljárás ténye és a francia nyomozó hatóság által elrendelt zárolás azért sem tekinthető megfelelő biztosítéknak, mert az az eljárás és a magyarországi polgári peres eljárás tárgya egymástól független, más tényálláson alapul. A magyar polgári eljárásnak a tárgya kizárólag az adós áruüzemeltetéssel szorosan összefüggő jogellenes magatartásával okozott kár.

A hitelező az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés kibocsátására vonatkozó indítványában kiemelte, hogy a francia nyomozó hatóság által 1,7 millió euró összegben elrendelt zárolás nem meríti ki a hitelező

teljes tőke és kamatkövetelését, erre tekintettel a kettő különbözete, vagyis 940.799 USA dollár vonatkozásában kérte az intézkedés elrendelését.

A számlazárolási rendelet (14) Preambuluma szerint: „a számlazárolási végzés kibocsátási feltételeinek megfelelő egyensúlyt kell teremteniük a hitelezőnek a végzés beszerzéséhez fűződő érdeke és az adós azon érdeke között, hogy ne kerüljön sor visszaélésre a végzéssel kapcsolatban. Következésképpen, amennyiben a hitelező a határozathozatalt megelőzően kérelmezi a számlazárolási végzés kibocsátását, a kérelemmel megkeresett bíróságnál olyan bizonyítékot kell előterjeszteni, melynek alapján az megbizonyosodhat arról, hogy a hitelezőnek jók az esélyei arra, hogy a bíróság érdemben helyt fog adni az adóssal szembeni követelésének. Továbbá, a hitelező minden helyzetben – beleértve azt is, amikor már bírósági határozattal rendelkezik – köteles kell legyen bizonyítania a bíróság előtt, hogy követelésének érvényesítése sürgős jogi védelmet igényel, és a számlazárolási végzés nélkül a már meglévő vagy jövőbeli bírósági határozat végrehajtása megghiúsulhat vagy számottevően nehezebb lehet, mivel fennáll annak a valós kockázata, hogy mire a hitelező végre tudná hajtani a meglévő vagy jövőbeli bírósági határozatot, addigra az adós esetlegesen kimenti, elrejt vagy megsemmisíti vagyoni eszközeit vagy érték alatt szokatlan mértékben vagy szokatlan módon értékesíti azokat.”

Ennek megfelelően a hitelezőnek azt kellett bizonyítania, hogy követelésének érvényesítése sürgős jogvédelmet igényel, továbbá, hogy a speciális intézkedés (zárolás elrendelése) nélkül a jövőben a bírósági végrehajtás megghiúsulhat vagy számottevően nehezebb, fennáll a valós kockázata annak, hogy az adós esetleg a vagyonát kimenti, elrejt, megsemmisíti.

A bíróság határozatában arra mutatott rá, hogy a számlazárolási rendeletbe foglalt zárolás tartalma szerint olyan speciális biztosítási intézkedés, amely a magyar jogban alkalmazott (Vht.) biztosítási intézkedéssel részben szinonim, mivel attól több ponton eltér. Az EU rendelet a feltételek bizonyítását és együttes meglétét kívánja meg, ezért nem elegendő a feltételek fennállásának a valószínűsítése.

Megállapítható, hogy az európai biztosítási intézkedés elrendelésének feltételei jelentősen eltérnek a magyar biztosítási intézkedés elrendelésének feltételeitől. A számlazárolási rendelet alapján a hitelezőnek a bíróság előtt

hitelt érdemlően bizonyítani kell, hogy sürgősen szükség van számlazárolási végzés formájában biztosítási intézkedés meghozatalára, mert fennáll annak a valós kockázata, hogy ilyen intézkedés hiányában a hitelező követelésének az adóssal szembeni későbbi végrehajtása megghiúsul vagy számottevően nehezebb lesz. A (2) bekezdés szerint: „ha a hitelező még egyik tagállamban sem jutott olyan bírósági határozathoz vagy közokirathoz, illetve olyan perbeli egyezsége, amely kötelezi az adóst a hitelező követelésének megfizetésére, akkor a hitelezőnek hitelt érdemlően bizonyítani kell a bíróság előtt azt is, hogy jók az esélyei arra, hogy az adóssal szembeni követelésének érdeméről számára kedvező döntés születessen.” Ezzel szemben Magyarországon a Vht. 185. §-ba foglalt feltételként a végrehajtást kérőnek elegendő valószínűsítienie, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van.

A fellebbezés tárgyában eljáró Fővárosi Ítélőtábla az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta. Határozata indokolásában arra mutatott rá, hogy az adott ügyben a hitelező az adóssal szemben Franciaországban és Magyarországon büntetőeljárást kezdeményezett, míg az elsőfokú bíróságon polgári peres eljárásban kártérítési igényt terjesztett elő. A kártérítési követelésre vonatkozó hitelezői igény az eljárás jelen szakaszában még csupán tényelődásnak minősül, annak megalapozottsága a polgári perben kerül elbírálásra. Ez a tényelődása hitelt érdemlően nem igazolja, hogy jók az esélyei arra, hogy az adóssal szembeni követelésének érdeméről számára kedvező döntés születet. Továbbá az ítélőtábla megállapítása szerint a franciaországi büntetőeljárás során tett intézkedés és az a tény, hogy Magyarországon büntetőeljárás van folyamatban, az ügy jelen szakaszában a rendelkezésre álló igazolások, bizonyítékok alapján kellő biztosítékot nyújt a hitelező részére.

Az európai számlazárolási rendelet hazai alkalmazása körében a hitelezővédelem és adósvédelem közötti méltányos egyensúly megtalálásához az ítélőtábla az alábbi értelmezést adta: „A végzés meglepetés jellege, az adós információs hiánya – tudniillik, hogy előzetes meghallgatás nélkül kerül sor a kibocsátása – az esetleges visszaélések elkerülése, megelőzése érdekében éppen az adós jogainak védelme indokolja azt, hogy a bíróságnak a rendelkezésre bocsátott bizonyítékok és információk alapján kell meggyőződnie arról, hogy a számla zárolása indokolt. A meggyőződés kialakulásához azon-

ban nem elegendő pusztán a kockázat, illetőleg a veszélyeztetés valószínűsítése, azt a hitelezőnek igazolnia is kell.”

Így határozatában a Fővárosi Ítéltábla arra mutatott rá, hogy a folyamatban levő polgári peres eljárás, illetve az ott előterjesztett és jelen eljárásban is csatolt bizonyítékok nem teljesítik az EU rendeletben előírt, a valószínűsítést meghaladó a bizonyítást megkívánó feltételt a polgári igényérvényesítés eredményességével összefüggésben.

5. Összegzés

A tanulmány az európai számlazárolási rendelet alkalmazását elősegítő hazai szabályozási környezetének összegző bemutatására vállalkozott. Áttekintette a Vht. kapcsolódó rendelkezéseit, valamint utalt az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés mint jogintézmény rendszertani elhelyezésének hiányára. E körben arra a következtetésre jutott, hogy jelentős különbség van a magyar és az európai biztosítási intézkedés elrendelésének feltételei között. Míg a magyar biztosítási intézkedés elrendelésének előfeltétele a kielégítés veszélyének a valószínűsítése, addig az európai számlazárolási rendelet a hitelezőtől annak bizonyítását követeli meg, hogy a követelésének érvényesítése sürgős jogi védelmet igényel.

A rendelet nyolcéves alkalmazásának összegző tapasztalatai körében megállapítható, hogy a *sui generis* biztosítási intézkedés elrendelése során a magyar bíróságok számára is az elsődleges kihívást a megfelelő egyensúly megtalálása jelenti hitelezőnek a végzés beszerzéséhez fűződő érdeke és az adós azon érdeke között, hogy ne kerüljön sor visszaélésre a végzéssel kapcsolatosan.

Irodalomjegyzék

- KENGyel Miklós: Biztosítási intézkedések. In: KENGyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*, Budapest, Osiris Kiadó, 2008.
- MÉSZÁROS Pál Emil: *Ideiglenes intézkedések az európai polgári eljárásjogban és a „nem tagállami” ideiglenes számlazárolást elrendelő végzés*, Európai Jog, 2018/3.

MUZSALYI Róbert: Az Európai Parlament és a Tanács 2014. május 15-i 655/2014/EU rendeletének magyarázata. In: GELENCSÉR Dániel – UDVARY Sándor (szerk.): *A bírósági végrehajtásról szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*, Budapest, HVG-ORAC, 2021.

SCHWEIGHARDT Zsuzsa: *Tagállamközi követelésbehajtás – ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés (EAPO – European Account Preservation Order)*. In: *Európai Jog*, 18. évf., 3. sz., 2018.

Gyermekközpontú végrehajtás szülői felelősséget érintő ügyekben határon innen és túl

WOPERA ZSUZSA*

1. Bevezetés

Az utóbbi években a polgári anyagi és eljárásjogi szabályozásban markánsan érvényesül a gyermekjogi megközelítés. Jól tükrözi ezt például a Ptk. 2021. évi CXXII. törvénnyel történt, 2022. január 1-jén hatályba lépett módosítása, amely lehetőséget biztosít arra a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perekben, hogy a bíróság már az egyik szülő kérelmére is dönthessen a közösen gyakorolt szülői felügyelet elrendeléséről, ha a bíróság meggyőződése szerint az szolgálja a kiskorú gyermek érdekét. De hasonlóan erőteljesen mutatja a gyermek érdekeinek középontba helyezését a Ptk. 4:171. § (4) bekezdésének 2021. évi LVII. törvénnyel történt 2022. augusztus 1-jén hatályba lépett módosítása, amely valamennyi szülői felügyelet gyakorlásnak rendezése iránti perben előírja, hogy a bíróságnak értesítenie kell az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket a nyilatkozattétel lehetőségéről. E kiegészítés erősíti a gyermek véleménynyilvánítási jogának gyakorlását és biztosítja, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermek valódi és tényleges lehetőséget kapjon annak kifejezésére. Az idézett, 2022-ben hatályba lépett módosítások összhangban állnak a Gyermek jogairól szóló New York-ban 1989. november 20-án elfogadott egyezményben (a továbbiakban: Gyermekjogi

* Egyetemi tanár, Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar; elnök, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet.

DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_9

Egyezmény) foglaltakkal, biztosítják az abban foglalt jogok érvényesülését¹ és hozzájárulnak a gyermekbarát igazságszolgáltatás erősítéséhez.²

Tagadhatatlanul nagy hatással voltak a Ptk. utóbb idézett módosítására a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló 2019/1111/EU rendeletének (a továbbiakban: Brüsszel IIb rendelet) rendelkezései, különösen annak 21. cikke.³ Nagy visszhangot váltott ki a Ptk. fent idézett 4:171. § (4) bekezdésének módosítása a Brüsszel IIb rendelettel összefüggésben a szakirodalomban⁴ és a közbeszédben is, így az utóbbi időszakban nagyobb figyelmet kapott a gyermek véleménynyilvánítását érintő rendelkezések⁵ elemzése mind a határon átnyúló, mind a nemzetközi jelleget nélkülöző polgári eljárásokban.

Kevesebb szó esik azonban azokról az újításokról, amelyek a szülői felelősséget érintő eljárásokban hozott határozatok végrehajtását érintik, különösen az ilyen határozatok végrehajtásának felfüggesztését és megtagadását, pedig a Gyermekjogi Egyezmény 3. cikkének⁶ érvényesülésére nem

1 A Ptk. 4:167. § (1) bekezdése módosításának koncepciója a közös szülői felügyelet egyoldallú kérelemre történő elrendelésének lehetővé tételével a Gyermekjogi Egyezmény 18. cikkének való megfelelést szolgálja, amely szerint: az Egyezményben részes államok minden erejükkel azon lesznek, hogy biztosítsák annak az elvnek az elismertetését, amely szerint a szülőknek közös a felelősségük a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért.

2 A gyermekbarát igazságszolgáltatás alapidokumentuma az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által 2010-ben elfogadott, a Gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatás. Ennek aktualizálása zajlik jelenleg az Európa Tanács és az Európai Unió közös projektjében, amelyben Magyarország partner országgént vesz részt. A projektről lásd bővebben: <https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice-project> [letöltve: 2025. október 16.]

3 A rendelet 21. cikke szerint a rendelet tárgyi hatálya alá tartozó szülői felelősséget érintő ügyekben az ítélőképesége birtokában lévő gyermeknek valódi és tényleges lehetőséget kell biztosítani véleménye szabad kifejezésére, véleményét pedig korára és érettségi fokára figyelemmel kellően tekintetbe kell venni.

4 Lásd például: VISONTAI-SZABÓ Katalin: *Fő-vagy mellékszereplő – A gyermek jogai, részvétele és képviselete az őt érintő polgári eljárásokban*, Patrocínium Kiadó, Budapest, 2025.

5 A Brüsszel IIb rendelet kiemelt figyelmet fordít a gyermek véleménynyilvánításhoz való jogának megerősítésére. Nyomatékot ad a rendelet 21. cikkében foglalt szabályok hatályosulására, hogy a rendelet a szülői felelősség tárgyában hozott határozat elismerésének és végrehajtásának megtagadását is kilátásba helyezi, ha a határozat meghozatalára anélkül került sor, hogy az ítélőképesége birtokában lévő gyermek számára biztosították volna a véleménynyilvánítás lehetőségét. Rendelet 39. cikk (2) bekezdés és 41. cikk.

6 A Gyermekjogi Egyezmény 3. cikkének 1. bekezdése kimondja, hogy: Köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.

találunk ennél jobb példát, amelyek egyben jól tükrözik az uniós jogban is meghatározó jelentőségűvé váló gyermekközpontú szabályozás térnyerését.⁷

Jelen tanulmány keretei között elsődlegesen ezeket, a gyermekközpontú végrehajtást segítő különös rendelkezéseket elemezzük a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényben (a továbbiakban: Vht.), a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényben (a továbbiakban: Pp.) és a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvényben (a továbbiakban: Bpnp.) feltárva a módosítások nemzetközi-és uniós jogi hátterét is.

2. A Brüsszel IIb rendelet végrehajtást érintő főbb újításai

Köztudomású, hogy az Unióban folyamatosan növekszik a nemzetközi családok száma, amelyet 2019-ben már 16 millióra⁸ becsültek, és ezzel együtt értelemszerűen a határon átnyúló családjogi viták száma is. E jogviták egyrészes uniós szabályozásának jelentőségéhez azt is hozzá kell tenni, hogy egy eredetileg semmilyen nemzetközi elemmel nem rendelkező családjogi perben hozott ítélet vagy egyezség bekerül az uniós jog hatálya alá, ha például a szülői felügyeletet gyakorló szülő a gyermekkel külföldre költözik és ott szükségessé válik a korábban Magyarországon meghozott, felügyeleti jogot rendező határozat elismerése vagy végrehajtása. Tehát az alábbiakban elemzésre kerülő rendelkezések – ahogyan látni fogjuk – messze túlmutatnak a határon átnyúló családjogi jogvitákon.

7 Lásd erről bővebben: KURUCZ Mária, CZELLECH Botond: A határon átnyúló szülői felelősségi és jogellenes gyermekelviteli ügyek új európai uniós szabályozása. 2. rész. In: *Családi Jog*, 2022. 1. szám 16-20. o. 1-6. o. vagy WOPERA Zsuzsa: A Brüsszel IIb rendelet általános jellemzése. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 50-53. o.

8 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/MEMO_19_3374 [letöltve: 2025. június 21.]

2.1. A szülői felelősséget érintő határozatok végrehajtásának általános és privilegizált módjai

A szülői felelősséget⁹ érintő ügyekben alkalmazandó Brüsszel IIb rendelet legfontosabb újításai között feltétlenül kiemelendő, hogy az jóval erőteljesebben juttatja érvényre a gyermekek jogait az elődjéhez¹⁰ képest.¹¹ Ez a szemlélet egyaránt tetten érhető a gyermek véleménynyilvánítási jogának központi és egyértelmű szabályozásába,¹² de a szülői felelősségi ügyekben hozott határozatok, közokiratok és megállapodások végrehajtásának felfüggesztése és megtagadása terén bevezetett koncepcionális változást tükröző rendelkezésekben is.

Kiemelendő, hogy több évtized után került sor a szülői felelősségi ügyekben a végrehajthatóvá nyilvánítási (*exequatur*) eljárás eltörlésére, valamenyi szülői felelősségi határozat tekintetében, továbbra is fenntartva egyes határozatok megkülönböztetett jellegét. A rendelet a végrehajtás körében jelentősnek mondható minimumharmonizációt is bevezet. A rendelet – későbbiekben részletesen elemzésre kerülő – 56. cikke például részlegesen harmonizálja a tagállamok végrehajtási jogát a végrehajtás felfüggesztésére vonatkozó egységes rendelkezések bevezetésével.

A rendelet IV. fejezete tartalmazza az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó rendelkezéseket, amelyben elsőként az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó általános szabályokat foglalja össze, rögzítve az *ipso iure* elismerés elvét [30. cikk (1) bek.]. A 34. cikk (1) bekezdése mondja ki az *exequatur* eljárás eltörlését, mely szerint „Egy a szülői felelősségi ügyben valamely tagállamban hozott határozat, amely az adott tagállamban végrehajtható,

9 A rendelet a szülői felelősség fogalmát használja, amelybe bele tartozik a magyar jogi terminológia szerinti szülői felügyelet és a kapcsolattartás is. A rendelet tárgyi hatályát tekintve lásd: WOPERA 2023.

10 A Tanács 2201/2003/EK rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (Brüsszel IIa rendelet), amelynek átdolgozása a Brüsszel IIb rendelet.

11 Lásd erről bővebben: KATONÁNÉ PEHR Erika: *A gyermek jogainak érvényesülése a jogellenes külföldre viteli jogvitákban, különös figyelemmel a Brüsszel IIb rendelet megváltozott jogi környezetére*. In: *Iustum Aequum Salutare* 2023/3. 7-22. o.

12 Lásd korábban idézett 21. cikket és az arra utaló 26. cikket.

egy másik tagállamban is végrehajtható, anélkül, hogy azt végrehajthatóvá kellene nyilvánítani.” Az idézett rendelkezésből kiderül, hogy a végrehajthatóság egyedüli feltétele, hogy a határozat meghozatala szerinti tagállamban végrehajtható legyen. Az *exequatur*-eljárás eltörlése a magyarországi gyakorlatban azt eredményezi, hogy egy EU-tagállamban hozott szülői felelősségi határozat végrehajtásához Magyarországon mindenféle közbenső eljárás nélkül kérhető a végrehajtási lap kibocsátása.¹³

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás eltörlése nem jelenti azt, hogy ne kerülhetne sor a szülői felelősségi ügyben hozott határozat végrehajtásának megtagadására, mert arra a rendelet 41. cikke lehetőséget biztosít mindazokban az esetekben, amikor megállapítást nyer, hogy a határozat 39. cikkben rögzített elismerés megtagadási okai közül valamelyik fennáll.¹⁴ A rendelet a végrehajtás megtagadásának általános okainál visszaüt az elismerés megtagadásának okaira. Itt olyan okok jöhetnek szóba, mint a közrendbe ütközés,¹⁵ vagy a tisztességes eljárás követelményének megsértése. E mellett a rendelet a 39. cikk (2) bekezdése a határozat elismerése, és így a

13 A Vht. 16. § (1) bekezdés p) pontja alapján végrehajtási lapot állít ki p) a kapcsolattartás tárgyában hozott határozat kivételével a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló (EU) 2019/1111 2019. június 25-i tanácsi rendelet 36. vagy 47. cikke alapján kiállított tanúsítvánnyal ellátott külföldi határozat alapján a kötelezett, vagy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti törvényszék székhelyén működő járásbíró-ság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság.

14 Lásd erről bővebben: KURUCZ Mária: Kommentár a 39. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023.

15 A Bíróság C-455/15. PPU. sz. P és Q közötti ügyben a Brüsszel IIa rendelet 23. cikkének a) pontjában szereplő közrendi záradék alkalmazása kapcsán egyértelművé tette, hogy bár nem az EUB-ra tartozik az, hogy meghatározza valamely tagállam közrendjének tartalmát, az már rá hárul, hogy ellenőrizze azokat a korlátokat, amelyek között valamely tagállam bírósága e fogalom alkalmazásához folyamodhat annak érdekében, hogy ne ismerjen el egy másik tagállamból származó határozatot. A Bíróság kimondta, hogy annak alkalmazása csak abban az esetben képzelhető el, ha figyelemmel a gyermek mindenekfelett álló érdekére, a valamely másik tagállamban hozott határozat elismerése annyira elfogadhatatlan mértékben ellentétes lenne a megkeresett állam jogrendjével, hogy az valamely alapvető elv sérelmét jelentené. A valamely más tagállamban hozott határozatok érdemi felülvizsgálatára vonatkozó, a Brüsszel IIa rendelet 26. cikkében előírt tilalom tiszteletben tartása érdekében a sérelemnek a gyermek mindenek felett álló érdekére figyelemmel, a megkeresett állam jogrendjében lényegi jelentőségűnek tekinthető jogszabály vagy e jogrendben alapvetőnek elismert jog nyilvánvaló megsértését kell képeznie (lásd analógia útján: C-681/13. sz. Diageo Brands ítélet 44. pontja). C-455/15. PPU. sz. P és Q közötti ügy 37-39. pontok.

végrehajtás megtagadásának alapjául szolgáló okként külön nevesíti a gyermek véleménynyilvánításhoz való jogának megsértését.¹⁶

A Brüsszel IIb rendelet külön alcím alatt szól az ún. megkülönböztetett (privilegizált) határozatok elismerésének és végrehajtásának rendjéről, amelyek esetében – a rendelet 56. cikkében foglalt okok kivételével – nem lehet végrehajtás megtagadási okokra hivatkozni, így lényegében ezekben az esetekben automatikus végrehajtásról beszélhetünk. Ilyen privilegizált határozat pl. a kapcsolattartási jogot biztosító határozat vagy az ún., a rendelet szerint felülíró mechanizmus¹⁷ eredményeként hozott határozatok.¹⁸

2.2. A végrehajtás felfüggesztése és megtagadása a gyermek érdekében hivatkozással

A rendelet egyik, a gyermek legfőbb érdekét elsődleges szempontnak tekintő újítása az 56. cikk (4) és (6) bekezdése. Az 56. cikk a végrehajtási eljárás felfüggesztése és a végrehajtás megtagadásának okait határozza meg olyan esetekben, amikor rendelkezésre áll a rendelet szerinti végrehajtható határozat szülői felelősségi ügyben, de a gyermek testi, lelki jólétének szempontja felülírja a határozat végrehajtása elsődlegességének elvét.

Természetesen nem előzmények nélküli a határon átnyúló végrehajtási ügyekben a gyermek testi, lelki egészségére történő hivatkozással a végrehajtás megtagadása terén, hiszen a jogellenes gyermekelviteli és visszatar-tási ügyekben folytatott eljárásokban a Hágai Gyermekelviteli Egyezmény¹⁹ 13. cikk b) pontja²⁰ alapján lehetőség van a gyermek visszavitelének meg-

16 Lásd erről bővebben: WOPERA Zsuzsa: Szülői felügyeletet érintő perek – új utakon. In: BODZÁSI Balázs (szerk.): *Jogászegyleti Értekezések*, Magyar Jogász Egylet, Budapest, 2022. 384-395. o. <https://jogaszegylet.hu/wp-content/uploads/2022/08/jogasz-egylet-2022.pdf> [letöltve: 2025. 10. 16.]

17 A felülíró mechanizmussal összefüggésben lásd: KÖLCSENÝI Soma: Kommentár a 29. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 217-220. o.

18 Lásd erről bővebben: KURUCZ Mária: Kommentár a 42. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 254-257. o.

19 A Gyermekek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló, Hágában, az 1980. évi október 25. napján kelt egyezmény.

20 A megkeresett Állam igazságügyi vagy államigazgatási szerve nem köteles elrendelni a gyermek visszavételét, ha az azt ellenző személy, intézmény vagy más szerv bizonyítja, hogy b) a gyermeket visszavitele testi vagy lelki károsodásnak tenné ki vagy bármilyen más módon elviselhetetlen helyzetet teremtené számára.

tagadására.²¹ Az egyezmény gyakorlata alapján testi, lelki károsodást okozhat vagy elviselhetetlen helyzet lehet a gyermek számára a gyermek testi, szexuális vagy más módon történő bántalmazása, a gyermek elválasztása az őt elvivő szülőtől, a gyermek testvéreitől történő elválasztása vagy a gyermekkel kapcsolatos pszichikai vagy egyéb egészségügyi, oktatási, gazdasági problémák a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államban.²²

A rendelet a gyermekközpontú szemlélet erősítése érdekében 56. cikk (4) bekezdésében egy új határozat felfüggesztési okot vezet be, amely kivételes esetekben megengedi, hogy „annak a személynek a kérelmére, akivel szemben a végrehajtást kérik, vagy adott esetben a nemzeti jogszabályokkal összhangban az érintett gyermeknek, illetve a gyermek mindenek felett álló érdekében eljáró bármely érdekelt félnek a kérelmére felfüggesztheti a végrehajtási eljárást, ha a végrehajtás a gyermek számára a testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával járna a határozat meghozatala után felmerült ideiglenes akadályokból kifolyólag vagy a körülmények jelentős megváltozása folytán.”

Lényeges kihangsúlyozni, hogy ezt az indokot annak a személynek a kérelmére kell alkalmazni, akivel szemben a végrehajtást kérik, azaz a kötelezett személy kérelmére vagy adott esetben az érintett gyermek vagy bármely, a gyermek legfőbb érdekében eljáró érdekelt fél kérelmére. A rendelethez kiadott gyakorlati útmutató²³ szerint azok az átmeneti akadályok, amelyek a gyermeket súlyos testi vagy lelki károsodás veszélyének teszik ki, eredhetnek többek között például annak a személynek a súlyos betegségéből vagy szabadságvesztés büntetésének letöltéséből, akinek a gyermeket átadnák, vagy olyan helyzetből, amikor a gyermek súlyosan megbetegszik és kórházba kerül. A végrehajtásra illetékes hatóságnak vagy a bíróságnak kell értékelnie, hogy ez az akadály ebben az esetben súlyos kockázatot jelenthet-e a gyermekre nézve. Fontos hangsúlyozni, hogy a gyermek elválasztása attól a szülőtől, akinek át kell adnia a gyermeket, vagy a gyermeknek az ilyen végrehajtás esetén jellemző szorongása önma-

21 Lásd erről bővebben: VÁRAI-JEGES Adrienn: Kommentár a 27. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 196-214. o.

22 VÁRAI-JEGES 2023. 203. o.

23 Gyakorlati útmutató a Brüsszel IIb. rendelet alkalmazásához. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2023. 149. o.

gában nem tekinthető olyan akadállynak, amely a gyermeket a testi vagy lelki károsodás súlyos veszélyének tenné ki, és nem indokolhatja a végrehajtási eljárás felfüggesztését. Fontos kiemelni azt is, hogy a körülmények jelentős megváltozásának a végrehajtás tárgyát képező határozat meghozatalát követően kell bekövetkeznie. Egy másik példa lehet a körülmények megváltozására, amikor a gyermek öngyilkossággal vagy önkárosítással fenyeget, ha a határozatot végrehajtanák.²⁴

A testi vagy lelki károsodás komoly kockázatának megszűnése esetén a végrehajtás felfüggesztését meg kell szüntetni és a végrehajtást folytatni kell. Így a fenti példánál maradva a gyermek megbetegedésből való felgyógyulást vagy szabadságvesztés büntetés letöltését követően a végrehajtást folytatni kell. Ugyanígy, a gyermek végrehajtás felfüggesztésére okot adó tiltakozásának megszűnése esetén is folytatni kell a végrehajtást.

A rendelet (69) preambulumbekkezdése értelmében a végrehajtást folytatni kell, amint a testi vagy lelki károsodás súlyos kockázata megszűnik. Amennyiben azonban a súlyos kockázat továbbra is fennáll, a hatóságnak vagy a bíróságnak a végrehajtás megtagadása előtt a nemzeti joggal és eljárási szabályokkal összhangban, adott esetben többek között egyéb érintett szakemberek, így például szociális munkások vagy gyermekpszichológusok közreműködésével meg kell tennie minden megfelelő lépést, hogy megpróbálja biztosítani a határozat érvényre juttatását. A végrehajtásra illetékes hatóságnak vagy a bíróságnak a nemzeti joggal és eljárási szabályokkal összhangban törekednie kell különösen a körülmények megváltozása folytán kialakult akadályok megszüntetésére, amelyek közé tartozik például, ha a gyermek a határozat meghozatalát követően egyértelmű kifogását fejezi ki, amely annyira erős, hogy figyelmen kívül hagyása a testi vagy lelki károsodás szempontjából súlyos kockázatot jelentene a gyermekekre nézve.

Fontos kiemelni, hogy a rendelet 56. cikke egységes végrehajtás felfüggesztési okokat vezet be, amelyek célja a tagállamok jogának egységesítése ezen a téren. A végrehajtási eljárásnak az 56. cikk (4) bekezdése szerinti felfüggesztése minden típusú határozatra alkalmazandó, beleértve a 42. cikk

24 Gyakorlati útmutató a Brüsszel IIb. rendelet alkalmazásához. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2023. 149. o.

szerinti megkülönböztetett határozatokat, valamint a közokiratokat vagy megállapodásokat is.²⁵

Szoros összefüggésben áll a rendelet 56. cikk (4) bekezdése a (6) bekezdéssel, amely lehetővé teszi, hogy, amennyiben a határozat végrehajtása a gyermek számára tartósan fennálló testi vagy lelki károsodás kockázatával járna, akkor a végrehajtásra illetékes hatóság a végrehajtást megtagadja.

Kiemelendő, hogy a végrehajtás megtagadására csak kérelemre kerülhet sor. A végrehajtásra illetékes hatóságnak vagy a bíróságnak, mielőtt az 56. cikk (6) bekezdése szerint megtagadná a végrehajtást, minden megfelelő lépést meg kell tennie annak érdekében, hogy a nemzeti joggal és eljárási szabályokkal összhangban, a gyermek legfőbb érdekének figyelembevételével elősegítse a végrehajtást. A határozat végrehajtása megfelelő szakemberek, például szociális munkások vagy gyermekpszichológusok segítségével biztosítható. A végrehajtásra illetékes hatóságnak vagy a bíróságnak a nemzeti joggal és eljárással összhangban meg kell próbálnia leküzdeni a körülmények megváltozása által okozott akadályokat.²⁶

Az idézett rendelkezés alapvető szemléletváltást jelent az EUB-nak Brüsszel IIa rendeletet értelmező C-211/10. sz. Doris Povse kontra Mauro Alpagó PPU ügyben²⁷ kifejtett álláspontjához képest, mert lehetővé teszi a végrehajtást foganatosító tagállam hatóságai számára a körülményváltozás gyermekre gyakorolt – adott esetben súlyosan negatív – hatásának értékelését, amelyre körülményváltozás értékelésére korábban csak a per érdemére joghatósággal rendelkező, az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága volt jogosult.

25 Gyakorlati útmutató a Brüsszel IIb. rendelet alkalmazásához. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2023. 146. o.

26 Gyakorlati útmutató a Brüsszel IIb. rendelet alkalmazásához. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2023. 162. o.

27 Lásd részletesen: WOPERA Zsuzsa: *Az európai családjog gyakorlata*, Wolters Kluwer Kiadó, 2017.

3. A magyar végrehajtási jog Brüsszel IIb rendelettel összhangban álló gyermekközpontú újításai

A magyar jogban a szülői felelősséget érintő nemzetközi igazságügyi együttműködésről szóló 2021. évi LXII. törvény (a továbbiakban: Szülfel. tv.) igazította hozzá a releváns magyar jogszabályok egyes rendelkezéseit a Brüsszel IIb rendelet fent elemzett rendelkezéseihez, és annak szellemében, azon tovább is terjeszkedve állapított meg előremutató végrehajtást érintő szabályokat. A Brüsszel IIb rendelet fent elemzett rendelkezéseinek jogszabályba iktatására a rendeleti szabályozásból következően nem volt szükség, de egyes eljárásjogi szabályok meghatározása szükséges volt.

A Vht. 48. § (9) bekezdése értelmében, amennyiben szükséges a szülői felügyelet tárgyában hozott határozat, kiállított közokirat vagy létrejött megállapodás végrehajtásának a rendelet 56. cikk (4) bekezdése szerinti felfüggesztése, arról a végrehajtást foganatosító bíróság dönt. A végrehajtást foganatosító bíróság dönt továbbá a Brüsszel IIb rendelet hatálya alá nem tartozó külföldi határozat, illetve külföldön létrejött egyezség végrehajtásáról, ha a végrehajtás a gyermek számára testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával járna a határozat meghozatala után felmerült ideiglenes akadályokból kifolyólag vagy a körülmények jelentős megváltozása folytán. A bíróság a felfüggesztés indokoltságával kapcsolatban kikéri a gyámhatóság véleményét. A határidő elmulasztása esetén, továbbá, ha a felfüggesztés oka megszűnt, a végrehajtást soron kívül folytatni kell.

Tekintettel arra, hogy a Brüsszel IIb rendelet tárgyi hatálya a kapcsolat-tartást rendező határozatokra is kiterjed, ezek esetében a végrehajtás felfüggesztésére a Bpnp. 22/L. §-át kell alkalmazni.

Mindez tehát azt jelenti, hogy a 2022. augusztus 1-je után indult eljárásokban lehetővé válik a külföldi határozat, közokirat stb. végrehajtásának felfüggesztése, ha az a gyermek számára testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával járna, mely lehetőséget a Vht. az EU-n kívüli határozatokra is kiterjeszti.

Lényeges eleme e rendelkezésnek, hogy kizárólag a végrehajtandó határozat meghozatalát követően felmerült ideiglenes akadályoknak vagy körül-

ményeknek a határozathozatalt követő jelentős megváltozása szolgálhatnak alapul a végrehajtás felfüggesztésére, és csak abban az esetben, amennyiben azok a végrehajtással érintett gyermek számára a testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával járnak.

Hangsúlyozandó, hogy a „súlyos kockázatok” azonosítása a végrehajtást foganatosító vagy a kapcsolattartás végrehajtása iránt eljáró bíróság feladata, elsősorban a felfüggesztést kérelmező fél által előadott nyilatkozatok, bizonyítékok alapján.²⁸

A Vht. – igazodva a Brüsszel IIb rendelet 56. cikk (6) bekezdésében foglalt, a végrehajtás megtagadására lehetőséget biztosító szabályozáshoz –, módosítja a Vht. 211. §-ának a végrehajtási lap visszavonására vonatkozó szabályait. E szerint a bíróság akkor is visszavonja a szülői felügyelet tárgyában hozott külföldi határozat, külföldön kiállított közokirat, külföldön létrejött egyezség vagy megállapodás alapján kiállított végrehajtási lapot, ha

- a) a kötelezett kérelmére megállapítja, hogy a Brüsszel IIb rendelet 56. cikk (6) bekezdése alapján a végrehajtás megtagadásának feltételei fennállnak vagy
- b) a kötelezett kérelmére megállapítja, hogy a Brüsszel IIb rendelet hatálya alá nem tartozó határozat végrehajtása a gyermek számára tartósan a testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával járna a határozat meghozatala után felmerült akadályokból kifolyólag vagy a körülmények jelentős megváltozása folytán.

Amennyiben a kapcsolattartás tárgyában hozott külföldi határozat, külföldön kiállított közokirat, külföldön létrejött egyezség vagy megállapodás végrehajtása iránti eljárás megszüntetése válna indokolttá, a bíróság a Bpnp. 22/L. §-a szerint jár el.

A gyermek legfőbb érdekének érvényesülése érdekében rendkívül előremutató kiegészítésre került sor a Pp.-ben is, amely a Brüsszel IIb rendelet hatálybalépésével összefüggésben bővíti a végrehajtás megszüntetése iránti perre okot adó helyzetek körét a rendelet 56. cikkének – korábban elemzett – szellemiségében.

28 Lásd részletesen: CZELLECH Botond: Kommentár az 56. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 285-287. o.

A Szülfel. tv. kiegészítette a Pp. 528. §-át (3) bekezdéssel, mely szerint a kötelezett keresettel kérheti a szülői felelősséget érintő nemzetközi igazságügyi együttműködésről szóló törvény alapján a jogellenesen Magyarországra hozott gyermek visszavitelét elrendelő határozat végrehajtásának megszüntetését, ha a végrehajtás a gyermek számára tartósan a testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával járna a határozat meghozatala után felmerült akadályokból kifolyólag vagy a körülmények jelentős megváltozása folytán. A bíróság a végrehajtás megszüntetésének indokoltságával kapcsolatban kikéri a gyámhatóság véleményét.

Azért tekinthető rendkívülinek a Pp. idézett módosítása, mert erre a helyzetre nem alkalmazandó a Brüsszel IIb rendelet 56. cikke, ugyanis a szóban forgó, a jogellenes gyermekelviteli ügyben a gyermek visszavitelét elrendelő határozat nem másik tagállamból származik,²⁹ hanem saját, magyar bíróság által hozott határozatról³⁰ van szó. A Pp. ebben a helyzetben is megteremti a lehetőségét annak, hogy a gyermek visszavitelének elrendelése esetén is figyelembe vehető legyen a gyermek életére súlyosan negatívan ható körülményváltozás és így a visszavitelt elrendelő magyar határozat végrehajtásának megszüntetése iránt per indítása. Ezt a pert a gyermek visszaadására/visszavételére kötelezett személy kezdeményezheti, ha fennállnak a rendelet 56. cikk (6) bekezdésének feltételei.

Kiemelendő, hogy a bíróságnak a végrehajtás megszüntetésének indokoltságával kapcsolatban ki kell kérnie a gyámhatóság véleményét, a végrehajtás előzményeiről, a gyermek helyzetéről esetleges veszélyeztetettségéről. A perben meghozott a keresetnek helyt adó bírói döntés a gyermek mindenek felett álló érdekére hivatkozással áttöri a magyar bíróság által jogellenesen Magyarországra hozott gyermek visszavitelét elrendelő határozat automatikus végrehajtására vonatkozó főszabályt. Fontos hangsúlyozni, hogy ebben a sajátos végrehajtás megszüntetési perben a bíróság nem dönthet a szülői felelősség, felügyeleti jog érdemében.³¹

29 A Brüsszel IIb rendelet tárgyi hatálya alá tartoznak azok, egy gyermeknek egy másik tagállamba való visszavitelét elrendelő olyan határozatokra, amelyeket egy, a határozat meghozatalának helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban kell végrehajtani. [1. cikk (3) bekezdés]

30 A Szülfel. tv. rendezi a jogellenesen Magyarországra hozott gyermek visszavitelét célzó soron kívüli nemperes eljárás szabályait (10-22. §), amelyre a Pesti Központi Kerületi Bíróság kizárólagosan illetékes. A végzés elleni fellebbezést a Fővárosi Törvényszék bírálja el.

31 KAÁLI Éva: Végrehajtási perek. Kommentár az 528. §-hoz. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Nagykommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Wolters Kluwer 2025. online kommentár

4. Zárszó

Az előzőekben elemzett rendelkezésekből egyértelműen kitűnik, hogy az utóbbi évtizedekben a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyeket érintően mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás terén markánsan erősödik a gyermekek jogait, érdekeit előtérbe helyező szemlélet, amely tendencia közel 40 évvel a Gyermejkogi Egyezmény elfogadását követően akár megkésettnek is mondható. Az uniós családjogi szabályozás is viszonylag nehézkesen és több helyen meghaladva az Európai Unió Bíróságának korábbi joggyakorlatát reagál a gyermek legfőbb érdekét, testi, lelki jólétét a jogerős határozat végrehajtása elő helyező elvárásokra. Az európai családjogi szabályozás fejlődését tekintve megállapítható, hogy mind az Európai Unió, mind a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia jogalkotó szervei számára kihívást jelent a megfelelő egyensúly megtalálása a gyermek legfőbb érdekének érvényesülése és éppen az ő érdekét szolgáló határozatok gyors és hatékony végrehajtása között, mert a kettő nem minden esetben esik egybe a családjogi viták összetettsége és sajátosságai miatt. Meggyőződésem, hogy a tanulmányban elemzett gyermekközpontú hozzáállásnak a végrehajtási szabályokban történő megjelenésével jelentős lépést tettünk európai szinten és a nemzeti jogban is e kényes egyensúly megteremtésének irányába.

Irodalomjegyzék

- CZELLECH Botond: Kommentár az 56. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 285-287. o.
- Gyakorlati útmutató a Brüsszel IIb. rendelet alkalmazásához*. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2023.
- KAÁLI Éva: Végrehajtási perek. Kommentár az 528. §-hoz. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Nagykommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Wolters Kluwer 2025. online kommentár
- KATONÁNÉ PEHR Erika: *A gyermek jogainak érvényesülése a jogellenes külföldre viteli jogvitákban, különös figyelemmel a Brüsszel IIb rendelet megváltozott jogi környezetére*. In: *Iustum Aequum Salutare* 2023/3. 7-22.

- KÖLCSÉNYI Soma: Kommentár a 29. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 217-220. o.
- KURUCZ Mária, CZELLECZ Botond: *A határon átnyúló szülői felelősségi és jogellenes gyermekelviteli ügyek új európai uniós szabályozása 1-2*. In: *Családi Jog*, 2022. 1. szám 16-20. o. 1-6. o.
- KURUCZ Mária: Kommentár a 39. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023.
- KURUCZ Mária: Kommentár a 42. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 254-257. o.
- VÁRAI-JEGES Adrienn: Kommentár a 27. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 196-214. o.
- VISONTAI-SZABÓ Katalin: *Fő-vagy mellékszereplő – A gyermek jogai, részvétele és képviselete az őt érintő polgári eljárásokban*, Patrocínium Kiadó, Budapest, 2025.
- WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023.
- WOPERA Zsuzsa: A Brüsszel IIb rendelet általános jellemzése. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 50-53. o.
- WOPERA Zsuzsa: *Az európai családjog gyakorlata*, Wolters Kluwer Kiadó, 2017.
- WOPERA Zsuzsa: Szülői felügyeletet érintő perek – új utakon. In: BODZÁSI Balázs (szerk.): *Jogászegyleti Értekezések*, Magyar Jogász Egylet, Budapest, 2022. 384-395. o. <https://jogaszegylet.hu/wp-content/uploads/2022/08/jogasz-egylet-2022.pdf>

II. rész
A végrehajtási jog elévülése
összehasonlító jogi aspektusból

A végrehajtási jog intézménye és elévülése Spanyolországban

DEÁK MÁRTA SAROLTA*

1. Bevezető gondolatok

A végrehajtási jog és annak részletes szabályai a magánjogi szféra egyik legérzékenyebb területe közé tartoznak. A folyamat az anyagi vonzat mellett gyakran érzelmileg is megterhelő az érintettek számára, ami behatással bír a jogi szabályozás természetére is. Ennek egyik legfontosabb eleme a kényszerítő jelleg, hiszen egy végrehajtható követelés teljesítésére nem önként kerül sor.¹ A végrehajtási eljárás hatványozott jelentőséget tulajdonít az idő tényezőjének, hiszen a gyors lezárás esetén érvényesül leghamarabb az *in integrum restitutio* elve. Ezzel szorosan összefügg az elévülés intézménye, hiszen az elévülés intézménye biztosítja, hogy a követelések érvényesítése ne húzódjon el korlátlan ideig, ezzel elősegítve a jogbiztonság és a vagyoni stabilitás fenntartását.

Jelen tanulmány a végrehajtási jog spanyol szabályozását törekszik bemutatni, kiemelve különösen az elévüléssel kapcsolatos rendelkezéseket és sajátosságokat.

2. A spanyol végrehajtási jog rövid története

A spanyol jog történetében már korán megjelentek a bizonyos iratok alapján történő eljárás megindításának nyomai.² Az első átfogó jellegű kodifi-

* Kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet.
DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_10

1 European e-Justice Portal: *How to enforce a court decision – Spain*; https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/civil-cases/recognition-enforcement-court-decisions/how-enforce-court-decision/es_en [letöltve: 2025. 10. 28.]

2 GONZÁLEZ-CUÉLLAR SERRANO, Nicolás: *La ejecución judicial de títulos extrajudiciales*; <https://legado.elnotario.es/hemeroteca/revista-39/675-la-ejecucion-judicial-de-titulos-extra-judiciales-0-5537394653574931> [letöltve: 2025. 10. 28.]

kációs hullám azonban a 19. században érte el az ország jogrendjét, amikor a kezdeti ideiglenes szabályokat követően megszületett Spanyolország első polgári perrendtartási kódexe. A kódex 1855-ben már számos eljárásjogi reformmal, hierarchikus bírósági struktúrával, hatáskörtisztázással lefektette az alapjait egy modern eljárásjognak. A kodifikáció fő alapelvei a jogbiztonság és a hatalmi ágak szétválasztása voltak, amelyek ekkor jelentek meg írásban is elsőként a polgári eljárásjog vonatkozásában.³ Az 1855-ös kódexet követően 1881-ben lépett hatályba az új polgári eljárásjogi törvény, amely kritikák tárgyát képezte, majd több alkalommal módosításra is került. Az egyik ilyen, 1997-ben hatályba lépett módosító rendelkezés a végrehajtási jog szabályaira vonatkozott.

Átfogó kodifikációs munka után született meg a jelenleg is hatályos spanyol polgári eljárásjogi törvény⁴ (*Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil*, a továbbiakban: LEC), amelynek indoklásában célként kerül megfogalmazásra a polgárok jogi védelmének hatékonysága, valamint az igazságszolgáltatás elérhetőbbé tétele és az ügyek könnyebb nyomonkövethetősége. Ebben a jogszabályban kaptak helyet a végrehajtási jogra vonatkozó rendelkezések is.

3. A végrehajtási jog rendszere

3.1. A végrehajtási jogról általában

A végrehajtási jog rendszerének alapjai Spanyolország alkotmányában⁵ kerülnek lefektetésre, amelynek 117. és 118. cikke a bíróságok és a bírók hatáskörébe helyezi a határozatok meghozatalát és végrehajtását. Ezt a gondolatszálat LEC is folytatja, amikor rendelkezik a bírók szerepéről a végrehajtási eljárásban. A bíró felügyeli a végrehajtási eljárás jogszerű lefolytatását, amelynek keretében az eljárás megindítása is a hatáskörébe tartozik. A

3 ÁLVAREZ CORA, Enrique: La evolución del enjuiciamiento en el siglo XIX, in: ANUARIO DE HISTORIA DEL DERECHO ESPAÑOL, 2012. https://www.boe.es/biblioteca_juridica/anuarios_derecho/articulo.php?id=ANU-H-2012-10008100112& [letöltve: 2025. 10. 28.]

4 *Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil*. <https://www.boe.es/eli/es/l/2000/01/07/1/con>

5 *Constitución Española*. <https://www.boe.es/eli/es/c/1978/12/27/1>

konkrét eljárási cselekményeket és intézkedéseket a bírósági titkárok (*letrados de la administración de justicia*) hozzák meg. Ezek közé tartozik zöbбек között a vagyoni eszközök lefoglalása és a számlazárolás is.

A végrehajtási jog alkotmányos alapelvei közé tartoznak még a jogbiztonság, a hatékonyság és az arányosság követelményei. Kiemelt jelentőségű emellett az együttműködési kötelezettség, amely a végrehajtási eljárásban érintettek mindegyikét terheli a felektől kezdve a jogi képviselőt ellátó ügyvédekig.

A végrehajtási joggal kapcsolatos rendelkezéseket nagyrészt a LEC cikkei tartalmazzák, amelynek harmadik könyve rendelkezik a végrehajtási és a megelőző biztosítási intézkedésekről. Együttműködés megtagadása esetén a LEC 591. cikke lehetőséget ad az ügyben eljáró bíróságnak arra, hogy bírság kiszabásának szankcióját alkalmazza.

A végrehajtási eljárásban részt vevő felek azok a személyek, akik a végrehajtás elrendelését kérik, valamint azok, akikkel szemben a végrehajtás elrendelésre kerül. Végrehajtás a következő alanyokkal szemben rendelhető el:

- (1) aki az okiratban adósként szerepel;
- (2) aki nem szerepel adósként az okiratban, viszont jogszabály vagy közokirat alapján igazolt kezességvállalás alapján felel a tartozásért;
- (3) aki nem szerepel adósként az okiratban, viszont az adósság megfizetésére különösen kteles vagyontárgyak tulajdonosa feltéve, hogy azt jogszabály, közokirat, vagy teljes bizonyító erejű magánokirat alá támasztja.

A jogszabály által a végrehajtási eljárás során biztosított védekezési eszközöket azok is igénybe vehetik, akik az eljárás megindításakor nem lettek adósként megnevezve, azonban az eljárás során a bíróság kiterjesztette a vagyonukra a végrehajtást. Ennek vonatkozásába a végrehajtót kártérítési felelősség terhelheti, amennyiben a végrehajtás kiterjesztése nem jogcím vagy jogszabály alapján történik.

A végrehajtási eljárás során a felek jogi képviselőjétől csak abban az esetben lehet eltekinteni, amennyiben az ügy sajátosságai szakemberek bevonását nem teszik kötelezővé. A bíróság a végrehajtást kérő fél kérelmére és költségére úgy határozhat, hogy bizonyos, az eljáráshoz kapcsolódó cselek-

ményeket az őt képviselő ügyvéd hajtson végre. Ügyvéd bevonása kötelező azon esetekben, amennyiben a végrehajtás tárgyának értéke meghaladja a 2000 eurót.

3.2. Végrehajtható jogcímek

A végrehajtás megindításának általános feltétele, hogy jogerős határozat vagy más jellegű végrehajtható okirat álljon rendelkezésre. A végrehajtható jogcímek lehetnek bírósági, illetve nem bírósági jogcímek. A LEC 517. cikke határozza meg a végrehajtható jogcímeket, amelyek a következők:

- (1) jogerős ítélet;
- (2) közjegyzői okiratba foglalt választottbírósági ítélet vagy alternatív vitarendezés útján létrejött megállapodás;
- (3) bíróságon vagy a bírósági eljárás alatt létrejött megállapodást jóváhagyó vagy megerősítő bírósági határozat;
- (4) eredeti közokirat hiteles másolata;
- (5) anyakönyvben vezetett kötvény hitelesítéséről szóló közjegyzői okirat;
- (6) jogszerűen kibocsátott, lejárt kötelezettségeket igazoló bemutatóra vagy névre szóló értékpapírok;
- (7) az értékpapírpiaconról szóló törvény szerint kiállított lejárat nélküli igazolások;
- (8) gépjárművek használatából és forgalmából származó, a kötelező felelősségbiztosítás esetkörébe tartozó események miatt indított büntető-eljárásokban a kártérítés maximális összegét megállapító végzés;
- (9) egyéb, jogszabály által meghatározott esetek.

Kivételes esetben még nem jogerős határozat is végrehajtható.

Megemlítendő, hogy a végrehajtási joggal kapcsolatos részletszabályokat tartalmaznak továbbá a következő jogszabályok:

- (1) a jelzálogtörvény⁶;

6 *Decreto de 8 de febrero de 1946 por el que se aprueba la nueva redacción oficial de la Ley Hipotecaria.* [https://www.boe.es/eli/es/d/1946/02/08/\(1\)/con](https://www.boe.es/eli/es/d/1946/02/08/(1)/con)

- (2) a jelzálogtörvény végrehajtási rendelete⁷;
- (3) a fizetéseképtelenségi törvény⁸;
- (4) a szociális joghatóságról szóló törvény⁹.

Kiemelendő azonban, hogy ezek a jogszabályok is jellemzően visszautalnak a LEC rendelkezéseire. Ebből kifolyólag a végrehajtás általános szabályai és az ezzel összefüggő egyéb jogintézmények vagy cselekmények, például a jogvesztés beálltának szabályozását a LEC sorai között találhatjuk.

3.3. Az illetékesség megállapítása és a végrehajtási eljárás a bíróság előtt

A végrehajtási eljárás lebonyolítására illetékes bíróság kijelölése főszabályként a végrehajtható okirat alapján történik. A LEC 545. cikke szerint ha a végrehajtási okirat bírósági határozatokból, a bírósági tisztviselők által hozott, e törvény által végrehajtási okiratnak elismert határozatokból, vagy bíróság által hitelesített vagy jóváhagyott tranzakciókból és megállapodásokból áll, akkor az általános végrehajtási és végrehajtási végzés tartalmazó határozatot az első fokon eljáró bíróság hozza meg. Ha a végrehajtási okirat választottbírósági ítélet vagy mediációs megállapodás, akkor a végrehajtás és a megfelelő végzés elutasítására vagy engedélyezésére az az elsőfokú bíróság jogosult, amelynek illetékességi területén az ítéletet hozták vagy a mediációs megállapodást aláírták. Egyéb, a fentiekől eltérő esetben szintén az elsőfokú bíróság illetékes a végrehajtási eljárásban. Több adós esetén a hitelező választása szerint bármelyik adósra illetékes bíróság jár el.

A végrehajtás nem kezdődhet meg a végrehajtható okirat jogerőre emelkedésétől számított húsz napon belül, valamint attól a naptól számított húsz napon belül, amikor a mediációs megállapodás jóváhagyásáról vagy aláírásáról szóló határozatot az alperesnek kézbesítették.

Az eljárási cselekmények a bírósági titkárok hatáskörébe tartoznak. Ők

7 *Decreto de 14 de febrero de 1947 por el que se aprueba el Reglamento Hipotecario.* [https://www.boe.es/eli/es/d/1947/02/14/\(1\)/con](https://www.boe.es/eli/es/d/1947/02/14/(1)/con)

8 *Real Decreto Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal.* <https://www.boe.es/eli/es/rdlg/2020/05/05/1/con>

9 *Ley 36/2011, de 10 de octubre, reguladora de la jurisdicción social.* <https://www.boe.es/eli/es/l/2011/10/10/36/con>

határozzák meg a végrehajtás alá vont vagyont, amire a végrehajtást ki kell terjeszteni és minden szükséges lépést megtesznek a hatékony végrehajtás érdekében. A LEC 589. cikke tartalmazza a bírósági titkárok hatáskörébe tartozó eljárási cselekményekre vonatkozó részletes szabályokat. Eszerint a végrehajtás alá vont vagyon felderítése érdekében a bírósági titkár végzés útján szólítja fel az adóst arra, hogy jelölje meg a végrehajtás tárgyának értékét fedező vagyontárgyakat és azok vonatkozásában megfelelő módon tüntess fel a terheket és egyéb releváns információkat. Lakott ingatlan esetében az adós köteles nyilatkozni az ott lakó személyekről és a tartózkodásuk jogcíméről. Ha az adós nem jelöl meg lefoglalható vagyont, vagy a megjelölt vagyontárgyak értéke nem éri el a megfelelő mértéket, a bírósági titkár határozatában figyelmezteti az adóst a fizetésképtelenségre vonatkozó szabályokra. Ennek megfelelően fizetésképtelenség esetén az adós jelezheti az illetékes bíróságnak, hogy tárgyalást szeretne kezdeményezni a végrehajtási eljárás felfüggesztésének érdekében. Amennyiben az adós ezt nem teszi meg, akkor a fizetésképtelenségről való tudomásszerzéstől számított két hónapon belül köteles csődöt jelenteni. A bírósági titkár határozataival szemben közvetlen felülvizsgálati jogorvoslat nyújtható be a végrehajtásra illetékes bíróság előtt. A felülvizsgálat a végrehajtást nem függeszti fel.

4. A végrehajtási jog elévülése

4.1. Caducidad vagy prescripción

A spanyol jog különbséget tesz az elévülés magyar fogalmával rokonítható kétféle jogintézmény, a *caducidad* és a *prescripción* között. A két jogintézmény közötti lényegi különbséget az adja, hogy a *prescripción* esetében a jog elévülése bizonyos cselekmények bekövetkeztével megszakítható. A *caducidad* esetében az idő múlása abszolút, nem szakítható meg és nem függeszthető fel. Mivel a magyar jog által használt kifejezéseknek ezen intézmények nehezen feleltethetők meg, a továbbiakban a spanyol nyelvű megnevezés kerül alkalmazásra a félreértések elkerülése végett. A két jogintézmény összefügg, azonban a spanyol ítélkezési gyakorlat számos esetben elhatárolja azokat, így a különbség meglehetősen könnyen megállapítható.

A *prescripción* intézménye a spanyol polgári törvénykönyvben¹⁰ (*Código Civil*, a továbbiakban: CC) kerül szabályozásra. CC 1930. cikke határozza meg, hogy *prescripción* esetén megszűnnek a jogok és kötelezettségek. A spanyol jog a *prescripción* két fajtáját ismeri: a szerzéses *prescripción* (*usucapio*) és a jogvesztéses *prescripción*. A *prescripción* esetében a jogvesztésnek feltétele a jogosult által történő lemondás is, amely vélelmezhető is lehet.¹¹ Figyelembe vétele kérelemre történik, beálltára feltétlenül hivatkozni kell. Megszáktítása is lehetséges, ezt a jogvesztés által hátrányosan érintett fél tudja kérvényezni.¹² Tárgya jellemzően vagyoni jog, alkalmazása során a bíróságok hatásköre korlátozottabb, eljárásuk óvatosabb.¹³

A *caducidad* fogalma a 20. század elején született meg a német jogtudományban, onnan került át a spanyol jogrendszerbe. Ebben az esetben a jogvesztés ténye pusztán az idő múlásával következik be. Alkalmazása során a jogszabály vagy az egyének meghatározott időtartamban állapítják meg az adott jog érvényességének határidejét, amely beálltával a jog már nem érvényesíthető.¹⁴ Mivel a végrehajtási jog körében – a LEC 518. cikkének szóhasználatából kiindulva – a *caducidad* intézménye bír relevanciával, a továbbiakban csak annak részletes elemzésével foglalkozunk. Ebből kifolyólag a következőkben elévülés alatt a *caducidad* értendő.

4.2. A *caducidad* szabályai

Az *caducidad* általános jellegzetességei a spanyol jogban a következők:

(1) A forgalom biztonságának biztosítására irányuló szükségleten alapul.¹⁵

Kizáró jelleggel veszi figyelembe a jog gyakorlásának meghatározott időn belül történő elmaradásának tényét.

10 Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil. [https://www.boe.es/eli/es/rd/1889/07/24/\(1\)/con](https://www.boe.es/eli/es/rd/1889/07/24/(1)/con)

11 BERTOLÁ NAVARRO, Iciar: *La prescripción y la caducidad en el Código Civil*; SEPIN Editorial Jurídica 2017. <https://blog.sepin.es/blog/2017/09/26/prescripcion-caducidad-codigo-civil/> [letöltve: 2025. október 28.]

12 TS, Sala Primera, de lo Civil, 534/2006, de 29 de mayo. Recurso 3262/1999

13 TS, Sala Primera, de lo Civil, 826/1997, de 26 de septiembre. Recurso 2444/1993

14 BERTOLÁ NAVARRO 2017

15 AP Zamora, Sec. 1.^a, 196/2016, de 18 de octubre. Recurso 239/2016

- (2) Az elévülés tényét a bíróság hivatalból is értékelheti, a megállapításnak nem feltétele a felek bármelyik által történő észrevételezés vagy hivatkozás.¹⁶
- (3) Az idő határozza meg az adott jog kezdetét és végét. Ebből az következik, hogy semmilyen körülmények között nem engedélyezett ennek az időnek a megszakítása, hiszen a jog elmúlását pusztán az idő múlása idézi elő.¹⁷
- (4) A jogvesztő határidő az ún. potestatív jogokra (*derechos potestativos*) vonatkozik. A potestatív jogok esetében a joghatás kiváltása közvetlen, valamint a megváltozott jogi helyzetet a jogszabály az általános és az egyéni érdek érvényesítése céljából rövid időn belül érvényesíti.¹⁸
- (5) A határidő beálltával a jogok és kötelezettségek automatikusan megszűnnek, nem szükséges külön hivatkozni rá, mivel ipso iure lép hatályba.¹⁹
- (6) Az elévülésről lemondani nem lehet.²⁰

4.3. Elévülési idő

Az elévülés olyan jogokat érint, amelyeket a jogszabály eleve egy korlátozott időtartamra biztosít, ezért azok a meghatározott határidő leteltével végérvényesen megszűnnek. Ha az elévülés kezdete ismert, akkor a vége is megállapítható, ezért a jogtudomány szerint az elévülés egyszerű, könnyen ellenőrizhető tény.²¹

Főszabályként a LEC 518. cikke kimondja, hogy az ítéleten, a bíróság vagy az Igazságügyi Igazgatási Hivatal jogtanácsosának bírósági ügyletet jóváhagyó határozatán vagy az eljárás során elért megállapodáson, választott-bírósági határozaton vagy közvetítői megállapodáson alapuló végrehajtási

16 TS, Sala Primera, de lo Civil, 1186/2007, de 21 de noviembre. Recurso 3152/2000

17 TS, Sala Primera, de lo Civil, 1186/2007, de 21 de noviembre. Recurso 3152/2000

18 AP Asturias, Oviedo, Sec. 1.^a, 102/2010, de 12 de marzo. Recurso 511/2009

19 AP La Rioja, Sec. 1.ª, 278/2018, de 3 de septiembre. Recurso 396/2017

20 AP Madrid, Sec. 13.^a, 26/2019, de 1 de febrero. Recurso 471/2018

21 BERTOLÁ NAVARRO, Iciar: *Guía práctica de la caducidad de acciones en el Derecho Civil*; SEPIN Editorial Jurídica 2019 <https://blog.sepin.es/blog/2019/07/02/caducidad-acciones-de-recho-civil/> [letöltve: 2025. október 28.]

kereset elévül, ha a megfelelő végrehajtási keresetet az ítélet vagy határozat jogerőre emelkedését követő öt éven belül nem nyújtják be.²² Ha a végrehajtható határozat több önálló határozatot tartalmaz, ezek mindegyikére egyenként érvényes az 5 éves elévülési idő.

Emellett kiemelendő, hogy a törvény 239. cikke külön rendelkezik afelől, hogy a végrehajtási eljárásra a többi eljárásra vonatkozóan megállapított két éves elévülési idő és az egyéb ezzel kapcsolatos szabályoktól eltérő rendelkezések irányadók.

Ugyanakkor a spanyol jogi szakirodalom által jól ismert és immár megszilárdult jogalkalmazói követelmény, hogy a végrehajtási kereset *de facto* nem évül el abban az esetben, ha az öt éves elévülési határidőn belül történt meg a végrehajtási kereset benyújtása. Ez a joggyakorlat a spanyol polgári eljárásjogi törvény 570. cikkének rendelkezésén alapul, amely meghatározza, hogy a végrehajtás csak a hitelezői követelés teljes kielégítésével ér véget, amelyet az igazságügyi titkár (*Secretario Judicial*) rendelete állapít meg.²³ Emellett az is kiemelendő, hogy amennyiben megindult az eljárás, de eljárási cselekményre nem került sor, a jogalkotói szándék az, hogy a végrehajtást kérelmező felet az eljárás esetleges késedelmes lebonyolítása miatt ne érje kár. Így az öt éves elévülési határidő csak arra az esetre vonatkozik, amikor határidő alatt nem indul meg az eljárás.

Bizonyos helyzetekben az öt éves elévülési határidő nem a jogerőre emelkedéstől számítandó. Ilyen például a tartásdíj fizetésének elmulasztásához kapcsolódó végrehajtási eljárás. Ez esetben az elévülés a tartásdíj utolsó megfizetésétől számított öt év elteltével áll be.²⁴

A büntetőjogi joghatóságban kimondott polgári jogi felelősség végrehajthatósága nem évül el. A Legfelsőbb Bíróság büntető kollégiumának 2020.11.13-án kelt ítélete azt elemezte, hogy a jogerős büntetőítéletben kimondott polgári

22 TOLEDO ROMERO DE ÁVILA, María Isabel: *Análisis de la Caducidad de la Instancia en el proceso civil*; Roleplay Jurídico, <https://roleplayjuridico.com/analisis-de-la-caducidad-de-la-instancia-en-el-proceso-civil/> [letöltve: 2025. 10. 28.]

23 LEGAL PIGEON: *Caducidad de la instancia en la Ley de Enjuiciamiento Civil: art. 237 LEC y siguientes*, elérhető: <https://legalpigeon.com/caducidad-de-la-instancia-en-la-ley-de-enjuiciamiento-civil-art-237-lec-y-siguientes/> [letöltve: 2025. 10. 28.]

24 SEVILLA CÁCERES, Francisco: *Caducidad para ejecutar una sentencia*; Mundo Jurídico <https://mundojuridico.info/caducidad-para-ejecutar-una-sentencia> [letöltve: 2025. 10. 28.]

jogi felelősség az idő múlásával elévül-e vagy megszűnik, és arra a következtetésre jutott, hogy nem, és ezért, még ha az ítélet meghozatala óta sok év is telt el, a végrehajtás folytatódhat a hitelező teljes kielégítéséig.

A végrehajtással szembeni ellenvetések kapcsán tér ki arra a LEC 557. cikke, hogy a végrehajtás elleni felszólalást lehet az elévülésre is alapozni. Ebből arra lehet következtetni, hogy bár a végrehajtási jog elévülésének figyelembe vétele főszabályként hivatalból történik, az érdekelt fél (alperes) kérelmére megvalósuló beszámítása sem kizárt.

4.4. Az elévülés megszakítása

Visszaulva a korábban kifejtettekre, ismét hangsúlyozzuk a *caducidad* és a *prescripción* szabályozásának eltérését, amelynek az egyik marginális különbsége az elévülés megszakításából adódik. A *prescripción* elévülése ugyanis megszakítható, míg – főszabályként – a *caducidad* esetében ez a lehetőség nem áll fenn.²⁵ A végrehajtási eljárásokkal kapcsolatban a jogszabály minden esetben a *caducidad* intézményét említi, illetve nem tesz említést az elévülés megszakítására vonatkozóan sem.

Mindazonáltal a joggyakorlat kialakított két esetkört, amelyben elviekben lehetséges a *caducidad* megszakítása:

- (1) joghézag esetén analógia alkalmazásával egyedi esetben;
- (2) az ún. „enyhített *caducidad*” esetköre – ez egy rendkívül ritka, jórészt inkább elméleti síkon előforduló, absztrakt jogértelmezési megközelítés, amelynek alkalmazásával az elévülés megszakításának megállapítása elkerülhető bizonyos eljárási cselekmények elvégzésével –;
- (3) a büntetőeljárási törvény 114. cikke szerint a polgári perrel azonos tényállást vizsgáló büntetőeljárás fennállása felfüggesztheti a polgári per elévülési idejét.²⁶

25 CORDÓN, Faustino: *Sobre la interrupción del plazo de caducidad de la acción civil*; Gómez-Acebo & Pombo <https://ga-p.com/publicaciones/sobre-la-interrupcion-del-plazo-de-caducidad-de-la-accion-civil/> [letöltve: 2025.10.28.]

26 Tirant Lo Blanch: *Suspensión del plazo de caducidad en acciones civiles*; <https://prime.tirant.com/es/actualidad-prime/suspension-del-plazo-de-caducidad-en-acciones-civiles/> [letöltve: 2025.10.28.]

5. Zárszó

A spanyol végrehajtási jog rendszere a modern kontinentális jogrendszerek egyik legalaposabban szabályozott, ugyanakkor legösszetettebb modelljét képviseli. A szabályozás középpontjában a jogbiztonság, a hatékonyság és az arányosság hármasságát követelménye áll. A LEC egyértelműen a bíróság aktív, ugyanakkor garanciális szerepére épít, amely biztosítja, hogy a végrehajtás során mind a hitelező, mind az adós jogai érvényesüljenek. A bírói aktivitás egy elősegíti, hogy az egyes ügyekben a sajátosságokat figyelembe véve igazságos ítéletek szülessenek, bár esetenként felmerülhetnek ennek az árnyoldalai és az állami kontroll kiszélesítésére való igény.

A *caducidad* és *prescripción* elhatárolása különösen érdekes sajátossága a spanyol jognak, amely jól szemlélteti a dogmatikai precizitását és a jogrendszer komplex jellegét. A két intézmény világos megkülönböztetése nem pusztán elméleti jelentőséggel bír, hanem gyakorlati szinten is alapvetően befolyásolja a végrehajtási eljárások időbeli kereteit és a jogérvényesítés lehetőségeit. Az, hogy a LEC 518. cikke a végrehajtásra egy ötéves jogvesztő határidőt állapít meg. Ez a szigorú határidő a forgalom biztonságát és a gazdasági stabilitást szolgálja, ugyanakkor kellő mozgásteret biztosít a jogosult számára, hogy követelését érvényesítse.

A spanyol Legfelsőbb Bíróság ítélkezési gyakorlata tovább finomítja a szabályozás alkalmazását, különösen az olyan speciális esetkörökben, mint a tartásdíj fizetésének elmulasztása vagy a büntetőeljáráshoz kapcsolódóan kimondott polgári jogi felelősség. E gyakorlat egyértelműen a társadalmi igazságosság és a hitelezői érdekek védelme irányába mutat.

Összességében megállapítható, hogy a spanyol végrehajtási jog koherens, dogmatikailag megalapozott és a gyakorlati igényekhez igazodó rendszert alkot. Az elévülés – illetve pontosabban a *caducidad* – intézményének részletes szabályozása a spanyol jogfejlődés egyik stabil pillére, amely biztosítja a követelések időbeli korlátozását, a gazdasági élet kiszámíthatóságát és a jogbiztonság elvének érvényesülését.

Irodalomjegyzék

- ÁLVAREZ CORA, Enrique: La evolución del enjuiciamiento en el siglo XIX, in: ANUARIO DE HISTORIA DEL DERECHO ESPAÑOL, 2012. https://www.boe.es/biblioteca_juridica/anuarios_derecho/articulo.php?id=A-NU-H-2012-10008100112& [letöltve: 2025. 10. 28.]
- BERTOLÁ NAVARRO, Iciar: *La prescripción y la caducidad en el Código Civil*; SEPIN Editorial Juridica 2017 <https://blog.sepin.es/blog/2017/09/26/prescripcion-caducidad-codigo-civil/> [letöltve: 2025. október 28.]
- BERTOLÁ NAVARRO, Iciar: *Guía práctica de la caducidad de acciones en el Derecho Civil*; SEPIN Editorial Juridica 2019 <https://blog.sepin.es/blog/2019/07/02/caducidad-acciones-derecho-civil/> [letöltve: 2025. október 28.]
- CORDÓN, Faustino: *Sobre la interrupción del plazo de caducidad de la acción civil*; Gómez-Acebo & Pombo <https://ga-p.com/publicaciones/sobre-la-interrupcion-del-plazo-de-caducidad-de-la-accion-civil/> [letöltve: 2025.10.28.]
- European e-Justice Portal: *How to enforce a court decision – Spain*; https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/civil-cases/recognition-enforcement-court-decisions/how-enforce-court-decision/es_en [letöltve: 2025. 10. 28.]
- GONZÁLEZ-CUÉLLAR SERRANO, Nicolás: La ejecución judicial de títulos extrajudiciales; <https://legado.elnotario.es/hemeroteca/revista-39/675-la-ejecucion-judicial-de-titulos-extrajudiciales-0-5537394653574931> [letöltve: 2025. 10. 28.]
- LEGAL PIGEON: *Caducidad de la instancia en la Ley de Enjuiciamiento Civil: art. 237 LEC y siguientes*, elérhető: <https://legalpigeon.com/caducidad-de-la-instancia-en-la-ley-de-enjuiciamiento-civil-art-237-lec-y-siguientes/> [letöltve: 2025. 10. 28.]
- SEVILLA CÁCERES, Francisco: *Caducidad para ejecutar una sentencia*; Mundo Juridico <https://mundojuridico.info/caducidad-para-ejecutar-una-sentencia> [letöltve: 2025. 10. 28.]
- Tirant Lo Blanch: *Suspensión del plazo de caducidad en acciones civiles*; <https://prime.tirant.com/es/actualidad-prime/suspension-del-plazo-de-caducidad-en-acciones-civiles/> [letöltve: 2025.10.28.]
- TOLEDO ROMERO DE ÁVILA, María Isabel: *Análisis de la Caducidad de la Ins-*

tancia en el proceso civil; Roleplay Jurídico, <https://roleplayjuridico.com/analisis-de-la-caducidad-de-la-instancia-en-el-proceso-civil/> [letöltve: 2025. 10. 28.]

Bírósági joggyakorlat

AP Asturias, Oviedo, Sec. 1.^a, 102/2010, de 12 de marzo. Recurso 511/2009

AP La Rioja, Sec. 1.^a, 278/2018, de 3 de septiembre. Recurso 396/2017

AP Madrid, Sec. 13.^a, 26/2019, de 1 de febrero. Recurso 471/2018

AP Zamora, Sec. 1.^a, 196/2016, de 18 de octubre. Recurso 239/2016

TS, Sala Primera, de lo Civil, 1186/2007, de 21 de noviembre. Recurso 3152/2000

TS, Sala Primera, de lo Civil, 1186/2007, de 21 de noviembre. Recurso 3152/2000

TS, Sala Primera, de lo Civil, 534/2006, de 29 de mayo. Recurso 3262/1999

TS, Sala Primera, de lo Civil, 826/1997, de 26 de septiembre. Recurso 2444/1993

A végrehajtási jog elévülése Romániában

FEGYVERESI ZSOLT*

1. Bevezetés

A jogerős bírósági határozatok és egyéb végrehajtható okiratok kikényszerítésére irányuló jog (végrehajtási jog) nem érvényesíthető korlátlan ideig, hanem az a jogszabályban rögzített elévülési határidőn belül gyakorolható. A végrehajtási jog elévülése a követelés állami kényszer útján történő kikényszeríthetőségének időbeli korlátja, ami elsődlegesen a követelés érvényesíthetőségének megszűnését eredményezi, és csak másodlagos következménye a konkrét végrehajtható okirat végrehajtási erejének elvesztése. Jelen tanulmány célja áttekinteni a román végrehajtási jog elévülésének szabályait és dogmatikai alapjait, különös tekintettel a román Polgári törvénykönyv (továbbiakban: Rptk.) és Polgári eljárásjogi törvénykönyv (továbbiakban: Pejtk) idevágó rendelkezéseire, valamint a releváns joggyakorlatra.

A végrehajtási jog jogi természete kettős: bár a szabályozása a polgári eljárásjog körébe tartozik, a román jogtudományban általánosan elfogadott, hogy az szorosan kapcsolódik az alapul szolgáló anyagi jogi igények elévüléséhez, lényegében azok sajátos megjelenése a végrehajtási eljárásban (monista érvelés). A szakirodalomban ezzel ellentétes álláspont is tetten érhető, miszerint a végrehajtási elévülés egy különálló, autonóm jogintézmény, hiszen tárgyát, hatását és rendeltetését tekintve eltérő (dualista érvelés). Az álláspont szerint a végrehajtási jog elévülésének különállóságát az is mutatja, hogy bekövetkezte nem a követelés fennállását, hanem csupán annak kényszer útján történő érvényesíthetőségét szünteti meg.¹

* Kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet; dékánhelyettes, egyetemi adjunktus, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Kolozsvári Kar. DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_11

1 Cătălin LUNGĂNAȘU: *Prescripția dreptului de a obține executarea silită – o poveste fără sfârșit?*, Revista română de executare silită, 2025/1, 39-41. o.

A végrehajtási jog elévülését elsősorban a Pejtk.² (*Codul de procedură civilă*) 706-711. cikkei szabályozzák (*prescripția dreptului de a obține executarea silită*), de a polgári perrendtartás mellett, a végrehajtási jog elévülésének értelmezésére kihatnak a román Ptk.³ 2500-2544. cikkei is, amelyek az általános elévülési szabályokat, így az anyagi jogi igény elévülésének fogalmát és általános rendszerét szabályozzák. A Pejtk. jelzett cikkei határozzák meg a végrehajtási jog elévülésére vonatkozó általános elévülési határidőt, annak kezdőnapját, az elévülés joghatásait, valamint az elévülés nyugvásának, megszakításának és kivételes esetben a határidő visszaállításának szabályait. Mindezen eljárásjogi szabályok, ahogyan arról a Pejtk. 711. cikke is rendelkezik, kiegészülnek a Ptk. általános elévülési szabályaival, így az anyagi jogi igény elévülésének fogalma és általános rendszere kihat a végrehajtási jog elévülésének értelmezésére is. Az Rptk. szerint az anyagi jogi kereseti jog azt jelenti, hogy a jogosult a kötelezettet állami kényszer útján teljesítésre bírhatja. E jog gyakorlását korlátozza az elévülés: az Rptk. 2500. cikk (1) bek. kimondja, hogy az anyagi értelemben vett kereseti jog törvényes határidőn belüli gyakorlásának elmulasztása a jog érvényesíthetőségének megszűnéséhez vezet. Az Rptk. rögzíti, hogy mely igények elévülhetetlenek (pl. tulajdonjogi kereset, vagyonmegosztási kereset, személyiségi jogi igények, stb.) és melyek esnek elévülés alá. Fontos alapelv, hogy a főkövetelésre vonatkozó kereseti jog megszűnésével egyidejűleg, amennyiben erről törvény másként nem rendelkezik, megszűnik a járulékos jogokra vonatkozó kereseti jog is.

A 2011-ben hatályba lépett Rptk. azonban szakított a korábbi *accessorium sequitur principale* elv teljeskörű alkalmazásával, így a biztosítékok terén a 2504. cikk (1) bek. szerint a főkövetelés kereseti jogának elévülése nem szünteti meg az ahhoz kapcsolódó jelzálogjog érvényesítésének jogát.⁴ A szabályozás lehetővé teszi, hogy a zálogjog fennmaradjon és önállóan érvényesíthető legyen, még akkor is, ha a követelés már elévült. Így tehát a jelzáloghitelező, a végrehajtási jog elévülési idején belül, a törvényben meg-

2 Codul de procedură civilă, publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 247 din 10 aprilie 2015, <https://legislatie.just.ro/public/detaliidocument/140271> [letöltve: 2025.05.25.]

3 Codul civil, publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 409 din 10 iunie 2011, <https://legislatie.just.ro/public/detaliidocument/175630>, [letöltve: 2025.05.25.]

4 Gabriela DĂNILĂ: *Prescripția dreptului de a cere executarea silită a contractului de ipotecă accesoriu contractului de credit. decizia iccj nr. 13/2022 pronunțată în recurs în interesul legii*, Jurnalul Baroului Cluj, 2022/2, 23. o.

határozott feltételek mellett, a zálogtárgyra végrehajtást kérhet akkor is, ha a személyes kötelem már elévült, de csak a fedezetül szolgáló vagyon értékének erejéig. Ugyanakkor a főkövetelés elévülése után a járulékos követelések – mint például a kamat – sem érvényesíthetők a zálogtárgy terhére. Egy a szakirodalomban megfogalmazott álláspont szerint az Rptk. 2504. cikke alapján a jelzálogjog részleges önállósulás következett be: a követelés elévülése megszünteti az állami kényszerrel való érvényesíthetőséget, azonban a jelzálog-biztosíték tárgyát képező vagyontárgy, mint dologi jog fennmarad, és az adós vagyoni köréből ez továbbra is végrehajtás alá vonható. Ez a konstrukció lehetővé teszi a hitelezők számára, hogy a zálogjogot külön kereseti jogként érvényesítsék.⁵

Az Rptk. 2517. cikke az általános 3 éves kereseti elévülési határidőről rendelkezik a vagyoni igények érvényesítésére, hacsak törvény más határidőt nem állapít meg. Tehát a hároméves kereseti elévülési határidő számít általános szabálynak, míg minden ettől eltérő – rövidebb vagy hosszabb – időtartam különös elévülési határidőnek minősül. Az általános, hároméves keresetelévülési határidő mellett az Rptk. és más jogszabályok több különös elévülési határidőt is meghatároznak. Ezek időtartama jelentős eltéréseket mutat: egyes esetekben – mint például a házasság érvénytelenítésére irányuló keresetnél – csupán hat hónap, míg más esetekben – például környezetvédelmi károk megtérítésére vonatkozó igényeknél – akár tíz év is lehet. E különös határidők megléte jól tükrözi az életviszonyok sokféleségét és azt a törvényi törekvést, hogy az elévülési rendszer alkalmazkodjon az egyes jogviszonyok jellegéhez és társadalmi jelentőségéhez.⁶ Az Rptk. kimondja továbbá, hogy a kereset elévülésének joghatásai nem automatikusan állnak be, hanem azt a kötelezett félnek kifogásként kell érvényesíteni a vele szemben indított perben, tehát a bíróság hivatalból nem veheti azt figyelembe.⁷

5 Bogdan DUMITRACHE: *Unele discuții privind art. 2.504 Cod civil*, Revista română de executare silită, 2025/1, 17-18. o.

6 VERESS Emőd: *Román polgári jog. Általános rész*, Forum Iuris, Kolozsvár, 2020, 214-216. o.

7 Az Rptk. 2011. október 1-én történt hatálybalépése előtt, a román polgári jogban az elévülést az 1958. évi 167. rendelet szabályozta. A rendelet 18. cikke szerint a bíróságnak hivatalból kellett vizsgálnia a kereseti vagy végrehajtási jog elévülését, azaz a bíróságnak akkor is figyelembe kellett vennie az elévülést, ha arra a fél nem hivatkozott. Kivételes esetben, ha az elévülési határidő túllépésének indokai megalapozottnak bizonyultak, a bíróság hivatalból is dönthetett úgy, hogy mellőzi az elévülés jogkövetkezményeinek alkalmazását.

Az Rptk. rendelkezik az elévülés nyugvásáról és megszakadásáról is (pl. a követelés elismerése megszakítja az elévülést), valamint lehetővé teszi az elévülésről való lemondást. A lemondás nem lehetséges, amíg az elévülési idő még nem kezdődött meg. Ugyanakkor a már bekövetkezett (letelt) elévülésre, illetve a megkezdett, de még le nem telt határidőből eredő időbeli kedvezményre a jogosult érvényesen lemondhat. Az elévülésről azonban kizárólag olyan személy tehet érvényes lemondó nyilatkozatot, aki teljes cselekvőképességgel rendelkezik, azaz jogosult elidegenítési vagy – az adott esetben – kötelezettségvállalási jognyilatkozat megtételére. Az elévülési jogról való lemondás joghatása, hogy az adós elveszíti az elévülésre hivatkozás jogát, ami azt jelenti, hogy már nem utasíthatja el a kötelezettségének teljesítését kizárólag az elévülésre hivatkozva. A lemondás hatálya azonban korlátozott, csak a lemondóra vonatkozik, és nem terjed ki az egyetemleges adóstársakra vagy a kezesekre.⁸

A végrehajtási jog elévülése kapcsán a szakirodalom – és az ítélkezési gyakorlat – fontosnak tartja a különbségtétel fenntartását az anyagi jogi elévülés (*prescriptia dreptului material la acțiune*) és a végrehajtási jog elévülése (*prescriptia dreptului de a obține executarea silită*) között. Míg az előbbi azt eredményezi, hogy az alanyi jog peres úton többé nem érvényesíthető, addig az utóbbi kizárólag a már elbírált, végrehajthatóvá vált követelés állami kényszerrel történő kikényszeríthetőségét szünteti meg. Ez a különbségtétel nem pusztán elméleti jelentőségű: a végrehajtási jog elévülésének hatálya ugyanis csak a kényszer-végrehajtás lehetőségére terjed ki, a követelés mint *naturalis obligatio* tovább élhet, és önkéntes teljesítés esetén amint azt látni fogjuk, nem igényelhető vissza.⁹

2. Általános és különös elévülési idők

A román végrehajtási jogban az általános elévülési idő 3 év. A Pejtk. 706. cikk (1) bekezdése egyértelműen kimondja, hogy a bírósági végrehajtás foganatosításához való jog 3 év alatt elévül, hacsak törvény másként nem rendelkezik. Tehát bizonyos esetekben a törvény ettől a 3 éves általános elévülé-

⁸ VERESS: i.m., 213-214.

⁹ Cătălin LUNGĂNAȘU, Claudia ROȘU: *Controverse privitoare la prescriptia dreptului de a obține executarea silită*, Revista română de executare silită, 2022/4, 11-26. o.

si időtől eltérhet, és speciális – rövidebb vagy hosszabb – határidőt állapíthat meg. Így például a szabálysértésekre vonatkozó 2001/2. sz. kormányrendelet 14. cikke értelmében a szabálysértési szankciók végrehajtása elévül, ha a szabálysértési jegyzőkönyvet a szankció alkalmazásának napjától számított legfeljebb két hónapon belül nem közlik az elkövetővel. A rendelet ugyanakkor azt is kimondja, hogy a végrehajtás elévülését az a bíróság is megállapíthatja, amely a szabálysértési panaszt bírálja el. Ez a szabályozás ugyanakkor kivételt jelent, hiszen ebben az esetben a bíróság hivatalból is megállapíthatja a végrehajtási jog elévülését, ellentétben az általános szabállyal, amely szerint az elévülésre kizárólag az adós kifogása alapján lehet hivatkozni.

Szintén speciális elévülési időt állapít meg a Pejtk. 706. cikk (1) bekezdés második mondata. A 10 éves határidő a dologi jogokra vonatkozó végrehajtható okiratok esetében irányadó. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ha a végrehajtandó követelés dologi jogon alapul, akkor a jogerős határozat vagy más végrehajtható okirat 10 éven belül hajtható végre. Ilyen tipikus esetek a jelzáloggal fedezett követelések végrehajtása. Például egy ingatlan-jelzálog-szerződés közjegyzői okirat vagy bírósági ítélet formájában végrehajtható okirat, amelynek elévülése 10 év.

A Legfőbb Semmítő- és Ítélszéknek a joggyakorlat egységesítésének érdekében elfogadott 2022/13. sz. döntésével tisztázott egy a bírói gyakorlatban vitás kérdést, éspedig azt, hogy milyen elévülési szabályokat kell alkalmazni a hitelszerződéshez kapcsolódó jelzálogjog végrehajtására.¹⁰ A döntés indokolása szerint a jelzálogjogból eredő végrehajtási jog elévülésére az az anyagi jogi szabályozás irányadó, amely hatályban volt abban az időpontban, amikor a hitelező végrehajtási joga megszületett. E tekintetben a végrehajtási eljárásra alkalmazandó eljárásjogi normák nem bírnak relevanciával. A Legfőbb Semmítő- és Ítélszék három külön esetkört különböztetett meg az elévülés kezdőnapja szerint. Ha az alapul szolgáló követelés végrehajtásának elévülése 2011. október 1. előtt kezdődött meg (az Rptk. hatálybalépése előtt, a régi Ptk. és a 167/1958. sz. dekrétum szerint), az akkor hatályos szabályozás szerint a jelzálogjog csupán járulékos természetű volt, és nem volt önálló érvényesíthetősége. Ennek megfelelően, ha a főkövetelés

10 ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, DECIZIA NR. 13/2022 DIN 06 Iunie 2022, <https://www.iccj.ro/2022/09/16/DECIZIA-NR-13-DIN-6-Iunie-2022-2/> [LETÖLTVE: 2025.06.05.]

elévült, a jelzálogi igény is automatikusan elveszítette érvényesíthetőségét – külön végrehajtási cselekmény már nem volt indítható az ingatlan terhére sem. Más a helyzet azokban az esetekben, amikor a főkövetelés végrehajtási elévülése már az új Rptk. hatálybalépését követően, de még az új Pejtk. bevezetése előtt – azaz 2011. október 1. és 2013. február 14. között – kezdődött meg. Ekkor a jogalkalmazás már elismerte a jelzálogjog önálló természetét, de az alkalmazandó elévülési határidő még az 1865-ös Pejtk.-ből származott, amely szerint az ilyen végrehajtásra három év állt rendelkezésre. A harmadik időszak 2013. február 15-től kezdődik, amikor már hatályba lépett az új Pejtk., mely az ingatlan-jelzálogból eredő követelések végrehajtására tízéves elévülési időt állapít meg, elismerve azt, hogy a jelzálogjog már nem pusztán járulékos biztosíték, hanem önálló, érvényesíthető jogosultság. Ez azt jelenti, hogy még akkor is sor kerülhet végrehajtásra a zálogtárgyból, ha a főkövetelés időközben elévült – amennyiben maga a zálogjog érvényesítése még a 10 éves elévülési időn belül történik.¹¹ A Legfőbb Semmítő- és Ítélőszék tehát világosan meghatározta, hogy az alkalmazandó jog a főkövetelés elévülésének kezdőidőpontjához igazodik, és ennek alapján állapítható meg, hogy a jelzálogjog végrehajtása elévült-e vagy sem.

A végrehajtási jog elévülésének kezdőidőpontját a Pejtk. 706. cikk (2) bekezdése határozza meg, mely szerint a végrehajtási jog elévülési ideje annak a pillanatnak a függvénye, amikor a jogosult először kérheti a végrehajtás megindítását. Olyan esetekben, amikor az igényt bírósági vagy választottbírósági határozat támasztja alá, a végrehajtási jog a határozat jogerőre emelkedésével válik esedékessé, így az elévülési határidő is ettől az időponttól számítandó. Más típusú végrehajtható okiratoknál (pl. közjegyzői okirat, fizetési meghagyás) az a kiindulópont, amikor az okirat alapján közvetlenül végrehajtás kérhető. A bírósági határozatok megszövegezése kapcsán a román bírósági gyakorlat hangsúlyozza, hogy a határozat késedelmes írásba foglalása – még ha a konkrét ügyben közel egy évet igényelt – kivételes helyzetet jelent, de nem befolyásolja a végrehajtási elévülési határidő számítását. A konkrét ügyben a bíróság kimondja, hogy a Legfőbb Semmítő- és Ítélőszék ítéletei a kihirdetés napjától kezdve végrehajthatók, és a felek részéről felhozott indokok, miszerint a határozat megszövegezésének és kézbesítésének

¹¹ Gabriela DĂNILĂ: i.m., 28.

késlekedése az elévülés megszakadását vagy felfüggesztését eredményezné, nem bírnak jogi alappal. A bíróság továbbá megállapította, hogy a határozat megszővegezésének késedelmes elkészítése érdemben nem korlátozta a hitelező jogait, akinek így is két év állt rendelkezésére a végrehajtás megindítására, de ez idő alatt passzív maradt és nem tett érdemi lépéseket.¹²

Fontos megjegyezni, hogy a hatályos román szabályozás nem ír elő objektív, jogvesztő határidőt a végrehajtási jog elévülése tekintetében. Érdemes azonban visszatekinteni a korábbi 1865. évi Pejtk. rendelkezéseire, különösen a 404. cikke, amely egy 1993-ban bekövetkezett módosításig tartalmazott ilyen objektív, jogvesztő határidőt, melyet 30 évben határozott meg. E szabályozás értelmében, ha egy jogerős bírósági határozatot annak kihirdetésétől számított 30 éven belül nem hajtottak végre, többé nem volt végrehajtható, és elveszítette az ítélt dolog hatályát is. Ezt követően azonban, az 1865. évi Pejtk. V. könyvének rendelkezései úgy módosultak, hogy a korábbi megoldást elhagyták. Az újonnan beiktatott 405. cikk (3) bekezdése már kifejezetten úgy rendelkezett, hogy a végrehajtási elévülési határidő leteltével bármely végrehajtható okirat elveszíti végrehajtó erejét. Ez a módosítás tehát alapvető szemléletváltást jelentett: míg korábban a 30 éves határidő objektív, jogvesztő határidő volt, amelynek letelte az ítélt dolog hatályát is megszüntette, addig a módosítás az elévülés joghatásait a végrehajthatóság elvesztésére korlátozta, a követelés anyagi jogi létét nem érintve.

3. Az elévülés joghatásai

A végrehajtási jog elévülésének joghatása kettős: egyrészt az állami kényszer alkalmazásához való jogot szünteti meg, másrészt érinti a konkrét végrehajtható okirat hatályát is. A Pejtk. 707 cikk (2) bekezdése szerint az elévülés megszünteti a végrehajtás foganatosításához való jogot, és minden végrehajtható okirat elveszti végrehajtható erejét. Vagyis a korábban megszületett ítélet, közjegyzői okirat stb. többé nem foganatosítható, a végrehajtó nem folytathatja, illetve a bíróság megszünteti a folyamatban lévő eljárást,

12 Tribunalul București, Decizia civilă nr. 2862/R din 24 septembrie 2014. Mădălina Dinu, Roxana Stanciu: *Executarea silită în Codul de procedură civilă*, Editura Hamangiu, București, 2019, 336. o.

amennyiben az adós sikeresen hivatkozik az elévülésre. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy az elévülés nem magát a követelést, csupán annak kikényszeríthetőségét szünteti meg. Így tehát ha az adós önként teljesít az elévülés bekövetkezése után, nem követelheti például vissza a kifizetett tartozást arra hivatkozva, hogy egy már elévült tartozást fizetett meg. E tekintetben az Rptk. 2506. cikkének (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy amennyiben valaki egy elévült tartozást önként teljesít – például kifizeti az összeget vagy más módon eleget tesz a kötelezettségének –, utóbb nem hivatkozhat arra, hogy a követelés már elévült, és ennek alapján nem kérheti vissza a teljesítést. Ez akkor is érvényes, ha a teljesítés időpontjában nem volt tudomása arról, hogy az elévülési határidő már letelt.

A Pejtk. 707 cikk (2) bekezdésének második része külön rendelkezik arról, hogy ha a végrehajtható okiratot jelentő bírói vagy választottbíróági határozat olyan jogot állapít meg, amely nem évült el vagy természeténél fogva elévülhetetlen, akkor a jogosult új perben szerezhethet új végrehajtható határozatot, anélkül, hogy vele szemben a jogerő kifogása érvényesíthető lenne.

A román polgári eljárásjogban – hasonlóan az anyagi jogi igények elévüléséhez – az elévülés nem hivatalból alkalmazandó, hanem csak akkor van joghatása, ha az arra jogosult fél kifejezetten hivatkozik rá. A Pejtk. 707. cikk (1) bekezdése szerint az elévülés nem a törvény erejénél fogva, csupán az érdekelt személy kérelmére fejt ki joghatását. Tehát a bíróság vagy a végrehajtó nem köteles (sőt nem is jogosult) magától észlelni és alkalmazni az elévülést; arra az adósnak kell hivatkoznia, ellenkező esetben a végrehajtás – az elévülési idő eltelte ellenére – lefolytatható.

Az elévülésre való hivatkozás határideje kapcsán az Rptk. 2513. cikke úgy rendelkezik, hogy az elévülés csak első fokú bíróság előtt hivatkozható, ellenkérelemben vagy hivatkozás hiányában legkésőbb az első tárgyaláson, amelyre a feleket szabályosan idézték. Az adós jellemzően a végrehajtás megszüntetésére vagy korlátozására irányuló perben (*contestație la executare*) terjesztheti elő az elévülés kifogását, amennyiben a végrehajtó hatóság a jogosult kérelmére már megindította a végrehajtást. Ilyen esetben a végrehajtást foganatosító bíróság az adós kérelmére megvizsgálja, hogy a határidő eltelt-e, és ha igen, az adós kifogásának helyt adva a végrehajtást megszünteti. A Bukaresti Törvényszék egyik határozatában rámutatott, hogy az

elévülés kérdésének vizsgálata nem tartozhat a végrehajtás jóváhagyására (*încuviințarea executării*) vonatkozó eljárás keretei közé, mivel ez az eljárás nemperes jellegű, a felek idézése nélkül zajlik, így az elévülés hivatalbóli vizsgálata sértene a kontradiktórius eljárás és a felek védelemhez való jogának elvét. Az elévülés kérdését kizárólag a végrehajtás megszüntetése vagy korlátozás iránti perben lehet vizsgálni, ahol a feleknek lehetőségük van álláspontjuk és érveik teljes körű kifejtésére, és a bíróság mérlegelheti az elévülést esetleg felfüggesztő vagy megszakító okokat is. Az ítélet kiemeli, hogy az elévülésre való hivatkozás ebben az eljárási keretben biztosítja leginkább a felek jogainak érvényesülését.¹³

Az elévülés megszünteti a végrehajtás foganatosításához való jogot, és minden végrehajtható okirat végrehajthatóságát általa elveszíti. Ebből fakadóan a végrehajtási eljárás nem folytatható, az adós pedig véglegesen mentesül az állami kényszerrel történő behajtás alól. Ugyanakkor lényeges hangsúlyozni, hogy az alapul szolgáló anyagi jogi követelés nem feltétlenül szűnik meg. Az elévülés csak a kényszeren alapuló érvényesítést zárja ki, de a követelés, mint magánjogi tartozás fennmaradhat.

4. Az elévülés nyugvásának és megszakadásának esetei

A végrehajtási jog elévülési ideje – csakúgy, mint az általános polgári jogi elévülés – nyugvás (felfüggesztés) és megszakítás alá eshet. A Pejtk. felsorolja azokat az eseteket, amikor az elévülés nyugszik, illetve amikor megszakad, valamint rögzíti ezek joghatásait. Ezek a szabályok biztosítják, hogy a jogosult ne essen el a végrehajtás lehetőségétől olyan körülmények miatt, amelyek tőle függetlenek (nyugvás), illetve ösztönzik, hogy bizonyos cselekményekkel tartsa fenn igényét (megszakítás). Az elévülés nyugvására vonatkozó eseteket a Pejtk. 708. cikke, míg a megszakítás eseteit a 709. cikke tartalmazza. Ezek a rendelkezések jórészt párhuzamba állíthatók a Rptk. rendelkezéseivel, de tartalmaznak kifejezetten a végrehajtási eljáráshoz kötődő okokat is.

13 Tribunalul București, Decizia civilă nr. 2650/R din 16 noiembrie 2010. Mădălina Dinu, Roxana Stanciu: i.m., 342. o.

A Pejtk. 708. cikk (1) bekezdése az elévülés nyugvásának fő eseteit határozza meg, míg a (2) és (3) bekezdés ennek hatásait részletezi kimondva, hogy a nyugvás megszűnése után aaz elévülési határidő a nyugvás előtt eltelt idő figyelembevételével folytatódik, továbbá azt is, hogy az elévülési határidő nem nyugszik, amíg a bírósági végrehajtást a jogosult kérelmére felfüggesztették.

Az elévülés nyugvásának fő esetei a következők:

- (i) A törvény által megjelölt általános nyugvási okok: minden olyan eset, amelyben törvény a követelés érvényesítéséhez való jog elévülését felfüggeszti. Ez a felfüggesztési eset az Rptk. 2532. cikkére utal, amelynek értelmében bizonyos esetekben az elévülés nem indul el, vagy – ha már megindult – annak folyása felfüggesztésre kerül. A Ptk. 2532. cikke tíz ilyen esetet sorol fel: (1) házastársak között a házasság fennállása alatt, mindaddig, amíg tényleges különválás nem történt; (2) szülő, gyám vagy gondnok és a cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes személy között a védelem ideje alatt, egészen addig, amíg az elszámolásra nem kerül sor és azt nem hagyják jóvá; (3) vagyonkezelő és az érintett személy között (akinek a vagyonát a másik kezeli), mindaddig, amíg a vagyonkezelés meg nem szűnik, az elszámolás le nem zárul, és azt jóvá nem hagyják; (4) cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes személy esetén, ha nincs képviselője vagy törvényes gondviselője, kivéve, ha a törvény másként rendelkezik; (5) amíg az adós szándékosan elhallgatja a hitelező előtt a tartozás létét vagy esedékességét; (6) békés rendezésre irányuló tárgyalások ideje alatt, amennyiben ezekre az elévülési határidő lejárta előtti hat hónapon belül kerül sor; (7) előzetes eljárások idején, amikor a keresetindítás feltétele valamely megelőző eljárás (például közigazgatási panasz, egyeztetés), az eljárás eredményének megismeréséig, de legfeljebb három hónapig a kérelem benyújtásától számítva, ha más határidőt a törvény nem ír elő; (8) ha a jogosult vagy a kötelezett katonai szolgálatot teljesít, és készülségi állapotban vagy háborúban van, illetve ha civilként a hadsereghez tartozik katonai szükségletek miatt; (9) ha a jogosult erőhatalom (vis maior) miatt akadályoztatva van az elévülést megszakító cselekmény megtételében, mindaddig, amíg az akadály fennáll (az ilyen akadály csak akkor

számít, ha az elévülési határidő lejárt előtti hat hónapban következik be): (10) további törvényben előírt esetekben, amikor jogszabály más felfüggesztési okot is meghatároz.

(ii) A végrehajtás törvényes vagy hatósági felfüggesztése: arra az időre, amíg a végrehajtási eljárás lefolytatását törvény rendelkezése vagy hatósági (bírószági vagy más hatósági) határozat felfüggeszti. Ilyen lehet például, ha a bíróság a végrehajtási kifogás elbírálása során ideiglenesen felfüggeszti a végrehajtást, vagy törvény előír egy moratóriumot bizonyos eljárásokra (pl. adós csődje esetén a végrehajtások szünetelnek).

(iii) Arra az időtartamra, amíg az adós nem rendelkezik végrehajtás alá vonható vagyonnal, vagy a meglévő vagyontárgyak értékesítése nem lehetséges, illetve amíg az adós jövedelmét és vagyonát szándékosan elvonja a végrehajtási eljárás elől. Ez egy speciális, a végrehajtás körében értelmezhető ok. Ha a hitelező nem tud mit lefoglalni (az adós vagyona nincs, vagy azt ügyeskedéssel elrejt), akkor a törvény nem várja el a hitelezőtől, hogy 3 éven belül eredményesen végrehajtsa azt.

Az Aradi Törvényszék egyik döntése összhangban a Pejtk. 708. cikk (1) bekezdésének 3. pontjával megállapította, hogy a végrehajtási jog elévülésének határideje nyugszik mindaddig, amíg az adósnak nincsenek végrehajtható vagyontárgyai vagy azokat a végrehajtás alól kivonja. A konkrét ügyben a végrehajtás során az utolsó végrehajtási cselekmény 2017 februárjában volt, majd ezt követően a végrehajtást 2019 áprilisában megszüntették az adós vagyontalansága miatt. A bírói fórum rámutatott, hogy az elévülési határidő a végrehajtás megszüntetése után mindaddig nyugszik, amíg az adós újra nem rendelkezik végrehajtható vagyontárggyal, és mivel az adós nem tudta érdemben bizonyítani, hogy ezen időszak alatt lett volna végrehajtható vagyona, az elévülés nyugvása fennállt. Így a 2021 júliusában indított új végrehajtási eljárás az általános három éves elévülési határidőn belül történt, figyelembe véve, hogy a nyugvás bekövetkezte előtt az elévülésből csak két év telt el. A bíróság hangsúlyozta továbbá, hogy a végrehajtás újraindításának nem feltétele, hogy ugyanabban az ügyiratszámban történjen, így az új eljárás másik végrehajtó előtt történő elindítása nem jogsértő. Az ítélet jelentősége abba is áll, hogy a végrehajtási elévülés nyugvásának tényét a

bíróság az adós bizonyítási kötelezettségéhez köti, tehát az adósnak kell bizonyítania, hogy a nyugvás feltételei nem állnak fenn és így a végrehajtás elévülése bekövetkezhetett.¹⁴

Egy másik olyan körülmény, amely a hitelezőt joga érvényesítésében gátolja, az az elvülés megszakadása. A Pejtk. 709. cikk (1) bekezdése szerint az elévülés megszakad:

- (i) azon a napon, amikor a kötelezett a bírósági végrehajtás megkezdése előtt vagy annak során a végrehajtható okiratban meghatározott kötelezettség végrehajtására irányuló önkéntes cselekményt teljesít, vagy a tartozást bármilyen más módon elismeri;
- (ii) azon a napon, amikor a végrehajtási kérelem benyújtásra került, a végrehajtható okirattal együtt, még akkor is, ha azt egy hatáskörrel nem rendelkező vagy nem illetékes végrehajtási szervnek címezték;
- (iii) azon a napon, amikor a más jogosultak által kezdeményezett végrehajtási eljárásba a beavatkozási kérelmet benyújtják;
- (iv) a bírósági végrehajtás során valamely végrehajtási cselekmény elvégzésének időpontjában;
- (v) a végrehajtás folytatása iránti kérelem benyújtásának napján;
- (vi) minden más törvényben meghatározott esetben.

A megszakítást követően új elévülési határidő kezdődik. Ugyanakkor a Pejtk. 709. cikk (3) bekezdése kimondja, hogy nem szakítja meg az elévülést, ha a végrehajtást a bíróság utóbb elutasította, érvénytelenítette vagy megszüntette, illetve ha magát az eljárást a jogosult visszavonta. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy eredménytelen vagy hibás végrehajtási kísérlet nem hosszabbítja meg a határidőt.

Az elévülés megszakadásának gyakorlati jelentőségét jól mutatja a Dolj Megyei Törvényszék egyik döntése, mely megerősítette, hogy az elévülési idő megszakad, ha az adós a végrehajtás megindítása előtt vagy annak során bármilyen formában elismeri tartozását. Az ügyben az adós több ízben kért részletfizetést, halasztást, illetve a tartozás kifizetésére vonatkozó teljesítési ütemezést, valamint több alkalommal kifejezte fizetési szándékát, ami az elé-

14 Tribunalul Arad, Decizia civilă nr. 339 din 12 mai 2022.

vülési idő megszakadását és új elévülési határidő megkezdését eredményezte. A döntés indokolása kiemeli, hogy akár a kifejezett, akár a hallgatólagos tartozáselismerés elegendő az elévülés megszakításához. Az is megállapítást nyert, hogy a fizetési kötelezettség részletekben történő vállalása esetén az elévülési idő számítása nem minden esetben különül el részletenként, amennyiben a tartozás egységes kötelezettségként jött létre. A törvényszék ezzel kapcsolatban kiemeli, hogy a tartozáselismerő nyilatkozat joghatása független attól, hogy az adós ténylegesen teljesítette-e az általa vállalt fizetési ütemet.¹⁵

5. Az elévülési határidőbe való visszahelyezés

Kivételes méltánylást érdemlő esetben a román lehetőséget teremt a végrehajtási jog elévülési idejének utólagos helyreállítására. A Pejtk. 710. cikke értelmében, ha a jogosult önhibáján kívül, alapos okok miatt mulasztotta el a végrehajtás kérése céljából rendelkezésére álló határidőt, kérheti a bíróságtól az elévülési határidőbe történő visszahelyezését (*repunere în termen*). A határidőbe való visszahelyezésre irányuló kérelmet az akadályoztatás megszűnésétől számított 15 napon belül kell az illetékes bírósághoz benyújtani. A bíróság a felek meghallgatása után dönt a kérelemről. Amennyiben azt megalapozottnak találja és helyt ad a kérelemnek, akkor a jogosult új elévülési határidőn belül ismét kérheti a végrehajtás elrendelését. Ilyen esetben az adós többé nem hivatkozhat a végrehajtási jog elévülésére, mivel az új határidő kezdete megszünteti az elévülés joghatását. A jogosultnak a végzés jogerőre emelkedésétől számított 30 napon belül újra kérnie kell a végrehajtást. E 30 napos határidő elmulasztása azonban már nem orvosolható.

Amennyiben az adós a végrehajtási eljárás során az elévülésre hivatkozik, a jogosult a végrehajtás megszüntetésére vagy korlátozására irányuló perben (*contestație la executare*) maga is előterjeszthet olyan érveket, amelyek igazolják, hogy az elévülési idő alatt olyan események következtek be, amelyek az elévülés nyugvását vagy megszakadását eredményezték. Fontos azonban kiemelni, hogy ebben az eljárási keretben – mivel a végrehajtás megindításának lehetősége nem volt akadályozott – a jogosult már nem

15 Tribunalul Dolj, Decizia civilă nr. 645 din 17 iunie 2020

kérheti az elévülési határidő visszaállítását. Ebből következően a Pejtk. 710. cikke alapján az ilyen irányú kérelmeket kizárólag önálló keresetként lehet benyújtani.¹⁶ A gyakorlatban azonban az elévülési határidőbe való visszahelyezést meglehetősen szűk körben alkalmazzák és a bírói gyakorlat ilyen kérésnek általában csak akkor ad helyt, ha a jogosult objektív, rajta kívül álló ok (pl. súlyos betegség, a végrehajtást ténylegesen ellehetetlenítő *vis maior* stb.) miatt nem tudott időben lépni. Pusztán a fél hanyagsága vagy az eljárás bonyolultságára való hivatkozás nem elegendő indok.

A Legfőbb Semmítő- és Ítélszék 2012/1078. sz. döntésében megfogalmazottak szerint a végrehajtási jog elévülési határidejének visszaállítása rendkívüli jellegű, kivételes jogintézmény, amely csak akkor alkalmazható, ha a határidő elmulasztása igazoltan olyan körülmény következménye, amely nem róható fel a jogosultnak. A jog gyakorlása alóli mulasztás tehát csak akkor orvosolható, ha a késedelem valós, objektív és kellően indokolt okból történt. A hivatkozott ügyben a bíróság kimondta, hogy önmagában az, hogy egy felszámoló nem rendelkezett elegendő logisztikai eszközzel vagy szakképzett személyzetrel a szükséges iratok elkészítéséhez a törvényes határidőn belül – a fizetéseképtelenségi eljárásra vonatkozó 85/2006. sz. törvény alapján –, nem minősül olyan megalapozott oknak, amely indokolná az elévülési határidő visszaállítását. Legfőbb Semmítő- és Ítélszék így a kérdéses ügyben elutasította az elévülési határidőbe történő visszahelyezés iránti kérelmet.¹⁷

6. A perelévülés

A Pejtk. a bírósági végrehajtás perelévülésének (*perimarea executării silite*) jogintézményét is szabályozza, amely egy sajátos szankció a végrehajtási eljárásban tanúsított passzivitás esetére (Pejtk. 697-699. cikkek). A perelévülés beállásának feltétele, hogy a végrehajtási eljárás már megkezdődött, annak folytatása azonban a jogosult egy további intézkedését teszi szükségessé,

16 Paul POP: *Efectul împlinirii prescripției dreptului de a obține executarea silită. Ce se mai poate face după împlinirea prescripției executării silite de către creditorul aflat în posesia unui titlu care și-a pierdut forța executorie?* Revista Română de Executare Silită, 2019/3, 68-75. o.

17 Înalta Curte de Casație și Justiție, Decizia nr. 1078 din 29 februarie 2012, <https://www.scj.ro/738/Cautare-dosare-si-parti> [letöltve: 2025.06.15.]

amelyet a bírósági végrehajtó írásban kért, és amelynek teljesítését a jogosult hat hónapon belül – önhibájából – elmulasztotta. A perelévülést a bíróság hivatalból vagy az érdekelt fél kérelmére végzéssel állapítja meg (Pejtk. 420. cikk).¹⁸ A perelévülést megállapító határozat ellen felülvizsgálatnak van helye, a fellebbviteli bíróságon, a határozathozataltól számított 5 napon belül (Pejtk. 421. cikk). A Pejtk. 423. cikke értelmében bizonyos perek esetében különös perelévülés következik be, ha tíz éven keresztül nem történik semmilyen érdemi perceselemény, függetlenül attól, hogy ez a mulasztás a feleknek felróható-e vagy sem. Ez a rendelkezés a rendes perelévüléssel azonos joghatással jár, vagyis a peres eljárás megszűnését eredményezi.¹⁹

A perelévülés vonatkozásában, egy konkrét ügyben a bíróság leszögezte, hogy bírósági végrehajtás perelévülése nem azonos a végrehajtási jog elévülésével, sőt, a perelévülés megállapítása nem vezet automatikusan a végrehajtási jog elévülésének megállapításához sem. Az alapesetben irányadó 3 éves végrehajtási jogi elévülés csak akkor áll be, ha az elévülési idő megszakítása vagy nyugvása nem következik be, és a jogosult nem tesz végrehajtási cselekményt e határidőn belül. Az ítélet alapján a tanulság az, hogy a perelévülés alkalmazásához a törvényi feltételek szigorú kumulatív vizsgálata szükséges. Továbbá a végrehajtási jog elévülése önálló jogintézmény, amelyre más – időbeli és formai – szabályok irányadók, és amelynek érvényesítésére a jogosult külön kérelemmel új végrehajtási eljárást is kezdeményezhet, ha az eredeti végrehajtás perelévült, de maga az elévülési határidő még nem telt le.²⁰

18 A Bukaresti Törvényszék egyik döntése alapján a végrehajtási eljárás megszüntetésére irányuló kérelem érdemi elbírálásához szükséges, hogy az azt benyújtó fél jogilag megalapozott érdekekkel rendelkezzen. A jogirodalom álláspontja szerint az érdek akkor tekinthető megalapozottnak, ha az konkrét, legitim, személyes, aktuális, és gyakorlati haszonnal jár az azt érvényesítő fél számára. Az adós érdeke abban áll, hogy a vele szemben indult végrehajtási eljárás megszűnését és az azzal kapcsolatos intézkedések hatálytalanságát kérje. A bíróság azt is megerősítette, hogy a végrehajtás ideiglenes felfüggesztése nem zárja ki a perelévülés megállapításának lehetőségét, mivel az eljárás automatikus újraindítása nem következik a felfüggesztés megszűnéséből. Ezért a végrehajtási eljárás megszűnésének feltételeinek vizsgálata gyakorlati jelentőséggel bír az adós számára. Tribunalul București, Decizia nr. 152/R din 16 ianuarie 2015.

19 SZÉKELY János: *Román polgári eljárásjog. Bővített és aktualizált 3. kiadás*, Forum Iuris, Kolozsvár, 2021, 183. o.

20 Ioan GÂRBULEȚ: *Perimarea de drept a executării silite. Condiții. Intervenirea prescriptiei dreptului de a cere executarea silită*, Revista română de executare silită, 2020/1, 221-225. o.

7. Összegzés

A román polgári eljárásjogban a jogerős bírósági határozatok, de egyéb végrehajtható okiratok kikényszerítésére vonatkozó jog, nem érvényesíthető korlátlan ideig, hanem csak a jogszabályokban előírt elévülési határidőn belül gyakorolható. Amint azt láttuk, a végrehajtási jog elévülése azt jelenti, hogy meghatározott idő elteltével az állami kényszer útján történő végrehajtás lehetősége elenyészik, bár maga a követelés, mint polgári jogi igény, nem feltétlenül szűnik meg. Rendszerint az általános elévülési idő 3 év, de törvény kivételes jelleggel más határidőt is megállapíthat. Ilyen a tanulmányban is ismertetett különös elévülési idő a 10 éves határidő, tipikusan a jelzáloggal biztosított követelések végrehajtása esetén.

Az elévülés kettős joghatása, hogy megszünteti a végrehajtás foganatosításához való jogot és az érintett okirat végrehajtható erejét is elveszíti. Fontos, hogy a román polgár eljárásjogban nincs lehetőség annak hivatalból való alkalmazására, hanem arra az adósnak kifejezetten hivatkoznia kell. Ez rendszerint az adós által indított végrehajtás megszüntetése iránti perben történik, tehát a végrehajtás megindítása következtében. A román joggyakorlat rámutatott, hogy az elévülés kérdését nem lehet a végrehajtás bírósági engedélyezése során vizsgálni, mert az egy nemperes eljárás, ahol a felek meghallgatására nem kerül sor, ezért az elévülés vizsgálata csak kontradiktórius eljárás kertében történhet.

A végrehajtási jog elévülése tehát korlátot szab a követelések kikényszeríthetőségének, ennek bekövetkeztével az adós menetsül a kényszerbehajtás alól. Amit arra rámutattunk a jogintézmény természete kettős: szorosan kapcsolódik az alapul szolgáló anyagi jogi igény elévüléséhez (monista nézet), bár egyes szerzők teljesen különálló, autonóm intézményként tekintenek rá (dualista nézet), azt hangsúlyozva, hogy a végrehajtási jog elévülése csak a kikényszeríthetőséget szünteti meg, magát a követelést nem. Álláspontunk szerint a hatályos szabályozásban a Pejtk. és Rptk. előírásai egymást kiegészítve határozzák meg e területet.

Megjegyzendő, hogy a román polgári eljárásjogban is léteznek a végrehajtási elévülést befolyásoló tényezők: a nyugvás és a megszakadás. Míg az elévülés nyugvásakor, avagy az elévülési idő felfüggesztésekor az elévülési

határidő számítása szünetel, de a már eltelt idő nem vész el és az akadály megszűnését követően folytatódik, addig annak megszakadásakor új elévülési határidő kezdődik, és a korábban eltelt időt figyelmen kívül kell hagyni.

Összegzőképpen elmondhatjuk, hogy a végrehajtási jog elévülése szerkesztés része a polgári igényérvényesítés rendszerének, amely egyrészt védi az adósokat az időben korlátlanul fenyegető kényszervégrehajtástól, másrészt ösztönzi a hitelezőket jogaik ésszerű időn belüli gyakorlására. A szabályozás meglátásunk szerint igyekszik kiegyensúlyozottan ötvözni az anyagi jogi elévülés elveit a végrehajtási eljárás sajátosságaival, figyelembe véve a követelésfajták jellegét és társadalmi fontosságát.

Irodalomjegyzék

- DĂNILĂ, Gabriela: Prescripția dreptului de a cere executarea silită a contractului de ipotecă accesoriu contractului de credit. decizia iccj nr. 13/2022 pronunțată în recurs în interesul legii, *Jurnalul Baroului Cluj*, 2022/2.
- DINU, Mădălina – STANCIU, Roxana: *Executarea silită în Codul de procedură civilă*, Editura Hamangiu, București, 2019.
- DUMITRACHE, Bogdan: Unele discuții privind art. 2.504 Cod civil, *Revista română de executare silită*, 2025/1.
- GÂRBULEȚ, Ioan: Perimarea de drept a executării silite. Condiții. Intervenirea prescripției dreptului de a cere executarea silită, *Revista română de executare silită*, 2020/1.
- GRIGORE, Gabriel: Câteva probleme privind prescripția și perimarea executării silite, precum și modalitățile de invocare ale acestora, *Universul Juridic Premium*, 2020/3.
- LUNGĂNAȘU, Cătălin – ROȘU, Claudia: Controverse privitoare la prescripția dreptului de a obține executarea silită, *Revista română de executare silită*, 2022/4.
- LUNGĂNAȘU, Cătălin: Prescripția dreptului de a obține executarea silită – o poveste fără sfârșit?, *Revista română de executare silită*, 2025/1.
- POP, Paul: Efectul împlinirii prescripției dreptului de a obține executarea silită. Ce se mai poate face după împlinirea prescripției executării silite

de către creditorul aflat în posesia unui titlu care și-a pierdut forța executorie? *Revista Română de Executare Silită*, 2019/3.

ȘTEFĂNOAIA, Mariana-Alina: Prescripția dreptului de a obține executarea silită în procesul civil român – aspecte generale, *Revista Universul Juridic*, 2022/11.

SZÉKELY János: *Román polgári eljárásjog. Bővített és aktualizált 3. kiadás*, Forum Iuris, Kolozsvár, 2021.

VERESS Emőd: *Román polgári jog. Általános rész*, Forum Iuris, Kolozsvár, 2020.

A végrehajtási jog elévülése Finnországban

HRECSKA-KOVÁCS RENÁTA*

1. Bevezetés

A követelések és végrehajtási jogok elévülése a magánjogi és közjogi szabályozás egyik alappillére. A végrehajtási jog elévülése nem csupán technikai kérdés, hanem alapvetően befolyásolja a felek közötti anyagi jogviszonyokat, a jogbiztonságot és a méltányosság érvényesülését.

Jelen tanulmány célja, hogy átfogó képet nyújtson a finn végrehajtási jog elévülési szabályairól, azok elméleti megalapozottságáról, joggyakorlatáról, valamint jogösszehasonlító és jogpolitikai vonatkozásairól. Külön figyelmet kap az elévülés megszakítása, a jogvesztő határidők rendszere, valamint az adósok és hitelezők gyakorlati stratégiái.

2. Jogforrások

Finnországban az elévülés kérdését két fő jogszabály szabályozza. Az egyik a végrehajtási eljárásokat meghatározó *Ulosottokaari*,¹ amely lefekteti a végrehajtás kereteit, valamint a végrehajtási okok érvényességi idejére vonatkozó szabályokat. A másik a *Laki velan vanhentumisesta*,² azaz a követelések elévüléséről szóló törvény, amely általános elévülési szabályokat és a megszakítás

* Vezető kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Magánjogi Kutatási Főosztály.
DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_12

1 Ulosottokaari (705/2007); <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2007/705> [letöltve: 2025.10.07.]
2 Laki velan vanhentumisesta (728/2003); <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2003/728> [letöltve: 2025.10.07.]

eseteit rögzíti. A két törvény együttes alkalmazása biztosítja, hogy az adósok védelme és a követelések érvényesítése egyensúlyban maradjon.

3. Az elévülés alapvető szabályai

3.1. Összehasonlító áttekintés

Az alábbi rövid összehasonlításból kitűnik, hogy bár az elévülési idők és a szabályozási keretek országonként eltérnek, a követelések érvényesítésére vonatkozó határidők és azok megszakíthatósága szinte mindenhol kulcskérdés. Finnország sajátossága a jogvesztő határidők hangsúlyos jelenléte, amely kevésbé rugalmas rendszert biztosít, ugyanakkor jogbiztonságot nyújt mind a hitelező, mind az adós számára.

Mint azt tudjuk, Magyarországon a végrehajtási jog elévülésére irányadó szabályokat elsősorban a Polgári Törvénykönyv³ és a végrehajtási eljárásról szóló törvény⁴ tartalmazza. A végrehajtási jog a végrehajtandó követeléssel együtt évül el, az általános elévülési idő öt év. Ezen felül különböző jogszabályok megállapítanak az általánostól eltérő, speciális elévülési időket: például a televízió és telefonszolgáltatás díj tartozások a hírközlési törvény szerint egy év alatt évülnek el.⁵

2023. szeptember 1. előtt a felhasználókkal kötött földgáz, ill. villamos energia szolgáltatással kapcsolatos szerződésekből eredő polgári jogi igények három év alatt évültek el, azonban a villamos energiáról szóló törvény⁶ és a földgázellátásról szóló törvény⁷ a felhasználók hátrányára módosult és már az általános öt éves elévülési időt írják elő.

3 2013. évi V. törvény a Polgári törvénykönyvről; <https://njt.hu/jogszabaly/2013-5-00-00> [letöltve: 2025.10.07.]

4 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról; <https://njt.hu/jogszabaly/1994-53-00-00> [letöltve: 2025.10.07.]

5 2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről, 143. § (2) bekezdés; <https://njt.hu/jogszabaly/2003-100-00-00> [letöltve: 2025.10.07.]

6 2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról; <https://njt.hu/jogszabaly/2007-86-00-00.124#CI> [letöltve: 2025.10.07.]

7 2008. évi XL. törvény a földgázellátásról; <https://njt.hu/jogszabaly/2008-40-00-00> [letöltve: 2025.10.07.]

Az elévülési időszak megszakítható például végrehajtási cselekmény foganatosításával, továbbá a végrehajtás során alkalmazott intézkedések (pl. letiltás, foglalás) révén. A hazai jogrendszerben a jogvesztő határidők nem olyan hangsúlyosak, mint a finn rendszerben, ugyanakkor hasonlóan a skandináv állam gyakorlatához, a végrehajtó, közjegyző, vagy a bíróság hivatalból az elévülést nem veszi figyelembe, elévülésre hivatkozva a végrehajtás megszüntetése iránti bírósági eljárást az adósnak kell megindítania.⁸

Ha egy másik skandináv államot megvizsgálunk, arra az eredményre jutunk, hogy még e szűkebb értelemben vett földrajzi térségben sem igazán hasonlóak a végrehajtás elévülésére vonatkozó előírások. Svédországban az elévülési szabályokat a követelés-elévülésről szóló 1981. évi *Preskriptionslag*⁹ tartalmazza. A hazai szabályozási rendszerre annyiban hasonlít, hogy az általános elévüléshez képest létezik speciális elévülés is: így főszabály szerint tíz éves elévülést ír elő a jogalkotó, fogyasztói követelések esetében azonban ez a periódus mindössze három év.¹⁰ Az elévülés a joggyakorlatra generálisan jellemző esetekben szakítható meg, így például a kötelezett elismerő nyilatkozatával, fizetéssel vagy felszólítással. A svéd rendszerben sincs az elévülésre vonatkozó jogvesztő határidő.

Franciaországban az általános végrehajtási elévülési idő öt év,¹¹ néhány esetben azonban ettől felfelé (pl. testi sértés, erőszak, ökológiai kár)¹² vagy lefelé¹³ eltér a szabályozás. A *Code civil*¹⁴ (polgári törvénykönyv) 2219. cikke alapján az elévülés a jogosult kifejezett tétlensége következtében szünteti meg a követelés alapjául szolgáló jogot, ebből következően az elévülés

8 Magyar Bírósági Végrehajtói Kar: Mikor évül el a végrehajtási jog? <https://mbvk.hu/gyik-content/18-mikor-evul-el-a-vegrehajitasi-jog/> [letöltve: 2025.10.07.]

9 Preskriptionslag (1981:130); https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/preskriptionslag1981130_sfs-1981-130/ [letöltve: 2025.10.07.]

10 Preskriptionslag 2. cikk.

11 Code Civil 2224. cikk.

12 Code Civil 2226 és 2226-I. cikk.

13 Bierens Law: Limitation period of a claim: the differences and similarities between France and the Netherlands; <https://www.bierenslaw.com/en/article/limitation-period-of-a-claim-the-differences-and-similarities-between-france-and-the-netherlands>. [letöltve: 2025.10.07.]

14 Code civil; https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/ [letöltve: 2025.10.07.]

megszakítható például keresetindítással, bírósági eljárással vagy a tartozás legalább részbeni elismerésével.¹⁵

Litvániát is érdemes megvizsgálni, mert szintén jellegzetes elemeket találunk jogrendszerükben a végrehajtási jog elévülésének területén. A *Civilinio proceso kodeksas*, azaz a polgári perrendtartás 606-608. cikkei szabályozzák a kérdéskört,¹⁶ de általános szabályozási elemeket a *Civilinis Kodeksas*, azaz a polgári törvénykönyv¹⁷ is tartalmaz.

A bírósági határozatokon alapuló végrehajtási kérelmek a bírósági határozat hatálybalépésétől számított öt éven belül nyújthatók be végrehajtás céljából,¹⁸ ezzel szemben az általános elévülési idő tíz év, amennyiben a jogosultság nem bírósági határozaton alapul.¹⁹ A követelés elévülési ideje azon a napon kezdődik, amikor a követeléshez való jog keletkezik. Az igényérvényesítéshez való jog azon a napon keletkezik, amikor az érintett személy tudomást szerzett vagy tudnia kellett volna a jogának megsértéséről. Ha valamely kötelezettség teljesítésére határidőt állapítanak meg, az ilyen kötelezettségből eredő követelés elévülési ideje a kötelezettség teljesítésére előírt határidő lejártával kezdődik.²⁰

Az elévülést követően kötelezettséget teljesítő félnek nincs joga a teljesített tartozás visszaszolgáltatását követelni, még akkor sem, ha a teljesítés időpontjában nem volt tudomása arról, hogy az elévülés már bekövetkezett.²¹ A főkövetelésre megállapított elévülési idő lejártával a további követelésekre (szabálysértések, zálogjog, kezesség stb.) megállapított elévülési idők is lejárnak, még akkor is, ha azok elévülési ideje még nem járt volna le.²² Abban megegyezik a hazai szabályozással a litván, hogy a polgári perrendtartás speciális szabályt nem állapít meg az elévülésre való hivatkozásra, így a polgári törvénykönyv általános szabálya szerint a bíróság csak

15 Code Civil 2240-2246. cikkek.

16 Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas; <https://www.infolex.lt/ta/77554:ver0#Xb6a3ee98f2c54acea8edf76fd99da7f9>. [letöltve: 2025.10.07.]

17 Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas; <https://www.infolex.lt/ta/81200:ver2>. [letöltve: 2025.10.07.]

18 Civilinio proceso kodeksas 606. cikk 2. pont.

19 Civilinis Kodeksas 1.125. cikk.

20 Civilinis Kodeksas 1.127. cikk.

21 Civilinis Kodeksas 1.133. cikk.

22 Civilinis Kodeksas 1.135. cikk

akkor veszi figyelembe az elévülési időt, ha a jogvitában részt vevő fél ezt kéri.²³

Nem csak a litván jogrendszerre, hanem általánosan is jellemző, hogy a végrehajtható okirat végrehajtásra történő bemutatásának elévülési ideje az okirat végrehajtásra történő bemutatásával megszakad, kivéve, ha jogszabály másként rendelkezik. Az elévülési idő abban az esetben is megszakad, ha az adós a határozatnak részben tesz eleget. Litvániában az elévülési idő megszakadását követően az elévülési idő újrakezdődik, ebből fakadóan a megszakadás előtt eltelt idő nem számít bele az új elévülési határidőbe²⁴ Mindezzel nem egészen korrelál például Franciaország, ahol a jogi eljárásból eredő megszakítás csak az eljárás befejezéséig marad hatályban, illetve a megszakítás hatályát veszti, ha a kérelmező visszavonja kérelmét, ha hagyja az eljárást megszűnni, vagy ha kérelmét véglegesen elutasítják.²⁵

Mint láthatjuk, az államok többségében nem kapcsolódik jogvesztő határidő az elévülés jogintézményéhez, azaz az elévülési időszak elteltét követően az igény *naturalis obligatio* formájában továbbélhet, így az adós önkéntes teljesítése útján később is kielégíthető az eredeti jogosult igénye. Finnországban ezzel szemben egy olyan komplex elévülési rendszert ismerhetünk meg, amely jogvesztő határidőt épít be a végrehajtási jogba.

3.2. Finnország

3.2.1. Elévülés

A *Laki velan vanhentumisesta* szerint az általános elévülési idő három év,²⁶ azaz a hitelező három éven belül köteles intézkedéseket tenni a követelés érvényesítésére. Speciális elévülési időket is ismer a jogszabály, így például tíz év az elévülési idő kártérítési vagy egyéb felelősségi esetekben.²⁷ Kiegészítő szabály, hogy a bűncselekményből származó tartozás nem tekinthető

23 Civilinis Kodeksas 1.126. cikk.

24 Civilinio proceso kodeksas 607. cikk.

25 Code Civil 2242-2243. cikkek.

26 Laki velan vanhentumisesta 4. cikk.

27 Laki velan vanhentumisesta 7. cikk.

elévültnek, amíg az ügyben büntetőeljárás indítható, vagy amíg a büntetőeljárás bíróság előtt folyamatban van.²⁸

Hibrid szabályozást találunk abban az esetben, ha az adósság ideiglenesen vagy feltételeesen keletkezik, vagy ha olyan adósságról van szó, amelyre az általános szabályok szerint²⁹ nem kezdődik el az elévülési idő, az adósság a kötelezettség jogalapjának keletkezésétől számított tíz év elteltével évül el, kivéve, ha az elévülési időt ez előtt megszakították. Ha azonban az adósság a hitelező követelése vagy más okból fizetendővé vált, a fizetési határidőtől számított hároméves elévülési időt kell alkalmazni.³⁰

Kiemelt rendelkezése a törvénynek, hogy a betéti bank által fogadott betétek vagy más, a nyilvánosságtól felvett és kérésre visszafizetendő pénzeszközök, illetve az azok után fizetett kamatok nem járnak le, azaz ezek el nem évülő követeléseknek minősülnek.³¹

A végrehajtási eljárás keretében figyelembe kell venni, hogy az irányadó határidőn túl a követelés már nem érvényesíthető, ha időközben nem történt elévülést megszakító esemény.

A végrehajtási határidő bírósági határozatban meghosszabbítható.³² A végrehajtási ok érvényességi idejét annak lejárta előtt meghosszabbító határozatnak az a célja, hogy megerősítse a meghosszabbított határidő lejártáig történő végrehajthatóság tényét. A még nem jogerőre emelkedett ítélet alapján az eredeti végrehajtási ok ugyanúgy végrehajtható, mint a még nem jogerőre emelkedett ítélet. Emellett lényeges elem, hogy a végrehajtási okok határidejének meghosszabbítása nem érinti az ugyanazon tartozásért felelős más személyek helyzetét.³³

Finnország hibrid megoldást követ annak tekintetében, hogy hivatkozni szükséges-e az elévülésre: egyfelől igaz, hogy akárcsak Magyarországon vagy Litvániában, a tartozás elévülését a bíróság hivatalból nem veszi figyelembe, annak megállapításához az erre vonatkozó kereset benyújtása szük-

28 Uo.

29 Laki velan vanhentumisesta 5-7. cikk.

30 Laki velan vanhentumisesta 8. cikk.

31 Laki velan vanhentumisesta 9. cikk.

32 Ulosottokaari 2. fejezet 26. cikk.

33 Ulosottokaari 2. fejezet 27. cikk.

séges. Ugyanakkor a végrehajtó hatóságok nem hajthatják végre az ítéletet, ha a tartozás az ítélet meghozatalát követően elévült.

Ha egy tartozás elévül, az adósnek a tartozás teljesítésére vonatkozó kötelezettsége is megszűnik. Ha az adós egy elévült tartozást kifizet, vagy egy másik elévült kötelezettséget teljesít, nem jogosult a teljesített kifizetést a hitelezőtől visszakövetelni. Ugyanakkor a fogyasztó, a magánkezes és a magánzálogkötelezett azonban jogosult az elévült kifizetést a hitelezőtől a kamatokkal együtt visszakövetelni, ha az adós nem tudott arról, hogy a tartozás elévült.³⁴

A követelés akkor évül el, amikor a végrehajtási határidő lejár.³⁵ Ekkor a követelésre a követelések elévüléséről szóló törvénynek az elévült követelésre vonatkozó rendelkezései vonatkoznak.

A követelés – és így a végrehajtási jog – elévülése megszakad, ha:³⁶

- a felek fizetési megállapodásban, biztosítékban vagy a tartozás feltételeinek egyéb megváltoztatásában állapotodnak meg;
- az adós kifizeti a tartozást, vagy más módon elismeri a tartozást a hitelezőnek; vagy
- a hitelező követeli az adóstól a fizetést, vagy más módon emlékezteti az adóst a tartozásra.

A tartozás elévülése szintén megszakad, ha:³⁷

- a hitelező végrehajtásra irányuló keresetet indít az adóssal szemben, vagy végrehajtási igényt nyújt be bíróságon, fogyasztói vitarendezési tanácsnál vagy más olyan, jogszabályban előírt intézménynél, amely határozatot vagy ajánlást hozhat. Ugyanígy, ha a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 2013/11/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 20. cikkének (2) bekezdésével összhangban az Európai Bizottságnak bejelentett intézménynél indít végrehajtási eljárást;
- a követeléssel összefüggésben az adóssal szembeni nyilvános idézést tettek közzé, vagy az adós csőd- vagy egyéb fizetéseképtelenségi eljárásában

34 Minilex: Velan vanhentumisena vaikutukset; <https://www.minilex.fi/a/velan-vanhentumisena-vaikutukset>. [letöltve: 2025.10.07.]

35 Ulosottokaari 2. fejezet 27. cikk.

36 Laki velan vanhentumisesta 10. cikk

37 Laki velan vanhentumisesta 11. cikk

szerepelt a követelés, illetve ha a tartozást az eljárással összefüggésben más módon figyelembe veszik;

- a hitelező végrehajtási eljárást kezdeményez, vagy ha a tartozást egyébként a végrehajtási eljárás során figyelembe veszik; vagy
- a követelést bírósági közvetítői eljárásban vagy olyan közvetítői eljárásban tárgyalják, amelyben az elért egyezség a vitarendezésről és az egyezségek általános bírósági közvetítéséről és megerősítéséről szóló törvényben³⁸ előírtak szerint végrehajthatónak minősülhet.

Az elévülési idő nyugvása azon a napon ér véget, amikor jogerős ítéletet hoztak, vagy az ügyben folyó eljárás egyébként befejeződött.³⁹

Az elévülési idő nem tekintendő megszakítottnak, ha a hitelező visszavonja kérelmét, vagy az eljárás bármely más okból megszűnik anélkül, hogy az adósnak kézbesítették volna a hitelező követeléséről szóló kézbesítést vagy egyéb értesítést, amelyet a törvény szerint kézbesíteni kellett volna. Ilyen esetben azonban a tartozás legkorábban az eljárás befejezését követő egy év elteltével szűnik meg. Az elévülési idő ily módon csak egyszer hosszabbítható meg.⁴⁰

3.2.2. Jogvesztő határidő

Egy természetes személy szerződéses pénztartozása legkésőbb a tartozás esedékességétől számított húsz év elteltével lejár. Ha a hitelező természetes személy, a jogvesztő határidő huszonöt év. Az itt említett jogvesztő határidők lejártáig eltelt periódus nem szakítható meg.⁴¹

Az elévülési idő másik típusú jogvesztő határidőt illető számítása a végrehajtás alapjául szolgáló döntés meghozatalához kapcsolódik (pl. ítélet, megelőző intézkedés): a tartozás a döntés meghozatalától számított tizenöt év elteltével véglegesen megszűnik. Ha a hitelező fél magánszemély is, a tartozás jogvesztő határideje a döntés meghozatalától számított húsz év.

38 Laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa; <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2011/394>; [letöltve: 2025.04.01.]

39 Laki velan vanhentumisesta 11. cikk

40 Uo.

41 Laki velan vanhentumisesta 13a. cikk.

Ha a kártérítési tartozás olyan bűncselekményen alapul, amelyért az adóst szabadságvesztésre vagy közérdekű munkára ítélték, a jogvesztő határidő húsz év.⁴²

4. A határidők jogpolitikai indokolása

A jogalkotó által megszabott elévülési és jogvesztő határidők nem önkényes időkeretek, hanem a jogrend alapvető elveihez kapcsolódó jogpolitikai célokat szolgálnak. Finnországban az elévülési szabályok mögött álláspontom szerint három fő cél húzódik meg: a jogbiztonság megteremtése, a felelős hitelezői magatartás ösztönzése és az adósok méltányos védelme.

4.1. Jogbiztonság

Az egyik legfontosabb indok a jogbiztonság. A társadalmi együttélés szempontjából kulcsfontosságú, hogy egy követelés nem érvényesíthető határozatlan ideig. A hosszú időn át függőben hagyott követelések – még ha jogosak is – bizonytalanságban tartják az adóst, és torzítják a gazdasági viszonyokat. A jogvesztő határidők ezért olyan, biztosan irányadó időbeli pontot jelentenek, amely után semmilyen körülmények között nem lehet jogot érvényesíteni, még akkor sem, ha az adós esetleg nem tudott a követelésről.

4.2. Felelős hitelezői magatartás

A határidők ösztönzik a hitelezőt arra, hogy követeléseit észszerű időn belül érvényesítse. Az elévülés megszakítására és meghosszabbítására vonatkozó szabályok egyensúlyt teremtenek az aktív és a passzív hitelezői magatartás között. A hitelező nem hagyhatja követelését éveken át nyugodni, majd egy meglepetésszerű végrehajtást kezdeményezni. Finnországban ezt biztosítja a bírósági határozatokon alapuló végrehajtások esetén a figyelembe veendő tizenöt-huszonöt éves objektív jogvesztő határidő.

42 Ulosottokaari 2. fejezet 24. cikk.

4.3. Az adós védelme és társadalmi reintegráció

Az adós védelme is fontos szempont a jogalkotó számára, hiszen az évtizedeken át húzódó követelés-értvényesítési lehetőség komoly akadály lehet az egyéni egzisztencia újraépítésének. A finn szabályozásban szereplő jogvesztő határidők az adós társadalmi és gazdasági rehabilitációját is előmozdítják. Az adós nem marad örök időre kiszolgáltatott helyzetben, és egy adott ponton túl elméletileg tiszta lappal indulhat.

4.4. Arányosság és kivételek

Az egyes követeléstípusok közötti differenciálás (pl. bűncselekményből eredő károk esetén hosszabb jogvesztő határidő) szintén a jogpolitikai arányosság elvén alapszik. A jogalkotó célja, hogy a társadalmilag súlyosabb következményekkel járó ügyekben hosszabb időt biztosítson az érvényesítésre, míg a kisebb jelentőségű ügyek gyorsabb lezárást igényelnek.

5. A finn joggyakorlat tükrében

A jogszabályok értelmezésében és alkalmazásában a bírósági gyakorlat kulcsszerepet játszik. Finnországban a Legfelsőbb Bíróság (*Korkein oikeus*)⁴³ döntései irányadóak, és különösen fontosak az olyan komplex kérdésekben, mint az elévülés megszakadása vagy a jogvesztő határidők értelmezése.

5.1. Az elévülés megszakításának szigorú feltételei – KKO:1984-II-179⁴⁴

A végrehajtó hivatalában végrehajtott lefoglalási kísérlet, amelynek során az adós fizetéseképtelennek bizonyult, nem függesztette fel az elévülési időt,

43 Korkein oikeus: <https://korkeinoikeus.fi/fi/> [letöltve: 2025.10.07.]

44 KKO:1984-II-179; <https://www.finlex.fi/fi/oikeuskaytanto/korkein-oikeus/ennakkopaatokset/1984/II-179?language=fin&highlightId=420360&highlightParams=%7B%22type%22%3A%22BASIC%22%2C%22search%22%3A%22vanhentuminen%22%7D>. [letöltve: 2025.10.07.]

mivel nem bizonyosodott be, hogy az adós vagy képviselője jelen volt a végrehajtás során, vagy hogy a végrehajtás eredményre vezetett.

Az eset megerősíti, hogy az elévülés megszakításához nem elegendő a hi-telező szándéka vagy szimpla kezdeményezése – az eljárás formailag szabá-lyos megindítása és lebonyolítása is szükséges.

5.2. Több igény egyszerre történő kielégítése elévüléshez vezethet – KKO:1974-II-89⁴⁵

A kötelezett házassági bontóítélet alapján havi tartásdíjat volt köteles fi-zetni a korábbi házastársa és az ő gondozásába adott gyermekek számára. Mivel a társadalombiztosítási intézmény az ítélet alapján a kötelezettől be-szedett összegeket kizárólag a gyermekek számára elrendelt tartásdíjra és a társadalombiztosítási intézmény által a gyermekek számára nyújtott előle-gek pótlására fordította, ezek az összegek nem voltak tekinthetők a korábbi házastárs saját tartásdíj-igényének elévülési idejét megszakító tényezőnek.

Mivel a jogosultság megszűnése megakadályozása érdekében az irányadó tíz éves elévülési időn belül nem történt jogi lépés, a jogosultság megszűnt, és házastársi tartásdíj behajtására irányuló későbbi eljárást is megszüntette a bíróság.

Az eset jelentősége a jogcímek megfelelő alkalmazásában áll: amennyi-ben az adós több tartozást is rendez a fizetési kötelezettségének teljesítése során, úgy egyértelműen ki kell derülnie, hogy az egyes összegek melyik követeléshez tartoznak. Amennyiben a jogosult ezt nem veszi figyelembe és önhibájából nem tesz arra intézkedést, hogy az összes igénye kapcsán az elé-vülési időt megszakító intézkedést tegyen legalább egy-egy felszólítás vagy tartozásjegyzék vezetése formájában, úgy követelésének egy része az adós rendszeres teljesítése mellett is elévülhet.

45 KKO:1974-II-89; <https://www.finlex.fi/fi/oikeuskaytanto/korkein-oikeus/ennakkopaatokset/1974/II-89?language=fin&highlightId=476210&highlightParams=%7B%22type%22%3A%22BASIC%22%2C%22search%22%3A%22vanhentuminen%22%7D>. [letöltve: 2025.10.07.]

5.3. Jogvesztő határidő alkalmazása – KKO:2025:34⁴⁶

A magánszemélyek adósságrendezéséről szóló törvénynek megfelelő fizetési terv 2011. november 1-jétől 2016. október 30-ig terjedő időszakra került jóváhagyásra. Négy évvel később, 2020. április 6-án a kerületi bíróság az adós számára további fizetési kötelezettséget állapított meg, amely a korábbi fizetési terv időszaka alatti fizetőképességének javulásán alapult. A fizetési terv rendelkezéseinek megfelelően az adósnak saját kezdeményezésére kellett volna megkezdenie a kiegészítő fizetési kötelezettségének teljesítését a vártnál magasabb jövedelme alapján, amelyet azonban elmulasztott.

Ennek fényében a hitelezőnek a kiegészítő fizetés iránti igénye nem volt észszerűtlen és nem állt ellentétben a magánszemély adósságrendezésének céljával és célkitűzéseivel sem. A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy az a tény, hogy az adósság a fizetési program lejártát követően véglegesen elévült, mivel a húsz éves jogvesztő határidő lejárt, nem releváns a kiegészítő fizetési kötelezettségre vonatkozó határozat végrehajtása szempontjából.

Az ítélet jelentősége abban áll, hogy a jogvesztő határidő sem minősül abszolút értékűnek, amennyiben a jogosult az adósnak felróható okból nem tudta érvényesíteni igényét. Ilyen esetben azonban végrehajtási eljárás csak olyan igényekre kezdeményezhető, amelyek érvényesítésre kerültek még a jogvesztő határidő lejártát megelőzően.

Összességében a finn legfelsőbb bírósági döntések⁴⁷ elemzése alapján megállapítható, hogy a döntéshozatal során az elévülés kérdésében a jogszabályok szigorú betartására törekednek, elősegítve ezzel a jogrendszer stabilitását és a felek közötti tisztességes jogérvényesítést.

A bíróságok kiemelten figyelnek arra, hogy a követelések elévülési idejét pontosan meghatározzák, és az elévülés megszakításához szüksé-

46 KKO:2025:34; https://www.finlex.fi/fi/oikeuskaytanto/korkein-oikeus/ennakkopaatokset/2025/34?language=fin&highlightId=591552&highlightParams=%7B%22type%22%3A%22BASIC%22%2C%22search%22%3A%22vanhentuminen%22%7D#OT0_OT2 [letöltve: 2025.10.07.]

47 Finlex: Haku 'vanhentuminen'; https://www.finlex.fi/fi/haku?search=vanhentuminen&type=BASIC&sort=newestFirst&limit=20&category=CASE_LAW&page=1. [letöltve: 2025.10.07.]

ges jogi lépéseket szigorúan értelmezik. Például, ha a hitelező nem tesz megfelelő intézkedéseket a követelés érvényesítése érdekében, a bíróság törekszik az elévülés megállapítására, még akkor is, ha az adós részéről valamikor történt részleges teljesítés vagy elismerés. Ezen túlmenően, a bíróságok az elévülési idő meghosszabbításának lehetőségét is szigorúan korlátozzák, csak kivételes esetekben engedélyezve azt, például ha az adós szándékosan akadályozza a követelés érvényesítését. Ez a gyakorlat biztosítja a jogbiztonságot és elősegíti a követelések időben történő rendezését.

6. A végrehajtás gyakorlata

A finn végrehajtási rendszer szigorúan szabályozza az elévülési szempontok érvényesítését. A végrehajtók felelőssége, hogy az eljárást ne indítsák meg, ha az elévülés már beállt. Emellett azonban az adós aktív közreműködésére is szükség van, hiszen az elévülésre gyakran neki kell hivatkoznia. A rendszer célja, hogy a jogos követeléseket hatékonyan érvényesítse, ugyanakkor védelmet nyújtson az elévült, de mégis követelt tartozásokkal szemben.

A végrehajtási eljárás Finnországban központosított és erősen szabályozott rendszerben zajlik. Az eljárás lefolytatásáért a végrehajtási hatóságok (*Ulosottolaitos*)⁴⁸ felelősek, amelyek részben állami szervként, részben bírói felhatalmazással járnak el. Az eljárások elektronikus úton is kezdeményezhetők, és külön nyilvántartás (*ulosottorekisteri*)⁴⁹ szolgálja a hatékonyságot és átláthatóságot.⁵⁰ Az országosan egységes informatikai rendszert a végrehajtók az eljárások nyilvántartására, ügyintézésre, adatkezelésre és kommunikációra használják.

48 Lásd: <https://ulosottolaitos.fi/fi/>; <https://www.oikeus.fi/oikeuslaitos/ulosotto/>. [letöltve: 2025.10.07.]

49 Minilex: Mikä on ulosottorekisteri? <https://www.minilex.fi/a/mik%C3%A4-on-ulosottorekisteri>. [letöltve: 2025.10.07.]

50 Az informatikai rendszer a következő linken érhető el: <https://asiointi.oikeus.fi/ulosotto/#/>. [letöltve: 2025.10.07.]

6.1. Az eljárás megindítása

A végrehajtási eljárást a hitelező kezdeményezi az illetékes végrehajtónál, jellemzően a jogerős bírósági határozat vagy más végrehajtható okirat (pl. közjegyzői aktus, egyezség) alapján. A végrehajtó az eljárás elindítása előtt automatikusan ellenőrzi, hogy az elévülési határidő nem járt-e le. Ez egy alapvető szűrőfunkció a rendszerben, és a végrehajtó nem indíthat eljárást, ha az elévülés már beállt.

6.2. Az elévülés vizsgálata hivatalból és kérelemre

A végrehajtási eljárás megindítása előtt kötelező megvizsgálnia a végrehajtónak, hogy a végrehajtási ok nem túl régi-e, és a hitelező felé jelzi, ha a jogvesztő határidő lejáratára közel van. A végrehajtási hatóság nem járhat el akkor, ha észleli az elévülési idő elteltét.

Ha az adós az eljárás során elévülésre hivatkozik, a végrehajtónak meg kell vizsgálnia:

- mikor született a végrehajtási ok,
- mikor történt utoljára olyan esemény, amely megszakíthatta az elévülést (pl. fizetési felszólítás, részfizetés),
- fennáll-e még a végrehajthatóság a törvény szerint.

Amennyiben az elévülés megállapítható, az eljárást a végrehajtó megszünteti, és erről mindkét felet értesíti.

6.3. Automatizált eljárások és az elévülés kockázata

A digitalizáció előnyei ellenére fennáll annak veszélye, hogy automatizált végrehajtási kérelmek esetén a hitelezők figyelmen kívül hagyják az elévülési szabályokat, különösen nagy tömegű követelés esetén (jellemzően banki vagy közüzemi tartozások). Ilyenkor a végrehajtók felelőssége kiemelkedő, hiszen más európai jogrendszerek mellett természetesen a finn is szembesül azzal a kihívással, amit adott esetben több ezer ügy párhuzamos

kezelése teremti.

A jelenlegi végrehajtói informatikai rendszer már végez időbeli szűrést, de továbbfejlesztett algoritmusokat lehetne alkalmazni, amelyek kiszűrnek azokat az ügyeket, ahol a végrehajtható ok egy adott időpontnál régebben keletkezett; figyelik, történt-e elévülést megszakító esemény a nyilvántartás szerint (pl. részfizetés, felszólítás); valamint figyelmeztetést adnak a végrehajtónak vagy akár automatikusan visszautasítják az ügyet elévülés vagy jogvesztő határidő letelte esetén. Ennek előnye lenne, hogy gyors, skálázható és tehermentesíti a végrehajtókat, ugyanakkor hátrányos, hogy mivel strukturált adatokra épül, szürke zónákban hibázhat.

Megoldás lehetne egy olyan előírás bevezetése is, amely szerint tömeges kérelmek esetén a hitelezőnek nyilatkoznia kell arról, hogy az elévülés nem állt be, és ezt megfelelő dokumentummal alá kell támasztania (pl. utolsó részfizetés dátuma, felszólítás másolata). Ennek a megoldásnak előnye, hogy a hitelező, mint az információ birtokosa, felelős a jogszerűségért, ugyanakkor adminisztratív többletterhet jelenthet, ami lassíthatja a végrehajtás folyamatát.

Kiemelten fontos lenne, hogy az adós automatikus értesítést kapjon a végrehajtási kérelemről, benne az elévülési határidőre vonatkozó információval és azzal, hogyan lehetséges arra hivatkozni. Az ilyen nyilatkozat benyújtását a már bemutatott online regiszter felületén lehetővé kellene tenni. Ennek a megoldásnak lényeges hátránya álláspontom szerint minimális van, bár a szeparáltabb régiókban élőkre és az idősebb polgárookra nézve nehézkes lehet egy online bejelentés intézése.

A legkevésbé biztos eredményt nyújtó megoldás a mintavételes ellenőrzés: ilyenkor a tömeges ügycsomagból a rendszer véletlenszerűen vagy célzott szűrés alapján kiemelhet tíz-húsz ügyet, amelyeket manuálisan ellenőriz a végrehajtó. Ha ezekben rendszeresen elévülés mutatkozik, az egész csomagot vissza lehet utasítani vagy vizsgálatra visszaküldeni. Ennek előnye lehet, hogy gyors, mégis biztosít valamennyi kontrollt a végrehajtó számára, ugyanakkor természetesen nem minden elévült ügyet szűr ki.

Összességében látható, hogy a finn végrehajtási rendszerben is van tere a fejlesztéseknek az elévülés és a jogvesztő határidők minél gyorsabb és biztosabb kiszűrésére. Ez azonban nem jelenti azt, hogy jelenleg az adósok és a

hitelezők ne részesülnének megfelelő jogvédelemben, de a hatékonyságnövelés elengedhetetlen faktora az automatizált eljárások elterjedésének.

6.4. Kérelmek meghosszabbítása és az adatok tárolása

Ha a végrehajtási határidő közeleg, a hitelező kérelmet nyújthat be a végrehajthatóság meghosszabbítására, amit bíróság bírál el. A kérelmet a határidő lejárta előtt kell benyújtani. Ennek hiányában a végrehajtási jog végérvényesen megszűnik, különösen akkor, ha a jogvesztő határidő is letelik.

A végrehajtási ügyekről vezetett nyilvántartások alapján az adatok legalább tíz évig megőrzésre kerülnek. Ez lehetőséget teremt az elévülési kérdések utólagos vizsgálatára, különösen vitás ügyekben.

7. Hitelezői és adósi stratégiák

Az elévülési szabályok jól megismerhető és átlátható jogi keretet adnak a követelések érvényesítéséhez, egyúttal lehetőséget is teremtenek a tudatos vagy akár visszaélészerű stratégiák alkalmazására, akár a hitelezők, akár az adósok oldaláról.

Az elévülés összességében tehát nemcsak jogintézmény, hanem egyfajta „taktikai tér” is, amelyben a felek próbálnak előnyt szerezni. A szabályozás célja, hogy ezt a teret ésszerűen korlátozza, és mindkét fél számára méltányos egyensúlyt biztosítson.

7.1. Hitelezői stratégiák – időhúzás és nyomásgyakorlás

Egyes hitelezők – különösen pénzüintézetek vagy követeléskezelők – gyakran élnek az elévülés megszakításának lehetőségével pusztán taktikai célból. Ilyen eszköz lehet például:

- minimális összegű fizetési felszólítás küldése,
- részösszegű fizetés elfogadása,
- adós fizetésre való emlékeztetése az elévülés közeledtével.

Mindezek nem törvénysértő magatartások, de felveti a kérdést, hogy az elévülés eredeti célja – a követelés mihamarabbi érvényesítése – nem sérül-e. Az ilyen lépések sokszor csak a határidő meghosszabbítását szolgálják, a követelés tényleges behajtása nélkül. Egyes esetekben a hitelezők hosszú éveken keresztül csak mintegy szinten tartják a követelést, majd hirtelen végrehajtási eljárást kezdeményeznek, kihasználva, hogy az adós nem hivatkozott elévülésre.

7.2. Adósi stratégiák – késleltetés és elévülés kivárása

Az adósok oldaláról is megfigyelhető tudatos viselkedés az elévülés kihasználására. Különösen azokban az esetekben, amikor a fizetési képességük átmenetileg megszűnik, törekedhetnek a kivárásra, remélve, hogy a hitelező elmulasztja az elévülés megszakítását.

Erre a magatartásra tipikus példa a kommunikáció szándékos megszakítása, a követelések teljesítésének halogatása az elévülés irányába, illetőleg a kézbesítések megnehezítése vagy elkerülése. Az adós ilyen jellegű magatartása jogi szempontból nem támadható, amennyiben a hitelező maga is elmulaszt aktív lépéseket tenni az igénye érvényesítésének érdekében.⁵¹

7.3. Visszaélésszerű joggyakorlás és a jóhiszeműség elve

A finn jogra is igaz, hogy a jóhiszeműség és tisztességes eljárás követelménye minden jogviszonyban elvárt. Ha egy adós például szándékosan megtevészi a hitelezőt, és így idézi elő az elévülést, az akár polgári jogi felelősséget is vonhat maga után. Másrészt az olyan hitelezői magatartás, amely láthatóan csak az elévülés végtelen halasztására irányul, sértheti az arányosság és jogbiztonság követelményeit – főként, ha a követelés időközben jelentősen megváltozik (pl. felhalmozódó kamatok miatt).

A finn szabályozás célja éppen ezen stratégiák korlátozása: a jogvesztő

51 Minttu SAARELAINEN: *Maksuhaluton velallinen, ulosoton erikoispe-rintä ja taloudellisen laskusuhdanteen vaikutus ulosottoon*. Laurea Hyvinkää, 2011; https://www.theseus.fi/bitstream/10024/37759/1/Opinnaytetyo_Julkaisu_Saarelainen.pdf. [letöltve: 2025.10.07.]

határidők végső pontot tesznek a követelés érvényesíthetőségének végére, még akkor is, ha az elévülés időközben megszakadt.

8. Történeti háttér

A jogrendszerek történeti fejlődése mindig reflektál a társadalmi és gazdasági változásokra, ez alól Finnország sem kivétel: az elévülésre és végrehajtásra vonatkozó szabályok az 1990-es évektől kezdődően estek át jelentős reformokon, válaszként a gazdasági válságokra, az adósságválság társadalmi hatásaira, valamint az európai uniós csatlakozásból eredő jogharmonizációs kényszerre.

8.1. A korábbi szabályozás jellemzői

A 20. század közepéig Finnországban az elévülési szabályok széttagoltak voltak: az egyes jogágak (polgári, kereskedelmi, közjogi) különböző rendelkezéseket alkalmaztak. Az általános elévülési idő gyakran hosszabb volt, miközben a végrehajtási eljárások kevésbé voltak formalizáltak. A végrehajtás során az állam szerepe korlátozottabb volt, a végrehajtás inkább kvázi-bírói funkciót látott el, és gyakran helyi szinten zajlott.⁵²

8.2. A 2003-as reform – A követelések elévüléséről szóló törvény (728/2003)

Az első nagy modernizációs lépést a *Laki velan vanhentumisesta* elfogadása jelentette, amely egységesítette az elévülési szabályokat a magánjogi követelésekre nézve; bevezette a hároméves általános elévülési időt; szabályozta az elévülés megszakításának módját; és lefektette a fogyasztóvédelem elveit az elévült tartozások kapcsán.

A törvény célja az volt, hogy véget vessen az „örökéletű követelések” gyakorlatának, és javítsa a hitelezés átláthatóságát.

⁵² Ld. <https://ulosottolaitos.fi/fi/index/ulosottolaitos.html>. [letöltve: 2025.10.07.]

8.3. A 2007-es reform – Az új végrehajtási törvény (705/2007)

A végrehajtási eljárás modernizálása érdekében a finn parlament elfogadta az új *Ulosottokaari* törvényt, amely központosította a végrehajtási eljárásokat, részletes szabályokat állapított meg a végrehajtási okok kezeléséről és szabályozta a végrehajtás során figyelembe vehető elévülési kérdéseket is.

Az új rendszer már nem csupán passzívan figyeli az elévülési időket, hanem lehetővé teszi a **bíróági meghosszabbítási kérelmek** benyújtását, valamint bevezeti az **objektív jogvesztő határidőket**.

8.4. Jogharmonizációs szempontok

A reformokat részben az Európai Unió jogharmonizációs törekvései is inspirálták, különösen a fogyasztóvédelmi irányelvek (pl. 93/13/EGK,⁵³ 2013/11/EU⁵⁴). A finn jogalkotó figyelembe vette az uniós célokat, különösen a fogyasztók túlzott eladósodásának megelőzését és az alternatív vitarendezési mechanizmusok előmozdítását.

8.5. Jelenlegi tendenciák és reformjavaslatok

Jelenleg a legvitatottabb kérdések a jogirodalomban, hogy a hároméves elévülési idő nem túl rövid-e bizonyos követelések esetében, a jogvesztő határidők merevsége mennyire egyeztethető össze a méltányosság elvével, illetve a digitalizáció mellett hogyan lehet biztosítani az adós tényleges tájékoztatását az elévülési megszakításokról.

Ezek a kérdések valószínűleg a jövő jogalkotásának kiindulópontjai lesznek, hiszen Finnország elévülési és végrehajtási jogának történeti fejlődése jól mutatja, hogyan válik egy nemzeti jogrendszer egyre racionálisabbá, átláthatóbbá és emberközpontúbbá. A mai szabályok mögött hosszú reformfo-

53 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/LSU/?uri=oj:JOL_1993_095_R_0029_030 [letöltve: 2025.10.07.]

54 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=celex:32013L0011> [letöltve: 2025.10.07.]

lyamat húzódik, amely a társadalmi tapasztalatokra és nemzetközi normákra egyaránt reagál.

9. Összegzés és fejlesztési lehetőségek

A tanulmány célja, hogy átfogó képet nyújtson a finn végrehajtási jogban érvényesülő elévülési szabályokról, különös tekintettel azok gyakorlati, elméleti és összehasonlító vonatkozásaira.

A finn szabályozás egyedisége leginkább abban rejlik, hogy az elévülési idő mellett objektív jogvesztő határidőket is alkalmaz, amelyek szigorúan megszabják, meddig érvényesíthető egy követelés. Ez a rendszer – bár kevésbé rugalmas, mint más európai országokban – erősen támogatja a jogbiztonságot, és világos határt szab a végrehajthatóságnak.

Az elévülés megszakításának feltételei szigorúak, de jól körülhatároltak, így a feleknek lehetőségük van stratégiájukat ezek mentén alakítani. Ugyanakkor a rendszer nem mentes a visszaélések lehetőségétől sem, amire a jogirodalom és a bírósági gyakorlat is reflektál.

A történeti és összehasonlító elemzés rávilágít arra, hogy Finnország reformjai szervesen illeszkednek az európai jogfejlődés tendenciáihoz, különös tekintettel a fogyasztóvédelemre és a társadalmi reintegráció elősegítésére.

9.1. Lehetséges jövőbeli fejlesztési irányok

A végrehajtási jog és az elévülés területe a jövőben számos kihívással és változással nézhet szembe. Az alábbi területeken várható a legnagyobb jogalkotási vagy értelmezési aktivitás.

1. Digitalizáció és automatizált eljárások: A végrehajtási kérelmek és adó-sértésítések automatizálása felveti az elévülés megszakításának érvényességi kérdéseit. Mikortól tekinthető egy automatikus felszólítás „érdemi jogi cselekménynek”? Milyen kézbesítési formák felelnek meg a törvényi elvárásoknak?

2. Az elévülési idő differenciálása: Elképzelhető, hogy bizonyos követelés típusok esetében hosszabb (vagy épp rövidebb) elévülési idő kerül bevezetésre, különösen a digitális tartozások, mikrofizetések és elektronikus szerződéskötések világában.
3. Társadalmi méltányosság és második esély: Az adósok hosszú távú eladósodása és a „pénzügyi stigma” elleni küzdelem egyre hangsúlyosabb. Ezzel összefüggésben felmerülhet a kérdés, hogy a jogvesztő határidők merevsége valóban minden esetben igazságos-e.
4. Egységesebb uniós szabályozás lehetősége: Bár az elévülési szabályok alapvetően tagállami hatáskörben maradnak, a jövőben várhatóan fokozódik az igény egy minimálisan harmonizált uniós követelésérvényesítési rendszer kialakítására.

Az elévülés látszólag technikai részletkérdés, valójában azonban egy mély társadalmi és morális tartalommal rendelkező intézmény. Kifejezi, hogy a jogrendszer miként viszonyul a felelősséghez, a mulasztáshoz, az idő múlásához – és végső soron az emberi méltósághoz. Finnország szabályozása ezen az úton stabil, de folyamatosan fejlődő állomás, amelyből más jogrendszerek is sokat tanulhatnak.

Irodalomjegyzék

- ERVO, Laura: Debtor Protection and Enforcement Efficiency According to Finnish Law. Access to Justice in Eastern Europe, 2020/2. https://ajee-journal.com/upload/attaches/att_1606849540.pdf. [letöltve: 2025.10.07.]
- EU Enforcement Atlas – Finland Country Report, 2021; <https://www.enforcementatlas.eu/wp-content/uploads/2021/07/eu-enforcement-atlas-finland-report.pdf>. [letöltve: 2025.10.07.]
- JUUTILAINEN, Teemu: *Finnish Private Law: Statutory System Without a Civil Code*. In: REIMANN – ZIMMERMANN (eds.), *The Oxford Handbook of Comparative Private Law*, OUP, 2020.
- LÁBADY Tamás: *A magánjog általános tana*. 3. kiad. Budapest, Szent István Társulat, 2016.

MINILEX: *Mikä on ulosottorekisteri?* <https://www.minilex.fi/a/mik%C3%A4-on-ulosottorekisteri> [letöltve: 2025.10.07.]

SAARELAINEN, Minttu: Maksuhaluton velallinen, ulosoton erikoispe-rintä ja taloudellisen laskusuhdanteen vaiku-tus ulosottoon. Laurea Hyvinkää, 2011; https://www.theseus.fi/bitstream/10024/37759/1/Opinnaytetyo_Julkaisu_Saarelainen.pdf. [letöltve: 2025.10.07.]

VÉKÁS Lajos: Szerződési jog – Általános rész. ELTE Eötvös Kiadó, 2024.

Bírói joggyakorlat

KKO:1974-II-89

KKO:1984-II-179

KKO:2025:34

Idő és jogérvényesítés – Az elévülés szerepe az észt végrehajtási jogban

NÉMETH ZOLTÁN*

1. Bevezetés

Az idő a jog egyik legfontosabb, ám legláthatatlanabb dimenziója. Nem pusztán kronológiai rendet biztosít a normák alkalmazásában, hanem aktív szereplője is a jogérvényesítésnek. Az elévülés, mint jogintézmény, ennek az időbeliségnek talán a legkifejezőbb megnyilvánulása: annak a társadalmi elvárásnak a jogi leképezése, hogy az egyének jogaikat időben érvényesítsék, és a jogbiztonság érdekében ne maradjanak örökké függő jogviszonyok a közösségek életében.

Az ókori római jog e tekintetben különösen előrelátó volt. A híres tétel: „*Dormientibus non succurrit ius*” – „Az alvóknak nem segít a jog!” a Digesta (1.3.44) egyik klasszikus tömör jogbölcssége, amely máig visszhangzik a modern polgári jogrendszerekben. A római gondolkodók – különösen Ulpianus és Paulus – úgy vélték, hogy az igazságszolgáltatásnak csak azok felé kell nyitottnak lennie, akik nem tétlenkedtek, hanem aktívan éltek jogaikkal. Az elévülés – azaz az igényérvényesítés időbeli korlátja – az ő szemléletükben nem pusztán jogtechnikai eszköz, hanem az erkölcsi rend fenntartásának egyik záloga volt.

A görög filozófiai hagyomány sem állt távol ettől a felfogástól. Arisztotelész a Nikomakhoszi Etikában írja: „A törvény nemcsak az igazságosságot kívánja, hanem azt is, hogy időben érvényesüljön.” A gondolat arra utal, hogy

Kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet. DOI: 10.47079/2025.wzsn.vegrehajtas.1_13

1 Digesta (1.3.44) – <https://www.thelatinlibrary.com/justinian/digest1.shtml> [letöltve: 2025. 06. 19.]

a jog nem lehet végtelenül nyitott rendszer: ha az idő nem korlátozza, akkor a jogi rend a végtelen követelések és viták színterévé válik.

A modern jogtudomány is e hagyományokra építve ismeri fel az elévülés kétarcúságát: egyszerre szolgálja a jogbiztonságot – hiszen a jogviszonyok idővel le kell, hogy záruljanak – és a társadalmi méltányosságot, mivel nem lehet örök időkre fenntartani a jogérvényesítés lehetőségét azok számára, akik hosszú időn keresztül passzívan viselkednek.

Hans Kelsen, a tiszta jogtan atyja szerint: „A jog nemcsak azt szabályozza, hogy mit lehet tenni, hanem azt is, hogy mikor lehet megtenni.”²

Ez az időbeliség különösen hangsúlyos a végrehajtási jogban, amelyben a már elismert jogokat kell kényszer útján érvényesíteni. Itt az elévülés kérdése nem csupán technikai részlet, hanem döntő tényező abban, hogy egy jog élő marad-e, vagy végleg elenyészik.

Az észti jogrendszer, amely a kontinentális jogcsalád germán és balti hagyományait követi, sajátos módon illeszkedik ebbe a jogelméleti és történeti keretbe. A végrehajtási jog elévülésének szabályai jól tükrözik azt a törekvést, hogy egyensúlyt teremtsenek a jogosult és a kötelezett érdekei között, miközben figyelembe veszik a végrehajtás kényszerjellegét és az idő jogi szerepét.³ A jelen tanulmány e szabályrendszert kívánja részletesen bemutatni – az észti polgári végrehajtási jog intézményi kereteit, az elévülési idők rendszerét, az elévülés megszakítását, és a kapcsolódó bírósági gyakorlatot is számba véve.

2. Jogforrási rendszer és normahierarchia az észti végrehajtási jogban

Az észti polgári végrehajtási jog elévülésének szabályozása több jogforrásból tevődik össze, amelyek közül a legfontosabb a⁴ polgári jog általános

2 Hans KELSEN (1967). *Pure Theory of Law* (translated by Max Knight). Berkeley–Los Angeles: University of California Press. 1960

3 MARTIN, K. (2001) Regulation of Limitation Periods in Estonian Private Law: Historical Overview and Prospects, JURIDICA INTERNATIONAL

4 A polgári jog általános részéről szóló törvény (Tsiviilseadustiku üldosa seadus¹ Vastu võetud 27.03.2002 RT I 2002, 35, 216 jõustumine 01.07.2002) – <https://www.riigiteataja.ee/akt/131122024048> [letöltve: 2025. 03. 31.] – Továbbiakban: TsÜS

részéről szóló törvény (továbbiakban: TsÜS). Ennek 10. fejezete⁵ [TsÜS §§ 146–167] határozza meg az igények elévülésének általános rendjét, amely minden polgári követelésre, így a végrehajtás alapjául szolgáló követelésekre is alkalmazandó. A TsÜS külön rögzíti a jogerős bírósági határozattal elismert követelések, valamint az egyéb végrehajtható okiratokon (pl. közjegyzői okirat, bíróság által jóváhagyott egyezség) alapuló igények elévülési idejét, továbbá az elévülés megszakadásának eseteit is, mint például a követelés elismerése, vagy végrehajtási cselekmények kezdeményezése.⁶

A modern szabályozás kialakítása előtt az észti jogrendszerben az elévülés intézménye erőteljesen a szovjet jog örökségét hordozta, ahol az állami érdekek domináltak a jogbiztonság felett. Az 1991-ben visszanyert függetlenséget követően az észti jogalkotás célja egy európai típusú, kontinentális rendszer kialakítása lett, amelyben az elévülés nem csupán technikai határidőként, hanem a felek közötti anyagi jogviszonyok kiegyensúlyozásának eszközeként is funkcionál. Ennek keretében 2002-ben hatályba lépett a TsÜS, amely modernizált, koherens elévülési szabályokat vezetett be, nagyrészt a német és osztrák minták alapján.

Az elévülésre vonatkozó szabályok bizonyos sajátos vonatkozásait más jogszabályok is érintik. A polgári perrendtartásról szóló törvény⁷ (továbbiakban: TsMS) például különös elévülési szabályt tartalmaz az állam javára megítélt eljárási költségek⁸ végrehajtására vonatkozóan. E speciális normák célja az állami pénzügyi érdekvédelem és a közhatalom által finanszírozott eljárások megtérülésének biztosítása.

A végrehajtási eljárások gyakorlati szabályozását a végrehajtási eljárásról szóló törvény⁹ (továbbiakban: TMS) tartalmazza, amely részletesen szabályozza a végrehajtás menetét, a bírósági végrehajtó (*kohtutäitur*) eljárási lehetőségeit, és az adósok jogvédelmét. Bár az elévülési időt maga a törvény

5 TsÜS 146 – 147. §

6 TsÜS 157. §

7 Polgári Perrendtartás (Tsiviilkohtumenetluse seadustik1 Vastu võetud 20.04.2005 RT I 2005, 26, 197 jõustumine 01.01.2006) – <https://www.riigiteataja.ee/akt/131122024041> [letöltve: 2025. 03. 31.] – Továbbiakban: TsMS

8 TsMS 180. §

9 Végrehajtási törvény (Täitemenetluse seadustik1 Vastu võetud 20.04.2005 RT I 2005, 27, 198 jõustumine 01.01.2006) – <https://www.riigiteataja.ee/akt/TMS> [letöltve: 2025. 03. 31.] – Továbbiakban: TMS

korábban nem határozta meg, a 2021. áprilisi törvénymódosítás mérföldkönek számít: a módosítás lehetővé tette, hogy a bírósági végrehajtó¹⁰ az adós kérelme alapján az elévült követelések alapján indult végrehajtási eljárásokat önállóan megszüntesse, bírósági közreműködés nélkül. Ez jelentős egyszerűsítés az előző szabályozáshoz képest, amely még külön bírósági eljárást követelt meg az adóstól.

A bírói gyakorlat kiemelt szerepet játszott a jogértelmezés egységesítésében. Az észt Legfelsőbb Bíróság (*Riigikohus*) több fontos döntésében is kimondta, hogy az elévülés kizárólag az adós kifogására alkalmazható, és nem vehető figyelembe hivatalból. Emellett részletesen értelmezte az elévülés kezdő időpontját, az elismerés fogalmát, valamint azt, hogy a végrehajtási eljárás kényszerintézkedései (pl. levonás, zárolás) nem minősülnek önkéntes teljesítésnek, így nem szakítják meg az elévülést. Ezeket az elveket a törvényhozó később be is emelte a jogszabály szövegébe, így a jogalkalmazás ma már jogszabályi és bírói gyakorlaton alapuló egységes elvek mentén működik.

Összegzésként megállapítható, hogy az észt jogban az elévülés egy kulcsfontosságú jogintézmény, amely egyszerre szolgálja a jogbiztonságot, az eljárások ésszerű időn belüli lezárását, és a felek közötti érdekkiegyenlítést. Az elévülési szabályok értelmezésében és alkalmazásában a bíróságok és a végrehajtók közötti hatáskörmegosztás is letisztult: a végrehajtó jogosult érdemben döntenie az elévülés fennállásáról, de csak az adós kifogása vagy kérelme alapján.

3. A végrehajtás időbeli korlátai – az elévülés szabályai a gyakorlatban

Az általános elévülési idő a jogerős bírósági határozattal megállapított, illetve más végrehajtható okiraton alapuló polgári követelések esetében Észtországban 10 év. Ezt az időtartamot a polgári jog általános részéről szóló

10 Anneli, A., The Estonian Universal Enforcement Procedure*1 and the Bailiff as the Taker of Procedural Decisions XV/2008, *Juridica International*, elérhető[online]: https://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2008_XV_115.pdf

törvény (TsÜS) egyértelműen rögzíti. A TsÜS kimondja: „A bíróság által jogerősen elbírált követelések, valamint a bíróság által jóváhagyott egyezség vagy más végrehajtható okirat alapján fennálló követelések elévülési ideje tíz év.”

Ez az általános szabály 2011 óta van hatályban. A korábbi szabályozás szerint a jogerős döntésen alapuló követelések 30 év alatt évültek el, azonban a 2011. évi jogharmonizációs célú törvénymódosítás keretében a jogalkotó az elévülési időt egységesen tíz évre csökkentette, igazodva más európai országok gyakorlatához. A módosítás célja a jogbiztonság erősítése és az arányos időkeretek kialakítása volt, elkerülve a régi követelések indokolatlanul hosszú ideig való fenntarthatóságát. Fontos gyakorlati hatás, hogy azok a követelések, amelyek 2011 előtt keletkeztek ugyan, de még nem évültek el 2011. április 5-éig, legkésőbb 2021. április 5-én elévültek, mivel számukra is alkalmazandóvá vált a 10 éves időkorlát.

A végrehajtási elévülés kezdő időpontját¹¹ a TsÜS szintén meghatározza. A főszabály szerint az elévülési idő attól a naptól kezdődik, amikor a bírósági határozat jogerőre emelkedik, vagy amikor a végrehajtható okiratot kibocsátják – de nem korábban, mint amikor az adott követelés esedékessé válik¹². Ez a megfogalmazás biztosítja, hogy a végrehajtási jogosultság időbeli hatálya mindig az érdemi igény érvényesítéséhez kapcsolódjon. Ennek különös jelentősége van abban az esetben, ha a határozat jövőbeni teljesítési határidőt tartalmaz, például halasztott fizetésről rendelkezik. Ilyen esetekben az elévülés csak attól az időponttól indul, amikor a követelés ténylegesen esedékessé vált – és nem a határozat jogerőre emelkedésének napjától.

A gyakorlatban tehát például, ha egy 2014-ben jogerőre emelkedett bírósági ítélet 2016. január 1-jétől kötelezi az adóst fizetésre, akkor az elévülési idő nem 2014-ben, hanem 2016-ban indul. Azaz a végrehajtási jog 2026. január 1-jéig gyakorolható, feltéve hogy közben nem történik elévülést megszakító cselekmény.

Az észti Legfelsőbb Bíróság (*Riigikohus*) több döntésében is megerősítette, hogy az elévülési idő nem absztrakt határidő, hanem az igény konkrét esedékességéhez igazodik.

¹¹ TsÜS 157.§ (2)

¹² TsÜS 147. §

Fontos hangsúlyozni, hogy a TsÜS egyéb rendelkezései révén a követelés esedékessé válásának időpontja a konkrét jogviszony természetétől függően változhat – különösen több részletben esedékes vagy feltételhez kötött kötelezettségek esetén. Ezen esetekben a 10 éves időszak minden egyes részletre külön-külön indulhat el, ha az önállóan teljesítendő.

Az észrt jog egyértelmű, tízéves végrehajtási elévülési határidőt alkalmaz a bírósági döntésen vagy más végrehajtható okiraton alapuló követelések-re. A határidő kezdete szorosan kapcsolódik a követelés esedékességéhez, nem pedig kizárólag a határozat megszületéséhez. A 2011-es reform továbbá a jogbiztonság erősítését szolgálta, és kizárta a hosszú távon „alvó” követelések érvényesítésének lehetőségét. A bírói gyakorlat azóta is ezen elvek megerősítésére törekszik.

Bizonyos polgári igényeknél azonban az általánostól eltérő elévülési szabályok érvényesülnek.

Az időszakonként megújuló vagy rendszeres jellegű kötelezettségek, mint például lakbér, járadék, közös költség, szolgáltatási díjak, vagy bármilyen más periodikus jellegű fizetési kötelezettség, sajátos elévülési rendszer alá esnek. E kötelezettségek esetében nem az egész követelés együttesen évül el, hanem minden egyes esedékes részlet külön-külön, önálló elévülési idővel bír. A TsÜS alapján az ilyen rendszeres követelések elévülési ideje három év¹³, amely minden egyes részlet tekintetében attól az időponttól indul, amikor az esedékessé vált. A gyakorlati alkalmazásban ez azt jelenti, hogy például egy bérleti szerződés alapján esedékes havi lakbér minden hónapra külön 3 éves határidővel évül el. A bírósági gyakorlat ezt a követelés időbeli tagoltsága miatt indokoltnak tartja, hiszen az ilyen jogviszonyok természete megköveteli az egyes teljesítések külön kezelését. Az elévülési idő kezdete e követeléstípusnál – a TsÜS rendelkezése értelmében – az adott naptári év utolsó napja, amely az adott követelés esedékességét tartalmazza. Ez az ún. naptári év végi koncentráció biztosítja, hogy az elévülés nem „napra pontosan”, hanem éves bontásban indul, ami kiszámíthatóbbá és adminisztratív szempontból is kezelhetőbbé teszi a nyilvántartást.

13 TsÜS 160. § (2)

A gyermektartásdíj esetén a jogalkotó kifejezetten hosszabb elévülési időt biztosít, felismerve az ilyen követelések társadalmi és morális jelentőségét, valamint azt a gyakori tény, hogy az érintett jogosult (rendszerint a gyermek törvényes képviselője) hosszabb idő után, akár a gyermek nagykorúságát követően is érvényesíteni kívánja a követelést. A TsÜS értelmében minden egyes esedékes tartási részlet esetében 10 éves elévülési idő alkalmazandó, hasonlóan a bírósági határozattal megalapozott egyéb követelésekhez.¹⁴ Ugyanakkor a tartásdíj esetében az elévülés a kiskorúság ideje alatt nyugszik. Ez a szabály biztosítja, hogy a gyermek érdekében történő jogérvényesítés ne szenvedjen hátrányt csak azért, mert a jogosult nem élt időben a végrehajtás lehetőségével. A nyugvás (*peetus*) jogintézménye azt jelenti, hogy az elévülési idő számítása felfüggesztésre kerül mindaddig, amíg a jogosult jogi vagy tényleges okból nem képes eljárni. A gyermektartásdíj esetében ez a kiskorúság időszaka, ami a gyermek 18. életévének betöltéséig tart. Ezáltal előállhat az a helyzet, hogy például egy 5 éves gyermek részére megítélt tartásdíj 13 évvel később is végrehajtható marad, mivel a 10 éves elévülési idő csak a gyermek nagykorúvá válásával indul el.

A jogellenes károkozáson (deliktumon) alapuló követelések esetében a jogalkotó 2019. július 1-jével hatályba léptetett új szabályozása alapján az elévülési idő meghosszabbodott. Amennyiben az ilyen követelést bírósági ítélet állapítja meg, azaz a károkozás ténye és jogalapja jogerős határozattal került megállapításra, akkor a végrehajtási elévülési idő 20 év az ítélet jogerőre emelkedésétől számítva¹⁵. Ez a hosszabb határidő a károsult érdekeinek fokozottabb védelmét szolgálja, különösen olyan esetekben, amikor az okozott kár jelentős (pl. személyi sérülés, maradandó egészségkárosodás, vagyonvesztés). A 20 éves végrehajtási idő lehetőséget ad arra, hogy a károsult hosszabb távon is képes legyen érvényesíteni jogait, figyelembe véve azt is, hogy az ilyen ügyekben az adós sokszor csak hosszabb idő múlva válik fizetőképessé. Fontos megjegyezni, hogy az átmeneti szabályozás alapján a 2019 előtt jogerőre emelkedett deliktuális követelések esetében továbbra is a korábbi 10 éves elévülési idő érvényesül, kivéve, ha az adott ügyben a bíróság a hosszabb időt kifejezetten alkalmazza. Az észti bírósági gyakorlat

¹⁴ TsÜs 157. §

¹⁵ TsÜS 157. § (2)

e kérdésben egyelőre differenciáltan közelít: több ítéletben megerősítették, hogy az új, hosszabb határidő nem alkalmazható visszamenőlegesen.

Ha egy követelést fizetéseképtelenségi eljárás – csődeljárás vagy felszámolás – keretében hivatalosan elismertek, és az a hitelezők kielégítésére irányuló eljárás során nem nyert teljes kielégítést, akkor az ilyen követelés végrehajtása további 10 évig lehetséges. Az elévülési idő kezdete ebben az esetben a csődeljárás jogerős befejezése, tehát az a nap, amikor a bíróság az eljárást megszünteti vagy lezárja.¹⁶ Ez a szabály a hitelezők védelmét szolgálja, akik egy sikertelen felszámolási eljárás után nem kerülhetnek véglegesen hátrányos helyzetbe. Ugyanakkor az ilyen követelés nem új követelésként, hanem az eredeti igény folytatásaként jelenik meg a végrehajtási rendszerben, és továbbra is az eredeti jogviszonyhoz kötődik. Az elévülés csak az érvényesítés útját korlátozza, a követelés anyagjogilag továbbra is fennáll, bár bírósági úton már nem kikényszeríthető az elévülés beálltával. A csődeljárásból eredő igények gyakorlati példái lehetnek: szerződéses tartozások, bankszámlahitelek, beszállítói követelések stb., amelyek a felszámolási vagyontól nem nyertek kielégítést. Ezek esetében a hitelező a megszüntető végzés után indíthat új végrehajtási eljárást – de csak a 10 éves határidőn belül.

4. A végrehajtási jog elévülésének érvényesítése

Az elévülést a végrehajtási eljárásban – hasonlóan a legtöbb polgári jogi ügytípushoz – Észtországban nem alkalmazzák hivatalból. Ez azt jelenti, hogy a bíróság, a végrehajtó hatóság, valamint más jogalkalmazó szerv önállóan nem veszi figyelembe azt a körülményt, hogy egy követelés elévült-e, hanem csakis az adós (más néven kötelezett) erre irányuló kifogása vagy kérelme¹⁷ alapján vizsgálható és érvényesíthető az elévülés ténye. Ez az elv az észt jogrendszerben mélyen gyökerezik, és a polgári jog általános szabályai-ból vezethető le¹⁸. Az ilyen megközelítés egyértelműen a diszpozitív jogi sza-

¹⁶ TsÜS 157. § (3)

¹⁷ Juristaitab összefoglaló – elérhető online: <https://www.juristaitab.ee/et/aegumine#:~:text=esitamisega%20nõude%20rahuldamiseks%20või%20tunnustamiseks> [letöltve: 2025. 04. 03.]

¹⁸ TsÜS 143–157. §

bályozás körébe tartozik, amelynek lényege, hogy az egyes feleknek aktív közreműködéssel kell érvényesíteniük érdekeiket az eljárás során.

E jogelv alapján tehát az elévülés tipikusan perbeli kifogás jellegű, azaz olyan védekezési eszköz, amelyet kizárólag az adós terjeszthet elő, és amely nélkül a jogosult továbbra is érvényesítheti igényét a végrehajtási eljárás keretei között, függetlenül attól, hogy az időközben objektíve elévült-e. A bíróság vagy más vitarendező fórum csak abban az esetben köteles vizsgálni az elévülés fennállását, ha a kötelezett kifejezetten hivatkozik annak beálltára. E szabályozás célja kettős: egyrészt biztosítani kívánja a felek autonómiáját és a jogérvényesítésben való részvételüket, másrészt tehermentesíti a bíróságokat attól, hogy minden ügyben hivatalból vizsgálják az elévülés kérdését.

A gyakorlati alkalmazás során ez a szabályozás sajátos következményekkel jár. Ha például egy jogosult egy végrehajtható okirat – például jogerős bírósági ítélet vagy közjegyzői okirat – alapján végrehajtást kér, és az azóta eltelt idő meghaladja a 10 éves elévülési határidőt, a *kohtutäitur* (végrehajtó) az eljárást akkor sem szünteti meg automatikusan, ha az elévülés ténye egyébként nyilvánvaló. Ez az észrt jogértelmezési hagyományokból eredő formális megközelítés, amely az eljárás biztonságát helyezi előtérbe, miközben egyértelműen a kötelezett felelősségére bízta az elévülésre való hivatkozás lehetőségét. Ebből adódik az a következmény is, hogy a kötelezett elmulasztása esetén akár egy elévült követelés is végrehajthatóvá válhat, és végső soron az adós vagyonát terhelő kényszerintézkedésekhez vezethet.

Egészen 2021. április 1-jéig a kötelezett számára nem állt rendelkezésre közvetlen eljárási eszköz a végrehajtási eljárás elévülés miatti megszüntetésére. Ehelyett külön polgári pert kellett indítania az illetékes bíróságon annak érdekében, hogy a bíróság megállapítsa az elévülés tényét, és ennek alapján a végrehajtás megszüntetését elrendelje. Ez az eljárás jelentős idő- és költségráfordítást igényelt az adós részéről, gyakran ügyvédi közreműködést és bizonyítási eljárást is szükségessé téve. Ennek az aránytalanul bonyolult és költséges rendszernek a reformja volt a célja annak a törvénymódosításnak, amely 2021 tavaszán lépett hatályba, és lehetővé tette, hogy az adós közvetlenül a végrehajtóhoz (*kohtutäitur*) fordulhasson azzal a kérelemmel, hogy az eljárást az elévülés okán szüntesse meg.

Ez a jogi reform mérőföldkőnek számít az észti végrehajtási jog fejlődésében, mivel leegyszerűsítette az adós jogérvényesítési lehetőségeit, miközben továbbra is megőrizte a bíróság előtti kifogás intézményét is. Az új eljárásrend szerint, ha a kötelezett kérelmet terjeszt elő a végrehajtónál, a végrehajtó hivatalból köteles vizsgálni, hogy a követelés az elévülési szabályok szerint ténylegesen elévült-e. Ha ez megállapítható, a végrehajtó hatáskörrel rendelkezik az eljárás megszüntetésére, tehát nem szükséges külön bírósági eljárás lefolytatása.

Mindez azonban nem változtat a főszabályon, miszerint az elévülésre mindig az adósnak kell hivatkoznia. A jogérvényesítés e mozzanata tehát nem automatikus, vagyis a végrehajtási jog nem szűnik meg pusztán az időmúlás következtében. A végrehajtási eljárás tovább folytatódhat, amíg a kötelezett nem él kifogással vagy nem nyújt be megszüntetésre irányuló kérelmet. Ez az elv a felelősségteljes joggyakorlásra ösztönzi az adóst, ugyanakkor azt is jelenti, hogy az elévülés mint védekezési forma csak akkor válik hatékonyná, ha azt a megfelelő eljárásban időben előterjesztik.

Összegzésként megállapítható, hogy az észti végrehajtási jog az elévülés intézményét a felek közötti eljárási egyensúly és az aktív jogérvényesítés elve mentén kezeli. A szabályozás világos és következetes: a jogosult joga fennáll az elévülési idő leteltéig, a kötelezett pedig – ha élni kíván ezzel az eszközzel – saját kezdeményezésére kérheti a jogi védelem megvonását a követelés jogosultjától. A hallgatás és passzivitás viszont a kötelezett oldalán azzal a következménnyel jár, hogy akár egy elévült követelés is végrehajtható maradhat a gyakorlatban.

5. A végrehajtási jog elévülésének megszakítása

Az észti jog lehetővé teszi az elévülési idő megszakítását, amely intézmény lényege, hogy bizonyos, a jogosult vagy kötelezett által tanúsított cselekmények újratekdi az elévülési időt, mintegy „lenullázva” a korábban eltelt időt. Ez a jogintézmény a követelések érvényesítésének rugalmasságát biztosítja, lehetőséget adva arra, hogy az időmúlás ne feltétlenül eredményezze a jogosultság érvényesíthetetlenségét, amennyiben a jogosult aktívan fellép annak védelme érdekében. A megszakítás jogkövetkezménye az, hogy a ko-

rábban eltelt elévülési idő figyelmen kívül marad, és az adott megszakító eseménytől kezdve teljes egészében új elévülési periódus indul.

Az egyik legtipikusabb elévülést megszakító ok az adós általi elismerés. Ez történhet kifejezett nyilatkozattal, de ráutaló magatartással is. Ilyen például a részleges teljesítés, kamatfizetés, biztosíték adása vagy akár egy e-mail-ben tett nyilatkozat is, amely kifejezetten vagy hallgatólagosan megerősíti az adós kötelezettségvállalását. A *Tsiviilseadustiku üldosa seadus* (a továbbiakban: TsÜS) 150. §-a alapján minden olyan magatartás, amelyet objektíve az adós tartozáselismerésként tanúsít, megszakítja az elévülést.

Fontos azonban megkülönböztetni az önkéntes elismerést az olyan helyzetektől, amikor az adós teljesítése kizárólag kényszer hatására történik. Nem eredményezi ugyanis az elévülés megszakadását az a részfizetés vagy egyéb teljesítés, amelyet az adós kizárólag a folyamatban lévő végrehajtási eljárás kényszere folytán teljesít a végrehajtónak. A joggyakorlat az ilyen kényszer alatt történő teljesítéseket nem tekinti önkéntes elismerésnek, így nem indítanak új elévülési időt. Ennek indoka az adós védelme: a kényszerhelyzetben tett cselekmények ne hosszabbítsák meg automatikusan a jogosult jogérvényesítési lehetőségét.

A *Riigikohus* több ítéletében is megerősítette ezt az értelmezést, például a 3-2-1-85-11 számú döntésében, ahol kimondta: „az adós által teljesített részfizetés nem tekinthető elévülés-megszakító ténynek, ha az kizárólag végrehajtási eljárásban, bírósági intézkedés hatására történt”.

A jogosult általi végrehajtási kérelem benyújtása szintén megszakítja az elévülést. Ez a megszakító hatás csak akkor áll be, ha a kérelem nyomán érdemi végrehajtási cselekmény is megindul¹⁹. Ez azt jelenti, hogy a pusztá benyújtás önmagában nem elég – a kérelemnek joghatással is kell járnia.

Például amennyiben a végrehajtó a kérelmet formai hibák miatt visszautasítja, vagy ha a jogosult a benyújtást követően még az eljárás megindítása előtt visszavonja a kérelmét, az elévülés nem szakad meg. Ugyanígy, ha egy megkezdett végrehajtási cselekményt később hatályon kívül helyeznek, az sem számít érvényes megszakításnak. A gyakorlati szempontból ez arra ösztönzi a jogosultakat, hogy kellő körültekintéssel, formailag és tartalmilag

19 TsÜS 149. §

megfelelő kérelmet terjesszenek elő, amely a végrehajtó érdemi eljárásához vezet.

Az észrt Legfelsőbb Bíróság értelmezése szerint a végrehajtás tényleges megindulása – például a lefoglalási kísérlet, értesítés kiküldése az adósnak vagy bankszámla zárolása – egyértelműen megszakító hatással bír, és új elévülési időt indít el attól a naptól, amikor az első cselekményre sor kerül.

Bár perindítás jogintézménye tipikusan még az előtt zajlik, hogy a követelés végrehajtható okirattá válna, szintén fontos szerepet játszik az elévülés szempontjából. A törvény kimondja: ha a jogosult bírósághoz fordul – keresetlevél benyújtásával vagy fizetési meghagyás iránti kérelemmel – az elévülés automatikusan felfüggesztésre kerül az egész eljárás időtartamára²⁰. E szabály célja a jogbiztonság garantálása: amíg az állam igazságszolgáltatási szervei vizsgálják a követelés jogszerűségét, a jogosultat ne érje hátrány az elévülés révén.

Amint a bíróság az ügyet lezárja – akár ítélettel, akár egyezséggel – az elévülés „újraindul”: innentől a 10 éves végrehajtási elévülési időszak veszi kezdetét, az újonnan keletkezett végrehajtható okirat kibocsátásának napjától számítva.

E szabály alkalmazásának jelentősége abban is rejlik, hogy egyes hosszabb eljárások – különösen komplex, bizonyításiigényes polgári perek – évekig is eltarthatnak. A kereset benyújtásával történő felfüggesztés intézménye biztosítja, hogy a jogosult ne veszítse el érvényesítési lehetőségét pusztán az igazságszolgáltatás működésének időigénye miatt.

6. A végrehajtási jog elévülésének objektív határideje

Az objektív, jogvesztő határidő a kontinentális jogrendszerek egyik olyan intézménye, amelynek lényege, hogy bizonyos idő elteltével a jogosultság véglegesen, visszafordíthatatlanul megszűnik, függetlenül attól, hogy a kötelezett milyen magatartást tanúsít, vagy a jogosult tett-e lépéseket az igény érvényesítésére. Ez a fajta időkorlát tehát nem függ sem az elévülés megszakításától, sem a felek akaratától, hanem a jogalkotó által meghatározott, fix

²⁰ TsÜS 148. §

időhatárt jelent, amelyet követően az adott igény nem érvényesíthető még akkor sem, ha annak érvényesítése indokolt vagy jogilag megalapozott lenne. Az ilyen határidők gyakran a jogbiztonságot szolgálják, céljuk annak elkerülése, hogy a jogi viszonyok időben korlátlanul nyitva maradjanak.

Az észti polgári jogban – a jelenlegi szabályozás alapján – a végrehajtható követelések elévülése nem minősül objektív, jogvesztő határidőnek. A TsÜS – azaz az Észti Polgári Törvénykönyv általános részéről szóló törvény – rendelkezései²¹ alapján az elévülés jogvesztő hatállyal nem jár, hanem megszakítható és csak kifogás útján alkalmazható. Ez azt jelenti, hogy az elévülés önmagában nem szünteti meg a követelést, csak annak bírósági vagy végrehajtási úton történő érvényesítését korlátozza – amennyiben az adós erre kifejezetten hivatkozik. Ez egyértelműen megkülönbözteti az észti jogot azoknak az államoknak a gyakorlatától, amelyekben az objektív határidő megszűnésével maga a jog is teljesen megszűnik.

Más megfogalmazásban tehát: az észti jogban nincs olyan előre meghatározott végső időpont, amely után az igény feltétlenül, visszavonhatatlanul megszűnne akkor is, ha időközben az elévülést megszakították. Ehelyett az észti rendszer relatíve rugalmas, és lehetővé teszi, hogy az igény a megszakítás révén több cikluson keresztül is fennmaradjon, amennyiben a jogosult időről időre végrehajtási vagy más jogérvényesítési lépéseket tesz. A törvény kimondja, hogy az elévülés megszakadása új elévülési időszak kezdetét eredményezi, és a korábban eltelt idő figyelmen kívül marad²². Így például egy jogerős bírósági ítélet alapján indított végrehajtási eljárás megszakítja az elévülést, és a követelés végrehajtása újabb 10 évig folytatható. Amennyiben ezen újabb időszakban ismét megszakítják az elévülést – például részfizetéssel vagy újabb végrehajtási kérelem benyújtásával –, a határidő újraindul, és a követelés potenciálisan hosszú távon is életben maradhat.

Ez a megközelítés jól tükrözi a kontinentális jogrendszerekben elterjedt elvet, miszerint a követelés érvényesíthetőségének lehetősége a felek aktivitásától függ, és csak akkor veszíti el végrehajthatóságát, ha a jogosult hosszabb időn keresztül teljes passzivitást tanúsít. Ennek következményeként, elviekben egy követelés végrehajtása akár évtizedeken át is folyhat,

21 TsÜS 146–149. §

22 TsÜS 149. §

ha a jogosult – akár minimális – cselekményekkel újra és újra életben tartja az igényt. Ez az elv ugyanakkor a kötelezett számára is kiszámíthatóságot biztosít, mivel az elévülésre való hivatkozás joga az ő kezében van, és a jogi szabályozás nem zárja ki a lehetőséget, hogy – megfelelően időzítve – véglegessé tegye a jogviszony lezárását.

Azonban a gyakorlat szintjén nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy bizonyos határok mégis érvényesülnek. Ha a jogosult 10 éven keresztül semmilyen végrehajtási cselekményt nem végez, vagy nem történik olyan körülmény, amely az elévülést megszakítaná, akkor a követelés a törvény erejénél fogva elévül. Ekkor – és csak ekkor – lehet az adós kifogására hivatkozással a végrehajtást megszüntetni. A kifogás hiányában azonban az eljárás változatlanul folytatódhat, ami kiemeli a felelősség áthelyezését az adós vállára. Ez a megoldás egyfajta bizalmi elvet is kifejez, hiszen feltételezi, hogy az adós megfelelő módon figyelemmel kíséri a saját jogi helyzetét, és él is az őt megillető jogorvoslati eszközökkel.

Bár a TsÜS nem rögzít abszolút, megszakíthatatlan végső határnapot, mégis kivételt képezhetnek egyes speciális igények, amelyek esetében a törvény kifejezetten kizárja az elévülés alkalmazását. Ilyen például az önálló zálogjoggal biztosított követelés, ahol a zálogjog érvényesíthetősége független attól, hogy a főkövetelés elévült-e²³. Ez azt jelenti, hogy a zálogtárgyból történő kielégítés akkor is lehetséges, ha maga az alapkövetelés elévült, feltéve hogy a zálogjog fennállása és nyilvántartása jogszerű.

További példaként említhető a büntetőjogban érvényesíthető civil igények kérdése, amelyeknél – amennyiben azok bűncselekményből erednek – az elévülés időtartama gyakran megegyezik a bűncselekmény büntethetőségének elévülési idejével, amely objektív, megszakíthatatlan jogvesztő határidőként is felfogható. Noha a polgári követeléseknél ez nem alkalmazandó, mégis fontos kontrasztként szolgál.

Az észrt polgári végrehajtási jogban az elévülés nem minősül jogvesztő határidőnek, hanem klasszikus értelemben vett szubjektív kifogáson alapuló, megszakítható intézmény, amely a jogviszony folyamatosságát és a felek közötti dinamizmust kívánja fenntartani. A szabályozás egyensúlyt keres a

23 TsÜS 145. §

jogosult érdekében biztosított tartós igényérvényesítési lehetőség és az adós jogbiztonság iránti igénye között. A jogalkalmazás során pedig e kettősség tudatosítása nélkülözhetetlen mind a bíróságok, mind a végrehajtók, mind pedig a felek oldalán.

7. Következtetések, záró gondolatok

– Az idő hatalma a jogérvényesítésben

Az elévülés intézménye a polgári jog egyik legrégebbi és legmeghatározóbb szabályozási területe, amely különös jelentőséget nyer a végrehajtási jogban, ahol a követelések érvényesítése gyakorlati szakaszba lép. Az észtt jogrendszerben az elévülés funkciója kettős: egyrészt a jogbiztonságot, másrészt a felek közötti méltányos érdekkiegyenlítést szolgálja. Az idő előrehaladásával ugyanis fokozatosan csökken annak lehetősége, hogy a követelések megbízhatóan bizonyíthatóak, és a jogosult tényleges érdeke is aktív maradjon. Az elévülési szabályozás célja tehát nem pusztán szankció a tétlenségre, hanem a jogviszonyok lezárásának és a gazdasági élet kiszámíthatóságának eszköze.

A tanulmányban bemutatott észtt szabályozás kifejezetten rugalmasnak mondható abból a szempontból, hogy az általános elévülési idő ugyan szigorúan 10 év, de e határidő többször is megszakítható. A megszakítás jogintézménye – amely akár egy végrehajtási kérelem, akár az adós részéről történő tartozáselismerés révén is bekövetkezhet – biztosítja, hogy a jogosult ne veszítse el érvényesítési lehetőségét csupán a hosszabb időmúlás következtében. Ez az észtt jog egyik legfontosabb alapelveinek – a jogérvényesítés hatékonyságának és a méltányosságnak – is megfelel.

Azonban az észtt szabályozás nem tűnik el a formai keret mögött: egyértelmű különbséget tesz például az önkéntes és a végrehajtás által kikényszerített részfizetések között, amikor az elévülés megszakítását vizsgálja. Ez a dogmatikai alaposság, párosulva a gyakorlati jogalkalmazás tapasztalataival – különösen a *Riigikohus* döntésein keresztül – egy jól működő, átgondolt rendszer képét rajzolja ki. Ugyanakkor a szabályozás nyitva hagyja a jogalkalmazás számára a rugalmasságot, például abban, hogy a végrehajtó a

törvénymódosítások óta önállóan is értékelheti az elévülés bekövetkeztét az adós kérelmére, és meg is szüntetheti a végrehajtást. Ezzel a jogérvényesítés decentralizáltabb és költséghatékonyabb lett.

Kiemelendő az is, hogy az észti rendszer nem ismeri a klasszikus értelemben vett objektív jogvesztő határidőt a végrehajtási elévülés terén. Nincs tehát olyan abszolút időkorlát, amely a jogosult passzivitása esetén megszüntetné a követelést akkor is, ha közben megszakítás történt. Ezzel szemben például a német vagy a francia jogrendszer ismer olyan típusú határidőket (pl. harmincéves végső elévülési határidő), amelyek akkor is érvényesülnek, ha egyébként a jogosult időközben lépett. Az észti szabályozás ezzel nagyobb hangsúlyt helyez a felek közötti tényleges jogviszonyra és annak alakulására, nem pedig egy előre rögzített határra.

Ugyanakkor az észti modell sem tekinthető korlátatlannak: ha a jogosult 10 éven át semmilyen végrehajtási vagy bírósági lépést nem tesz, a követelés véglegesen elveszti kikényszeríthetőségét. A bíróság vagy a végrehajtó ez esetben – az adós kifogása alapján – a végrehajtást megszünteti. Ez ugyan formálisan nem jogvesztő határidő, de hatásaiban hasonló. A rendszer tehát biztosítja az időmúlás következményeit, miközben nyitva hagyja az érvényesítés lehetőségét az aktív jogosult számára.

A különös elévülési szabályok – például a tartásdíj, a kártérítési követelések vagy a fizetéseképtelenségi eljárásokhoz kapcsolódó igények esetében – tovább árnyalják a képet. Az ezekre vonatkozó hosszabb vagy éppen „nyugvó” elévülési szabályok a társadalmi igazságosság és az arányosság jegyében kerültek be a rendszerbe. A gyermektartás elévülésének tízéves határideje és a kiskorúság idejére történő nyugvás például kifejezetten a gyermek érdekét védi. A kártérítési igények esetében a 2019-es módosítás – amely 20 évre hosszabbította meg az ítélettel megállapított kártérítési követelések elévülését – a súlyosabb deliktuális felelősség társadalmi jelentőségét ismeri el.

Érdekes és figyelemre méltó elem az is, hogy az észti jog a végrehajtás megindítását, illetve annak sikertelenségét is integrálja az elévülési jogkövetkezmények rendszerébe. Korábban az adósnak külön keresetet kellett indítania a bíróságon, ha az elévülésre kívánt hivatkozni, ami nyilvánvalóan nehézkes és költséges eljárási út volt. A 2021-ben hatályba lépett jogszabály-módosítás viszont megnyitotta a lehetőséget arra, hogy az adós közvetlenül a végrehaj-

tóhoz forduljon kérelmével. Ez a változtatás nem csupán ésszerűsíti, hanem a joghoz való hozzáférést is kiszélesíti, erősítve az észrt végrehajtási rendszer hatékonyságát.

A bírói gyakorlat összességében jól követi a törvényhozó szándékait, és törekszik arra, hogy az elévülés kérdésében következetes és kiszámítható szabályozást alkalmazzon. A Legfelsőbb Bíróság gyakorlata világos elveket rögzített arra vonatkozóan, hogy mi minősül az elévülést megszakító cselekménynek, hogyan kell az elévülési időt számítani, illetve milyen esetekben alkalmazható az adós terhére az elévülésre történő hivatkozás elmulasztása.

Összegzőképpen elmondható, hogy az észrt végrehajtási jog elévülési rendszere kiegyensúlyozott: egyrészt védi a jogosult érdekeit az elévülési idő rugalmas újraindításával, másrészt biztosítja az adós védelmét az önkényes vagy formális végrehajtásokkal szemben. A szabályozás adaptív, reagál a társadalmi és igazságszolgáltatási változásokra – jó példája ennek a végrehajtói döntéshozatali jogkör kibővítése és a speciális elévülési szabályok bevezetése. Mindemellett a rendszer előnye, hogy nem zárja ki az ítéletek gyakorlati alkalmazását még hosszabb idő elteltével sem, feltéve, hogy a jogosult aktívan és rendszeresen él a jogérvényesítés lehetőségével. Az észrt gyakorlat tehát nem csupán az idő, hanem az aktivitás oldaláról is megközelelti az elévülést – ez pedig egy olyan jogkultúrára utal, amely a felelősség és a méltányosság egyensúlyára épít.

Irodalomjegyzék

- ANNELI, A., The Estonian Universal Enforcement Procedure*1 and the Bailiff as the Taker of Procedural Decisions XV/2008, *Juridica International Digesta* (1.3.44) – elérhető: <https://www.thelatinlibrary.com/justinian/digest1.shtml>
- KELSEN, H. (1967). *Pure Theory of Law* (translated by Max Knight). Berkeley–Los Angeles: University of California Press. (Eredeti megjelenés: 1960)
- MARTIN, K. (2001) *Regulation of Limitation Periods in Estonian Private Law: Historical Overview and Prospects*, *JURIDICA INTERNATIONAL*

A végrehajtási jog elévülése Horvátországban

SZÉKELY BOTOND*

Jelen tanulmány a végrehajtási jog elévülésének szabályozási keretrendszerét vizsgálja a horvát jogrendszerben, komparatív elemzés keretében. A kutatás elsődleges célja a horvát Polgári Kötelmekről szóló törvény és a Végrehajtásról szóló törvény vonatkozó rendelkezéseinek feltárása, összevetve azokat a magyar Polgári Törvénykönyv (Ptk.) és a bírósági végrehajtásról szóló törvény (Vht.) megoldásaival. A tanulmány felépítése a jogintézmény jogpolitikai alapvetéseinek áttekintésével indul, érintve a diszpozitív vagy kógens jelleg, valamint a jogalkotói beavatkozás és a felek autonómiája közötti egyensúly kérdéseit. Ezt követi az irányadó tételes jogi rendelkezések részletes, összehasonlító elemzése. A kutatás rávilágít a két szabályozási modell közötti alapvető különbségre, amely ellenére megállapítást nyer, hogy a két jogrendszer dogmatikai gyökerei közösek.

1. Jogpolitikai kérdések és alapvetések az elévüléssel kapcsolatban

Az elévülés jogintézményével kapcsolatos fundamentális alapelvek elemzése jelentős mértékű és mélységű magánjogi kutatásokból, illetve értekezésekből táplálkozik. A kérdés jogpolitikai és társadalmi vonulatáról behatóan értekezett Egri Bónis Pál, aki témával kapcsolatban többek között azt is vizsgálta, hogy az elévülési idő mértékének meghatározásával mikor megfelelő meg a törvény a rendeltetésének. Meglátása szerint a jogszabály ebben az esetben akkor megfelelő, ha az „az egyes jogok érvényesítésére szánt hatá-

* Kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet; tanársegéd, Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem, Sportjogi Tanszék; doktorandusz, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_14

ridőt olyképpen szabja meg, hogy az az illető állam konkrét viszonyainak megfelelően az egyes jogok érvényesíthetését oly időpontban zárja ki, amikor azok érvényesíthetésének (a kereshetőségnek) kizárása már sem a köznek, sem az egyesnek érdekét nem sérti.”¹

Az újabb, napjainkban irányadó magánjogi kutatások keretében Pusztahelyi Réka vizsgálta behatóan az elévülés szabályozásával kapcsolatban felmerülő problémákat. Kérdésként vette fel – a jogintézmény alapvető mi-
benlétére irányulóan – hogy az elévülés szabályozása inkább kógens, azaz közjogi jellegű-e, vagy alapvetően diszpozitív természetű.² E vonatkozásban mérlegelendő szempontként említi a modern gazdasági viszonyokat, amely alapján indokolt lehet a felek szélesebb körű szabadsága a korábbi szigorú, szűk kereteket meghatározó szabályozással szemben. Ebből adódóan logikusan következik a következő felvetése, miszerint hol a helye a jogalkotói beavatkozásnak, hiszen a felekre ruházott nagyobb szabadság azzal a veszéllyel is járhat, hogy a törvényi rendelkezésekről való eltérés esetében a kiegyensúlyozott jogviszonyok helyett aszimmetrikus szerződéses viszonyok jönnek létre a felek között. Tehát fontos szempont, hogy a jogalkotó az elévülés szabályainál vagy a gyengébb fél érdekében kell-e megfogalmazni törvényi tilalmakat, mint például a fogyasztói szerződésből eredő szavatossági igények esetében.³

Ezzel kapcsolatban fontos röviden kitérni arra, hogy az európai jogrendszerekben létezik mindkét megoldás, tehát az eltérést nagyobb mértékben megengedő diszpozitív szabályozás, illetve az imperatív, amely a törvényben meghatározott időtartam szerződés vagy más jogügylet útján nem változtatható, nem hosszabbítható és nem rövidíthető meg, továbbá nem zárható ki. Mindezek mellett a harmadik megoldás a köztes jellegű szabályozás. A legtöbb európai jogrendszerre részben diszpozitív, részben imperatív szabályozást követ ezen a téren.⁴

Továbbá fontos megjegyezni jelen témakörben, hogy az elévülési határidő különbözik a jogügyleti határidőtől, mivel a teljesítési határidő, a szer-

1 EGRÍ Bónis Pál: *Az elévülési határidők megrövidítése*. Jogállam 1920/5. 211.

2 PUSZTAHELYI Réka: *A magánjogi elévülés*. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2015., 127.

3 Uo.

4 SZALMA József: *Az elévülési határidő szabályainak jogi természete az európai és a magyar magánjogban*. Glossa Iuridica, 2023/1-2., 51.

ződéses feltételek és a határidőtűzés a felek – tehát a jogügyleti határidő – a szerződéses akaratszabadságból ered. Ezzel szemben az elévülés forrása a törvény, amelynek célja a jogbiztonság megteremtése és a jogviszonyokkal kapcsolatos bizonytalanságok visszaszorítása. Tehát az elévülés időtartamával kapcsolatos szabályozás kialakítása alapvetően a jogalkotótól függ.⁵ Tehát e tekintetben a jogalkotó felelőssége részletszabályok által a felek közötti érdekegyensúly megteremtése.⁶

2. Irányadó jogszabályi rendelkezések

A magyar jogrendszerben a végrehajtási jog elévülését a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) szabályozza. E törvény dogmatikai szempontból legmeghatározóbb rendelkezése az 57. § (1) bekezdésben rögzített tétel, miszerint „a végrehajtási jog a végrehajtandó követeléssel együtt évül el.” Ezáltal a törvény háttér jogszabályként rendeli alkalmazni a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényt (a továbbiakban: Ptk.), amelynek a 6:21-25. §-aiban rögzítette a jogalkotó az elévülésre irányadó általános rendelkezéseket. A végrehajtási jog elévülési idejének számításakor tehát főszabályként a Ptk. általános vagy speciális elévülési időre vonatkozó normáiból kell kiindulni. A Ptk. 6:21. §-a rendelkezik arról, hogy ha a jogosultság gyakorlására és a követelés érvényesítésére nyitva álló határidő letelte csak a törvény kifejezett erről való rendelkezése esetén jár jogvesztéssel. Ellenkező esetben az elévülés szabályait kell alkalmazni. Tehát általános jelleggel az elévülés időtartamára és annak számítására irányuló rendelkezések alkalmazandóak, amennyiben a követelések érvényesítésének a határideje válik kérdéssé. A 6:22. § (1) bekezdése ezt a határidőt öt évben határozza meg, amely a (2) bekezdés értelmében akkor kezdődik,

5 SZALMA József: i.m. 52.

6 PUSZTAHELYI Réka – VERESS Emőd: *Elévülési szabályok a jogbiztonság szolgálatában, a román és a magyar polgári törvénykönyvekben. Összehasonlító jogi tanulmány.* Magyar Jog, 2017/6., 373. Szerzők meglátása szerint az európai szabályozási minták azt sejtetik, hogy az elévülés nem természet jogi jellegű, hanem inkább a pozitív jog jegyeit viseli. Az elévülés szünetelésével és megszakadásával kapcsolatos nemzetközi kitekintést lásd: PUSZTAHELYI Réka: *A követelés bírósági eljárásban való érvényesítése - egy elévülést megszakító ok margójára.* Miskolci Jogi Szemle, 2014/2., 90-94.

amikor a követelés esedékessé válik. Az általános öt éves időtartamtól való eltérésre írásban van lehetőség a (3) bekezdésben foglaltak alapján, amely – a fentiekben tárgyalt alapvetésekre visszautalva – a szabályozás diszpozitív jellegét kölcsönzi. Azonban a (4) bekezdés az elévülés szabályozási módszerének a kógens oldalát mutatja, ugyanis az elévülés kizárására irányuló megállapodás semmis.

A Ptk. 6:23. §-a rendelkezik az elvélés joghatásáról, amely tulajdonképpen funkciójának az érvényesítést szolgálja, mivel az (1) bekezdés kimondja, hogy az elévült követelést bírósági eljárásban nem lehet érvényesíteni. Azonban az anyagi jogot nem szünteti meg, mivel a (2) bekezdés értelmében az elévülés a kötelezettnek a szolgáltatás teljesítésére vonatkozó kötelezettségét nem érinti; az elévült követelés alapján teljesített szolgáltatást a követelés elévülésére tekintettel visszakövetelni nem lehet. Továbbá a (3) bekezdés alapján a főkövetelés elévülésével az attól függő mellékkövetelések is elévülnek. A mellékkövetelések elévülése a főkövetelés elévülését nem érinti.

A horvát szabályozás rendszerében és logikájában sok hasonlóság fedezhető fel az általános rendelkezésekkel kapcsolatban. A horvát jogban az elévülés általános, anyagi jogi kereteit a Polgári Kötelmekről szóló törvény („*Zakon o obveznim odnosima*”, a továbbiakban ZOO) fekteti le. Ez a kódex tartalmazza az elévülés általános szabályait, ideértve annak tartamát, nyugvását és megszakítását, hasonlóan a magyar Ptk.-hoz. Ezzel szemben a végrehajtási eljárásjogot kodifikáló Végrehajtásról szóló törvény („*Ovršni zakon*”, a továbbiakban OZ) csupán érintőlegesen, szűkebb keretek között rendelkezik az elévülésről, mint a magyar Vht. Az OZ 46. § (1) bekezdése csak annyiról rendelkezik, hogy jogorvoslattal élhet az adós az elévült követelés alapján elrendelt végrehajtással szemben. Ebből egyértelműen levezethető, hogy bár a horvát szabályozás eljárásjogi szempontból részletesen nem rendelkezik az elévülésről, azonban a horvát jogi gondolkodásban is érvényesül az a tétel, hogy a végrehajtási jog elévülésére vonatkozó alapvető szabályokat – különösen annak időtartamát és a megszakadás eseteit – az anyagi jogi kódexből, jelen esetben a Polgári Kötelmekről szóló törvény rendelkezéseiből kell levezetni. A Végrehajtásról szóló törvény e tekintetű hiányossága miatt az anyagi jogi szabályok áttörnek az eljárásjog területére, csak úgy mint a magyar szabályozás esetében.

A horvát Polgári Kötelmekről szóló Törvény – a Végrehajtási Törvény előbbiekben említett hiányossága következtében – az elévülés jogintézményét koherens és részletes módon szabályozza. A törvény normaszövege logikusan négy fő tematikai egységre tagolódik, hasonló tartalommal és megfogalmazással a magyar szabályozáshoz:

1. Az elévülés általános szabályai (214-224. §), amelyek a jogintézmény dogmatikai alapjait és joghatásait rögzítik.
2. Az elévülési idő (225-234. §), amely meghatározza az általános és a speciális határidőket.
3. Az elévülés nyugvása (235-239. §), amely az elévülési idő folyását akadályozó tényállásokat kezeli.
4. Az elévülés megszakadása (240-246. §), amely az elévülési időt megszakító és azt újraindító cselekményeket szabályozza.

A horvát jogalkotás eredményeként elévülés alapvető joghatása szintén abban testesül meg, hogy a törvényi határidő elteltével a jogosult elveszíti a jogát a szolgáltatás bírósági úton történő követelésére. Fontos dogmatikai alapvetés, hogy maga az anyagi jogi kötelezettség (a tartozás) nem szűnik meg, csupán annak állami kényszerrel való érvényesíthetősége vész el. A ZOO 214. § (1) bekezdése alapján az elévülés megszünteti a kötelezettség teljesítésének követelésére irányuló jogot. Az horvát jogalkotó azonos módon a jogbiztonságot kívánja megteremteni, azonban az eltérő grammatikai megközelítés következtében tágabb értelmezésre ad lehetőséget. Ugyanis a hivatkozott jogszabályhely szerint a jogosult eszik attól a lehetőségtől, hogy követelést támasszon az adós felé. A jogszabályi rendelkezés – a magyar szabályozással szemben – nem a bírósági érvényesítés lehetőségének a kizárására utal, hanem általános jelleggel korlátozza a jogosult általi eljárást. A magyar szabályozás értelmezése alapján a jogalkotói szándék e tekintetben tisztább, mivel explicit megjelöli, hogy a követelés bírósági úton való érvényesítését szándékozik korlátozni, amely tényezőtől függetlenül a jogosult követelheti a teljesítést az adóstól.

A (2) bekezdés alapján az elévülés a hitelező által a kötelezettség teljesítésének követelésére rendelkezésre álló határidő lejártával keletkezik. (3) A bíróság nem veszi figyelembe az elévülést, ha az adós nem hivatkozott rá. E két rendelkezés esetében kétséget kizáró hasonlóság mutatkozik a két ország

szabályozási szándéka és annak nyelvi szintjei között. Ebből adódóan lehet következtetni arra, hogy az (1) bekezdéssel kapcsolatban említett kérdéses értelmezés világossá válik a (3) bekezdés fényében, ugyanis a két bekezdés összevetéséből kiderül, hogy a horvát jogalkotó a magyar szabályozáshoz hasonló módon a bírósági úton való igényérvényesítést korlátozza. Tehát a bírósági útra is terelhető a követelés érvényesítése, azonban mindkét jogrendszer esetében a kérdés az, hogy az adós kellő körültekintést tanúsítva hivatkozik-e az elvélülés tényére, mivel a bíróság (*ex officio*) nem veszi figyelembe azt.

A horvát jogalkotó az elévülési szabályokat kógens (imperatív) normaként kezeli, mivel a ZOO 218. §-a semmisnek minősít minden olyan megállapodást, amely a törvényi határidőnél rövidebb vagy hosszabb elévülési időt köt ki, vagy amely az elévülés szünetelését írja elő. Ettől eltérő megítélés alá esik az elévülésről való utólagos lemondás. Ugyanis a 220. §-a értelmében az elévülés bekövetkezte után a kötelezett érvényesen lemondhat az elévülési kifogásról. Ilyen lemondásnak minősül például az elévült kötelezettség írásbeli elismerése, vagy az arra nyújtott zálogjog vagy egyéb biztosíték. Ez a rendelkezés logikailag következik abból, hogy a bíróság hivatalból nem észleli az elévülés tényét, tehát amennyiben az adós bármilyen ráutaló magatartást tanúsít – akár nem hivatkozik az elévülésre vagy elismeri az tartozást – a jogosult hozzájuthat a követeléséhez, amelyet ezekben az esetekben az adós nem követelhet vissza.

A ZOO 225. §-a a Ptk.-val azonos módon általános jelleggel öt évben határozza meg az elévülés időtartamát. Tehát a két ország szabályozása számos kérdésben azonosságot mutat az elévülésre irányuló általános rendelkezések vonatkozásában. Továbbá azonos módon rendelkezik az egyes jogviszonyok esetében az eltérő időtartamú elévülésről, tekintettel az adott jogviszony specialitására. Azonban a két jogalkotó módszertana eltérő. Ugyanis míg a magyar jogalkotó az eltérésekről az adott jogviszonyra irányuló speciális szabályoknál rendelkezik, addig a horvát jogalkotó tematikusan, egymást követően nevesíti a speciális eseteit az elévülési határidőnek. A teljesség igénye nélkül például egy éves elévülési határidő vonatkozik (ZOO 232. §):

- a háztartásoknak nyújtott villamosenergia-, hő-, gáz-, víz-, kéményseprési és hulladékszállítási szolgáltatásokért fizetendő díjakra;

- rádió- vagy televízióállomás követeléseire a rádió- vagy televíziókészülék használata esetében;
- posta, távíró és telefon követelései telefonok, postafiókok használatára, valamint egyéb, negyedévente vagy rövidebb időszakokban felszámított követelésekre;
- időszakos újság előfizetéséért fizetendő követelésre, az előfizetési időszak lejártától kezdődően.

E követelések esetében az elévülés akkor is folytatódik, ha a szolgáltatások nyújtása folytatódik.⁷

3. Következtetések

3.1. Naturalis obligatio elvének továbbélése a két jogrendszerben

Egri Bónis Pál örökérvényű megállapítása alapján az időmúlásának az emberi élet mellett, a jogban is fontos szerepe van, mivel az időmúlásával az anyagi jog nem szűnik meg, azonban annak érvényesíthetőségétől a jogosult elesik. Ugyanis keresetelévüléssel kapcsolatban alapvetés, hogy az a jog, amelyet egy emberöltőn át nem gyakorolnak, nem felel meg többé élet-szükségletnek. Ezért a gyakorlás elmulasztása a keresetet mint a bírói kikényszerítés eszközét szünteti meg.⁸ Mindezek hasonlóan elmondható a magyar és a horvát szabályozási logika alapján. Ugyanis az elévülésre irányuló magyar szabályozás mögött álló dogmatikához hasonlóan, feltételezhetően a horvát jogrendszer is abból indul ki, hogy amennyiben a jogosult hosszabb

7 ZOO 231-234. §-ai tartalmazzák a speciális elévülési időtartamokra vonatkozó rendelkezéseket. Ezzel kapcsolatban érdekes felvetés a horvát szakirodalomban, hogy az elévülés nyugvása a kereskedelmi jogviszonyok kontextusában meglehetősen szűk keretek között került szabályozás (ZOO 235. §), amely a jogintézmény alkalmazását kizárólag természetes személyek közötti, szigorúan meghatározott személyes vagy családi jogi viszonyokra korlátozza. Dobronić alapvető megállapítása az, hogy ez a taxatív felsorolás dogmatikailag és a gyakorlatban is tarthatatlan a kereskedelmi jog (trgovačko pravo) területén. Lásd részletesen: Radovan DOBRONIĆ: Zastoj zastare u trgovačkim ugovorima. In Ivan TOT and Zvonimir SLAKOPER (szerk): *Hrvatsko obvezno pravo u poredbenopravnom kontekstu: Petnaest godina Zakona o obveznim odnosima* (Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2022), 149-162.

8 EGRI Bónis Pál: *Az elévülés magyar jogszabályai*. Grill Kiadó, Budapest 1928. 1.-2.

időn keresztül – tartós passzivitást mutatva – nem tesz lépéseket követelése érvényesítése érdekében, úgy a teljesítéshez fűződő érdeke vélelmezhetően csökkent vagy megszűnt. Ebben az esetben az állami kényszerapparat (bíró, végrehajtás) igénybevétele már nem indokolt. Továbbá az időmúlásával a bizonyítás terheesebbé válik, ezért ebben esetben az állami úton történő igényérvényesítés szükségessége kétségesse válik.⁹

Mindkét ország szabályozásában megtalálható azon rendelkezés, amely alapján az elévülés az alapvetően bírói úton érvényesíthető kötelezettségek *naturalis obligatio*-kat teremt. Ugyanis a ZOO 221. §-a kimondja, hogy ha az adós elévült kötelezettséget teljesít, nem jogosult azt visszakövetelni abban az esetben sem, ha az elévülés tényéről nem tudott. Ezzel szinte megegyező módon rendelkezik a Ptk. 6:23. § (2) bekezdése, miszerint az elévülés a kötelezettnek a szolgáltatás teljesítésére vonatkozó kötelezettségét nem érinti; az elévült követelés alapján teljesített szolgáltatást a követelés elévülésére tekintettel visszakövetelni nem lehet. Tehát a követelések az elévülés által *naturalis obligatio*-k lesznek, mivel az érvényesíthetőség csak rendkívül eshetőleges módon jön szóba abban az esetben, ha a másik nem terjeszt elő elévülési kifogást, vagy az elévülés ellenére teljesít. Azonban ettől függetlenül az elévülés következtében sem szűnik meg az anyagi jog, csupán az érvényesítésének a lehetőségei szűkülnek, illetve kerülnek kizárásra. Azonban az elévülés anyagi jogi szabályként jelenik annak ellenére, hogy egy fajta eljárásjogi jelleg is felfedezhető a jogintézményben, amely részben abból is következik, hogy a római jog is kialakulásában processualis alapú.¹⁰ Ezáltal megállapítható, hogy a magyar és horvát jogrendszerben is felfedezhető a római jog tovább élése az elévülés jogintézményén keresztül, hiszen a római jog vívmányaira a két jogrendszer e tekintetben is jelentős mértékben támaszkodik.

A két ország szabályozásával kapcsolatban továbbá megállapítható, hogy az elévülés szabályozásának a modellje a Savigny pandektista iskolájának az alapvetéseire épül, amelyből adódóan az úgynevezett „gyenge hatás” (*schwache Wirkung*) érvényesül a germán jogi hagyományokra jellemző

9 WELLMANN György (szerk.): *Ptk. kommentár - Polgári Jog I-IV. - új Ptk. - Kommentár a gyakorlat számára. Ptk. 6:23. §-ához fűzött kommentár*, 2025. január 15.

10 EMBER Alex: *Az elévülés és a naturalis obligatio*. JURA, 2016/1., 189.

„erős hatással” (*starke Wirkung*) szemben. Mindez abból fentiekben említett naturalis obligatio-ból következik, mivel a követelés naturlis kötelemmé alakulása, amely bírósági úton nem érvényesíthető, tehát „gyenge hatást” váltanak ki az elévülésre irányadó hatályos szabályozás rendszer. Savigny és követői érveltek amellett, hogy az elévülés (*praescriptio*) „gyenge hatás-sal” bír, amely azt jelenti, hogy az elévülés csupán a keresetjogot, a kikényszeríthetőséget (az *actio*-t) szünteti meg, de magát az alapjogot, a követelést (*obligatio*) nem. Ez a megközelítés az *actio* (kereset) és az *obligatio* (kötelem) szétválasztásán alapul.¹¹ Mindez a fentiekben ismertetett magyar és horvát szabályozás esetében is felfedezhető, különösen a Ptk. 6:23. §-a és a ZOO 221. §-a fényében.

3.2. Normatív és kodifikációs logika hasonlósága

Mindezek alapján a két ország polgári anyagi joga és a végrehajtási eljárásjoga között hasonló normatív kapcsolat, illetve kodifikációs logika fedezhető fel, mivel a végrehajtási mint kényszer eljárást szabályozó törvények nem rendelkeznek külön az elévülés szabályairól. Ezért a végrehajtási jog szorosan kapcsolódik ahhoz az anyagi joghoz,¹² amelyen alapul. Mindezekből adódóan az alapul szolgáló anyagi jogot állami kényszerrel, bírósági végrehajtás útján már nem lehet érvényre juttatni. Tehát a végrehajtási jog elévülése azt jelenti, hogy az időmúlás következtében a végrehajtási jog elenyészett vagy megszűnt.¹³ Fordított szemszögből az elévülés a kötelezett számára jelent igényszüntető kifogást, amely a bírói úton való igényérvényesítést korlátozza.¹⁴

11 A magyar Ptk. elévülési modelljének és dogmatikai gyökereinek vizsgálatát a Savigny-i pandektista iskola tükrében lásd részletesen: PUSZTAHELYI Réka: 2015. i.m.

12 A végrehajtási jog elévülése esetén követendő eljárással kapcsolatban a gyakorlatban akkor adódhat bizonytalanság, ha a végrehajtó felhívására a végrehajtást kérő nem nyilatkozik. Ezzel kapcsolatban lásd részletesen: NAGY Adrienn: *Gondolatok a végrehajtási jog elévüléséről*. Acta Juridica et Politica, 2023/2., 77-87.

13 GELENCSÉR Dániel, UDVÁRY Sándor (szerkesztők): *A bírósági végrehajtásról szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. HVG-ORAC, 2021, Vht. 57. §-ához fűzött kommentár.

14 ASBÓTH Orsolya: Az elévülés intézményéről a bírói gyakorlatban. Jog-Állam-Politika, 2023/1., 145.

4. Összegzés

Az elévülés jogintézményére irányuló magyar és horvát szabályozás komparatív elemzése alapján megállapítható, hogy a két jogrendszer kodifikációs logikája és dogmatikai alapvetése – az egyes eltérő normatív rendelkezések ellenére – mély rokonságot mutat. Kulcsfontosságú hasonlóság, hogy mind a Ptk., mind a ZOO a Savigny nevével fémjelzett pandektista iskola által kidolgozott „gyenge hatás” (*schwache Wirkung*) modelljét követi. Ennek egyenes következménye a *naturalis obligatio* intézményének továbbélése, miszerint az elévülés csupán az állami kikényszeríthetőséget szünteti meg, magát az anyagi jogi követelést nem, így az önkéntes teljesítés nem visszakövetelhető.

Ezzel szorosan összefügg, hogy a bíróság az elévülést egyik jogrendszerben sem veszi figyelembe hivatalból (*ex officio*), az kizárólag a kötelezett elévülési kifogása alapján érvényesül. Hasonlóság továbbá az általános elévülési idő öt évben való meghatározása és az a kodifikációs technika, amely a végrehajtási jog elévülését szorosan az alapul szolgáló anyagi jogi követelés elévüléséhez köti. A legalapvetőbb eltérés a szabályozás normatív jellegében ragadható meg. Míg a Ptk. – a magánautonómiát előtérbe helyezve – diszpozitív keretet ad, lehetővé téve a felek számára az elévülési idő írásbeli módosítását, addig a horvát ZOO imperatív (kógens) jelleggel bír, és semminek minősít minden, a törvényi határidőtől eltérő megállapodást.

Az elévülés jogintézményére irányuló magyar és horvát szabályozás közötti hasonlóságokat és eltéréseket az alábbi táblázatban összegeztük. A speciális elévülési határidőkre vonatkozó szabályok közül csupán egy-egy példát említettünk meg a táblázat átláthatósága érdekében.

Irodalomjegyzék

ASBÓTH Orsolya: Az elévülés intézményéről a bírói gyakorlatban. Jog-Állam-Politika, 2023/1., 145.

EGRI Bónis Pál: *Az elévülés magyar jogszabályai*. Grill Kiadó, Budapest 1928. 1.-2.

- EGRI Bónis Pál: *Az elévülési határidők megrövidítése*. Jogállam 1920/5. 211.
- EMBER Alex: *Az elévülés és a naturalis obligatio*. JURA, 2016/1., 189.
- GELENCSÉR Dániel, UDVARY Sándor (szerkesztők): *A bírósági végrehajtásról szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. HVG-ORAC, 2021, Vht. 57. §-ához fűzött kommentár.
- NAGY Adrienn: *Gondolatok a végrehajtási jog elévüléséről*. Acta Juridica et Politica, 2023/2., 77-87.
- PUSZTAHELYI Réka – VERESS Emőd: *Elévülési szabályok a jogbiztonság szolgáltatásban, a román és a magyar polgári törvénykönyvekben. Összehasonlító jogi tanulmány*. Magyar Jog, 2017/6., 373
- PUSZTAHELYI Réka: *A követelés bírósági eljárásban való érvényesítése - egy elévülést megszakító ok margójára*. Miskolci Jogi Szemle, 2014/2., 90-94.
- PUSZTAHELYI Réka: *A magánjogi elévülés*. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2015., 127.
- Radovan DOBRONIĆ: *Zastoj zastare u trgovačkim ugovorima*. In Ivan TOT and Zvonimir SLAKOPER (szerk): *Hrvatsko obvezno pravo u poredbenopravnom kontekstu: Petnaest godina Zakona o obveznim odnosima* (Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2022), 149-162.
- SZALMA József: *Az elévülési határidő szabályainak jogi természete az európai és a magyar magánjogban*. Glossa Iuridica, 2023/1-2., 51.
- WELLMANN György (szerk.): *Ptk. kommentár - Polgári Jog I-IV. - új Ptk. - Kommentár a gyakorlat számára*. Ptk. 6:23. §-ához fűzött kommentár, 2025. január 15.

A jogerősen megállapított és hasonló igények elévülése a német jogban

SZILÁGYI FERENC*

1. Bevezető gondolatok

A végrehajtási jog elévülésének a német jogban a jogerősen megállapított és hasonló igények (titulált igények) elévülése feleltethető meg. Jelen tanulmány célja, hogy áttekintést adjon az ún. titulált igények elévülésének szabályairól a német jogban.

A magyar jogban a kérdés a végrehajtási jog elévüléseként merül fel. A Vht. 57. § (1) bekezdése szerint a végrehajtási jog a végrehajtandó követeléssel együtt évül el. A végrehajtási jog elévülése lényegében egybeolvad a követelés elévülésével, az anyagi joghoz (végrehajtható követeléshez) tapad. A Ptk. 6:23. § (3) bekezdéséből az következik, hogy a Ptk. elévülési szabályai a jogerősen megállapított követelésre is irányadóak. Ennek az eljárásjogi (végrehajtási jogi) vetülete a végrehajtási jog elévülése, amely az Vht. 57. §-ára figyelemmel eljárásjogi (végrehajtási jogi) intézmény.¹

A végrehajtási eljárás alapja a végrehajtási jog, ezt érzékeli primér módon, nem az anyagi jogot (végrehajtható követelést). Ez utóbbi annyiban releváns, amennyiben a végrehajtási jog a végrehajtható követeléssel együtt évül el.

A végrehajtási jog járulékos jellegű jog: a végrehajtható követelés elévülése automatikusan a végrehajtási jog elévülését is jelenti. A végrehajtható követelés és a végrehajtási jog elévülése párhuzamosan fut: az elévülés bekövetkezésének időpontja a Vht. 57. § (1) bekezdéséből kifo-

Egyetemi docens, Polgári Jogi Tanszék, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar; kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet.

DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_15

1 Vö. BODZÁSI Balázs: *Megszakítja-e a közjegyzői okirat záradékolása iránti kérelem az elévülést?* Magyar Jog 2025/7, 463.

lyólag szükségképpen azonos, az elévülés kezdő időpontja ellenben eltérő is lehet.

A Ptk. 6:25. § (1) bekezdésének c) pontja szerint a követelés kötelezettel szembeni bírósági eljárásban történő érvényesítése megszakítja az elévülést, amely a Ptk. 6:25. § (2) bekezdése alapján az elévülést megszakító eljárás jogerős befejezésétől az elévülés újrakezdődik. A végrehajtási jog elévülése bírósági határozaton alapuló végrehajtandó követelés esetén a határozatban meghatározott teljesítési határidőt követő napon kezdődik.² Ilyenkor tehát eltér egymástól az végrehajtható követelés (anyagi jog) és a végrehajtási jog elévülésének kezdő időpontja. A kezdő időpont eltérő akkor is, ha a közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződést a jogosult magánokirati formában mondja fel és csak későbbi időpontban kéri a feltétel bekövetkezését tanúsító közokirat kiállítását (Vht. 23/C. § (2) bekezdés), amely feltétele annak, hogy a közjegyző a közjegyzői okiratot végrehajtási záradékkal lássa el (Vht. 23/C. §).³

A végrehajtási jog a végrehajtható követelés végrehajtási eljárási vetülete. A végrehajtható követelés elévülése anyagi jogi kérdés. A Ptk. 6:25. § (2) bekezdése kifejezetten rendelkezik arról, hogy az elévülést megszakító eljárás jogerős befejezésétől az elévülés újrakezdődik. Az elévülést megszakító eljárás a Ptk. 6:25. § (1) bekezdés c) pontja szerint a követelés kötelezettel szembeni bírósági eljárásban történő érvényesítése, ha a bíróság az eljárást befejező jogerős érdemi határozatot hozott. A Ptk. 6:25. § (3) bekezdése szerint, ha az eljárás során végrehajtható határozatot hoztak, az elévülést a kötelelem megegyezéssel való módosítása és a végrehajtási cselekmények szakítják meg. A végrehajtható követelés elévülésének létezik eljárásjogi (végrehajtási jogi) vetülete, mégpedig a végrehajtási jog elévülése. A végrehajtható követelés (Ptk. 6:25. § (3) bekezdés második fordulat) és a végrehajtási jog (Vht. 57. § (4) bekezdés) elévülését azonos módon a végrehajtási cselekmények szakítják meg, amely következtében az elévülés újrakezdődik (Ptk. 6:25. § (2) bekezdés).

A magyar jog nem állapít meg különös elévülési időt sem a végrehajtható (végrehajtandó) követelésekre, sem a végrehajtási jogra nézve.

² Bodzási (2025) 464.

³ Bodzási (2025) 464-465.

Kérdésként merülhet fel, hogy szükség van-e egyáltalán a végrehajtási jog elévülésére, mint külön jogintézményre, ha egyébként polgári jogi vagyoni jogi igényről van szó? Nem tölthetné-e be ezt a szerepet a Ptk. 6:25. § (3) bekezdés szerinti végrehajtható követelés elévülése, mint anyagi jogi intézmény?

2. A végrehajtási jog elévülése mint anyagi jogi kérdés: jogtörténeti és jogfejlődési háttér

2.1. A római jogi háttér

A római jogban az elévülés (*praescriptio*) a processzuális megközelítésből kifolyólag magát a kifogást jelentette (*exceptio temporalis*). A „megszüntető” jellegű elévülés egészen a 19. századik összemosódott az elbirtoklás intézményével: az elévülést *egységes* intézményként fogták fel, amely a jogszerző elvülésre (*praescriptio acquisitiva*, az elbirtoklás megfelelője) és jogszünető elvülésre (*praescriptio extinctiva*, a jogosultságok elévülése, mai értelemben vett elévülés) tagozódott.⁴ Friedrich Carl von Savigny kritikájára vezethető vissza az *egységes* elévülés-tan feladása.⁵ Ahogy Denise Wiedemann rávilágít, a kereseti jogra fókuszáló római jogot kétlépcsősség jellemezte. A formuláris perben a marasztaló ítéletből – amely létrehozta a kötelezettre nézve az *obligatio*-t – a felperest egy új kereseti jog illette meg a kötelezettel szemben (*actio iudicati*, vagyis kereset az ítélet teljesítésére).⁶ Ez megfeleltethető a

4 Max KASER – Rolf KNÜTEL – Sebastian LOHSSE: *Römisches Privatrecht*. Ein Studienbuch, 21., überarbeitete und erweiterte Auflage, C.H.Beck München 2017, 47. (Rn. 14).

5 Friedrich Carl VON SAVIGNY: *System des heutigen römischen Rechts*. Vierter Band. Bei Veit und Comp., Berlin 1840, 299-309. (VI. Die Zeit, als Bestandteil juristischer Tathachen. § 177 Einleitung, 2)-3)); 310-319. (VI. Zeit (Fortsetzung) § 178).

6 Denise WIEDEMANN: Zur Verjährung titulierter Ansprüche. In: Nils JANSEN – Sonja MEIER (Hrsg.): *Iurium itinera. Historische Rechtsvergleichung und vergleichende Rechtsgeschichte. Reinhard Zimmermann zum 70. Geburtstag am 10. Oktober 2022*. Mohr Siebeck, Tübingen 2022. 420-421; Erwin SEIDL: *Römische Rechtsgeschichte und römisches Zivilprozeßrecht*. 3., ergänzte Auflage, Carl Heymanns Verlag Köln 1971, 184 (Rn. 464); KASER – KNÜTEL – LOHSSE 2017 471 (§ 85, Rn. 3); Paul JÖRS – Wolfgang KUNKEL – Leopold WENGER: *Römisches Privatrecht*. Dritte Auflage, Springer Verlag, Berlin-Göttingen-Heidelberg 1949. 200 (§ 124, 3); Theo MAYER-MALY: *Römisches Privatrecht*. Springer-Verlag, Wien - New York 1991, 189.

végrehajtási eljárás megindításának. Az *actio iudicati*-nak két kimenetele lehetett: ha a kötelezett elismerte az *obligatio*-t, a prétor megengedte az ítélet végrehajtását, ha vitatta, a prétor megnyitotta az újabb pert.⁷ Ha a kötelezett vesztett a perben, az *obligatio* összege megkétszereződött, és a *praetor* feljósította a jogosultat a végrehajtásra.⁸ A klasszikus jogban a keresetek - így az *actio iudicati* is - esetében nem volt időbeli korlát.⁹ Később II. Theodosius minden eddig időbeli korlát nélküli kereseti jogra egységesen harmincéves időbeli korlátot állapított meg.¹⁰ Ez érintette az *actio iudicati*-t is, amelyre akkor is a harmincéves időbeli korlát volt irányadó, ha az eredeti kereseti jog érvényesítésére rövidebb idő állt rendelkezésre; a jogosult megszakíthatta a harmincéves időszakot azzal, hogy élt kereseti jogával.¹¹ Akkoriban harminc év egy emberöltőt (generációt) jelentett.¹²

Az *actio iudicati* Jusztiniánusz uralkodása alatt már nem jelentette új eljárás megindítását, hanem csak a bírósági végrehajtás feltételeinek vizsgálatát.¹³ A közös jogban (*ius commune*; régiesen: „közönséges jog”) a végrehajtási eljárás kétlépcsős volt. Első lépcsőben a jogosultnak kérnie kellett a bíróságtól a „járulékos felhívás” kibocsátását, amelyben a bíróság felszólította az adóst, hogy megszabott határidőn belül önként teljesítsen, mert ellenkező esetben megindul a végrehajtás. A „járulékos felhívás” a korábbi német közös jogban az adósnak címzett olyan kötelezés volt, amely előírta, hogy meghatározott határidőn belül tegyen eleget az ítéletnek.¹⁴ A második lépcsőre akkor volt szükség,

7 PATAKI János István: Adalékok a bírósági végrehajtáshoz a római jogban. In: *Acta Universitatis Sapientiae, Legal Studies*, 2014/2, 144-145. <https://acta.sapientia.ro/content/docs/adalekok-a-birosagi-vegrehajtas-hoz-a-rom.pdf> [letöltve: 2025. 10. 07.]

8 KASER – KNÜTEL – LOHSSE 2017, 471. (§ 85, Rn. 4); FÖLDI András – HAMZA Gábor: *A római jog története és intézményei*. Novissima Kiadó, Budapest 2023. 196. (663. széljegyzetszám); PÉTER Orsolya Márta: *Római jogi alapfogalmak*. Bíbor Kiadó, Miskolc 2011. 12.

9 KASER – KNÜTEL – LOHSSE 2017, 47. (§ 4, Rn. 11)

10 KASER – KNÜTEL – LOHSSE 2017, 46-47. (§ 4, Rn. 12); Paul JÖRS – Wolfgang KUNKEL – Leopold WENGER: *Römisches Privatrecht*. Dritte Auflage, Springer Verlag, Berlin-Göttingen-Heidelberg 1949. 134. (§ 74), 1. lábjegyzet; FÖLDI – HAMZA 2023, 157. (520. széljegyzetszám).

11 WIEDEMANN 2022, 422.

12 A sírkövek alapján számolták ki a 30 évet, mint leggyakoribb elhalálozási életkort a Római Birodalomban, lásd KASER – KNÜTEL – LOHSSE 2017, 47. (§ 4, Rn. 13).

13 PATAKI 2014, 149.

14 Meyers Konversations-Lexikon. Eine Encyclopädie des allgemeinen Wissens, Vierte, gänzlich umgearbeitete Auflage, Achter Band, Verlag des Bibliographischen Instituts, Leipzig 1888, 533. https://archive.org/download/bub_gb_0dYUAAAAAAAJ_2/bub_gb_0dYUAAAAAAAJ.pdf [letöltve: 2025. 10. 07.]

ha a kötelezett nem tett eleget a felszólításnak, ilyenkor a jogosultnak ismét bírósághoz kellett fordulnia és kérnie kellett a végrehajtási cselekmény foganatosítását.¹⁵ Egyébként az egységes Németország létrejöttét (1871) követően elfogadott német polgári perrendtartás (*Zivilprozessordnung*,¹⁶ a továbbiakban: ZPO) ezt az intézményt nem tartotta meg. A végrehajtási eljárás megindításához ma már főszabály szerint nincs szükség kereset benyújtására. Elég az ítélet végrehajtható záradékkal ellátott kiadmánya (ZPO 724. § (1) bekezdés), amelyet rendszerint szerint az elsőfokú bíróság okirat-kezelő tisztviselője (bíróági titkára) állít ki (ZPO 724. § (2) első mondat). A bírósági végrehajtást az ítélet végrehajtási záradékkal ellátott kiadmánya (végrehajtható kiadmány) alapján folytatják le. Ez alól kivétel a ZPO 731. §-ában szabályozott eset: ha a jogutódlás, illetve valamely tény bekövetkezte közokirattal nem igazolható, vagy nem nyilvánvaló, a jogosultnak az elsőfokú perbíróságnál keresetet kell indítania az ítélet végrehajtási záradékkal való ellátása iránt.

Az *actio iudicati* megszűnésével szükségképpen felmerült az a kérdés, hogy hogyan hat ki a végrehajtás(i) eljárás) az elévülési időre. Ameddig létezett az *actio iudicati* külön eljárásként, egyértelmű volt, hogy ez kihat az elévülésre. Az európai jogrendszerek ma már általánosan elismerik, hogy a bírósági végrehajtás megszakítja az elévülést és az elévülés újrakezdődik.¹⁷

2.2. A német magánjog deprocesszualizálódása a 19. században: az anyagi jogi igény mint az alanyi jogot megtestesítő és/vagy kifejező generális műfogalom a BGB rendszerében

A német jogban legkésőbb a BGB 1900. évi hatálybalépésével megvalósult a magánjog deprocesszualizálódása,¹⁸ amelynek középpontjában Bernhard Windscheid *Anspruch* vagyis anyagi jogi igény (a továbbiakban:

15 WIEDEMANN 2022, 422-423.

16 Zivilprozeßordnung vom 30.1.1877, Neufassung der Zivilprozessordnung vom 12.09.1950.

17 WIEDEMANN 2022, 428.

18 Reinhard ZIMMERMANN: „... ut sit finis litium” Grundlinien eines modernen Verjährungsrechts auf rechtsvergleichender Grundlage, Juristenzeitung (JZ) 2000/18, 856; Thomas WINKELMANN: *Der Anspruch. Funktion, Entstehung, Anknüpfungen*. Mohr Siebeck, Tübingen 2021, 95; Renato BENEDUZI: *Actio und Klagerecht bei Theodor Muther*. Jedermann-Verlag, Heidelberg 2017, 7. skk.

igény) fogalma állt.¹⁹ Ahogy Masamichi Okuda megállapítja, Windscheid az igény fogalmán keresztül „kivonta az anyagi jogi elemeket a római *actio*-ból és az alanyi jogokhoz rendelte.”²⁰ Az igény fogalmának bevezetésével arra törekedett, hogy a római jogi gyökerű közös jogi (*ius commune*) keresetrendszerből a jog egy új rendszerét, mégpedig az anyagi jog rendszerét hozza létre, amelynek középpontjában az alanyi jogok állnak.²¹ Következésképpen az igény egy rendszerező műfogalom szerepét tölti be, amelynek célja az volt, hogy a korábban az *actio*-hoz kötődő elméleteket az alanyi jog fogalmával kapcsolja össze.²² A német polgári törvénykönyv (*Bürgerliches Gesetzbuch*,²³ a továbbiakban: BGB) 1888. évi tervezetének indoklása – ugyancsak az elévülés kontextusában – az igényről, mint műfogalommal kapcsolatban azt rögzítette, hogy igény alatt a meghatározott személlyel szemben irányuló jogot kell érteni, amely alapján tőle valamely szolgáltatás – vagyis a jog megvalósulásához szükséges tevés vagy tartózkodás – követelhető. A kötelmi jogi pozíció (kötelmi alanyi jog) ebben a személlyel szembeni irányultságban merül ki, és képezi magát a kötelmi jog által keletkeztetett igényt, illetve igényeket. Ehhez képest a dologi jog túlterjed a belőle fakadó dologi igényen: az igény megszűnése magát a (dologi) jogot nem érinti.²⁴ Az indoklás hangsúlyozza, hogy az elévülés tárgya nem maga a kereseti jog, azaz nem a bírósági igényérvényesítés perjogi lehetősége ellen hat, hanem maga a jogosultság ellen. Az igény elnevezés előnye, hogy ezt egyértelművé teszi.²⁵ Okuda szerint az igény műfogalom a BGB rendszerében két létezési síkon tölti be szerepét. Az egyik létezési síkon az anyagi jogi jogosultság szerepét tölti, vagyis ezen keresztül valósul meg a jogtárgy valamely jogalanyhoz való hozzárendelése (allokáci-

19 Bernhard WINDSCHEID: *Die Actio des römischen Civilrechts, vom Standpunkte des heutigen Rechts*. Verlagshandlung von Julius Buddeus, Düsseldorf 1856, különösen 37-41; Bernhard WINDSCHEID – Theodor KIPP: *Lehrbuch des Pandektenrechts. Erster Band*. Achte Auflage, Literarische Anstalt Rütten & Loening, Frankfurt am Main 1900, 160-164. (§ 44); FÖLDI – HAMZA 2023, 198. (672. széljegyzetszám).

20 Masamichi OKUDA: Über den Anspruchs begriff im deutschen BGB. Archiv für die civilistische Praxis (AcP) 164. kötet, 1964/5-6, 536.

21 Uo.

22 Uo.

23 Bürgerliches Gesetzbuch vom 18.08.1896, in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002.

24 BGB-tervezet (1888) indoklása. 291; Okuda 1964 541.

25 BGB-tervezet (1888) indoklása. 290; Okuda 1964 541.

ója). A kötelmek területén példa erre a követelés, mint alanyi jog, vagyis vagyontárgy, amely kimerül a meghatározott személy elleni irányulásában. Az esedékessé válás pillanatától eltekintve a követelés megegyezik az igényvel.²⁶ Emellett a kötelmeken kívül is léteznek olyan jogosultságok, amelyek esetében az alanyi jog kimerül a meghatározott személy elleni irányulásban. Erre példa a tartási igény (BGB 1615. §) vagy a jogalap nélküli birtokos igénye a hasznos ráfordítások megtérítésére (BGB 994. §).²⁷ Az öröklési igény is ide tartozik, mert nem más, mint az örökös anyagi jogi jogállása.²⁸ A másik létezési síkon az igény az abszolút szerkezetű jogokra nézve tölt be védelmi- és segédeszköz szerepet. Abszolút szerkezetű jogok esetén az igénynek nincs allokatív funkciója, vagyis nem ezen keresztül valósul meg az adott jogtárgy valamely jogalanyhoz való rendelése. Okuda erre a kiadási igényt (BGB 985. §), a zavarás megszüntetésére irányuló *negatoria* igényt (BGB 1004. § (1) bekezdés első mondat) és jövőbeli zavarásoktól való eltiltásra irányuló igényt (BGB 1004. § (1) bekezdés második mondat) hozza fel példaként. A tulajdoni igény nem más, mint a tulajdon véletlenszerű megjelenési formája. A tulajdoni igény mással szembeni érvényesítése nem jelent mást, mint azt, hogy a tulajdonos tulajdonjogát állítja vele szembe.²⁹ Az abszolút szerkezetű jogoknál az igény szerepe az alapjául szolgáló alanyi jog védelmében és fennállásának megőrzésében merül ki. Az igény itt szükségyszerű köztes kapcsolóelem szerepét tölti be az alanyi jog és a jogvédelem (kereset) között.³⁰

Ami az alanyi jog és az igény, mint a BGB műfogalma viszonyát illeti, Okuda kifejti, hogy a történeti fejlődés szemszögéből arról van szó, hogy korábban a jogrend egy érdek védelmét úgy valósította meg, hogy az érintett számára *actio*-t, vagyis a kereseti jogot, és ezzel jogvédelmet biztosított. Az igény, vagyis a jogvédelem, az érdeket jogilag védett érdeké és alanyi joggá emelte. A modern magánjogra jellemző anyagi jogi gondolkodás kiindulópontja az alanyi jog, amely elsődleges és a jogvédelem (az igény) forrása: a jogvédelem csak ebből folyó következmény. Az igényre,

26 Okuda 1964, 541.

27 Okuda 1964 542.

28 Okuda 1964 534.

29 Okuda 1964 544.

30 Okuda 1964 542; 546-547.

mint műfogalomra szükség van a jogvédelem anyagi jogi oldalának leképezéséhez.³¹

Az igény a BGB műfogalma és több, illetve más, mint a kereseti jog,³² ugyanakkor nem tekinthető tisztán anyagi jogi intézménynek, mivel nem sikerült minden processzuális tartalomtól maradéktalanul megtisztítani.³³

Ebből következik az is, ez elévülést legkésőbb BGB hatálybalépéstől szükségképpen anyagi jogi intézményként fogták fel. Ez a BGB 194. § (1) bekezdése egyértelműen kifejezésre juttatja: „Az a jog, amely alapján valaki mástól valamilyen magatartás tanúsítását vagy attól való tartózkodását követelheti (igény), elévülés tárgya.”

3. Az elévülésről szóló szabályozás sajátosságai a német magánjog (német polgári törvénykönyv) rendszerében

A magyar magánjogban az elévülés intézményének szabályai a kötelmi jogon belül találhatók (Ptk. 6:21-6:25. §), a tulajdonjogi igények (pl. kiadási igény) tekintetében az elévülés nem értelmezhető (Ptk. 5:35. §, 7:2. §). A német magánjogban az elévülés szabályai a BGB általános rész címet viselő első könyvének elévülésről szóló ötödik fejezetében³⁴ találhatók (BGB 194-218. §). Ez a magyar polgári jogi kódextól eltérő szerkezeti megközelítés: a Ptk. tudatos kodifikatori döntés eredményeként nem tartalmaz általános részt, tantételeket és fogalom-meghatározásokat, és kerüli a kazuisztikát.³⁵

31 OKUDA 1964, 545.

32 Vö. OKUDA 1964, 537-540.

33 Heinrich LEHMANN – Heinz HÜBNER: *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuches*. Fünfzehnte Auflage (neu bearbeitet von Heinz Hübner). Walter de Gruyter & Co., Berlin 1966, 96. (§ 13 I. 1.)

34 Buch 1 Allgemeiner Teil, Abschnitt 5: Verjährung

35 VÉKÁS Lajos: Bevezetés a Ptk. nagykommentárhoz: 8. A kódex szerkezete, b); 9. A Ptk. fogalomalkotása és nyelve, b). In: VÉKÁS Lajos - GÁRDOS Péter (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*; 2025. évi Jogtár-formátumú kiadás, időállapot: 2025. június 20; CSEHI Zoltán: *Van-e általános része a magyar magánjognak?* Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/1., 23-25.

A BGB szerkezetileg ezzel szemben átfogó általános résszel indít,³⁶ amelyből az is következik, hogy az itt található szabályok a kódex egészére nézve irányadóak, így az elévülés szabályai is.

A tanulmány a német jog sajátosságaira figyelemmel primer módon az igény fogalmát használja, amely a magyar jogra vonatkoztatva a követelés fogalmának felel meg. Az igény és a követelés tehát szinonim fogalmak.

Az elévülés tárgya a német jogban tehát az *Anspruch*, vagyis az igény (BGB 194. § (1) bekezdés). Fontos megjegyezni, hogy önmaguk az abszolút szerkezetű jogok nem minősülnek az elévülés tárgyát képező igénynek³⁷ (lásd 2.2. alfejezet). Ugyanakkor az ingó dolog tulajdonjogából fakadó kiadási igény (*Herausgabeanspruch* BGB 985. §) harmincéves elévülés hatálya alá esik, ahogy ezt a BGB 197. § (1) 2. pontja kifejezetten rögzíti. A kötelmi jog 2002. évi átfogó reformját (lásd 4. fejezet) megelőzően ez nem jelent meg kifejezetten a norma szintjén, hanem a harmincéves elévülési időt, mint főszabályt rögzítő BGB 195. §-a reform előtt hatályos szövegváltozatából vezették le.³⁸ Ingatlanoknál ez másképp alakul: a telekkönyvi helyesbítési igény (BGB 894. §, 898. §) és a telekkönyvbe bejegyzett jogokból fakadó igények (BGB 902. §) nem évülnek el.

36 Hogy mi tartozik az általános rész körébe, nézőpont kérdése. Létezik olyan álláspont, amely szerint tulajdonképpeni általános résznek csak az Általános részről szóló Első Könyv Jogügyletekről szóló 3. fejezete (Buch 1 Allgemeiner Teil, Abschnitt 3: Rechtsgeschäfte) tekinthető (BGB 104-185. §-ok), lásd CSEHI 2000, 24.

37 Karl LARENZ – Manfred WOLF: *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*, 9., neubearbeitete und erweiterte Auflage, C.H.Beck, München 2004. 293 (§ 16 Rn. 45); Hans BROX – Wolf-Dietrich WALKER: *Allgemeiner Teil des BGB*. 32., neu bearbeitete Auflage, Carl Heymanns Verlag, Köln-München 2008. 264. (Rn. 669).

38 LARENZ – WOLF 1997, 337. (§ 17, Rn. 10); Ludwig ENNECCERUS – Hans Carl NIPPERDEY: *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, Fünfzehnte, neubearbeitete Auflage*, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen 1960. 1409 (§ 233).

4. A titulált igények elévülésére vonatkozó szabályok kodifikálása és szerkezeti novellája

4.1. Az elévülésről szóló szabályozás: az általános idejű elévülés rendszere

Christian von Bar a szerződésen kívüli kárfelelősségi jog Európai jogrendszerekre fókuszáló összehasonlító jogi elemző művében úgy fogalmaz, hogy „az erkölcsileg leggyengébb védekezési jog az elévülés kifogása.”³⁹ Reinhard Zimmermann pedig kiemeli, hogy a premodern társadalmakban létezett határozott ellenérzés az elévülés jogintézményével szemben könnyen érthető, hiszen az de facto kisajátító hatású: az igény (követelés) vagyontárgy, amely túlnyomórészt elveszíti az értékét azáltal, hogy bírósági úton többé nem érvényesíthető.⁴⁰

Ahhoz, hogy megérthessük azt, hogy a titulált igények elévülésére vonatkozó rendelkezések ma milyen helyet foglalnak el a BGB elévülésről szóló szabályozásának rendszerében, össze kell hasonlítanunk röviden az egymástól koncepcionálisan különböző régi és új (2002. január 1-jén hatályba lépett) szabályozást.⁴¹ Az új szabályozással a régi szabályozás teljeskörű felülvizsgálata valósult meg.⁴²

A régi szabályozás esetében az általános (rendes) elévülési idő – tehát a főszabály – harminc év volt (BGB 195. §-ának 1900. január 1-je és 2001. december 31. között hatályos változata).⁴³ Ezen felül a mindennapi ügyletekből

39 Christian VON BAR: *Gemeineuropäisches Deliktsrecht*. Zweiter Band. C.H.Beck, München 1999, 582. (Rn. 545; § 5 V 1)

40 ZIMMERMANN 2000, 854.

41 Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts vom 26. November 2001 (A kötelmi jog modernizálásáról szóló törvény) (a továbbiakban: SchuldrechtsModernisierungsG (2001)).

42 Hans-Georg HERMANN: §§ 194-225. *Verjährung* In: Mathias Schmoeckel-Joachim Rückert-Reinhard Zimmermann (Hrsg.): *Historisch-kritischer Kommentar zum BGB Band I., Allgemeiner Teil §§ 1-240*, MOHR SIEBECK, Tübingen 2003, 996 (5. széljegyzetszám).

43 LARENZ – WOLF 1997, 337. (§ 17, Rn. 9.); ENNECCERUS – NIPPERDEY 1960, 1406 (§ 233).

fakadó meghatározott igények esetében rövidített, kettőéves⁴⁴ vagy négyéves⁴⁵ különös elévülési időt állapított meg. A „jogerősen megállapított igényekre” vonatkozó rendelkezés 2001. december 31-ig – a BGB hatálybalépése óta változatlan számozással és szöveggel – a 218. §-ban volt található.

A BGB 2002. január 1-jén hatályba lépett kötelmi jogi reformja az elévülési szabályozás novelláját is jelentette. A BGB új elévülési szabályozásának főbb súlypontjai a következők: az elévülési határidők teljeskörű újraszabályozása, az elévülés magánautonóm szabályozásának (szerződési szabadság) elismerése meghatározott korlátokon belül (következik a BGB 202. §-ából), valamint a legtöbb elévülést megszakító tényállás nyugvási okká alakítása. Emellett a reformmal új nyugvási okok is bevezetésre kerültek. Ilyen új okok voltak az ideiglenes jogvédelem iránti kérelem benyújtása (BGB 204. § (1) bekezdés 9. pont) szexuális önrendelkezés megsértéséből fakadó igények esetére (BGB 208. §).⁴⁶ Ezeknek az okoknak a köre időközben tovább bővült, így például a fogyasztói igények elévülésének nyugvásával, ha minősített fogyasztói szervezetek indítanak keresetet (BGB 204a. §).

Az új szabályozás központi eleme a hároméves általános elévülési idő bevezetése. Ezt a BGB „Rendszerinti elévülési idő” (*Regelmäßige Verjährungsfrist*) címet viselő 195. §-a rögzíti (a továbbiakban: általános elévülési idő). A 2002. január 1-jén hatályba lépett új elévülési szabályozás ún. vegyes, szubjektív és objektív elemeket ötvöző rendszert követ, amelyen belül megkülönböztethető egy szubjektív, úgynevezett relatív, valamint egy objektív, azaz abszolút elévülési idő.

44 Lásd BGB 196. § reform előtti változatának (1) bekezdését. A kétéves elévülés körébe tartoznak például a kereskedők, gyártók és iparosok árukért vagy munkák elvégzéséért fennálló igényei (1. pont), a (személy)fuvarozásból/szállításból fakadó díjak (3. pont), a munkavállalók és alkalmazottak bér- és fizetési igényei (8. és 9. pont); az orvosok díjigényei (14. pont), ügyvédek, közjegyzők díjigényei (15. pont). A 196. § (2) bekezdése felemelte az elévülés idejét négy évre például az 1. pont alá tartozó igények esetében, ha vállalkozások közötti ügyletről volt szó (a kötelezett üzleti tevékenysége körében rendelte meg az árut vagy a munka elvégzését).

45 BGB 197. § reform előtti változata szerint ez alá tartoznak többek között a kamatigények, bérleti és haszonbérleti díj megfizetésre irányuló igények, a nyugdíj, közszolgálati illetmény, tartásdíj, a járadék, életjáradék és minden más, rendszeresen visszatérő szolgáltatás megfizetésére irányuló igény.

46 Heinz-Peter MANSEL: *Die Neuregelung des Verjährungsrechts*, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 2002/2, 89.

Az elévülésről szóló szabályozáson belül a BGB 199. § „A rendes elévülési idő kezdete és az elvülés abszolút (felső) határidői” címet viseli.

A hároméves (általános) elévülési idő szubjektív, vagyis relatív, amely annak az évnek a végén kezdődik, amikor az igény létrejött (BGB 199. § (1) bekezdés 1. pont) és a jogosult tudomást szerzett az igény létrejöttét meg-
alapozó körülményekről és a kötelezett személyéről, vagy amikor azért nem szerzett ezekről tudomást, mert súlyosan gondatlanul járt el (BGB 199. § (1) bekezdés 2. pont). Ezzel szemben az objektív, vagyis abszolút elévülési idő tíz év (BGB 199. § (4) bekezdés, 199. § (3) bekezdés 1. pont) vagy károkozásból fakadó igény esetén harminc év (BGB 199. § (3) bekezdés 2. pontja) és az igény létrejöttének időpontjában kezdődik és független a jogosult tudomásától. Az élet, testi épség, egészség vagy személyi szabadság megsértése miatti igények esetében csak objektív (abszolút) elévülési idő létezik (BGB 199. § (2) bekezdés). Az esetek döntő többségében a hároméves, szubjektív elévülés érvényesül, mivel rendkívül ritka eset, hogy a jogosult egy évtizeden keresztül ne szerezzen tudomást az igényről. Ha azonban a tízéves (harmincéves) objektív elévülési idő eltelt, a jogosult ezt követő tudomásszerzése az igényről már nem jár a relatív elévülési idő elkezdődésével. Az igény tíz év elteltével tehát akkor is elévül, ha a jogosult egyébként önhibáján kívül nem szerzett tudomást arról.⁴⁷

A szubjektív (relatív) és abszolút (objektív) határidő párhuzamosan fut: az elévülés joghatásának bekövetkezése attól függ, hogy melyik telt el előbb. Ha bármelyik elévülési határidő eltelt, az igény elévült, és a másik elévülési idő nem vált ki joghatást. Ez a kettős rendszer egyensúlyt teremt a jogosult érdeke – azaz a jogosult tudomásán alapuló érvényesíthetőség – és a kötelezett jogbiztonság iránti igénye között.⁴⁸

Ebbe a körbe egy később beiktatott rendelkezés az öröklésen alapuló igényekre harmincéves objektív elévülési időt állapít meg. Ez kiterjed azokra az igényekre is, amelyek érvényesítése azt feltételezi, hogy a jogosult tudomást szerzett a szóban forgó halál esetére szóló rendelkezésről (BGB 199. §

47 Heinrich HONSELL: Das Konzept doppelter Fristen im Verjährungsrecht des BGB In: Peter MANKOWSKI – Wolfgang WURMNEST (Hrsg.): *Festschrift für Ulrich Magnus zum 70. Geburtstag*, sellier european law publishers, München 2014, 37.

48 HONSELL 2014, 37.

(3a) bekezdés). Ez utóbbi azokat az igényeket fedi le, amikor az igény érvényesítése nem lehetséges a halál esetére szóló rendelkezésre való hivatkozás nélkül, így például ha az igények közvetlenül magából a halál esetére szóló rendelkezésből fakadnak.⁴⁹ Az elévülési szabályozás novelláját követően az adásvételi, vállalkozási és utazási szerződésekből eredő kellékszavatossági igények a főszabályként kétéves elévülés alá tartoznak (BGB 438. (1) bekezdés 3. pont).

4.2. A titulált igények elévülése mint különös idejű elévülés

A német magánjog nem ismeri a végrehajtási jog elévülését, hanem ezt anyagi jogi kérdésként fogja fel: az évülés tárgya a bírósági úton megállapított (bírósági úton elismert) igény. Ilyen esetekben ún. titulált igényről (követelésről) (*titulierter Anspruch/titulierte Forderung*) van szó, amelyek ezáltal végrehajthatóvá váltak: a titulálás lehetővé teszi a jogosult számára, hogy a bírósági végrehajtás eszközrendszerén keresztül keressen kielégítést a kötelezett (adós) vagyonából. A titulált igények státusza a német magánjog elévüléséről szóló szabályozásában lényegében változatlan legalább a BGB Szövetségi Tanács („*Bundesrath*”) elé 1888-ban beterjesztett bizottsági tervezete első olvasatának (a továbbiakban: BGB-tervezet (1888)) megjelenése óta.⁵⁰

A német jogalkotó már a BGB kodifikációja során is elkülönülten kezelte a „jogerősen megállapított igényeket”. Így a BGB-tervezet (1888) 177. §-a külön rendelkezést tartalmazott a „jogerősen megállapított igényekre”⁵¹ nézve. Ez a rendelkezés tartalmilag változatlan formában jelent meg

49 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 199 Rn. 54.

50 Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches für das Deutsche Reich. Erste Lesung. Ausgearbeitet durch die von dem Bundesrathe berufene Kommission. Amtliche Ausgabe, Verlag von J. Guttentag (D. Collin), Berlin und Leipzig 1888. 48; Motive zu dem Entwurfe eines Bürgerlichen Gesetzbuches für das Deutsche Reich. Band I. Allgemeiner Theil. Amtlicher Ausgabe. Verlag von J. Guttentag (D. Collin), Berlin und Leipzig 1888 (a továbbiakban: BGB-tervezet (1888) indoklása). 337-338.

51 BGB tervezet szövege (1888): 177. § A jogerősen megállapított igények – még ha egyébként rövidebb elévülési idő vonatkozna is rájuk – harminc év elteltével évülnek el. Ugyanez vonatkozik a végrehajtható egyezségekből és végrehajtható okiratokból eredő igényekre, valamint azokra az igényekre, amelyek a csődeljárás során történt megállapítás révén váltak végrehajthatóvá. Amennyiben a megállapítás rendszeresen visszatérő, a jövőben esedékesse váló szolgáltatásokra is kiterjed, az első bekezdés rendelkezései nem alkalmazandók.

a BGB 1896. július 1-jén elfogadott szövegében (218. §),⁵² amely 1900. január 1-jén lépett hatályba.⁵³ A BGB-tervezet (1888) 177. §-ának mai megfelelője a BGB 197. § (1) bekezdés 3., 4., és 5. pontja, valamint a BGB 197. § (2) bekezdése.

A BGB-tervezet (1888) indoklása szerint a német partikuláris törvénytűvek többsége a római jognak megfelelően az alperes jogerős marasztalását követően az igényre (követelésre) még akkor is a rendes (harmincéves) elévülési időt rendelte alkalmazni, ha egyébként az igényre rövidebb elévülési idő volt alkalmazandó.⁵⁴ Az indoklás szerint a jogerősen megállapított igények esetén lényegesen lecsökken azoknak a szempontoknak a súlya, amelyek az elévülési idő rövidítését indokolják. Az eredeti jogviszony a jogerős ítélettel rendelkezésre álló új jogalaphoz képest háttérbe szorul, a jogbiztonság (vitathatatlanság) biztosított és a tényállás elhomályosulása hosszú időre kizárható.⁵⁵ Emellett a rövid elévülési idő a jogosultat arra kényszerítené, hogy rövid időközönként – előre láthatóan eredménytelen – végrehajtási cselekményeket indítson csupán azért, hogy ismét megszakítsa az elévülést, amely a rövidített (kettő, illetve négyéves) elévülési idő hatálya alá tartozó igények esetén különösen kellemetlennek tűnik. A harmincéves (rendes) elévülési idő függetlenül attól, hogy marasztalást – valamilyen szolgáltatás teljesítésére, valamitől való tartózkodásra, valaminek az abbahagyására, túrésére való kötelezést – tartalmazó (*Leistungsurteil*), vagy megállapító (*Feststellungsurteil*) jogerős ítéletről van szó.⁵⁶

52 A BGB 1896. augusztus 18-i császári szentesítését követően 1896. augusztus 24-én jelent meg a Birodalmi Közlönyben (RGL.1896, Nr. 21, S. 195 ff.)

53 A BGB hatálybalépésről szóló törvény 1. cikk (1) bekezdés (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (rövidítve: „EBGB”) Art. 1(1))

54 BGB-tervezet (1888) indoklása, 337.

55 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 2.

56 BGB-tervezet (1888) indoklás, 337-338.

A titulált igények elévülését a BGB 197. §-a szabályozza, amely a „Harmincéves elévülési idő”⁵⁷ címet viseli. A BGB általános elévülési időt rögzítő 195. §-ához képest a BGB 197. §-a különös elévülési idő, éppúgy, mint a sorban ezt megelőző 196. §, amely a „Elévülési idő az ingatlanra vonatkozó jogokra nézve” címet viseli és tízéves elévülési időt állapít meg. A Szövetségi Igazságügyi Minisztérium megbízásából készült és 1981-ben közzétett szakértői vélemény és javaslatok⁵⁸ a kötelmi jog átdolgozásáról az elévülés szabályozását is érintette, és a titulált igényekre nézve tízéves elévülési időt⁵⁹ írányzott elő. Az általános elévülési idő két év lett volna, a más őrizetére bízott dolgok esetén öt év, és dolog visszaadásával összefüggő járulékos igényekre nézve pedig egy év.⁶⁰

A következő állomás a 2002. január 1-jén hatályba lépett kötelmi jogi reform előkészítése. Zimmermann az elévülésről szóló szabályozás reformja kapcsán a titulált igényre indokoltnak tartja az egységesre tervezett elévü-

57 BGB 197. § Harmincéves elévülési határidő

(1) Harminc év alatt évülnek el – ha jogszabály másként nem rendelkezik – a következő igények:

1. kártérítési igények, amelyek az élet, a testi épség, az egészség, a szabadság vagy a szexuális önrendelkezés szándékos megsértésén alapulnak,
2. tulajdonjogból vagy más dologi jogból, valamint a 2018., 2130. és 2362. §-okból eredő kiadási igények, továbbá azok az igények, amelyek e kiadási igények érvényesítését szolgálják,
3. jogerősen megállapított igények,
4. végrehajtható egyezségekből vagy okiratokból eredő igények,
5. azok az igények, amelyek a fizetésektelenségi eljárásban történt megállapítás útján végrehajthatóvá váltak, valamint
6. a végrehajtási költségek megtérítésére vonatkozó igények.

(2) Ha az (1) bekezdés 3–5. pontjában meghatározott igények rendszeresen visszatérő, jövőben esedékes szolgáltatásokra vonatkoznak, a harmincéves elévülési határidő helyébe a rendes elévülési határidő lép.

58 Frank PETERS – Reinhard ZIMMERMANN: Verjährungsfristen: Der Einfluß von Fristen auf Schuldverhältnisse; Möglichkeiten der Vereinheitlichung von Verjährungsfristen. In: BUNDESMINISTERIUM DER JUSTIZ (Hrsg.): *Gutachten und Vorschläge zur Überarbeitung des Schuldrechts*. Bundesanzeiger-Verlagsgesellschaft, Köln 1981, 77-374.

59 A szakértői normaszöveg-tervezet (1981): 197. § (A végrehajtás elévülése)

- (1) Az igény jogerős megállapítását vagy más módon végrehajtható titulálását követően – a 196. § (1) bekezdésének sérelme nélkül – új, tízéves elévülési idő kezdődik.
- (2) A végrehajtás körében foganatosított érvényes intézkedéseknél fogva az elévülési idő újrakezdődik.

60 Helmut HEINRICHS: Reform des Verjährungsrechts. Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1982/37, 2024.

lési időtől (három év) való eltérést.⁶¹ Érdeemes kiemelni, hogy a Szövetségi Igazságügyi Minisztérium 2000. augusztus 4-i időállapotú kötelmi jog modernizálásáról szóló tervezetében⁶² a 197. § „Az abszolút jogokon alapuló kiadási igények és az ezekhez hasonló igények elévülése” címet viselte, amely a címén kívül egyébként megegyezett a törvényjavaslat⁶³ és az elfogadott törvény szövegével.⁶⁴ A törvényjavaslat és az elfogadott törvény is „Harmincéves elévülési idő” címmel tartalmazta a 197. §-t. A vitatervezetben szereplő címből és a „jogerősen megállapított igények” 197. §-ban való elhelyezéséből arra lehet következtetni, hogy a jogalkotó a titulált igényekre valamelyest a dologi igényhez hasonló módon tekintett.

A törvényjavaslat (2001) előterjesztője kifejtette, hogy az adósok azt sérelmezték, hogy a jogerősen megállapított igényekre alkalmazandó harmincéves elévülési idő aránytalanul hosszú. Álláspontjuk szerint az ilyen hosszú (harmincéves) elévülési idő lehetetlenné teszi, hogy az - akár önhibáján kívül pénzügyi nehézségekbe került - adós valaha is megszabadulhasson régi tartozásaitól, és új egzisztenciát teremthessen. E körülményre tekintettel javasolták a „jogerősen megállapított igényekre” alkalmazandó elévülési idő lerövidítését.

A „jogerősen megállapított igények” esetében, különösen akkor, ha az adós kezdetben fizetéseképtelen, mind a jogosult, mind pedig az adós szempontjából kiemelt jelentőséggel bír, hogy a jogosult milyen időtartamon belül élhet a végrehajtás lehetőségével. Ebből adódóan a 197. § (1) bekezdés 3–5. pontja a BGB korábbi (2001. december 31-ig hatályos) 218. § (1) bekezdésével összhangban megtartotta a harmincéves elévülési időt a jogerős határozattal megállapított, valamint a végrehajtható egyezségeen vagy közokiraton alapuló, illetve olyan igényekre nézve, amelyek a fizetéseképtelenségi eljárás során történt elismerés következtében váltak végrehajthatóvá.

61 ZIMMERMANN 2000, 862.

62 Diskussionsentwurf eines Schuldrechtsmodernisierungsgesetzes (SMG), BMJ, Stand: 4. August 2000, 5. old. https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Downloads/DE/Bibliothek/Gesetzesmaterialien/14_wp/SchuldrechtsmodG/diske.pdf [a továbbiakban: SMG-Vitatervezet (2000)] [letöltve: 2025. 10. 07.]

63 Deutscher Bundestag Drucksache 14/6040 (14.05.2001): Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung des Schuldrechts <https://dserver.bundestag.de/btd/14/060/1406040.pdf> [a továbbiakban: SMG-Törvényjavaslat (BT-Drucksache 14/6040 2001)] [letöltve: 2025. 10. 07.]

64 SchuldrechtsModernisierungG 2001.

A jogerős határozattal megállapított igény érvényesítése nem kizárólag a jogosulttól függ; sikere alapvetően azon múlik, hogy mennyiben rendelkezik-e az adós végrehajtás alá vonható vagyonnal. Az elévülési időt ezért úgy kell megállapítani, hogy a jogosult akkor is tényleges esélyt kapjon az igénye behajtására, ha az adósnak nincs, vagy csak korlátozottan áll rendelkezésre ilyen vagyona. Az előterjesztő álláspontja az volt, hogy az általános elévülési idő e célra messze nem elegendő. Ráadásul a jogosult részéről – akinek például baleset vagy bűncselekmény miatti kár- vagy sérelemdíj fizetésére, vagy kölcsön visszafizetésére irányuló igényét állapították meg jogerősen – megalapozott az elvárás, hogy igényét akár tíz-húsz év múltán is érvényesíthesse, ha az adós anyagi helyzete időközben javult. Felvethető ugyan, hogy a svájci jog mintájára tíz évben határozzák meg a jogerősen megállapított igények elévülési idejét, ám ez arra kényszerítené a jogosultat, hogy az adóssal szemben intenzíven és gyakrabban tegyen végrehajtási lépéseket, többek között az elévülés megszakítása érdekében is. E kilátástalan végrehajtási kísérletek költségei végeredményben ismét az adóst terhelnék. Ez sem a jogosult, sem az adós érdekét nem szolgálná, továbbá feleslegesen terhelné a bírósági végrehajtás intézményrendszerét. A fizetési nehézségekkel küzdő adós jogos érdeke, hogy meghatározott idő elteltével mentesüljön régi tartozásai alól és lehetősége legyen új egzisztenciát teremteni, de erre nem megfelelő eszköz a „jogerősen megállapított igények” elévülési idejének rövidítése. E feladat a természetes személyek adósságrendezése keretében oldandó meg, amely biztosítja az adós számára a lehetőséget, hogy meghatározott feltételek fennállása esetén adóssága egy részének megfizetése alól mentesüljön, biztosítva számára az újrakezdés esélyét. Az a körülmény, hogy az adós a harmincéves elévülési idő alatt már teljesített részleteket, és hosszú idő elteltével e részteljesítésekre nézve bizonyítási nehézségek léphetnek fel, önmagában nem ad alapot az elévülési idő lerövidítésére, mivel elvárható az adóstól, hogy gondoskodjon a részteljesítést igazoló nyugták (bizonyítékok) megőrzéséről.⁶⁵

65 SMG-Vitatervezet SMG (2000), 225-226; SMG-Törvényjavaslat [BT-Drucksache 14/6040 2001]], 106.

5. A titulált igények elévülésére irányadó szabályok

5.1. Anyagi jogi megközelítés: a titulált igények elévülése

Az elévülés anyagi jogi felfogása alapján az igény jogerős megállapítását (titulálását) követően nem a végrehajtásra vonatkozó eljárásjogi jogosultság (végrehajtási jog) időbeli korlátozásáról van szó, hanem az immáron titulált anyagi jogi igény további elévüléséről, amely ezáltal újrakezdődik és új elévülési idő szerint évül el.⁶⁶

Az előző fejezetekből kitűnik, hogy a harmincéves elévülési idő alkalmazását titulált igények esetén alapvetően három körülmény indokolja: egyrészt, hogy az igény fennállása már kellő bizonyossággal és megbízhatósággal tisztázott, másrészt a jogosultnak (hitelezőnek) az igénye kielégítéséhez fűződő érdeke, és harmadrészt a kötelezettnek (adósnak) a jogbiztonsághoz fűződő érdeke. A titulált igények legjelentősebb megjelenési formája a jogerősen megállapított igény, amely elvülésének normatív alapját a BGB 197. § (1) bekezdés 3. pontja adja (lásd 5.2. alfejezet); a hasonló igények esetében pedig a BGB 197. § (1) bekezdés 4-6. pont (lásd 5.3.-5.5. alfejezetek). Figyelembe kell venni a BGB 197. § (2) bekezdéséből adódó szűkítést, amely a 3–5. pontokban meghatározott igényekre az általános (hároméves) elévülést rendeli alkalmazni, ha ezek esetében rendszeresen visszatérő, jövőben esedékessé váló szolgáltatásokról van szó.

A normatív alaphoz tartozik még a BGB 201. §-a,⁶⁷ amely az elévülés kezdő időpontját rögzíti: a titulált igények elévülése a határozat jogerőre emelkedésének, a végrehajtási jogcím (*Vollstreckungstitel*) kiállításának vagy a fizetéseképtelenségi eljárásban történt megállapításnak napján kezdődik, de semmiképpen sem korábbi időpontban, mint magának az igénynek a létrejötte. A harmincéves elévülési idő tehát az igényt megállapító határozat jog-

⁶⁶ WIEDEMANN 2022, 423-424.

⁶⁷ BGB 201 §. A megállapított igények elévülésének kezdő időpontja

A 197. § (1) bekezdés 3–6. pontjában meghatározott igények elévülése a határozat jogerőre emelkedésének, a végrehajtható okirat kiállításának, illetve a felszámolási eljárásban történő megállapításnak a napján veszi kezdetét, de semmiképpen sem korábban, mint az igény keletkezése. A 199. § (5) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

erőssé válásának napjától kezdődik. A német jogban a bírósági végrehajtás középpontjában nem „végrehajtási jog” áll, hanem a végrehajtási jogcím, így anyagi jogi szemszögből közelíti meg az elévülés kérdését. Az elévülés tárgya a titulált, vagyis „megvizsgált, tisztázott és rögzített” igény (követelés), amelyre a megállapítás jogerőssé válásától számított harmincéves elévülési időt kell alkalmazni. Ez az általános elévülési idő pontosan tízszerese. A harmincéves elévülési idő nem függ attól, hogy a megállapított igény az általános elévülési hatálya alá tartozott-e, hogy mennyi volt az eredetileg irányadó elévülési idő,⁶⁸ vagy hogy a felek esetleg ennél rövidebb elévülési időt kötöttek ki.⁶⁹ Ezzel az igény olyan státuszba kerül, mint a tulajdonjogból vagy egyéb dologi jogból fakadó kiadási igények (vö. BGB 197. § (1) bekezdés 2. pont), vagyis akár úgy is lehet tekinteni, hogy az igény BGB 197. § (1) bekezdés 3-6. pontja értelmében történő megállapítása – ha úgy tetszik – „dologiasítja” az igényt (követelést).

Az osztrák jogon kívül (lásd 10.2. alfejezet) a dél-afrikai jogban is harminc év a „bírósági ítéletben megállapított tartozások” elévülési ideje (*Section 11 (a) thirty years in respect of (ii) any judgment debt*).⁷⁰

5.2. Mikor van szó „jogerősen megállapított igényekről”

(BGB 197. § (1) bekezdés 3. pont)

Akkor van szó jogerősen megállapított igényről, ha jogerős ítéletben vagy más jogerős határozatban megállapításra került – függetlenül attól, hogy az ítélet vagy határozat milyen eljárásban született. Így az (alakilag) jogerős megállapítás alapulhat egy állami bíróság ítéletén vagy más végrehajtási jogcímen, továbbá a német polgári perrendtartás ZPO 104. §-a szerinti költségmegállapító határozaton vagy választottbírósági ítéleten (ZPO 1051. § és következő §-ok).⁷¹ A jogerős megállapításnak egy független szervtől kell származnia – még akkor is, ha annak vizsgálata kizárólag a jogosult nyilat-

68 LARENZ – WOLF (2004) 306 (§ 17, Rn. 33.).

69 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 18.

70 Prescription Act 68 of 1969 (<https://www.gov.za/documents/prescription-act-20-may-2015-1045>) [letöltve: 2025. 10. 07.]

71 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 15.

kozataira épült, mint például a bírósági meghagyás („mulasztási ítélet”, *Ver säumnisurteil*) és a végrehajtási végzés (*Vollstreckungsbescheid*) fizetési meghagyáshoz kapcsolódóan; ezeket akkor lehet kibocsátani, ha az ellenérdekű fél nem élt azzal a lehetőséggel, hogy nyilatkozzon.⁷² Nincs szó jogerős megállapításról, ha a jogosult az igényt csupán szubszidiáriusan érvényesítette, és emiatt a marasztaló ítélet e kérdésben nem foglalt állást. Jogerős megállapítást nem eredményez a ZPO 304. § szerinti ún. alapítélet sem (*Grundurteil*: amennyiben az igény jogalapja és összege egyaránt vitatott, a bíróság rész- („alap-„) ítéletben előzetesen határozhat a jogalapról).⁷³ Jogerősen megállapított igénynek minősül, ha a választottbíróság a választottbírósági szerződés alapján kizárólag az igény jogalapjáról határoz, mivel e határozat funkcionálisan a megállapító ítélethez hasonlít.⁷⁴ A jogerősen megállapított igény létrejöttének oka, jogi természete vagy kialakítása irreleváns.⁷⁵ Vizsgálni kell, hogy van-e különös elévülési szabály, amely elsőbbséget élvez. Ilyen speciális normát tartalmaz például a német kereskedelmi törvénykönyv (*Handelsgesetzbuch*,⁷⁶ a továbbiakban: HGB). A HGB 129. § (2) bekezdése kizárja, hogy a közkereseti társasággal szemben jogerősen megállapított igények alapján a saját vagyonukkal felelő tagokkal szemben is végrehajtást lehessen kérni. Az igény társasággal szembeni jogerős megállapítása nem minősül egyúttal a tagokkal szembeni titulált igénynek és ezért nem váltja ki a BGB 197. § (1) bekezdés 3. pontja szerinti joghatást, vagyis azt, hogy a vele szemben fennálló igényekre nézve a harmincéves elévülési idő legyen irányadó. Ehelyett a HGB 151. § (1) bekezdése a társaság megszűnése esetén a taggal szemben érvényesíthető, a társaság kötelezettségvállalásaiért való felelősségből fakadó igényekre öt éves elévülési időt állapít meg.⁷⁷

A jogerős ún. megállapító ítélet (a megállapítási kereset – ZPO 256. § - eredményeként) esetén is irányadó a BGB 197. § (1) bekezdés 3. pontja szerinti harmincéves elévülési idő. Nincs jelentősége, hogy a megállapító ítéletet

⁷² Uo.

⁷³ MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 17.

⁷⁴ Uo.

⁷⁵ Florian JACOBY: Kommentar zum BGB § 197 Rn. 34; J. von STAUDINGERS: Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB - Buch 1: Allgemeiner Teil: §§ 164-240 (2024).

⁷⁶ Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 37. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

⁷⁷ Vö. MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 18.

eljárásjogi szempontból megengedetten hozták meg vagy sem.⁷⁸ A megállapító ítéletnek az igény fennállását kell megállapítania, a konkrét igények alapjául szolgáló jogviszony – például egy érvényes szerződés - fennállásának megállapítása nem elegendő.⁷⁹ A harmincéves elévülési idő alá tartozik minden olyan igény, amely a jogerő beálltaig létrejött és esedékes, tehát az addig esedékes kamatigények, tartási járadék stb. Ellenben a jogerő beállása után esedékes időszakonként visszatérő igényekre (pl. kamatok) a BGB 197. (2) bekezdése szerint az általános elévülési idő irányadó.⁸⁰ A BGB 197. § (2) bekezdése lényegében a harmincéves elévülési idő alá tartozó a BGB 197. § (1) bekezdésének 3-5. pontjaiban felsorolt igények tekintetében alkalmazandó szűkítés (lásd 5.6. alfejezet).

A „jogerősen megállapított igény” magában foglalja azokat a jogerő beállása után keletkező igényeket, amelyek a jogerősen megállapított igényből levezethetők, így például a gyógyítással kapcsolatos jövőbeli költségeket. Nincs jelentősége annak, hogy az igény konkrét mértékét még meg kell állapítani.⁸¹ Ezen igények esetében is vizsgálni kell az általános elévülési idő BGB 197. § (2) bekezdés szűkítő rendelkezése szerinti esetleges elsőbbségét.

A harmincéves elévülési idő akkor is irányadó, ha az ilyen igények törvényi jogalapja csak a jogerő beállta után keletkezik.⁸² Ebből az is következtethető, hogy a harmincéves elévülési idő olyan igények esetében is irányadó, amelyeket a felek utólag hoznak létre a megállapító ítélet alapján, például a károkozó egyes gyógyítási költségekre nézve elismeri a helytállási kötelezettségét.⁸³ Ugyanígy alkalmazandó a harmincéves elévülési idő arra a pénzfizetési igényre, amely a megállapítási ítéletből következhet, mivel ez az „átalakulás” nem alapoz meg új elévülési időt.⁸⁴

Az uralkodó jogirodalmi álláspont szerint az igény jogerős megállapítása abból is fakadhat, hogy a kötelezett negatív megállapítás iránti keresetét ér-

78 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 37. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

79 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 20.

80 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 39. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

81 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 40. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

82 BeckOK BGB/Henrich, 74. Ed. 1.5.2025, BGB § 197 Rn. 17; Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 40. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

83 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 40. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

84 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 41 (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024); Andreas PIEKENBROCK: BGB § 197 Rn. 44, BeckOGK BGB (1.5.2025).

demik okokból elutasítják.⁸⁵ Hogy ez mennyiben jelenti az igény megállapítását, a határozat indoklásából derül ki. Az uralkodó álláspont a BGB 197. § (1) bekezdés 3. pontjának szövegezésén alapul. A kisebbségi álláspont szerint ezt cáfolja az a körülmény, hogy sem a kötelezett negatív megállapítási kérése, sem a jogosult ezzel szembeni védekezése nem vezet az elévülés nyugvásához (vö. BGB 204. §). Ezzel aligha egyeztethető össze, hogy a BGB 197. § (1) bekezdés 3. pontja az elévülés meghosszabbításához vezessen, mivel a jogerő beálltához az elévülés megújítása kapcsolódna, és erre nincs törvényi alap. Ez támasztja alá a „jogerősen megállapított igény” 2001. évi novellát megelőző rendszerbeli elhelyezése az elévülésről szóló szabályozáson belül: az elévülést megszakító okokat (BGB korábbi 209-210. §-ok) követően volt található (BGB korábbi 218. §).⁸⁶ A jogerős határozatnak a jogosult és a kötelezett viszonyában kell fennállnia. A kezes a főkötelezettségért annak mindenkorai állapotában felel, vagyis az igény jogerős megállapításához kapcsolódó harmincéves elévülési idő az ő kezességi kötelezettségére is kihat.⁸⁷ Ugyanakkor a főkötelezettség elévülésére akkor is hivatkozhat, ha vele szemben elmarasztaló jogerős ítéletet hoztak. A kezességi kötelezettségvállalás önállóan évül el, így, ha a kezes ún. eljárási kezességet⁸⁸ vállal, arra az általános elévülési idő lesz irányadó.⁸⁹

A jogerősen megállapított igény eljárásjogi leképeződése a végrehajtási jogcím. Kérdés az, hogy pontosan milyen határozatok esetében lehet jogerősen megállapított igényről beszélni, amelyhez a BGB 197. § (1) bekezdés 3. pontja szerinti joghatás kapcsolódik. Ide tartozik mindenekelőtt a marasztaló ítélet, ennek tartalmától és az ítéletet hozó bíróság (joghatóság) jellegétől függetlenül. Így a marasztalás állhat pénzfizetésre, egyéb tevékenységre, abbahagyásra, tűrésre stb. kötelezésben. Döntő szerepe annak van, hogy a határozatra nézve beállt az alaki jogerő, tehát már nincs helye

85 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 17; Andreas PIEKENBROCK: Kommentar zum BGB § 197 Rn. 45, BeckOGK BGB (1.5.2025).

86 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 43. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

87 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 48. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

88 Ennek alapja a hivatkozott esetben a ZPO 720a. § (3) bekezdése: a pénzfizetésre kötelezett adós a főigény összegének megfelelő biztosíték adásával megakadályozhatja az előzetesen végrehajthatónak nyilvánított ítéleten alapuló biztosítéki intézkedést.

89 BGH, Urteil vom 11.11.2014 – XI ZR 265/13, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 2015/5, 352 Rn. 23.

rendes jogorvoslatnak.⁹⁰ Ebből az következik, hogy az előzetesen (ideiglenesen) végrehajthatóvá nyilvánított határozatok (*vorläufig vollstreckbares Urteil*: ZPO 704. §,⁹¹ együttes olvasatban a ZPO 708. és 709. §-ával) nem tartoznak a harmincéves elévülési időt megalapozó határozatok körébe, az ideiglenes intézkedésről (*einstweilige Verfügung*) szóló határozatok ellenben igen.⁹² A határozat formájának, pl. annak, hogy ítélet (*Urteil*) vagy végzés (*Beschluss*), nincs jelentősége, csak az alaki jogerő beálltának. Nincs jelentősége az ítélet helyességének sem egészen addig, ameddig érvényesnek minősülő határozatról van szó. Nem lehet szó érvényes határozatról, ha az elévülés tárgyát képező igény nincs kellően meghatározva. Ez felmerülhet a „részleges kereset” (*Teilklage*)⁹³ esetén, amelynél a bíróság több igényre támaszkodott, de nem konkretizálta, hogy pontosan melyik érintett: a pénzfizetésre irányuló végrehajtási jogcím nem váltja ki az anyagi jogerőt és nem kezdődik újra az elévülés a BGB 212. § (2) bekezdése alapján, ha nem állapítható meg, hogy mely igényről határozott a bíróság.⁹⁴ Az allokáció tisztázásának hiányában nem lehet szó az elévülés jogérvényesítéshez kapcsolódó BGB 204. § (1) bekezdése szerinti nyugvásáról, amelyből az is következik, hogy nem lehet szó jogerősen megállapított igényről és ahhoz kapcsolódó harmincéves elévülési időről a BGB 197. § (1) bekezdés 3. pontja alapján.⁹⁵

90 ZPO 705. § [Alaki jogerő] A határozatok jogerőre emelkedése nem következik be a megengedett fellebbezés vagy megengedett ellentmondás előterjesztésére nyitva álló határidő lejártá előtt. A jogerőre emelkedést a fellebbezés vagy az ellentmondás határidőben történő előterjesztése felfüggeszti.

91 ZPO 704. § [Végrehajtható érdemi ítéletek] A végrehajtás olyan érdemi ítéletek alapján történhet, amelyek jogerőre emelkedtek vagy amelyeket előzetesen végrehajthatóvá nyilvánítottak.

92 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 49. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

93 A részleges kereset kapcsán három implikációt érdemes kiemelni. Az első, hogy a ZPO 253. § (2) bekezdés 2. pontja szerint a keresetlevélnek többek között meghatározott kérelmet kell tartalmaznia, tehát a felperes szabadon dönt arról, hogy milyen részben érvényesíti az igényét a perben. A második, hogy a ZPO 308. § (2) bekezdés 2. pontjában rögzített kereset-höz kötöttség (*ne ultra petita*) elvéből következően a bíróság az igénynek csak a keresettel érintett részéről dönthet. A harmadik, hogy a ZPO 322. § (1) bekezdés szerint az anyagi jogerő csak a perben érvényesített részre nézve áll be, és csak erre nézve kezdődik újra a titulált igények elévülése és ketyeg a harminc éves elévülési idő.

94 Tartásdíj: BGH, Beschluss vom 19.02.2025 – XII ZB 377/24, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 2025/24, 1735-1737; életjáradék: BGH, Urteil vom 18.11.1993 – IX ZR 244/92, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1994/7, 460-462.

95 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 49. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

Nincs jelentősége annak, hogy a jogerős megállapítás kontradiktórius eljáráson, az igény elismerésén, vagy mulasztáson alapul. A lényeg, hogy bírósági határozatról legyen szó, amelynél az alaki joghatóság teljesülése elégséges, de az anyagi szempontból teljesülő joghatóság is, mint a választottbíróságok esetében.⁹⁶

Eltérő álláspontokkal lehet találkozni abban a kérdésben, hogy külföldi bíróság ítélete tekinthető-e az igény jogerős megállapításának, amelyhez harmincéves elévülési idő kapcsolódik.⁹⁷ Helyes álláspontnak az elutasító válasz tűnik azzal, hogy azt a döntést kell figyelembe venni, amelyen a belföldi elismerés, illetve végrehajthatóság alapul.⁹⁸ Itt többek között a Brüsszel I. rendelet 38. cikkére utalnak, amely arról rendelkezik, hogy bíróság teljes egészében vagy részben felfüggesztheti az eljárást, ha a határozat ellen az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban jogorvoslati kérelmet nyújtanak be.⁹⁹

Az igény jogerős megállapítása fakadhat pénzkövetelés esetén megtámadhatatlan végrehajtási végzésből (*Vollstreckungsbescheid*) fizetési meghagyásos eljáráshoz kapcsolódóan (ZPO 699–703d. §-ok), vagy megtámadhatatlan perköltség-megállapító végzésből (*Kostenfestsetzungsbeschluss*, ZPO 104-105. §-ok),¹⁰⁰ de a költségviselésről szóló rendelkezésből is (ZPO 91-98. §-ok), amely a perköltség-megállapító végzés jogalapját szolgáltatja.¹⁰¹ Ezen felül minden olyan megtámadhatatlan egyéb végzésből, amely lehetővé teszi a végrehajtást, mint a ZPO. 794. § (1) bekezdés 3. pontja,¹⁰² vagy a családjogi és egyéb nemperes bírósági eljárásokról szóló törvény (*Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit*, FamFG) 86. § (1) bekezdés 1. és 3. pontja.¹⁰³ Mindhárom önálló végrehajtási jogcím.¹⁰⁴

96 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 49. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

97 Mellette foglal állást MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 16.

98 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 50. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

99 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 50. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

100 A felek kérelmére az elsőfokú bíróság (pontosabban a *Rechtspfleger*, a bírósági tisztviselő, kb. bírósági ügyintéző) tételesen megállapítja a perköltséget, amelyet a pervesztes fél köteles fizetni – vö. BeckOK ZPO/Jaspersen, 56. Ed. 1.3.2025, ZPO § 104 Rn. 1.

101 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 51. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

102 ZPO 794. § (1) bekezdés 3. pont: azokból a határozatokból, amelyek ellen panasszal lehet élni.

103 FamFG 86. § (1) bekezdés 1. pontja szerint végrehajtás alapjául szolgálnak a bírósági végzések, továbbá a 3. pont alapján a ZPO 794. § szerinti végrehajtási jogcímek, így végrehajtható okiratok (ZPO 794. § (1) bekezdés 5. pont), bírósági egyezségek (ZPO 794. § (1) bekezdés 5. pont és FamFG 36. § szerint), amennyiben a felek az eljárás tárgyáról szabadon rendelkezhetnek.

104 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 51. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

A választottbíróági határozathoz (ZPO 1055. §) közvetlenül kapcsolódik a BGB 197. (1) bekezdés 3. pontjának joghatása, vagyis a harmincéves elévülés idő. Ez nem a végrehajthatóvá nyilvánításából fakad, amely csak „megismétli” a 197. §-hoz kapcsolódó joghatást.¹⁰⁵ Más a helyzet külföldi választottbíróág ítélete esetén. Ehhez akkor nem kapcsolódik a harmincéves elévülés, ha az elévülés kérdését külföldi jog alapján kell megítélni. Ha a német jogot kell alkalmazni, akkor a végrehajthatóvá nyilvánításnak kell mérvadónak lennie.¹⁰⁶

Az elévülésről szóló szabályozás novelláját követően már nem tartozik a BGB 197. § (1) bekezdés 3. pontja és így a harmincéves elévülési idő körébe a vonatkozó jogszabály rendelkezése alapján megállapított közjegyzői díj- és költségigény,¹⁰⁷ még akkor sem, ha a közjegyző azt a vonatkozó jogszabályi rendelkezés alapján¹⁰⁸ végrehajthatónak nyilvánította.¹⁰⁹

Az állami igények titulálását (végrehajthatóvá tételét) szolgáló közigazgatási aktusok esetében a vonatkozó jogszabályok a BGB 197. (1) bekezdés 3. pontjának megfelelő rendelkezést tartalmaznak, tehát harmincéves elévülési időt állapítanak meg.¹¹⁰ Más a helyzet, ha a közigazgatási eljárásban ügyfél igényét állapítják meg, tipikusan visszaszolgáltatási határozat (*Restitutionsbescheid*) formájában. Ebben az esetben hiányzik a megfelelő jogalap, ugyanakkor ezt a hézagot a BGB 197. § (1) bekezdés 3. pontja, és (2) bekezdésének alkalmazásával kell kitölteni,¹¹¹ amely elvezet a harmincéves elévülési időhöz.¹¹² Egyébként a közjogi jogviszonyokban az általános elévülési idő négy év.¹¹³

105 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 52. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

106 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 52. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

107 A bíróságok és közjegyzők nemperes eljárásainak költségeiről szóló törvény (Gesetz über Kosten der freiwilligen Gerichtsbarkeit für Gerichte und Notare vom 23.07.2013, GNotKG), 19. §

108 GNotKG 89. §

109 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 53. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

110 Közigazgatási eljárásról szóló törvény (Verwaltungsverfahrensgesetz vom 25.05.1976, in der Fassung der Bekanntmachung vom 23. Januar 2003) 53. § (2) bekezdés, a Szociális Törvénykönyv X. Könyve (Das Zehnte Buch Sozialgesetzbuch – Sozialverwaltungsverfahren und Sozialdatenschutz vom 18.08.1980, in der Fassung der Bekanntmachung vom 18. Januar 2001) 52. § (2) bekezdés.

111 BGH, Urteil vom 12. 4. 2013 – V ZR 203/11, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 2013/20, 1238-1239 Rn. 23-26.

112 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 54. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

113 Lásd Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 54. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

A jogerősen megállapított igények körébe tartoznak az ún. fenntartásos (feltételes) ítéletben¹¹⁴ (*Vorbehaltsurteil*) megítélt igények. Ennek lényege, hogy a határozat később – bizonyos, még el nem bírált ellenkövetelések (pl. beszámítás) vagy kifogások függvényében – módosulhat vagy hatályát veszítheti. A fenntartásos ítélet egy speciális részítélet, amely végrehajtható (ZPO 302. § (3) bekezdés, 599. § (3) bekezdés).¹¹⁵ Két esetben merül fel. Az egyik a perbeli beszámítás (*Prozessaufrechnung*) miatti fenntartásos ítélet. Az intézmény célja, hogy gyors – igaz ideiglenes – végrehajtási jogcímet adjon, és elejét vegye a per elhúzódásának, illetve elhúzásának. Ilyenkor az alperes beszámításra hivatkozik, de csak a felperes igénye „érett meg a döntésre”, és a bíróság a beszámítás végleges elbírálásának fenntartásával marasztal (ZPO 302. § (1) bekezdés). A másik eset az okiraton alapuló eljárás (*Urkundenprozess*) miatti fenntartásos ítélet (ZPO 599. §). Ezen eljárás célja, hogy az első, gyorsított szakaszban – vagyis „okiraton alapuló eljárásban” – a felperes a rendes peres eljárásnál gyorsabban jusson végrehajtási jogcímhez.¹¹⁶ Az okiraton alapuló eljárásban (felperes okiratokkal bizonyít) az igényt vitató (el-lentmondó) alperes marasztalása fenntartással történik, mert a védekezési eszközök korlátozottak (ZPO 595. § (2) bekezdés); a teljeskörű bizonyításra az ún. utólagos eljárásban (*Nachverfahren*) kerül sor. A fenntartásos ítélet után a per nem szűnik meg, hanem rendes eljárásként folytatódik (ZPO 600. § (1) bekezdés). Amennyiben a felperes igénye utóbb megalapozatlannak bizonyul, a bíróság a fenntartásos ítéletet részben vagy egészben hatályon kívül helyezi (ZPO 600. § (2) bekezdés).

Az egyelőre figyelembe nem vett ellenkövetelésre nem vonatkozik a harmincéves elévülési idő. Az alperes a részéről beszámítandó igény nyugvását (BGB 204. § (1) bekezdés 5. pontja) úgy tudja elérni, hogy jogorvoslattal él a még nem jogerős fenntartásos ítélettel szemben, vagy megindítja az ún. utólagos eljárást, amely a nyugvás újrakezdését vonja maga után (BGB 204.

114 A Pp. keretében nem létezik ennek teljesen megfeleltethető intézmény, de a részítélet és az ideiglenes intézkedés (előzetes végrehajthatóság) intézménye némileg hasonló funkciót töltenek be.

115 ZPO 302. § (3) A beszámításról szóló döntés fenntartásával meghozott ítéletet a jogorvoslatok és a végrehajtás tekintetében érdemi ítéletnek kell tekinteni; ZPO 599. § (3) Az ítélet, amely a jogok fenntartásával hoznak meg, a jogorvoslatok és a végrehajtás tekintetében érdemi ítéletnek kell tekinteni.

116 BeckOK ZPO/Kratz, 56. Ed. 1.3.2025, ZPO § 592 Rn. 1.

§ (2) bekezdés 3. mondat).¹¹⁷ Az utólagos eljárással a beszámítandó igény elévülése nyugszik (BGB 204. § (1) bekezdés 5. pontja) és adott esetben az érvényesített igény ismételt jogerős megállapításával jár, amelyre nézve így a harmincéves elévülési idő kezdő időpontja értelemszerűen későbbre fog esni.¹¹⁸ Más a helyzet, ha az utólagos eljárásban a jogerős feltételes ítélet ellenére visszavonják a keresetet vagy elutasítják: ilyenkor megszűnik a harmincéves elévülés idő, mint joghatás, és ennek az eredeti elévülési idő lesz irányadó, amelynél figyelembe kell venni az elévülés eljárás miatti nyugvását a BGB 204. §-ának rendelkezései szerint.¹¹⁹

5.3. Mikor van szó „végrehajtható egyezségekből vagy (köz)okiratokból eredő igényekről” (BGB 197. § (1) bekezdés 4. pont)

A BGB 197. § (1) bekezdés 4. pontja a jogerős ítélettel azonos elbírálás alá vonja azokat a végrehajtási jogcímeket is, amelyek esetében nem lehet szó jogerőről: a végrehajtható egyezséget (ZPO 794. § (1) bekezdés 1. pont)¹²⁰ és a végrehajtható okiratot (ZPO 794. § (1) bekezdés 5. pont).¹²¹ A végrehajtható egyezség körébe tartozik a ZPO 278. § (6) bekezdése szerinti békéltető eljárás keretében a felek által írásban benyújtott és a bíróság részéről jóváhagyott egyezség.¹²² A végrehajthatóság, mint az egyezséggel szemben támasztott követelmény, nem jelenti azt, hogy vizsgálni kellene a végrehajthatóságot a konkrét igényre vonatkozóan, az egyezségnek álta-

117 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 55. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

118 Uo.

119 Uo.

120 ZPO 794. § [További végrehajtási jogcímek]

(1) A végrehajtásnak helye van továbbá:

1. az olyan egyezségek alapján, amelyeket a felek, vagy egy fél és egy harmadik személy a jogvita egészének vagy egy részének rendezése céljából német bíróság előtt, vagy a tartományi igazságügyi igazgatási szerv által létrehozott vagy elismert egyeztető testület előtt kötöttek, valamint az olyan egyezségek alapján, amelyeket a ZPO 118. § (1) bekezdés 3. mondata vagy a 492. § (3) bekezdése szerint bírói jegyzőkönyvbe foglaltak.

121 5. olyan okirathból, amelyet egy német bíróság vagy egy német közjegyző hatáskörén belül, az előírt alakszerűségek megtartásával vett fel, feltéve, hogy az okirat olyan igényre vonatkozik, amely egyezséggel rendezhető, nem irányul akaratnyilatkozat megtételére, és nem érinti lakóhely céljára szolgáló bérleti jogviszony fennállását, továbbá, ha az adós az okiratban a meghatározandó igény tekintetében alávetette magát az azonnali végrehajtásnak.

122 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 57. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

lánosan kell végrehajthatónak lennie: a lényeg, hogy az igényt jogalapja tekintetében elismerték.¹²³

A német jogban ún. másodlagosnak nevezett igények (*Sekundäransprüche*), vagyis a szerződésszegés folytán a főszolgáltatás helyett vagy mellett érvényesíthető kártérítési igény, továbbá az elállási jog gyakorlásához kapcsolódó visszajáró szolgáltatásokra, illetőleg az árleszállításra irányuló igények nem tartoznak a BGB 197. § (1) bekezdés 4. pontjának hatálya alá, mivel ezek nincsenek végrehajtható igényként titulálva.¹²⁴

A végrehajtható egyezséggel azonos megítélés alá esik a fizetéseképtelenségi rendtartás (*Insolvenzordnung*, a továbbiakban: InsO)¹²⁵ 308. § (1) bekezdésének 2. mondata szerinti bíróság által jóváhagyott adósságrendezési terv.¹²⁶ Az adós olyan, anyagi jogi szempontból érvényes (jogsabályi tilalomba nem ütköző) jognyilatkozata, amellyel aláveti magát a bírósági végrehajtásnak, megalapozhatja a végrehajtást, a pusztán alakai érvényesség azonban nem elégséges.¹²⁷ Ezzel ellentétes álláspontot képviselő bírósági határozattal is találkozni lehet: a pusztán alakilag érvényes alávétő jognyilatkozat is megalapozhatja a végrehajtást.¹²⁸ Ha az igényt megalapozó jogcím alapján a végrehajtás jogszerűtlensége iránti pernek van helye a ZPO 767. §-ának (*Vollstreckungsabwehrklage*, a továbbiakban: végrehajtással szembeni kereset) analógiájára (*Titelgegenklage*), szintén nem jön szóba a BGB 197. § (1) bekezdés 4. pontjának alkalmazása.¹²⁹ A bírósági végrehajtásról szóló törvényre (Vht.) illetve a Polgári perrendtartásra vonatkoztatva a ZPO szerinti végrehajtással szembeni kereset a végrehajtás megszüntetésére illetve korlátozására irányuló pernek feleltethető meg (Vht. 41. § (3) bekezdés és 56. §; Pp. 528. §).

Ahogy azt Helmut Grothe a kommentárirodalomban kifejti, az az igény, amely perbeli egyezség (*Prozessvergleich*) tárgyát képezi, és amelyet önálló

¹²³ Uo.

¹²⁴ Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 56. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

¹²⁵ Insolvenzordnung (InsO) vom 5. Oktober 1994

¹²⁶ MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 23; Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 57. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

¹²⁷ BGH, Urteil vom 22.10.1998 - VII ZR 99-97, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1999/1, 51-53.

¹²⁸ BGH, Urteil vom 14.05.1992 - VII ZR 204/90, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1992/34, 2160-2163.

¹²⁹ OLG Hamm (22. Zivilsenat), Urteil vom 23.02.2023 - 22 U 46/22; ECLI:DE:OLG-HAM:2023:0223.22U46.22.00.

an, a per tárgyához való kapcsolódás nélkül hoznak létre a régi jogalap új jogalapra való „lecserélésével”, nem esik a BGB 197. § (1) bekezdés 4. pontjának, vagyis a harmincéves elévülési idő hatálya alá.¹³⁰ Ezzel ellentétes álláspontot képvisel Florian Jacoby, aki szerint azok az igények is a BGB 197. § (1) bekezdés 4. pontjának hatálya alá tartoznak, amelyeket az egyezség magába foglal, de eddig nem voltak tárgyai a pernek.¹³¹

Ezen felül kiterjed az egyezségben részes (belépő) harmadik személyt megillető vagy harmadik személy ellen irányuló igényekre is. Ha harmadik személy számára önálló igényeket hoznak létre, anélkül, hogy a harmadik személy az egyezségben részes fél lenne, az ilyen igényeknek is a BGB 197. § (1) bekezdés 4. pontjának hatálya alá kell tartozniuk, mivel azonos eredetűek, és ellentmondásos volna, ha ezekre eltérő elévülési idő vonatkozna, mint az ezekkel párhuzamos igényekre, amelyek az egyezségben részes felet, mint jogosultat illetik.¹³² Természetesen kizárja a harmincéves elévülési idő alkalmazását, ha az egyezség, mint megállapodás vonatkozásában valamilyen semmisségi ok áll fenn, vagy megtámadási ok esetén eredményesen megtámadták.¹³³

A választottbírósi eljárásban megkötött egyezség (ZPO 1053. §), valamint az ügyvédi egyezség (ZPO 796a. §) és a közjegyző részéről végrehajthatónak nyilvánított egyezség (ZPO 796c. §) nem tartoznak a BGB 197. § (1) bekezdés 4. pontjának hatálya alá, mivel ezeket a ZPO „további” végrehajtási jogcímeket felsoroló 794. § (1) bekezdés 4a. és 4b. pontjából következően végrehajthatóvá kell nyilvánítani.¹³⁴

A BGB 197. § (1) bekezdés 4. pontjának hatálya alá tartozó okiratok a közjegyzői (köz)okiratok (ZPO 794. § (1) bekezdés 5. pont). A lényeg, hogy a végrehajtási jogcímnek érvényesen létre kellett jönnie.¹³⁵ Ha a közjegyzői okiratot a BGB 780. §-a¹³⁶ szerinti absztrakt tartozásígérethől fakadó igényről

130 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 23.

131 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 56. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

132 Uo.

133 Uo.

134 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 57. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

135 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 23.

136 BGB 780. § Tartozásígéret

Annak a szerződésnek az érvényességéhez, amelyben valaki olyan módon ígér meg egy szolgáltatást, hogy az ígéret önálló kötelezettség vállalásaként szolgál (tartozásígéret), – amennyiben jogszabály eltérő alak formát nem ír elő – az ígéret írásbeli megtétele szükséges. Az ígéret elektronikus formában nem tehető meg.

állítják ki, nincs jelentősége annak, hogy az alapul szolgáló igény (követelés) már elévült, hanem kizárólag a BGB 197. § (1) bekezdés 4. pontja szerinti elévülési idő irányadó.¹³⁷

Az egyezség megkötésével a felek magánautonóm döntésükkel hozzák létre a végrehajtási jogcímet, de emellett magánautonómiájuk arra is kiterjed, hogy a BGB 202. § (1) bekezdéséből következően saját maguk állapítsák meg az alkalmazandó elévülési időt is, vagyis harminc évnél rövidebb elévülési időt kössenek ki¹³⁸ (a harminc évnél hosszabb elévülési idő kikötését tiltja a BGB 202. § (2) bekezdése).

5.4. Mikor van szó „fizetéseképtelenségi eljárásban történt megállapítás útján végrehajthatóvá vált igényekről” (BGB 197. § (1) bekezdés 5. pont)

A BGB 197. § (1) bekezdés 5. pontja azon alapul, hogy az igények a hitelezői jegyzékben (*Insolvenztabelle*) történő megállapítása a fizetéseképtelenségi eljárás megszűnését követően közvetlenül lehetővé teszi a végrehajtást az adóssal szemben.¹³⁹ Az InsO 178. § (1) bekezdése alapján az igény (követelés) akkor minősül megállapított igénynek, ha a bejelentett igények vizsgálatára irányuló tárgyaláson¹⁴⁰ vagy az InsO 177. § szerinti írásbeli eljárás során a felszámoló, vagy valamely hitelező nem mond ellent, illetve, ha az előterjesztett ellentmondást megszüntették (visszavonták). Az adós ellentmon-

137 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 58. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

138 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 59. (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

139 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 60 (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

140 A bejelentett igények vizsgálatánál – amelyre az eljáró bíróság a fizetéseképtelenségi (felszámolási) eljárást elrendelő határozatában kitűzött erre irányuló tárgyaláson vagy utólagosan bejelentett igények esetén az InsO 177. § szerinti írásbeli eljárásban kerül sor – a hitelezői jegyzékbe bejelentett igényeket egyenként értékeli az eljáró bíróság. A vizsgálat két fő szempontja az igény egyszerűsége és ranghelye. Felmerülhet, hogy a felszámoló úgy ítéli meg, hogy a bejelentett igény nem létezik vagy (már) nem érvényesíthető és ezért nem ismeri el. Ez történhet az igény teljes egészére vagy egy részére nézve. A felszámoló által jogszerűen vitatott igény tekintetében a kérdés eldöntéséig az érintett hitelező nem jogosult a felszámolási vagyon felosztásában részt venni. Az igényt vitathatja továbbá bármely hitelező vagy maga az adós is. Ha az adós vitatja az igényt (ellentmond), annak nincs kihatása a kielégítési hányadok alakulására, illetve a felszámolási vagyon felosztására. Az (elismert) igényeknek a hitelezői jegyzékbe történő felvétele végrehajtási jogcímet keletkeztet az adóssal szemben.

dása nem gátolja az igény megállapítását. Az eljáró bíróság minden egyes bejelentett igény esetében bejegyzí a hitelezői jegyékbe, hogy az igény milyen összegben és milyen ranghelyen került megállapításra, illetve, hogy a megállapításnak ki mondott ellent (InsO 178. § (2) bekezdés). A hitelezői jegyzékbe felvett megállapított igények – azok összege és ranghelye tekintetében – a felszámolóval, valamint valamennyi hitelezővel szemben a jogerős ítélettel azonos hatállyal bírnak (InsO 178. § (3) bekezdés). A fizetéseképtelenségi eljárás megszüntetését követően a hitelezői jegyzékben szereplő megállapított igények a végrehajtható ítélettel azonos joghatással bírnak, amely alapján a hitelezők végrehajtást kérhetnek az adóssal szemben (InsO 201. § (2) bekezdés).¹⁴¹ Az InsO 257. § (1) bekezdése alapján a hitelezői igényekből összeállított és jogerősen jóváhagyott csődegyezségi terv/felszámolási terv (*Insolvenzplan*) a hitelezői jegyzékbe történő felvétellel együtt lehetővé teszi a hitelezők számára az adóssal szembeni bírósági végrehajtást, ha igényeiket megállapították és az adós nem vitatta az igényeket a bejelentett igények vizsgálatára irányuló tárgyaláson. Az ilyen megállapítás a végrehajtható ítélet hatályával bír, tehát végrehajtási jogcímet képez, azaz titulált igényről van szó. A nem vitatott igényekkel azonos megítélés alá esnek azok az igények is, amelyek esetében a korábban előterjesztett ellenmondást megszüntették (visszavonták).¹⁴²

A vonatkozó kommentárirodalomban kitérnek az ún. hajózási jogi felosztási rendtartás (*Schiffahrtsrechtliche Verteilungsordnung*, a továbbiakban: SVertO)¹⁴³ szerinti eljárásra, amely némileg hasonlít a fizetéseképtelenségi eljárásra. Erről akkor van szó, ha a hajó működtetéséhez kapcsolódó ki nem egyenlített tartozások (ún. tengeri igények: legyen szó rakománykárhoz, mentéshez kapcsolódó igényekről, a személyzet munkabér igényéről vagy üzemanyagköltségekről) miatt elárvereznek egy hajót. A hitelezők ilyenkor bejelentik az igényüket a hitelezői jegyzékbe (SVertO 13. §). A hitelező a bejelentett igényével arányos kielégítésre jogosult, ugyanakkor az igény megszűnik az adóssal szemben, ha a hitelező részben vagy egészben elfogadja az

141 Vö. MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 25.

142 Vö. MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 25.

143 Gesetz über das Verfahren bei der Errichtung und Verteilung eines Fonds zur Beschränkung der Haftung in der See- und Binnenschifffahrt vom 25.07.1986, in der Fassung der Bekanntmachung vom 23. März 1999.

arányos kielégítést, vagy a bejelentett és megállapított igénye esetén egy hónapon belül nem igazolja a felosztási eljárást lefolytató bíróságnak, hogy az adós elleni igényét bírósági úton arra alapozva érvényesítette, hogy az adósnak a felosztási eljárásán kívül kell helytállnia (SVrO 24. §). Ebben eltér a fizetéseképtelenségi eljárástól, mivel ez azt jelenti, hogy később már nem lehet külön pert indítani vagy végrehajtást kezdeményezni az adós ellen. Ezért ez nem tartozik a „fizetéseképtelenségi eljárásban történt megállapítás útján végrehajthatóvá vált igények” BGB 197. § (1) bekezdése 5. pontja szerinti kategóriájába és így nem kapcsolódik hozzá harmincéves elévülési idő. A hitelező érdekeit kellően védi a BGB 204. § (1) bekezdés 10. pontja, amely a felosztási eljáráshoz az elévülés nyugvásának joghatását kapcsolja, hiszen a hitelező csak kivételesen érvényesítheti az igényét az adóssal szemben.¹⁴⁴

5.5. Mikor van szó „végrehajtási költségek megtérítésére vonatkozó igényekről” (BGB 197. § (1) bekezdés 6. pont)

A BGB 197. § (1) bekezdés 2004-ben beiktatott 6. pontja egyértelművé teszi, hogy a ZPO 788. § (1) bekezdése szerint érvényesíthető végrehajtási költség-igényekre nem a BGB 195. és 199. §-ai szerinti általános elévülési időt kell alkalmazni, hanem a harmincéves elévülési időt. A ZPO 788. § (1) bekezdésének első mondatának második tagmondata eljárási szabályként rögzíti, hogy a végrehajtás költségeit a végrehajtási jogcímben megállapított (titulált) igénnyel együttesen kell behajtani, tehát a hitelezőnek e költségek érvényesítéséhez nincs szüksége külön eljárásra,¹⁴⁵ illetve arra, hogy ezt külön megállapítsák a titulált „főigény” mellett.¹⁴⁶ A BGB 197. § (1) bekezdés 6. pontjának hatálya alá nem csupán a jogerősen megállapított igényekhez (BGB 197. § (1) bekezdés 3. pont) kapcsolódó végrehajtási költség-igények tartoznak, hanem bármely ilyen költség-igény, függetlenül a végrehajtási jogcím jellegétől.¹⁴⁷

144 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 61 (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

145 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 26.

146 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 62 (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

147 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 26.

5.6. A jövőben esedékessé váló, rendszeresen visszatérő szolgáltatások speciális státusza (BGB 197. § (2) bekezdés)

Ha jövőben esedékessé váló, rendszeresen visszatérő szolgáltatásokra vonatkozó igények végrehajtásáról van szó, úgy a BGB 197. § (2) bekezdése irányadó elsődlegesen, amely ezekre az igényekre az általános elévülési időt rendeli alkalmazni.¹⁴⁸ Azok a rendszeresen visszaérő szolgáltatások tartoznak e kategóriába (pl. kamatok), amelyeket a végrehajtási jogcím (pl. fizetési meghagyás alapján kiállított végrehajtási végzés, bíróság ítélete) megállapít ugyan, de a végrehajtási jogcím jogerőssé válását követően válnak esedékes-sé. E szabály mögött meghúzódó jogpolitikai megfontolás az, hogy fennáll ezen rendszeresen visszatérő igények ruinózus felhalmozódásának a veszélye, amely a kötelezettet gazdaságilag teljesen ellehetetleníti.¹⁴⁹

Az elévülés bekövetkezésének megelőzése érdekében a jogosult kérelmezheti a bírósági vagy hatósági végrehajtási cselekmény foganatosítását, amely megszakítja az elévülést és annak újrakezdődéséhez vezet (BGB 212. § (1) bekezdés 2. pontja).¹⁵⁰ Ha a kötelezett ismeretlen helyen tartózkodik vagy más okból nem lehetséges, hogy a jogosult az elévülés bekövetkezését megakadályozza, helye lehet egy újabb megállapítási kereset (*Feststellungsklage*) előterjesztésének.¹⁵¹ Ilyen esetben az elévülés kereset benyújtása miatti nyugvását (BGB 204. § (1) bekezdés 1. pont) és az ítélet meghozatalát követően újabb hároméves elévülési idő kezdődik (BGB 195. és 199. §-ai).¹⁵² Megjegyzendő, hogy a BGB 197. § (2) bekezdése – a BGB 497. § (3) bekezdés 4. mondata alapján – nem alkalmazandó fogyasztói kölcsönszerződésből (BGB 491. §) eredő, titulált kamatokra, kivéve, ha a főkövetelés kamatra vonatkozott (BGB 497. § (3) bekezdés 5. mondat).¹⁵³

A rendszeresen visszatérő szolgáltatások fogalma alá tartoznak a szerződésen és törvényen alapuló kamatok, ideértve a késedelmi kamatot és a ren-

148 Florian JACOBY: BGB § 197 Rn. 62 (Staudinger BGB AT §§ 164-240, 2024).

149 Vö. MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 4.

150 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 27.

151 BGH, Urteil vom 7. 5. 2003 - IV ZR 121/02, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 2003/15, 1077.

152 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 27.

153 Uo.

delkezésre tartási jutalékot is, de ide sorolhatóak a bérleti és haszonbérleti díjak, a telekadóssághoz (*Grundschuld*) kapcsolódó kamatok, a földhasználati jogért fizetendő díj (*Erbbauszinsen*), az életjáradékok, a kártérítési járadékok, a túlépítésért járó járadékok (*Überbaurenten*), valamint a szolgalmi úthasználatért járó járadékok (*Notwegrenten*), telki teher (*Reallast*) vagy járadék-telekadósság (*Rentenschuld*) alapján járó szolgáltatások.¹⁵⁴ Az elévülés szempontjából nincs jelentősége, hogy természetes vagy jogi személy köteles a teljesítésükre, illetve, hogy azokat pénzben vagy más helyettesíthető dologban kell teljesíteni. A rendszeresen visszatérő szolgáltatások körébe tartoznak továbbá az osztalékok és nyereségrészesedések, a közszolgálati illetményigények, nyugdíjjogosultságok, egyesületi tagdíjak, a filmek rendelkezésre bocsátásáért (használatba adásáért) a forgalmazót megillető díjazási igények.¹⁵⁵

A rész-szolgáltatásokra irányuló igények elévülésén túl elévül maga a „törzsigény” (alapul szolgáló igény) is, ha a rész-szolgáltatások e törzsjog hasznainak tekintendők (pl. rendszeres életjáradék-szolgáltatás, amely az életjáradéki igényt magát létrehozó életjáradéki szerződés alapján járó haszon).¹⁵⁶ Fontos megjegyezni, hogy a BGB 217. § szerint a törzsigénytől (pl. életjáradéki igény az életjáradéki szerződésből) függő mellékszolgáltatásokra irányuló igények (pl. az egyes esedékes életjáradéki szolgáltatások) önálló elévülési idejük ellenére sem évülhetnek el később, mint maga a törzsigény.¹⁵⁷ E rendelkezés megfelelően alkalmazandó, ha az egyes szolgáltatások a törzsigény hasznainak tekintendők.¹⁵⁸ Egyébként maga a törzsigény nem tartozik a BGB 197. § (2) bekezdésének hatálya alá.¹⁵⁹

154 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 31.

155 Uo.

156 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 27; BGB § 199 Rn. 8; BGB 194 § Rn. 41.

157 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 199 Rn. 8.

158 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 217 Rn. 4.

159 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 197 Rn. 27.

6. A titulált igény elévülésének érvényesítése

A BGB 214. § (1) bekezdéséből¹⁶⁰ következik, hogy az elévülés a kötelezett számára peremptórius kifogás lehetőségét biztosítja. A kötelezett dönti el, hogy az elévülés beálltát követően teljesíti-e még a kötelezettségét, avagy él a teljesítés megtagadásának jogával.¹⁶¹ A kifogás akkor keletkezik, amikor annak tényállási elemei megvalósulnak, azaz rendszerint az elévülési idő lejártával. Kevésbé egyértelmű ugyanakkor az a kérdés, miként alakul a kifogás érvényesítésének lehetősége akkor, ha a szolgáltatás teljesítésének folyamata már elkezdődött, de még nem fejeződött be.¹⁶² Helyes megközelítésnek ilyenkor az tűnik, hogy ha a kötelezett saját részéről már mindent megtett, ami a teljesítéssel elérni kívánt eredmény megvalósításához szükséges, akkor az elévülés kifogásának utólagos érvényesítésével már nem akadályozhatja meg a jogosult jogszerzését.¹⁶³ Mivel az elévülés nem szünteti meg az igényt, eredménytelen az a megállapítási kereset, amely annak megállapítására irányul, hogy a felperest az általa érvényesített igények elévülés miatt már nem illetik meg. Csupán annak megállapítására mutatkozik lehetőség, hogy az alperes jogosult a szolgáltatás teljesítésének megtagadására.¹⁶⁴

Az elévülésre a bírósági végrehajtási eljárásban tipikusan az ún. végrehajtással szembeni kereset (ZPO 767. § (1) bekezdés) benyújtása útján lehet hivatkozni,¹⁶⁵ és adott esetben ezzel párhuzamosan ideiglenes megszüntetés iránti kérelmet (ZPO 769. § (1) bekezdés) is elő lehet terjeszteni.¹⁶⁶ Az elévülési kifogás végrehajtással

160 BGB 214. § – Az elévülés hatása

(1) Az elévülés beálltát követően a kötelezett [adós] jogosult megtagadni a teljesítést.

(2) Az elévült igény kielégítésére nyújtott teljesítés nem követelhető vissza, akkor sem, ha a teljesítés az elévülésről való tudomás hiányában történt. Ugyanez vonatkozik a kötelezett [adós] szerződésszerű elismerésére, valamint a kötelezett [adós] által nyújtott biztosítékra.

161 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 214 Rn. 1.

162 Uo.

163 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 214 Rn. 1.

164 Uo.

165 BeckOK ZPO/Preuß, 56. Ed. 1.3.2025, ZPO § 767 Rn. 24; MüKoZPO/Karsten Schmidt/Brinkmann, 7. Aufl. 2025, ZPO § 767 Rn. 70; Musielak/Voit/Lackmann, 22. Aufl. 2025, ZPO § 767 Rn. 26; BGH, Urteil vom 5. 11. 1998 - IX ZR 48-98, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1999/4. 278-279.

166 BeckOK ZPO/Preuß, 56. Ed. 1.3.2025, ZPO § 769 Rn. 1; MüKoZPO/Karsten Schmidt/Brinkmann, 7. Aufl. 2025, ZPO § 769 Rn. 1; Musielak/Voit/Lackmann, 22. Aufl. 2025, ZPO § 769 Rn. 1, 1a.

szembeni kereset (ZPO 767. §) keretében történő érvényesítésénél a végrehajtás megszüntetésének van helye (ZPO 775. § 1. pont).¹⁶⁷ Az elévülési kifogást mindig kifejezetten elő kell terjeszteni, hivatalból nem vehető figyelembe. Előterjesztés hiányában a végrehajtási jogcím változatlanul végrehajtható marad.

7. A titulált igény elévülésének nyugvása, illetve megszakadása és újrakezdődése

7.1. A titulált igények elévülésének nyugvása

A gyakorlatban a titulált igények elévülésének nyugvása ritkán releváns, amely két okra vezethető vissza: egyrészt a jogosultnak harminc év áll rendelkezésére a végrehajtás megindítására, másrészt a végrehajtásra irányuló kérelem és/vagy a végrehajtási cselekmény foganatosítása megszakítja az elévülést, amelyet követően újrakezdődik a harmincéves elévülés (BGB 212. § (1) bekezdés 2. pont, lásd 7.2. alfejezet). A BGB elévülésre vonatkozó szabályozásának szerkezetéből az következik, hogy a titulált igényekre is alkalmazni kell a nyugvásra vonatkozó – meglehetősen kazuisztikus – szabályokat. E szabályok két csoportra bonthatóak: egyrészt az elévülés nyugvását eredményező tényállásokra (BGB 203-208. §-ok),¹⁶⁸ és másrészt az elévülés

167 Vö. BeckOK ZPO/Preuß, 56. Ed. 1.3.2025, ZPO § 775 Rn. 10; MüKoZPO/Karsten Schmidt/Brinkmann, 7. Aufl. 2025, ZPO § 775 Rn. 12; Musielak/Voit/Lackmann, 22. Aufl. 2025, ZPO § 775 Rn. 2.

168 Az elévülés nyugszik, ha a jogosult és kötelezett tárgyalásokat folytat az igényről, és az elévülés leghamarabb a nyugvást követő három hónap elteltével áll be (BGB 203. §); jogérvényesítés miatt, az eljárás lezárását, megszüntetését vagy ha a felek nem folytatják tovább az eljárást, ezeket követő hat hónapig nyugszik (BGB 204. §); a fogyasztók igényeinek elévülésének nyugvása minősített fogyasztóvédelmi szervezetek vagy elismert intézmények által indított kereset miatt, a fogyasztó részvételének megszűnésétől számított hat hónapig nyugszik az elévülés (BGB 204a. §); a teljesítés megtagadását lehetővé tevő jogosultság miatt (BGB 205. §); vis maior (el nem hárítható külső ok) miatt az ok megszűnését követő hat hónapig (BGB 206. §); családi és hasonló okok miatt, így házastársak egymással szembeni igényei esetén a házasság fennállása alatt nyugszik, élettársak között, ameddig az élettársi kapcsolat fennáll, a gyerekek és szülei közötti igények a 21. életévének betöltéséig, a gyám és a gyerek közötti igények a gyámság fennállása alatt, a gondnokolt és gondnok közötti igények a gondnokság fennállása alatt, a gondozott és gondozó közötti igények a gondozás fennállása alatt, a gyerek és a támogató képviselő - kvázi eseti gyám/ügygondnok (Beistand) - közötti igények esetén ennek fennállása alatt (BGB 207. §); a szexuális önrendelkezés megsértéséből fakadó igények esetén a jogosult 21. életéve betöltéséig, illetve ha egy háztartásban él a kötelezettel, ennek fennállása alatt (BGB 208. §).

bekövetkezésének nyugvását eredményező tényállásokra (BGB 210-211. §-ok).¹⁶⁹ Az igény elévülése egymás után többször is nyugodhat, és nem vonatkozik rá általános abszolút (felső) határidő, ebben eltér a német jog a DCFR európai modellszabály-rendszer megoldásától (lásd 10.1. alfejezet).¹⁷⁰

A nyugvásra vonatkozó szabályok titulált igényekre való értelemszerű alkalmazása esetén a következő hét nyugvási ok jön szóba. Először is felmerülhet, hogy a jogosult és a kötelezett „az igényről szóló” (kellően komoly) tárgyalásokba, illetve egyeztetésekbe bocsátkozik egymással (BGB 203. §), például részletfizetés ütemezéséről. Szóba jöhet továbbá a titulált igény bejelentése a kötelezett ellen indult fizetéseképtelenségi (felszámolási) eljárásban (BGB 204. § (1) bekezdés 10. pont), amelynél a tömeggondnok/felszámoló vitathatja a titulált igényt (InsO 179. § (2) bekezdés); a fizetéseképtelenségi eljárás megindításával összefüggésben az eljáró bíróság ideiglenes intézkedésként megtilthatja az adós elleni végrehajtást, illetve elrendelheti folyamatban lévő megszüntetését (InsO 21. § (2) bekezdés 3. pont). Harmadik lehetséges nyugvási ok, ha az eljáró bíróság a vállalatstabilizációs és -szerkezetátalakítási törvény¹⁷¹ 49. § (1) bekezdés 1. pontja szerint végrehajtási cselekmény foganatosításának tilalmát vagy megszüntetését rendeli el, amelyet a BGB 204. § (1) bekezdés 10a. pontja, mint nyugvási okot rögzít. Negyedik lehetséges nyugvási ok, ha a kötelezett a jogosulttal fizetési haladékban állapodik meg, vagyis, hogy a kötelezett meghatározott ideig a szolgáltatás teljesítésének megtagadására jogosult (BGB 205. §). Szintén felmerülhet titulált igények esetében az elháríthatatlan külső ok (vis maior), mint nyugvási ok (BGB 205. §). Ilyen lehet például a háború. Az elévülés bekövetkezésének nyugvását eredményező körülmény felmerülése is lehetséges, például, ha a nem telje-

169 Az elévülés beállásának nyugvását után vonja maga után, ha a jogosult nem rendelkezik teljes cselekvőképességgel és nincs képviselője, az elévülés főszabályként leghamarabb csak a cselekvőképesség visszanyerésétől vagy képviselet hiányának orvoslásától számított hat hónapon túl következik be (BGB 210. § (1) bekezdés); továbbá a hagyatéki (öröklési) esetekben a hagyatékhöz tartozó, illetve a hagyatékkal szemben fennálló igény elévülése nem áll be korábban, mint hat hónappal azt követően, hogy az örökös az örökséget elfogadta volna, a hagyatéokra nézve fizetéseképtelenségi eljárást indítottak volna, vagy az igényt képviselő útján érvényesíteni lehetne, illetve azt a képviselővel szemben érvényesíteni lehetne (BGB 211. §).

170 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 203 Rn. 2.

171 Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen (Unternehmensstabilisierungs- und -restrukturierungsgesetz - StaRUG) vom 22. Dezember 2020

sen cselekvőképes kötelezettnek nincs képviselője (gondnoka) (BGB 210. §), vagy a titulált igény jogosultja vagy kötelezettje elhalálozik (BGB 211. §), mivel az elévülés ilyenkor legkorábban az örökség elfogadásától számított hat hónapot követően állhat be (az elfogadás történhet kifejezetten vagy ráutaló magatartással, egyébként az öröklés *ipso iure* áll be a német jogban is, BGB 1922. § (1) bekezdés, 1942. § (1) bekezdés).

7.2. A titulált igények elévülésének megszakadása és az elévülés újrakezdődése

A titulált igényekre alkalmazandó harmincéves elévülési idő megszakadásához két tényező (körülmény) vezet: a végrehajtás kérelmezése, és/illetve bírósági vagy hatósági végrehajtási cselekmény fogatosítása (BGB 212. §¹⁷² (1) bekezdés 2. pontja). E két tényező rendszerint szukcesszíve valósul meg, így a végrehajtási eljárás kétszer is megszakítja és újraindítja a harmincéves elévülést: első ízben a végrehajtásra irányuló kérelem benyújtásakor, és másodízben bírósági vagy hatósági végrehajtási cselekmény fogatosításakor. Fontos kivétel, hogy ezek a tények nem vezetnek az elévülés megszakadásához és újrakezdődéséhez, ha a jogosult visszavonja a végrehajtási kérelmét vagy a fogatosított végrehajtási cselekmény hatályát a jogosult kérelmére vagy a törvényi feltételek miatt megszüntetik. Így a végrehajtás a jogosult akaratára vagy törvényi feltételek hiányára visszavezethető meghíúsulása nem vezet az elévülés megszakadásához és újrakezdődéséhez.

172 BGB 212. § [Az elévülés újrakezdődése]

(1) Az elévülés újrakezdődik, ha:

1. a kötelezett [az adós] a jogosulttal szemben az igényt részfizetéssel, kamatfizetéssel, biztosíték nyújtásával vagy más módon elismeri, vagy
2. bírósági vagy hatósági végrehajtási cselekményt fogatosítanak vagy azt kérelmezik.
- (2) Az elévülés nem kezdődik újra a végrehajtási cselekmény fogatosítása miatt, ha a végrehajtási cselekmény hatályát a jogosult kérelmére vagy a törvényi feltételek hiánya miatt megszüntetik.
- (3) Az elévülés nem kezdődik újra a végrehajtási cselekmény kérelmezése alapján, ha a kérelmet elutasítják, a kérelmet végrehajtási cselekmény fogatosítása előtt visszavonják, vagy a végrehajtási cselekmény hatályát a (2) bekezdés szerint utólag megszüntetik.

Fontos, hogy a teljesítésre való kötelezésre vagy az igény megállapítására irányuló keresetnek a benyújtása nem vezet az elvülés megszakadásához, hanem csupán a nyugvásához (BGB 204. § (1) bekezdés 1. pont).

A titulált igények elvülését megszakító kétlépcsős megoldás, vagyis, hogy magának a végrehajtásnak a kérelmezése, majd ezt követően a végrehajtási cselekmény foganatosítása is megszakítja és újraindítja az elvülést, már a BGB kodifikációja során, tehát a 19. század második felében is elfogadott megközelítés volt. Ezt az 1900. január 1-jén hatályba lépett BGB 209. § (2) bekezdésének 5. pontja rögzítette, amely egészen a BGB kötelmi jogi reformjáig, azaz az elvülésről szóló szabályozás novellájának 2002. január 1-jei hatályba lépéséig változatlan tartalommal volt hatályban. A korábbi szabályozáshoz képest koncepcionális változás, hogy a 2002. január 1-jén hatályba lépett szabályozás a kereset benyújtásához már nem kapcsolja az elvülés megszakadásának joghatását (vö. BGB 209. § (1) bekezdés korábbi szövegváltozat), hanem kizárólag a végrehajtás kérelmezéséhez (BGB 212. § (1) bekezdés 2. pont). A BGB előkészítése során a végrehajtás kérelmezését, mint az elvülés megszakadását és újrakezdődését eredményező ténynek a kodifikálását azzal indokolták, hogy a jogosult nem kerülhet hátrányos helyzetbe az illetékes hatóság esetleges késlekedése miatt.¹⁷³ Opció lehetett volna, hogy a végrehajtási kérelem megszakítja az elvülést, azonban az újrakezdődést csak a végrehajtási cselekmény foganatosítása váltja ki. Ezt a megoldást azon az alapon utasították el, hogy a végrehajtás nem tartós (huzamos) eljárás, mint a polgári per, hanem csupán egyedi eseményekből (cselekményekből) tevődik össze.¹⁷⁴ Mindez alátámasztja azt, hogy végrehajtási eljárás keretében a titulált igény elvülése két ízben is megszakadjon és újrakezdődjön: első ízben a végrehajtásra irányuló kérelem benyújtásához kapcsolódóan, valamint másodízben (ismételten), végrehajtási cselekmény foganatosításához kapcsolódóan. A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (*Bundesgerichtshof*, rövidítve és a továbbiakban: BGH) az elvülés megszakadását és

173 Horst Heinrich JAKOBS - Werner SCHUBERT (Hrsg.): *Die Beratung des Bürgerlichen Gesetzbuchs in systematischer Zusammenstellung der unveröffentlichten Quellen*, Allgemeiner Teil

§§ 1-240, 2. Teilband, Walter de Gruyter, Berlin, New York 1985, 1035. (DOI: 10.1515_9783110893199)

„A többség a javaslat elfogadása mellett foglalt állást, figyelembe véve, hogy a jogosultat nem érheti hátrány az illetékes hatóság terhére róható késedelem miatt, továbbá, hogy hasonló megfontoláson alapul – ha nem is kizárólagosan, de legalább részben – a ZPO 190. §-a.”

174 WIEDEMANN 2022. 429, 432.

újrakezdődését alkalmazta abban az esetben, amikor a kötelezett a végrehajtás kilátásba helyezését és a végrehajtható okirat kézbesítését követően végrehajtással szembeni keresetet nyújtott be, és elérte a végrehajtás ideiglenes megszüntetését (felfüggesztését).¹⁷⁵

A végrehajtási cselekmény fogalma magában foglal minden lényeges, az eljárást megalapozó vagy előmozdító intézkedést, amelyet a végrehajtást foganatosító szerv a végrehajtási eljárásban megtesz. A végrehajtási cselekmények foganatosítására irányuló kérelem, vagy azok foganatosítása megszakítja az elévülést akkor is, ha azok csupán ideiglenes eljárás keretében hozott határozaton alapulnak, különösen gondolva itt a zárlatra (*Arrest*) vagy ideiglenes intézkedésre. Ezzel szemben a zárlat iránti kérelem, a zárlat elrendeléséről szóló végzés, ideiglenes intézkedés elrendelése, illetve ezekről szóló határozatok kézbesítése, magának a végrehajtható okiratnak a kézbesítése nem minősülnek végrehajtási cselekményeknek.¹⁷⁶ Az ideiglenes intézkedésen alapuló telekkönyvi előjegyzés (ingatlanra vonatkozó rendelkező ügylet, amely ingatlanra vonatkozó esetén kvázi dologi jogi pozíciót biztosít a még be nem jegyzett jogosultnak¹⁷⁷ BGB 885. §) megszakítja az ezzel biztosított követelés (igény) elévülését.¹⁷⁸

8. A titulált igény elenyészése az elévülés beálltát megelőzően (az objektív határidő szerepét részben pótló intézmény)

A német jog nem állapít meg objektív határidőt a titulált igény érvényesítésére: mivel a BGB 197. § (1) bekezdés elévülési időt szabályoz, ezért szóba jön az elévülési idő nyugvása, illetve megszakadása és újrakezdődése (lásd 7. fejezet).

175 BGH, Urteil vom 29.04.1993 - III ZR 115/91, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1993/29, 1848-1849; MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 212 Rn. 22.

176 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 212 Rn. 21.

177 Lásd az előjegyzés intézményének korábban betöltött és potenciális helyéről a magyar jogban: Ferenc SZILÁGYI: Grundzüge des ungarischen Immobilienregisterrechts. In: CSEHI Zoltán (szerk.): *Magyar Kereskedelmi Jogi Évkönyv V. kötet* (2018), 116-118.

178 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 212 Rn. 21.

Felmerül viszonyt a titulált igény ún. elenyészése (*Verwirkung*). Ez bírói jogfejlesztésen alapuló intézmény és a jóhiszeműség és tisztesség elvének derivátuma. Az elenyésztés akkor bír gyakorlati jelentőséggel, amikor az időmúlás folytán még nem következett be az elévülés, függetlenül attól, hogy titulált vagy nem titulált igényről van szó.¹⁷⁹

A jog elenyészésnek minősül, ha a jogosult hosszabb ideig nem gyakorolja azt, és a kötelezett a jogosult magatartásának egésze alapján alappal bízhatott abban, hogy a jövőben sem fogja gyakorolni. Az elenyésztés a jóhiszeműség és tisztesség elvének (§ 242 BGB, *Treu und Glauben*) egyik megjelenési formája: a visszaélésszerű joggyakorlás esete, amely a jogosult ellentmondásos magatartásában áll.¹⁸⁰ Az elenyésztés valamennyi alanyi jogot érintheti – ideértve a jogerősen megállapított igényeket is – valamint minden olyan jogi pozíciót, amelyet mással szemben érvényesíteni lehet. Az elenyésztés tartalmában korlátozza az alanyi jogot, és joggyakorlást megakadályozó kifogásnak (*Einwendung*) minősül, amelyet a bíróság hivatalból köteles figyelembe venni.¹⁸¹ Ebben világosan elkülönül az elévüléstől, amely csupán jogérvényesítést gátló kifogás (*rechtshemmende Einwendung*), és amelyre a kötelezettnek kifejezetten hivatkoznia kell, mivel a bíróság hivatalból nem veszi figyelembe. A jog gyakorlásának megtiltása tartós jellegű és gyakorlatilag részben olyan hatása van, mintha a jog megszűnt volna.¹⁸²

Az igény elenyészése tehát a jogosult magatartására vezethető vissza. Az igény elenyészéséhez négy feltétel teljesülése szükséges: egyrészt, hogy a jogosult hosszabb időn keresztül tétlen maradt, noha érvényesíthette volna a jogát (időtényező); másrészt, hogy a kötelezett a jogosult magatartásának egészét alapul véve objektíve megalapozottan arra rendezkedhetett be, hogy a jogot a jövőben a jogosult már nem fogja érvényesíteni vele szemben (körülménytényező); harmadrészt, hogy a kötelezett ténylegesen az érvényesítés elmaradására rendezkedett be; és negyedrész ezeknek a tényezőknek a kölcsönhatása, ami az összes körülmény egyedi mérlegelését teszi szük-

179 Eugen KLUNZINGER – David BARTLITZ – Jochen HOFFMANN: *Einführung in das Bürgerliche Recht*, 18., überarbeitete und erweiterte Auflage, Verlag Franz Vahlen, München 2024, 65 (§ 6 IV 3).

180 LARENZ – WOLF 2004. 289 (§ 16, Rn. 32.); KLUNZINGER – BARTLITZ – HOFFMANN 2024. 64-65 (§ 6 IV 3); MüKoBGB/Schubert, 9. Aufl. 2022, BGB § 242 Rn. 336.

181 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 194 Rn. 13; LARENZ – WOLF 2004. 296 (§ 16, Rn. 56.)

182 LARENZ – WOLF 2004. 296 (§ 16, Rn. 56.)

ségessé.¹⁸³ Látható, hogy az elévüléssel ellentétben az elenyészésnél az időtényező mellett egy további, az ún. körülménytényező is szerepet játszik. Jogkövetkezményként a BGB 242. §-a megtiltja a jogosultnak a (továbbra is fennálló) jog gyakorlását.¹⁸⁴ A saarbrückeni Saar-vidéki Tartományi Felsőbíróság egy 2023. évi ítéletében¹⁸⁵ rögzítette, hogy jogerősen megállapított alanyi jogok is elenyészhetnek, és ezért az elenyészést alapvetően a ZPO 767. §-a szerinti végrehajtással szembeni kereset elbírálásakor is figyelembe kell venni (hivatkozva a BGH 1952. évi iránymutató ítéletére¹⁸⁶). Az ítélet rögzítette továbbá, hogy a jog elenyészése akkor áll fenn, ha a kötelezett a jogosult huzamosabb ideig fennálló tétlensége (időtényező, vagyis, érvényesíthette volna, de nem tette) következtében – objektív megítélés alapján – alappal számolhatott és ténylegesen számolt is azzal, hogy a jogosult többé nem érvényesíti a jogát (körülménytényező). A jog érvényesítése ilyenkor már aránytalanul hátrányos lenne a kötelezett számára. Ennek következtében a késedelmes jogérvényesítés a BGB 242. §-a szerinti jóhiszeműség és tisztesség elvébe ütközik.¹⁸⁷ A bíróság ítéletében hivatkozott továbbá a Kölni Tartományi Felsőbíróság egy 2004. évi ítéletére is,¹⁸⁸ amelyre támaszkodva kifejtette, hogy „a bank által érvényesített, jogerősen megállapított igény elenyészése csak akkor állapítható meg, ha a bank olyan körülmények között maradt tétlén, amelyek mellett egy ésszerűen eljáró bank rendszerint további lépéseket tett volna az igény érvényesítése érdekében.”¹⁸⁹ A saarbrückeni bíróság azt vizsgálta, hogy 15 év eltelte két végrehajtási intézkedés között elegendő-e az elenyészés időbeli feltételének (időtényező) teljesüléséhez egy jogerősen megállapított banki igény esetében.¹⁹⁰ A vizsgált tényállásnál a kötelezett (felperes) arra hivatkozott, hogy a jogosult (alperes) elis-

183 LARENZ – WOLF 2004. 293-296 (§ 16, Rn. 47-55.); KLUNZINGER – BARTLITZ – HOFFMANN 2024. 64-65 (§ 6 IV 3); MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 194 Rn. 13.

184 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 194 Rn. 13; MüKoBGB/Schubert, 9. Aufl. 2022, BGB § 242 Rn. 456-464.

185 OLG Saarbrücken, Urteil vom 06.07.2023 - 4 U 18/22, Rn. 41. (ECLI:DE:OLGS-L:2023:0706.4U18.22.00)

186 BGH, Urteil vom 22.02.1952 - I ZR 117/51, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1952/17. 665.

187 OLG Saarbrücken, Urteil vom 06.07.2023 - 4 U 18/22, Rn. 42.

188 OLG Köln, Urteil vom 21.07.2004 - 13 U 168/03 (ECLI:DE:OLGK:2004:0721.13U168.03.00)

189 OLG Saarbrücken, Urteil vom 06.07.2023 - 4 U 18/22, Rn. 31.

190 OLG Saarbrücken, Urteil vom 06.07.2023 - 4 U 18/22, Rn. 35.

merte a tartozás fenn nem állását (BGB 397. § (2) bekezdése szerinti negatív tartozáselismerés), de az erről szóló nyilatkozat nem volt egyértelmű, ezért a bíróság nem fogadta el a titulált igény elenyészését.

Az időtényező megállapításához szükséges időtartamot az ügy egyedi körülményeire figyelemmel kell vizsgálni, és függ különösen a jog fajtájától és jelentőségétől, a jogviszony természetétől, a kötelezettben a jogosult magatartására visszavezethetően kialakult reménykedés intenzitásától, attól, hogy a kötelezett mennyire rendezkedett be a jog érvényesítésének elmaradására, és attól, hogy a jog késedelmes érvényesítése számára aránytalan hátrányt okozna. Az elenyészés megállapításának további feltétele, hogy a jogosult az adott időszakban ténylegesen nem gyakorolta jogát; minden olyan cselekmény, amely a jog gyakorlását célozza vagy annak fenntartására alkalmas, megszakítja a tétlenséget, így kizárja az elenyészést. A mulasztás a jogosultnak akkor róható fel, ha részéről a jog érvényesítésére irányuló lépések lehetségesek és ésszerűen elvárhatók lettek volna.¹⁹¹

Az előzőek alapján megállapítható, hogy az igény elenyészésének vizsgálatát a bírói gyakorlat által kidolgozott „mozgó rendszeren” belül kell elvégezni,¹⁹² amely teret biztosít az egyedi eset sajátosságainak mérlegelésére.

9. De lege ferenda javaslatok a titulált igények elévülésére vonatkozó szabályok újrakalibrálására

A Szövetségi Parlament Petíciós Bizottságához (*Deutscher Bundestag, Petitionsausschuss*) 2016 tavaszán benyújtott petíció célja a titulált igényekre irányadó harmincéves elévülési idő tizenöt évre történő lecsökkentése volt.¹⁹³ A petíció benyújtói a lecsökkentést azzal indokolták, hogy a harmincéves elévülési idő minden végrehajtási cselekménnyel megszakad és újrakezdődik. Így például előfordulhat, hogy a 29. évben foganatási-

191 Nem titulált igény volt a tárgya: AG Saarbrücken, Urteil vom 17.12.2015 - 121 C 156/15 (13) (ECLI:DE:AGSB:2015:1217.121C156.15.0A).

192 MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, BGB § 194 Rn. 14.

193 Deutscher Bundestag, Petitionsausschuss - Petition 64824, 28.03.2016: Verjährung nach dem Bürgerlichen Gesetzbuch - Verkürzung der Verjährungsfrist für titulierte Forderungen von 30 auf 15 Jahre <https://epetitionen.bundestag.de/epet/petition/pdfdownload?petition=64824> [letöltve: 2025. 10. 07.]

tott végrehajtási cselekmény akár 59 évre (vagy még tovább) kitolhatja a titulált igény elévülését. A gondot nem az igény fennállásának bizonyítása jelenti, hanem annak, hogy a kötelezett esetlegesen mennyit teljesített (részteljesítés) már a jogosulttal szemben a titulált igény alapján fennálló kötelezettségéből. Ez különösen a kötelezett örököseire nézve eredményezhet méltánytalan helyzetet, mert a kettős megfizetés elkerülése érdekében évtizedekre visszamenőleg, sőt generáción át, meg kell őrizni a részteljesítést igazoló iratokat, ami azonban ritkán történik meg. További érvként hozták fel, hogy a bírósági gyakorlat is túl hosszúnak tartja a harminc évet, mivel elvileg már akár 8 év után is megállapítható az igény elenyészése (lásd 8. fejezet). Jelentős jogbizonytalansági tényező, hogy a titulált igény elenyészését mindig adott esetben kell vizsgálni és mérlegelni. A Petíciós Bizottság megfelelőnek találta a hatályos jogi szabályozást, ezért nem támogatja a titulált igényekre vonatkozó elévülési idő lecsökkentését. Abból indult ki, hogy elvárható a kötelezettől, hogy megőrizze az esetleges védekezését alátámasztó dokumentációt (pl. a részteljesítést bizonyító iratok, ami ma már tipikusan bankszámlakivonat).¹⁹⁴

A másik reform-elképzelést Wiedemann fogalmazta meg 2022-ben megjelent tanulmányában. A kiindulópont az, hogy az elévülés intézménye közérdeket szolgál, és a jogosult és kötelezett közötti érdekek mérlegelésén alapul.¹⁹⁵ Egyrészt az elévülés az adóst védi, amelyet tipikusan azzal támasztanak alá, hogy minél régebbre nyúlik vissza a vele szemben érvényesített igény, és a részéről ezzel szemben esetleges érvényesíthető kifogások létrejötte, annál nehezebb számára a védekezés. Másrészt az elévülés a tétlen jogosultat szankcionálja, aki csak akkor érdemes védelemre, ha az igényét megfelelő időn belül érvényesíti. A titulált igény egy megerősített pozíciót jelent a jogosult számára, ebben az esetben ugyanis az igény létezése tisztázott, és a jogosult világosan kinyilvánította akaratát, hogy érvényesíteni kívánja az igényét. A kötelezett oldalán ez azt jelenti, hogy kevésbé reménykedhet az érvényesítés elmaradásában.¹⁹⁶

194 Abschlussbegründung Pet 4-18-07-4009-030459 vom 14.06.2018 https://epetitionen.bundestag.de/petitionen/_2016/_03/_28/Petition_64824.abschlussbegrueundungpdf.pdf [letöltve: 2025. 10. 07.]

195 WIEDEMANN 2022. 434.

196 WIEDEMANN 2022. 435.

Ebből következően indokolt, hogy a titulált igények (jogerősen megállapított igények) elévülési ideje hosszabb legyen, mint a rendes elévülési idő.¹⁹⁷ Wiedemann szerint a nemzetközi trendekre figyelemmel a harmincéves elévülési idő túl hosszúnak tűnik. Nem fér kétség ahhoz, hogy az időmúlás elhomályosító hatása a titulált igényeket is érinti. A kötelezett a végrehajtással szembeni perben nem hivatkozhat ugyan a titulálás időpontját megelőzően létrejött kifogásokra (ZPO 767. § (2) bekezdés), de későbbiekben létrejöttékre igen (pl. rész-teljesítésre). Wiedemann lényegében a parlamenti petícióban felhozott érvekre alapozva arra megállapításra jut, hogy a hosszú elévülési idő a kötelezett számára megnehezíti a titulált igényrel szembeni védekezést (kifogás emelését), ami tranzakciós költségekben is lecsapódhat egy elhúzódozó és költséges végrehajtással szembeni perben a ZPO 767. §-a szerint, és így az államkasszáat is terhelheti.¹⁹⁸

A megoldás kulcsa az elévülési idő és az elévülés megszakadása és újrakezdődése szabályainak optimalizált szinkronjában rejlik. Minél hosszabb az elévülési idő, annál szigorúbb feltételeket kell támasztani az elévülés megszakításához és újrakezdődéséhez, és ez fordítva is igaz. A német jog szigorú feltételekhez kapcsolja az elévülés megszakadását és újrakezdődését: szükséges a végrehajtási kérelem és az, hogy a végrehajtás megghiúsulása ne a kérelem elutasítására vagy jogosult részéről történő visszavonására legyen visszavezethető (lásd 6. fejezet). Wiedemann ellenpéldának a svájci jogot (10 év) és a francia jogot (10 év, ha bírósági titulálásról van szó) hozza fel, amelyek esetében többszintű a végrehajtási eljárás és az elévülés megszakadása és újrakezdődése az érvényesítés folyamatának kötelező elemét képező fizetési felszólítás kibocsátásához kapcsolódik.¹⁹⁹ A jelenlegi szabályozást nem lehet pusztán azzal megváltoztatni, hogy a harmincéves elévülési időt lecsökkentik. Az elévülés megszakításához ugyanis továbbra is szükség lenne a végrehajtási kérelemre, és ha a kötelezettnek nincs végrehajtható vagyona, akkor a rövidebb elévülési idő miatt a végrehajtás gyakori megkísérlésére lenne szükség, amely a kötelezettre ésszerűtlen költségeket telepítené. Ebből jól látszik, hogy az elévülési időt és az elévülés újrakezdődésének szabályait szükségképpen összhangba kell hozni egymással. Wie-

197 Uo.

198 WIEDEMANN 2022. 436.

199 WIEDEMANN 2022. 436.

demann szerint lehetséges lenne az elévülési idő lecsökkentése, ha a jogosult a kötelezett vagyonnyilatkozat megtételére irányuló kötelezését kellene kérelmeznie (*Vermögensaukunft*, ZPO 802c. §), amelyhez az elévülés megszakadásának joghatása kapcsolódhatna.²⁰⁰ Ezt egyébként kötelezően megelőzi a fizetési felszólítás a bírósági végrehajtó részéről (ZPO 802f. § (1) bekezdés 1. pont). Az elévülés akkor kezdődne újra, ha a kötelezettnek nincs végrehajtható vagyona vagy a jogosult kéri végrehajtási cselekményt fogantatását.²⁰¹ A harmincéves elévülési idő lecsökkentése esetén a jogosultnak felróható meghíúsult végrehajtásnál (BGB 212. § (2) bekezdés) indokolt lenne az elévülés nyugvásából kiindulni akkor, ha a kötelezett erről hivatalos úton tudomást szerzett és ezzel „figyelmeztetésben részesült,” hogy az elévülés újrakezdődhet. Az elévülés nyugvása a meghíúsult eljárás időszakára korlátozódna, vagyis a kérelem benyújtásával/befogadásával kezdődhetne és a végrehajtási eljárás megszüntetésével végződhetne. További feltétel lenne, hogy csak akkor jönné szóba, ha a végrehajtás valamilyen hibában szenved és ezért megtámadható, azonban nem jönné szóba, ha végrehajtás semmis, mert például hatáskörrel nem rendelkező hatóságnál kérelmezték vagy a jogosult nem rendelkezik titulált igényvel, vagyis végrehajtási jogcímmel.²⁰²

10. A jogerősen megállapított igények elévülése, mint anyagi jogi kérdés a DCFR rendszerében, valamint más európai jogrendszerekben

10.1. A jogerősen megállapított igények elévülésének szabályai a DCFR-ben

Az európai szerződési jog modellszabályaival szolgáló két legjelentősebb „kodifikáció” is anyagi jogi kérdésként kezeli a jogerősen megállapított igények elévülését: *Principles of European Contract Law* (PECL, Európai Szerző-

200 WIEDEMANN 2022. 437.

201 WIEDEMANN 2022. 437-438.

202 WIEDEMANN 2022. 438-439.

dési Jog Alapelvei) 14:202. §-a,²⁰³ és ezt a szabályt azonos szövegezéssel veszi át a PECL-re épülő *Draft Common Frame of Reference*²⁰⁴ (DCFR) „Art. III.-7:202: *Period for a right established by legal proceedings*” címet viselő cikke is. A modellszabályhoz kapcsolódó magyarázatokból arra lehet következtetni, hogy a szerzők alapvetően a német jogirodalomban tárgyalt megfontolásokat vették alapul. A szembetűnő eltérés az elévülési idő tekintetében áll fenn, amely a PECL és a DCFR esetében tíz év.

A DCFR a magyar magánjog terminológiától eltérően jogok elévülését szabályozza, amely alatt „*right to performance of an obligation*”-t, vagyis „kötelezettség teljesítésnek követelésére való jogot” érti. A német jogra vetítve ez az anyagi jogi igény fogalmának feleltethető meg. A DCFR III.-7:202. cikkhez kapcsolódó magyarázat kiemeli, hogy ez az egyedüli különös elévülési idő a DCFR III. könyvének elévülésről szóló 7. fejezetében, az általános elévülési idő három év (DCFR III.-7:201. cikk). A különös elévülési tényállás célja, hogy elejét vegye a potenciálisan felmerülő elméleti vitának, amely arról szól, hogy a megállapítás hogyan hat ki a megállapított igényre, vagyis, hogy a megállapítást követően még mindig az eredeti igényről van-e szó, vagy esetleg már az eredeti helyébe lépő új igényről.²⁰⁵

A magyarázat kifejti, hogy a (jogerős) bírósági ítélet a lehető legszilárdabban rögzíti az igényt, ezért az időmúlás torzító hatása kevésbé érinti. A megállapításból az is következik, hogy a jogosult egyértelműen kinyilvánította azt a szándékát, hogy nem mondott le a joga érvényesítéséről, azt komolyan gondolja, a kötelezett pedig tudja, hogy továbbra is elvárt tőle, hogy teljesítse a kötelezettségét. Ezen felül a jog fennállásával kapcsolatos bizonytalan-

203 PECL 14:202 §: Bírósági eljárásban megállapított igény elévülési ideje

(1) A bírósági határozatban megállapított igények tíz év alatt évülnek el.

(2) Tíz éves elévülési határidő alkalmazandó választottbírósági ítéletben, és minden más, bírósági ítéletként végrehajtható határozatban megállapított igény esetén is. (Fordítás: Az Európai Szerződési Jog Alapelvei III. rész (fordította Szeibert Orsolya), Európai Jog 2004/2. szám melléklet 8-15, Jogkódex – internetes jogi adatbázison keresztül hozzáférve). [letöltve: 2025. 10. 07.]

204 Christian VON BAR – Eric CLIVE (eds.): *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Full Edition. Volumes 1-6. Munich, Sellier European Law Publishers, 2009 (a továbbiakban: „DCFR Full Edition”, kötet száma, cikk száma, magyarázat betűjel vagy jegyzet bekezdés sorsszám, oldalszám).

205 DCFR Full Edition - Volume 2 – III.-7:202 – Comments A. 1150.

ságok sem állnak már fenn.²⁰⁶ Rövid elévülési idő szükségtelen tranzakciós költségekkel járna, mivel a jogosult arra lenne kényszerítve, hogy rövid időközönként megkísérelje a végrehajtást a vagyontalan kötelezettrel szemben is, hogy ezzel megszakítsa az elévülést.²⁰⁷ Ez sértené a közérdeket, hiszen az elévülés szabályainak a pergazdaságosságot kell szolgálniuk, vagyis a pereskedés megelőzését, nem pedig ösztönzését.²⁰⁸ A tízéves elévülési idő ésszerű választásnak mutatkozik, ez tűnik leginkább közös nevezőnek a modern európai szabályozásokat alapul véve. Első ránézésre keletkezhet olyan benyomás, hogy a tízéves elévülési idő kilóg a sorból a 3 éves általános elévülési időhöz képest, és a szabályozási rezsím uniformizálása ellen hat. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a bírósági eljárásban megállapított igények esetén élesen elkülöníthető és körülhatárolható igényekről van szó.²⁰⁹

A tízéves elévülési időre az általános szabályok irányadók. Itt említeni kell az elévülés kezdetét szabályozó DCFR III.-7:203. cikk (3) bekezdését, amely szerint az elévülés – hasonlóan a német joghoz – a res iudicata hatályúvá (jogerőssé) válás, vagy a végrehajtható válás időpontjában kezdődik.²¹⁰ A német jogtól eltérően, a DCFR III.-7:401. cikk (2) bekezdése szerint megszakítja (és újraindítja) a jogerősen megállapított igény elévülését a tartozás elismerése is,²¹¹ amely a DCFR III.-7:401. cikk (1) bekezdése alapján történhet részleges teljesítéssel, kamatfizetéssel, biztosíték adásával vagy más egyéb módon. Ennek jogpolitikai indoka feltehetően az, hogy a jog-

206 DCFR Full Edition - Volume 2 – III.-7:202 – Comments A. 1150-51.

207 DCFR Full Edition - Volume 2 – III.-7:202 – Comments A. 1151.

208 DCFR Full Edition - Volume 2 – III.-7:202 – Comments A. 1151.

209 DCFR Full Edition - Volume 2 – III.-7:202 – Comments A. 1151.

210 Megegyezik a DCFR III. 7:203. cikkel:

PECL 14:203 §: Az elévülési idő kezdete

(3) A 14:202 § szerinti elévülési időt a bírósági határozat vagy választottbírói ítélet jogerőre emelkedésének időpontjától, egyéb határozat esetén annak végrehajthatóvá válásától kell számítani, de ez az időpont nem előzheti meg a kötelezetti teljesítésre előírt határidőt.

211 Megegyezik a DCFR III.-7:401. cikkel:

PECL 14:401 §: Az elévülési idő megszakadása tartozás elismeréssel

(1) Ha a kötelezett az igényt a jogosulttal szemben részleges teljesítéssel, kamatfizetéssel, biztosíték adásával vagy egyéb más módon elismeri, az elévülési idő újra kezdődik.

(2) Az új elévülési idő megegyezik az általános elévülési idővel, tekintet nélkül arra, hogy az igény elévülésére korábban az általános elévülési idő, vagy a 14:202 § szerinti elévülési idő volt alkalmazandó. Az utóbbi esetben azonban jelen § szabályai nem szolgálhatnak a tíz éves elévülési idő megrövidítésére.

erősen megállapított igény elévülési ideje tíz év, tehát jóval rövidebb, mint a német jogban alkalmazott harminc év. Ahogy a 8. fejezetben kifejtésre került, a rövidebb elévülési idő enyhébb megszakadási szabályokat kíván meg. Speciálisan a jogerősen megállapított igényekre vonatkozik a DCFR III.-7:402. cikke, amely az elévülés újrakezdődésének joghatását kapcsolja minden megkísérelt ésszerű végrehajtási kísérlethez.²¹²A kommentárból az is kiderül, hogy megállapító ítélet is elegendő ahhoz, hogy az igény bírósági eljárásban megállapított igénynek minősüljön, feltéve, hogy az ítélet magát az igényt és nem csupán annak valamely előfeltételét állapítja meg.²¹³ Szóba jön még az elévülés nyugvásáról szóló szabályok megfelelő alkalmazása is. Itt felmerülhetnek az elévülés bekövetkezését elhalasztó (kitoló) okok közül a jogosult és kötelezett között zajló tárgyalások (DCFR III.-7:304), valamelyikük halála (DCFR III.-7:306), valamint valamelyikük cselekvőképtelensége, ha nincs képviselője, illetve, a képviselőjükkel szemben érvényesíthető igények (DCFR III.-7:305).

A DCFR III.-7:202. cikk (2) bekezdése kiterjeszti a tízéves elévülési időt a jogerős ítélethez hasonlóan végrehajtható okiratokra is, mint például a felek között létrejött, bíróság által jóváhagyott egyezség. A kommentár alapján a magánokiratok is ide tartoznak, feltéve, hogy közvetlenül végrehajthatók.²¹⁴

10.2. Anyagi jogi megközelítést alkalmazó európai jogrendszerek, különösen az osztrák és svájci jog

A német joghoz hasonlóan az osztrák és a svájci jog is anyagi jogi kérdés-ként kezeli a jogerősen megállapított igények elévülését.

Az osztrák jog a titulált igény elévülésénél a német joggal összevethető megközelítést alkalmaz, amelynek lényeges eleme a harmincéves elévülési idő. Az osztrák igazságügyi minisztérium 1858. július 21-i rendelete a jog-

212 Megegyezik a DCFR III.-7:402. cikkel:

14:402 §: Az elévülés megszakadása az igény érvényesítésével

A 14:202 § szerinti tíz éves elévülési határidő a jogosultnak az igény érvényesítésére irányuló ésszerű cselekményével minden esetben újrakezdődik.

213 DCFR Full Edition - Volume 2 – III.-7:202 – Comments B. 1151.

214 Uo.

erős ítéleteken alapuló követelések elévülési idejéről²¹⁵ az osztrák polgári törvénykönyv (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, a továbbiakban: ABGB)²¹⁶ 1478. és 1479. §-át rendeli alkalmazni, vagyis az általánosnak számító harmincéves elévülési időt (ún. „hosszú elévülési idő”). Az ítéletben megállapított jövőben esedékessé váló ismétlődő szolgáltatásokra vonatkozóan pedig ABGB 1480. §-át, amely hároméves elévülési időt állapít meg (ún. „rövid elévülési idő”).²¹⁷ Az osztrák jog a bírósági végrehajtást tartós (huzamos) eljárásként fogja fel, amely megmutatkozik abban, hogy a végrehajtási eljárás hogyan hat ki a végrehajthatóságra, vagyis a titulált igény elévülésére (osztrák jogi terminológiával: *Judikatsschuld*): a végrehajtás elrendelésére irányuló eljárás (*Bewilligungsverfahren*)²¹⁸ a végrehajtási kérelem (*Exekutionsantrag*)²¹⁹ alapján indul. Az eljáró végrehajtási bíróság (*Exekutionsgericht*) végzéssel rendeli el a végrehajtást (*Exekutionsbewilligung*),²²⁰ amely jogerőssé válása esetén megszakítja az elévülést, és újrakezdődik az utolsó végrehajtási cselekménnyel, illetve a végrehajtás befejezésével (pl. csak részben jutott kielégítéshez a jogosult).²²¹ A német jogtól eltérően az osztrák jog a megghiúsult végrehajtáshoz – pl. végrehajtási eljárás folytatásának elmaradása, utólagos megszüntetése - is az elévülés újrakezdődésének joghatását kapcsolja.²²² Ennek a logikai magyarázata az, hogy a megszakadás (és adott

215 Verordnung des Justizministeriums vom 21. Juli 1858, (...) Erläuterung des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches in Bezug auf die Verjährungsfrist der, durch rechtskräftiges Urtheil zugesprochenen, oder durch einen, die Execution begründenden Vergleich, oder durch Vertrag anerkannten Forderungen (...), konsolidierte Fassung vom 15.10.2024, RgBl. Nr. 105/1858. <https://www.ris.bka.gv.at/eli/rgbl/1858/105/P0/NOR11001687> [letöltve: 2025. 10. 07.]

216 Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie, Fassung vom 20.07.2025 ELI <https://www.ris.bka.gv.at/eli/jgs/1811/946/P1/NOR12017691> [letöltve: 2025. 10. 07.]

217 OGH 29.09.2022, 3Ob157/22t (ECLI:AT:OGH0002:2022:0030OB00157.22T.0929.000)

218 Vö. Walter BUCHEGGER – Klaus MARKOWETZ: *Exekutionsrecht*, Lehrbuch. Verlag Österreich 2014. 88-90. (reguláres Bewilligungsverfahren/rendes végrehajtás elrendelésére irányuló eljárás) és 90-85. (vereinfachtes Bewilligungsverfahren/egyszerűsített végrehajtás elrendelésére irányuló eljárás).

219 Vö. BUCHEGGER – MARKOWETZ 2014. 79-82.

220 Vö. BUCHEGGER – MARKOWETZ 2014. 86-88.

221 WIEDEMANN 2022. 432; R. Madl in *Kletečka/Schauer*, ABGB-ON^{1.07} § 1478 (Stand 1.1.2022, rdb. at) Rz. 32; Clemens JENNY: *Zivilverfahrensrecht und Verjährung*. Systematik und Ausgestaltung der Verjährungsunterbrechung durch Belangen. MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien 2018, 243-244.

222 JENNY 2018. 244.

esetben újrakezdődés) nem pusztán a végrehajtási kérelem benyújtásához kapcsolódik, hanem a bíróság végrehajtást elrendelő végzéséhez, tehát itt már megvalósult a kérelem közhatalmi vizsgálata. A nem titulált igényen alapuló biztosítási intézkedés (a Polgári perrendtartásra vonatkoztatva: ideiglenes intézkedés) nem szakítja meg az elévülést.²²³ Összehasonlításképpen a német joggal, a zárlat, az ideiglenes intézkedés vagy az ideiglenes határozat kibocsátására irányuló kérelem kézbesítése, vagy – ha a kérelmet nem kézbesítik – annak benyújtása az elévülés nyugvását kiváltó okok, feltéve, hogy a zárlati végzést, az ideiglenes intézkedést vagy az ideiglenes határozatot a kihirdetéstől vagy a jogosult részére történő kézbesítéstől számított egy hónapon belül kézbesítik az adós részére (BGB 204. § (1) bekezdés 9. pont).

A svájci polgári törvénykönyv kötelmi jogról szóló ötödik része (*Obligationenrecht*, OR)²²⁴ 137. cikkének (2) bekezdése szerint a követelés ítéletben való megállapításától vagy okiratban való elismerésétől mindig új, tízéves elévülési idő kezdődik, függetlenül az azt megelőzően irányadó rövidebb elévülési időtől. A svájci jogban a pénzköveteléseket egységes, de kétszakaszú behajtási (végrehajtási) eljárás keretében lehet érvényesíteni az adósságbehajtási és csődtörvény (*Schuldbetreibungs- und Konkursgesetz*, a továbbiakban: SchKG)²²⁵ rendelkezései szerint. Az első szakasz az ún. bevezetési eljárás (*Einleitungsverfahren*), amely a behajtási kérelemmel (*Betreibungsbegehren*), a második szakasz az ún. folytatási eljárás (*Fortsetzungsverfahren*), amely a folytatási kérelemmel (*Fortsetzungsbegehren*) indul.²²⁶ Az első szakaszban a jogosult a behajtási hivatalnál (*Betreibungsamt*) benyújtja a behajtási kérelmét (SchKG 67. cikk).

A behajtási kérelem benyújtása megszakítja a követelés elévülését (OR 135. cikk), és az általános tízéves elévülési idő (OR 127. cikk) újrakezdődik (OR 137. cikk). A megszakítás (újrakezdődés) joghatásához elég a behajtási

223 WIEDEMANN 2022. 432, 84. lábjegyzet; R. Madl in Kletečka/Schauer, ABGB-ON^{1.07} § 1497 (Stand 1.1.2022, rdb.at) Rz. 29.

224 Bundesgesetz vom 30. März 1911 betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Fünfter Teil: Obligationenrecht) https://fedlex.data.admin.ch/eli/cc/27/317_321_377 [letöltve: 2025. 10. 07.]

225 Bundesgesetz vom 11. April 1889 über Schuldbetreibung und Konkurs (SchKG) https://fedlex.data.admin.ch/eli/cc/11/529_488_529 [letöltve: 2025. 10. 07.]

226 WIEDEMANN 2022. 431.

kérelem postára adása.²²⁷ A behajtási hivatal ezt követően kibocsátja a fizetési felszólítást (funkcionálisan: fizetési meghagyást), 20 napos fizetési határidővel és 10 napos vitatási (ellentmondási) határidővel (SchKG 69. cikk). A behajtási kérelem nem szakítja meg az elévülést és nem kezdődik újra, ha a behajtási hivatal a kérelmet lényeges törvényi feltétel hiánya miatt utasítja vissza,²²⁸ illetve megszünteti (visszavonja) a fizetési felszólítást.²²⁹ Ha a kötelezett nem teljesít és nem is vitatja az érvényesített követelést, vagy a bíróság megszüntette a behajtást, a jogosult a fizetési felszólítás kézbesítését követő 1 éven belül kérelmezheti a behajtás folytatását (SchKG 88. cikk (1) bekezdés). A folytatási kérelemben a jogosult kérheti a kötelezett vagyonára vezetett végrehajtás foganatosítását (vagyontárgy-lefoglalás, illetve munkabér-letiltás: SchKG 89-97. cikkek). A tízéves elévülési idő minden egyes behajtási cselekménnyel újrakezdődik, tehát a behajtási kérelmen kívül a folytatási kérelem benyújtásával, vagyontárgy-lefoglalással, a SchKG 116. cikk és 154. cikk szerinti értékesítési kérelem benyújtásával (OR 138. cikk (2) bekezdés).²³⁰

A német, osztrák és svájci jogon kívül anyagi jogi kérdésként kezeli a titult követelések elévülését Európában – a teljesség igénye nélkül – a cseh jog (*Občanský zákoník* 619. §, 640. §),²³¹ az észt jog (*Tsiviilseadustiku üldosa seadus* 157. §),²³² a holland jog (*Burgerlijk Wetboek* 3:324(1) cikk),²³³ a lengyel jog (125.

227 Robert K. DÄPPEN: Kommentar zum Art. 135 OR, Rn. 6. In: Heinrich HONSEL – Nedim Peter VOGT – Wolfgang WIEGAND: *Baseler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht*. Obligationenrecht I Art. 1-529 OR, 3. Auflage, Helbing & Lichtenhahn, Basel, Genf, München 2003.

228 DÄPPEN 2003. Art. 135 OR, Rn. 6.

229 WIEDEMANN 2022. 433.

230 Robert K. DÄPPEN: Kommentar zum Art. 138 OR, Rn. 5. In: Heinrich HONSEL – Nedim Peter VOGT – Wolfgang WIEGAND: *Baseler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht*. Obligationenrecht I Art. 1-529 OR, 3. Auflage, Helbing & Lichtenhahn, Basel, Genf, München 2003.

231 Civil Code of the Czech Republic <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Civil-Code.pdf> [letöltve: 2025. 10. 07.]

232 General Part of the Civil Code Act of Estonia <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/528082015004/consolide> [letöltve: 2025. 10. 07.]

233 Stefan CASPARI – Franz NIEPER: Buch 3, Allgemeiner Teil des Vermögensrechts, in: F. NIEPER – A.S. WESTERDIJK (Red.): *Niederländisches Bürgerliches Gesetzbuch, Buch 3 Allgemeiner Teil des Vermögensrechts, Buch 4 Erbrecht, Buch 5 Sachenrecht*. C.H.Beck, München – Kluwer Law International, The Hague, London, Boston, 1996. 145.

cikk 1. §),²³⁴ az olasz jog (*Codice civile* 2953. cikk),²³⁵ és a portugál jog (*Código Civil* 309-311. cikk).²³⁶

11. Következtetések

11.1. A végrehajtási jog (jogerősen megállapított követelés) elévülésénél szerepet játszó szempontok

A végrehajtási jog (processzuális megközelítés) vagy jogerősen megállapított és hasonló követelés (anyagi jogi megközelítés) elévülésére irányadó szabályozásnál három tényező interakciójáról van szó. Az első az elévülési idő, a második az elévülés megszakadását és/vagy újrakezdődését előidéző tények, és a harmadik a végrehajtási eljárás szerkezete, amely az előző két tényező átfogó szerkezeteként is szolgál.

Megállapítható, hogy a végrehajtási jog elévülését többnyire anyagi jogi kérdésként kezelik az európai jogrendszerek (lásd 10.2. alfejezet). Ez azt jelenti, hogy az elévülés tárgya a jogerős megállapítással a végrehajthatóság fázisába került követelés. A végrehajtható követelés elévülésére vonatkozó szabályok az elévülésről szóló szabályozás szerves részét képezik. Ebből az is következik, hogy a követelés nem változik meg a jogerős megállapítással,²³⁷ ugyanarról a követelésről van szó, amely azonban a létszakának egy új, mi több, legerősebb fázisába kerül. Ehhez az új létszakhoz új elévülési idő kapcsolódik.

234 Patricia ELBERS – Rober SIWIK (ford./szerk), szerkesztők munkatársa Katharina BÖSCH: *Polnisches Zivilgesetzbuch mit Einführung*. Regensburg, de-iure-pl, 2012. 87. (§ 125 [Verjährung rechtskräftig festgestellter Ansprüche]).

235 Codice civile, testo del Regio Decreto 16 marzo 1942, n. 262 - aggiornato il 07/07/2025 <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2015/01/02/codice-civile> [letöltve: 2025. 10. 07.]

236 Código Civil (Decreto-Lei n.º 47344, Diário do Governo n.º 274/1966, Série I de 25.11.1966) <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/1966-34509075> [letöltve: 2025. 10. 07.]

237 WINDSCHEID – KIPP (1900) 564-566 (§ 129); vö. DCFR Full Edition - Volume 2 – III.-7:202 – Comments A. 1150.

11.2. Az elévülési idő és az elévülés megszakadását/újrakezdődését kiváltó okok összefüggése és szinkronja

Megállapítható az is, hogy a végrehajthatóság fázisába került követelést általában elkülönülten kezelik az elévülési idő tekintetében, amely rendszert hosszabb az általános elévülési időnél. A német, az osztrák és a dél-afrikai jogban az elévülési idő ez esetben harminc év. A német jog szemszögéből ez a hároméves általános elévülési idő pontosan tízszeresét jelenti. Ez a kerek szorzó azonban nem tudatos jogalkotói választás eredménye. Sokkal inkább a római jogi és közös jogi szabályozás maradványáról van szó, vagyis a titulált igényekre nézve tovább él a római jogban és a később a közös jogban irányadó elévülési idő (lásd 2.1. alfejezet). A titulált igényekre nézve a harmincéves elévülési idő fenntartását a német jogalkotó hitelezővédelmi szempontokkal indokolja (lásd 4.2. alfejezet és 9. fejezet). A követelés vagyontárgy, amelynek „végtelen elgyengülése” az elévülés eredményeként csak szigorú feltételek mellett fogadható el. A német jog üzenete az, hogy a „tartozásokat meg kell fizetni” és nem merülnek feledésbe, ha a jogosult vette a fáradságot és érvényesítette az igényét. A harmincéves elévülési időből az is következik, hogy a tartozás elvileg akár (több) generáción átívelően is fennmaradhat, és így későbbi generációkat is terhelhet (lásd 9. fejezet). A harmincéves elévülési idő szigorúságát némileg enyhíteni és korrigálni hivatott az elenyészés intézménye (lásd 8. fejezet).

A hosszú elévülési idő fordítottan arányos az elévülés megszakadását (és újrakezdődését) kiváltó okok szigorúságával: minél hosszabb az elévülési idő, annál szigorúbbak a megszakadás feltételei. Erre példa a német jog, ahol a harmincéves elévülés megszakadásához a végrehajtási cselekmény foganatosítására irányuló kérelem és/vagy végrehajtási cselekmény foganatosítása szükséges, azzal, hogy a végrehajtási eljárás jogosultnak felróható megghiúsulása kizárja az elévülés megszakadását (lásd 7.2. alfejezet).

Az elévülés megszakadása és újrakezdődése elválasztható egymástól, ami további finomhangolást tesz lehetővé. Ezt a megoldást a magyar jog is ismeri az elévülés általános szabályai körében (Ptk. 6:25. § (1) bekezdés c) pontja együttes olvasatban a 6:25. § (2) bekezdésével). Az osztrák jog a végrehajtás

körében a végrehajtás megindításáról szóló végzéshez kapcsolja az elévülés megszakadását, de csak az utolsó végrehajtási cselekmény, illetve a végrehajtás megszüntetése vezet az újrakezdődéshez. Az elévülés újrakezdődését nem befolyásolja, ha a végrehajtási eljárás meghiúsul (pl. nem folytatódik a végrehajtási eljárás a jogosultra visszavezethetően).

A svájci jog is anyagi jogi kérdésként kezeli (lásd a magyar jog megközelítését az 1. fejezetben) a végrehajtható követelés elévülésének kérdését, azonban ez csak annyiban jelent különös elévülési időt, amennyiben a megállapítás előtt a követelés nem az általános tízéves elévülési idő hatálya alá tartozott. E relatíve rövid elévülési időt kiegyensúlyozandó, a svájci jog relatíve enyhe feltételeket támaszt az elévülés megszakításához és újraindításához. A svájci jogban a pénzkövetelések érvényesítésére egy kétszakaszú eljárás szolgál, amelynél az elévülés megszakításához elég az első szakaszt elindító „behajtási kérelem” postára adása, valamint minden egyes további behajtási cselekmény megszakítja és újraindítja az elévülést.

Irodalomjegyzék

Abschlussbegründung Pet 4-18-07-4009-030459 vom 14.06.2018 (https://petitionen.bundestag.de/petitionen/_2016/_03/_28/Petition_64824.abschlussbegrueundungpdf.pdf)

Az Európai Szerződési Jog Alapelvei III. rész (fordította Szeibert Orsolya), Európai Jog 2004/2. szám melléklet 8-15, Jogkódex – internetes jogi adatbázison keresztül hozzáférve.

BeckOK BGB/Henrich, 74. Ed. (1.5.2025) § 197 BGB.

BeckOK ZPO/Jaspersen, 56. Ed. (1.3.2025) § 104 ZPO.

BeckOK ZPO/Kratz, 56. Ed. (1.3.2025) § 592 ZPO.

BeckOK ZPO/Preuß, 56. Ed. (1.3.2025) § 767, § 769, § 775 ZPO.

BENEDUZI, Renato: *Actio und Klagerecht bei Theodor Muther*. Jermann-Verlag, Heidelberg 2017.

BODZÁSI Balázs: *Megszakítja-e a közjegyzői okirat záradékolása iránti kérelem az elévülést?* Magyar Jog 2025/7. 463-465.

- BROX, Hans– WALKER, Wolf-Dietrich: *Allgemeiner Teil des BGB*. 32., neu bearbeitete Auflage, Carl Heymanns Verlag, Köln-München 2008.
- BUCHEGGER, Walter– MARKOWETZ, Klaus: *Exekutionsrecht, Lehrbuch*. Verlag Österreich, Wien 2014.
- CASPARI, Stefan– NIEPER, Franz: Buch 3, Allgemeiner Teil des Vermögensrechts, in, F. NIEPER – A.S. WESTERDIJK (Red.): *Niederländisches Bürgerliches Gesetzbuch, Buch 3 Allgemeiner Teil des Vermögensrechts, Buch 4 Erbrecht, Buch 5 Sachenrecht*. C.H.Beck, München – Kluwer Law International, The Hague, London, Boston, 1996.
- CSEHI Zoltán: *Van-e általános része a magyar magánjognak?* Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/1. 23-25.
- DÄPPEN, Robert K.: Kommentar zum Art. 135 OR, Art. 138 OR. In: Heinrich HONSEL – Nedim Peter VOGT – Wolfgang WIEGAND: *Baseler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht. Obligationenrecht I Art. 1-529 OR*, 3. Auflage, Helbing & Lichtenhahn, Basel, Genf, München 2003.
- Deutscher Bundestag Drucksache 14/6040 (14.05.2001): *Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung des Schuldrechts* (<https://dserver.bundestag.de/btd/14/060/1406040.pdf>)
- Deutscher Bundestag, Petitionsausschuss - Petition 64824, 28.03.2016: *Verjährung nach dem Bürgerlichen Gesetzbuch - Verkürzung der Verjährungsfrist für titulierte Forderungen von 30 auf 15 Jahre* (<https://epetitionen.bundestag.de/epet/petition/pdfdownload?petition=64824>)
- Diskussionsentwurf eines Schuldrechtsmodernisierungsgesetzes (SMG), BMJ, Stand: 4. August 2000 (https://www.bundesgerichtshof.de/Shared-Docs/Downloads/DE/Bibliothek/Gesetzesmaterialien/14_wp/SchuldrechtsmodG/diske.pdf)
- ELBERS, Patricia– SIWIK, Rober (ford./szerk), szerkesztők munkatársa Katharina BÖSCH: *Polnisches Zivilgesetzbuch mit Einführung*. de-iure-pl, Regensburg, 2012.
- ENNECCERUS, Ludwig – NIPPERDEY, Hans Carl: *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*, Fünfte, neubearbeitete Auflage, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen 1960.

Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches für das Deutsche Reich. Erste Lesung. Ausgearbeitet durch die von dem Bundesrathe berufene Kommission. Amtliche Ausgabe, Verlag von J. Guttentag (D. Collin), Berlin und Leipzig 1888.

FÖLDI András – HAMZA Gábor: *A római jog története és institúciói*. Novissima Kiadó, Budapest 2023.

HEINRICHS, Helmut: *Reform des Verjährungsrechts?* Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1982/37. 2021-2027.

HERMANN, Hans-Georg: §§ 194-225. Verjährung In: Mathias SCHMOECKEL – Joachim RÜCKERT – Reinhard ZIMMERMANN (Hrsg.): *Historisch-kritischer Kommentar zum BGB Band I., Allgemeiner Teil §§ 1-240*, Mohr Siebeck, Tübingen 2003.

HONSELL, Heinrich: Das Konzept doppelter Fristen im Verjährungsrecht des BGB In: Peter MANKOWSKI – Wolfgang WURMNEST (Hrsg.): *Festschrift für Ulrich Magnus zum 70. Geburtstag*, sellier european law publishers, München 2014.

JACOBY, Florian: Kommentar zum § 197 BGB. In: J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: *Staudinger BGB - Buch 1: Allgemeiner Teil: §§ 164-240* (2024).

JAKOBS, Horst Heinrich – SCHUBERT, Werner (Hrsg.): *Die Beratung des Bürgerlichen Gesetzbuchs in systematischer Zusammenstellung der unveröffentlichten Quellen, Allgemeiner Teil §§ 1 -240*, 2 Teilband. Walter de Gruyter, Berlin, New York 1985.

JENNY, Clemens: *Zivilverfahrensrecht und Verjährung. Systematik und Ausgestaltung der Verjährungsunterbrechung durch Belangen*. MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien 2018.

JÖRS, Paul – KUNKEL, Wolfgang– WENGER, Leopold: *Römisches Privatrecht*. Dritte Auflage, Springer Verlag, Berlin-Göttingen-Heidelberg 1949.

KASER, Max – KNÜTEL, Rolf– LOHSSE, Sebastian: *Römisches Privatrecht*. Ein Studienbuch, 21., überarbeitete und erweiterte Auflage, C.H.Beck München 2017.

KLUNZINGER, Eugen – BARTLITZ, David – HOFFMANN, Jochen: *Einführung in das Bürgerliche Recht*, 18., überarbeitete und erweiterte Auflage, Verlag Franz Vahlen, München 2024.

- LARENZ, Karl – WOLF, Manfred: *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*, Achte, neubearbeitete und erweiterte Auflage, C.H.Beck, München 1997.
- LARENZ, Karl– WOLF, Manfred: *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*, 9., neubearbeitete und erweiterte Auflage, C.H.Beck, München 2004.
- LEHMANN, Heinrich– HÜBNER, Heinz: *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuches*. Fünfte Auflage (neu bearbeitet von Heinz Hübner). Walter de Gruyter & Co., Berlin 1966.
- MANSEL, Heinz-Peter: *Die Neuregelung des Verjährungsrechts*, *Neue Juristische Wochenschrift* (NJW) 2002/2. 89-99.
- MAYER-MALY, Theo: *Römisches Privatrecht*. Springer-Verlag, Wien - New York 1991.
- Meyers Konversations-Lexikon*. Eine Enzyklopädie des allgemeinen Wissens, Vierte, gänzlich umgearbeitete Auflage, Achter Band, Verlag des Bibliographischen Instituts, Leipzig 1888.
- Motive zu dem Entwurfe eines Bürgerlichen Gesetzbuches für das Deutsche Reich*. Band I. Allgemeiner Theil. Amtlicher Ausgabe. Verlag von J. Guttentag (D. Collin), Berlin und Leipzig 1888.
- Musielak/Voit/Lackmann, 22. Aufl. 2025, § 767, § 769, § 775 ZPO.
- MüKoBGB/Grothe, 10. Aufl. 2025, § 194, § 197, § 199, § 203, § 212 § 214, § 217, § 242 BGB.
- MüKoZPO/Karsten Schmidt/Brinkmann, 7. Aufl. 2025, § 767, § 769, § 775 ZPO.
- OKUDA Masamichi: *Über den Anspruchsbegriff im deutschen BGB*. Archiv für die civilistische Praxis (AcP) 1964/5-6. 536-547.
- PATAKI János István: *Adalékok a bírósági végrehajtáshoz a római jogban*. In: Acta Universitatis Sapientiae, Legal Studies, 2014/2. 139-152. (<https://acta.sapientia.ro/content/docs/adalekok-a-birosagi-vegrehajtashoz-a-rom.pdf>)
- PÉTER Orsolya Márta: *Római jogi alapfogalmak*. Bíbor Kiadó, Miskolc 2011.
- PETERS, Frank – ZIMMERMANN, Reinhard: *Verjährungsfristen: Der Einfluß von Fristen auf Schuldverhältnisse; Möglichkeiten der Vereinheitlichung von Verjährungsfristen*. In: BUNDESMINISTERIUM DER JUSTIZ (Hrsg.): *Gutachten und Vorschläge zur Überarbeitung des Schuldrechts*. Bundesanzeiger-Verlagsgesellschaft, Köln 1981.

Piekenbrock in beck-online Großkommentar (BeckOGK), Stand 1.5.2025, § 197 BGB.

R. Madl in Kletečka/Schauer, ABGB-ON^{1.07} § 1478, § 1497 ABGB (Stand 1.1.2022, rdb.at)

SEIDL, Erwin: *Römische Rechtsgeschichte und römisches Zivilprozeßrecht*. 3., ergänzte Auflage, Carl Heymanns Verlag Köln 1971.

SZILÁGYI Ferenc: Grundzüge des ungarischen Immobilienregisterrechts. In: CSEHI Zoltán (szerk.): *Magyar Kereskedelmi Jogi Évkönyv V. kötet* (2018). 116-118.

VÉKÁS Lajos: Bevezetés a Ptk. nagykommentárhoz: 8. A kódex szerkezete, b); 9. A Ptk. fogalomalkotása és nyelve, b). In: VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*; 2025. évi Jogtár-formátumú kiadás, időállapot: 2025. június 20.

VON BAR, Christian and CLIVE, Eric (eds.): *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Full Edition. Volumes 1-6. Sellier European Law Publishers, Munich, 2009.

VON BAR, Christian: *Gemeineuropäisches Deliktsrecht*. Zweiter Band. C.H.Beck, München 1999.

VON SAVIGNY, Friedrich Carl: *System des heutigen römischen Rechts*. Vierter Band. Bei Veit und Comp., Berlin 1840.

WIEDEMANN, Denise: Zur Verjährung titulierter Ansprüche. In: Nils JANSEN – Sonja MEIER (Hrsg.): *Iurium itinera. Historische Rechtsvergleichung und vergleichende Rechtsgeschichte. Reinhard Zimmermann zum 70. Geburtstag am 10. Oktober 2022*. Mohr Siebeck, Tübingen 2022, 419-440.

WINDSCHEID, Bernhard – KIPP, Theodor: *Lehrbuch des Pandektenrechts*. Erster Band. Achte Auflage, Literarische Anstalt Rütten & Loening, Frankfurt am Main 1900.

WINDSCHEID, Bernhard: *Die Actio des römischen Civilrechts, vom Standpunkte des heutigen Rechts*. Verlagshandlung von Julius Buddeus, Düsseldorf 1856.

WINKELMANN, Thomas: *Der Anspruch. Funktion, Entstehung, Anknüpfungen*. Mohr Siebeck, Tübingen 2021.

ZIMMERMANN, Reinhard: „... ut sit finis litium” Grundlinien eines modernen Verjährungsrechts auf rechtsvergleichender Grundlage, *Juristenzeitung* (JZ) 2000/18. 853-866.

A végrehajtási jog elévülése Ausztriában

TÖRÖK-TÓTH SOMA*

1. Bevezetés – az osztrák jog relevanciája

A magyar és az osztrák polgári jog fejlődése már csak a történelmi meghatározottság okán is számos ponton kapcsolódik össze egymással.

Lerakni kívánván egy feudalista kötöttségektől mentes, modern polgári társadalom alapjait, az 1848-as törvényhozás polgári törvénykönyv megalkotását tűzte ki célul. A forradalom és szabadságharc leverése ugyanakkor – legalábbis egy időre – e törekvésnek is a végét jelentette, saját kódex létrehozásának lehetővé tétele vagy előmozdítása helyett Ferenc József császár ugyanis 1853. május 1-jei hatállyal, a birodalmi egységesítés jegyében pátensszel vezette be az osztrák Általános Polgári Törvénykönyvet (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* – a továbbiakban: ABGB¹) Magyarországon is.² A magyarok az osztrák kódexet – minthogy szerintük azt a szabadságharcukat elfojtó hatalom oktrojálta kívülről rájuk, megtörve ezzel nemzeti joguk organikus fejlődését és figyelmen kívül hagyva annak alapvető karakterjegyeit – idegenkedve fogadták,³ dacára annak, hogy Szladits Károly az

* Egyetemi tanársegéd, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék; kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Magánjogi Kutatási Főosztály.

DOI: 10.47079/2025.wzna.vegrehajtas.1_16

- 1 Lásd az Osztrák Köztársaság Jogi Információs rendszerét: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>; [letöltve: 2025. 06. 10.]
- 2 VERESS Emőd: Az 1848-as polgári jogi kodifikációs terv és Erdély: egy tanulságos országgyűlési vita 1868-ból. In: MEZEY Barna – VERESS Emőd (szerk): *Az áprilisi törvények 175 éve: a modern Magyarország megalapozása*. Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Budapest, 2024. 334-335. o. Lásd még LÁBADY Tamás: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2002. 61-63., 83. o.
- 3 VERESS 334. o.

ABGB-t később „sikerült törvényhozási munkálat”-ként értékelte. Az ABGB jelentőségét Szladits abban látta, hogy „a polgári jogrend kialakulásának kezdeti korában, mintegy előre kitűzte e jogrend kereteit, melyekbe az új gazdasági élet csak utóbb nőtt bele”;⁴ azaz ilyenformán hozzájárult az uralkodó modernizációs terveinek megvalósításához.

Az ABGB „sikerültségét” mutatja, hogy noha a helyébe Magyarországon az Országbírói Értekezlet az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok elfogadásával alig évtizedes pályafutást követően a magyar szokásjogot állította vissza,⁵ Ausztriában – természetesen az azóta lezajlott társadalmi és gazdasági változásoknak megfelelő módosításokkal – mind a mai napig hatályban van. A magyar polgári jogra pedig rövid életű közvetlen magyarországi alkalmazásán túlmutatóan is komoly hatást gyakorolt: számos korabeli jogintézmény természetét határozta lényegét tekintve meg, a jogág és a magyar polgári jogtudomány fejlődését pedig egyértelműen a németes jogtudományi vonal hatókörébe vonta.⁶ Az osztrák fókuszú jogösszehasonlító vizsgálat Magyarországon éppen ezért minden esetben indokolt.

Nem jelentenek kivételt ez alól a végrehajtási jog elévülésére vonatkozó szabályok sem. Az anyagi jog alapján a jogalanyokat megillető alanyi jogok kizárólag akkor tudnak megfelelően érvényesülni, illetve a bíróság részéről akkor részesíthetők megfelelő védelemben, ha a jogkeresők számára az eljárásjogok az ehhez szükséges keretrendszert biztosítják. Az alanyi jogok gyakorlásában és védelmében így a perrendi és végrehajtási szabályok meghatározó szerepet játszanak. Ebben a kontextusban pedig kiemelkedő jelentőséggel bír, hogy egy jogerős, végrehajtható jogcímmel rendelkező jogosult a kötelezett nem teljesítése esetén meddig, milyen időkorláton belül és feltételek mellett fordulhat újfent az állami kényszerapparátushoz, ezáltal annak érdekében, hogy az állam által egyébként már – bírósági ítélettel vagy más, végrehajtási jogot keletkeztető módon, például közjegyzői okirattal – elismert jogosultságának, illetőleg kötelezettségének az állam a szerve-

4 SZLADITS Károly: A magyar magánjog fejlődésmenete. In: SZLADITS Károly (szerk): *Magyar Magánjog*, első kötet – általános rész, személyi jog. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941. 83. o.

5 VERESS 335. o.

6 SZLADITS 79. o.

zetrendszerén keresztül immár ténylegesen is érvényt szerezzen.⁷ Ebben a tanulmányban az osztrák és a magyar jognak a végrehajtási jog elévülésére vonatkozó jogi megoldásait hasonlítom össze és mutatom be.

2. Jogforrások és a végrehajtási jog elévülésére vonatkozó alapvető szabályok

A végrehajtási jog elévülésére vonatkozó osztrák és magyar szabályozás struktúrája valamelyest emlékeztet egymásra. A végrehajtás szempontjából irányadó szabályokat Ausztriában is első sorban a végrehajtási törvény (*Exekutionsordnung*)⁸ és a polgári perrendtartás (*Zivilprozessordnung*)⁹ tartalmazzák. Amíg azonban Magyarországon a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) a végrehajtási jog elévülését kifejezetten a végrehajtandó követelés elévüléséhez kapcsolja – azaz végrehajtási eljárás végrehajtható okirat alapján az adott anyagi jogi követelésre csakis a követelés tekintetében a jogszabályok, vagy akár a felek által megállapított elévülési idő szabta keretek között indítható¹⁰ –, addig az osztrák törvények a végrehajtási jog elévüléséről külön nem rendelkeznek; arra következképpen az ABGB általános elévülési szabályait kell alkalmazni. Az elévülési jog osztrák szabályozásá-

7 PUSZTAHELYI Réka: *A magánjogi elévülés*. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2015. 279. o. [PUSZTAHELYI 2015]

8 Lásd az Osztrák Köztársaság Jogi Információs rendszerét: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001700>; [letöltve: 2025. 06. 10.]

9 Lásd az Osztrák Köztársaság Jogi Információs rendszerét: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001699>; [letöltve: 2025. 06. 10.]

10 Ha például egy vállalkozási szerződés teljesítése során az egyik szerződő fél a másiknak kárt okoz, a Ptk. 6:142. §-a értelmében köteles lesz azt a károsultnak megtéríteni. Amennyiben pedig a felek a vállalkozási szerződésükben – a Ptk. 6:22. § (3) bekezdésével összhangban – a szerződésszegésből fakadó igények érvényesítésére nézve az általánosnál rövidebb, hároméves elévülési határidő tűztek ki, akkor a kártérítési igényre alapított végrehajtási jog elévülési ideje is három év lesz. Következésképpen: ha kártérítési követelését a károsult a bíróság előtt sikeresen érvényesíti, és azt a bíróság jogerős érdemi határozata révén megerősítést nyer, akkor a határozathozatallal a követelés elévülése – a Ptk. 6:21. § (1) bek. c) pontja és (2) bek. alapján – megszakad és újból kezdődik, a végrehajtási jog gyakorlására: végrehajtás kérésére a jogosultnak ettől fogva pedig ismét három év áll majd a rendelkezésére.

nak megismeréséhez és vizsgálatához tehát az ABGB kapcsolódó rendelkezéseinek az elemzése szükséges.

Az ABGB az elévülést – különösen a magyar Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (a továbbiakban: Ptk.) képest – hosszan és részletesen szabályozza.¹¹ A Ptk.-val ellentétben nem választja szét ugyanakkor egymástól az elévülést és az elbirtoklást, amely utóbbi az ABGB rendszerében gyakran eleve együtt jár az elévüléssel.¹² Ez a szabályozástechnikai megoldás az elévülés és az elbirtoklás háttérében álló jogpolitikai célok azonosságával magyarázható: annak érdekében, hogy a jogosult vagy a tulajdonos személyével kapcsolatos bizonytalanságot elkerüljék, az elévülés és az elbirtoklás is a ténylegesen fennálló, illetve a keltett látszat szerinti helyzetet rögzítik. Teszik mindezt hasonló szerkezetű szabály útján, hiszen egy meglévő jogosultság meghatározott ideig történő nem gyakorlása mind a két jogintézmény esetében a jognak az állami úton történő kikényszeríthetőség megvonása következtében csökkent értékű gyakorolhatóságát, illetőleg kizártságát eredményezi. Bizonyos idő eltelte után mind az elévülés, mind az elbirtoklás kizárja továbbá, hogy a korábbi jogosult a tényleges állapottal szemben a valós jogi helyzetre alapítsa igényének érvényesítését.¹³

Minden elévülési szabályozásnak központi jelentőségű kérdése az elévülési idő meghatározása, amely minden esetben jogpolitikai mérlegelés tárgyát képezi. Ausztriában az általános magánjogi elévülési idő harminc év¹⁴ – ennyi idő alatt évülnek el azok a követelések, amelyekre nézve az ABGB nem más elévülési időt állapít meg. Ez utóbbi körbe tartoznak egyebek mellett a kereskedelmi, ipari, üzlet tevékenységből, illetve a mezőgazdasági termékek szállításából származók, a bérleti és lízingdíjak,¹⁵ ajándékozási, házassági vagy öröklési jogviszonnyal kapcsolatosak,¹⁶ amelyek elévülési idejét az osztrák jogalkotó típusonként eltérően, de az általánoshoz képest lényegesen alacsonyabb időtartamban határozta meg. (Míg a családjogi, a személyiségi jogi és bizonyos dologi jogi követelések ehhez képest nem

11 ABGB 1451–1502. §

12 SZALMA József: *Az elévülési határidő szabályainak jogi természete az európai és a magyar magánjogban*. Glossa Iuridica, 2023/1–2. 64. o.

13 MENYHÁRD Attila: *Dologi jog*. Eötvös Kiadó, Budapest, 2010. 196. o.

14 ABGB 1479. §

15 ABGB 1486. §

16 ABGB 1486a–1487. §

évülnek el.¹⁷⁾ A végrehajtási jog Ausztriában az általános szabályok szerint, azaz harminc év alatt évül el.¹⁸⁾ Ez az általános elévülési idő viszont nemcsak a Ptk.-ban alkalmazotthoz képest¹⁹⁾ tűnik meglepően hosszúnak, de mintha a napjaink túlhajszoltságig felgyorsult gazdasági és technológiai körülményei által támasztott követelményekkel sem állna összhangban. A hosszú általános elévülési idő oka ugyanakkor az elévülés szabályainak itt ismertetett szoros kapcsolata az elbirtokláséival, amely jogot keletkeztető jellegénél fogva a harmincéves időtartamot valamennyire mégiscsak indokoltta teszi.²⁰⁾ Abban, hogy az osztrák jogalkotó továbbra is fenntartja a hosszú általános elévülési időt, szerepet játszat továbbá a patinás kódex kontinuitásának megőrzésére való törekvés is.

További fontos kérdés – amely a jogirodalomban a Ptk. szabályaival kapcsolatosan is rendre felmerül²¹⁾ –, hogy milyen mértékben diszpozitívak az adott elévülési szabályozás rendelkezései az elévülési idő és az elévülést megszakító jogi tények tekintetében. Az ABGB 1502. §-a értelmében „[a]z elévülést nem lehet előzetesen kizárni, és nem lehet a törvényben meghatározottnál hosszabb elévülési határidőt sem kikötni.”²²⁾ Ez a szabály a felek mozgásterét is lehatárolni látszik, akik ennek megfelelően tehát nem köt-

17 ABGB 1481–1483. §

18 Lásd az osztrák illetőségű Knoetzl Haugeneder Netal GmbH-nak a Chambers and Partners jogi piacutató vállalkozás részére az osztrák bírósági ítéletek végrehajtásáról írt összefoglalót: <https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/comparison/976/13968/21951-21952-21953-21954>; valamint az Európai Unióhoz tartozó European Judicial Network tájékoztatóját: https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/civil-cases/recognition-enforcement-court-decisions/how-enforce-court-decision/at_hu?AUSTRIA=&member=1#ref-6-vonatkozna-e-a-v%C3%A9grehaj%C3%A1sra-korl%C3%A1toz%C3%A1sok-p%C3%A9ld%C3%A1ul-az-ad%C3%B3sok-v%C3%A9delm%C3%A9hez-kapcsol%C3%B3d%C3%B3-korl%C3%A1tok-vagy-hat%C3%A1rid%C5%91k; [letöltve: 2025. 06. 10.]

19 Ptk. 6:22. § (1) bek.: Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a követelések öt év alatt évülnek el.

20 PUSZTAHELYI Réka: Az elévülési szabályok megváltoztathatósága: a magánautonómia határai. Állam- és Jogtudomány, 2024/1. 51. o. [Pusztahelyi (2024)]

21 Lásd VÉKÁS Lajos: *Szerződési jog – általános rész*. Eötvös Kiadó, Budapest, 2016. 309. o. [VÉKÁS 2016], VÉKÁS Lajos: A diszpozitív szabályozás elve és az elv kérdőjelei a gyakorlatban. Magyar Jog, 2018/7-8. 389-390. o. [VÉKÁS 2018], PUSZTAHELYI 2015. 160-164. o., JÓJÁRT Eszter: Diszpozitivitás a régi és az új Polgári Törvénykönyvben – elméleti alapvetés. 2014/12. 638. o., WELLMANN György: Néhány jogértelmezési kérdés a Ptk. Kötelmi Jogi Könyvéből. Gazdaság és Jog, 202/11-12. 10. o.

22 „Der Verjährung kann weder im voraus entsagt, noch kann eine längere Verjährungsfrist, als durch die Gesetze bestimmt ist, bedungen werden.”

hetnek ki érvényesen az ABGB által megállapítottnál hosszabb elévülési időt vagy időket, azaz egyező akarattal sem ronthatják le a törvényi szabályok érvényesülését.²³ Mivel azonban az osztrák jogban – amint bemutattam, a Vht. megoldásától eltérően – a végrehajtási jog elévülési ideje elválik a végrehajtandó anyagi jogi követelésétől – amelyre a felek adott esetben a törvényi időtartamoknál rövidebb elévülési időt állapíthatnak meg –, és az általános szabályok szerint alakul, a diszpozitivitás kérdése a végrehajtási jog elévülése tekintetében Ausztriában valójában nem merülhet fel.

3. Az elévülés nyugvása

Az elévülés a bizonytalan helyzetek felszámolására való törekvéshez szorosan kapcsolódó, további eminens jogpolitikai célja, hogy elzárja a bírósági jogvédelem lehetőségét azon jogosultak elől, akik vagy amelyek a követeléseiket meghatározott időn keresztül nem érvényesítik. (Azoktól a jogosultaktól ugyanis, akik nem mutatnak elég hajlandóságot jogaik gyakorlására vagy követeléseik érvényesítésére, az állam megtagadja az ehhez történő segítségnyújtást.²⁴) Természetesen adódhatnak azonban olyan helyzetek, amikor erre egy jogosult valamilyen oknál fogva egész egyszerűen nem képes. A jognak ilyenkor elsődlegesen választ kell adnia arra a kérdésre, hogy mentesíti-e a követelése érvényesítésére valamilyen oknál fogva nem képes jogosultat az elévülés jogkövetkezményeinek beállása – ti. az állami úton történő kikényszeríthetőség elvesztése és elévülési kifogás keletkezése a kötelezett oldalán²⁵ – alól, azaz megengedi-e a számára, hogy követelése mindaddig ne évjön el, amíg annak érvényesítésére újból képessé nem válik. Ezzel összefüggésben, másodlagosan pedig azoknak a kérdéseknek a megválaszolása szükséges, hogy milyen okok fennállása esetén teszi meg mindezt, illetve, hogy ezen okok felmerüléséhez milyen jogkövetkezményeket fűz.

Az ABGB – akárcsak a Ptk. – elismeri az elévülés nyugvásának jogintézményét, a nyugvásra okot adó körülményeket pedig részletesen szabályozza; szemben a Ptk.-val, amely az elévülés nyugvásának feltételeként tudatos

23 PUSZTAHELYI 2024. 51. o.

24 VÉKÁS 2016. 309. o.

25 PUSZTAHELYI 2015. 166. o.

jogalkotói döntés nyomán csupán a jogosult „menthető ok”-át említi, és a nyugvást eredményezhető jogi tényekről még csak példálózó jellegű felsorolással sem szolgál.²⁶ Az ABGB 1494. § (1) bekezdése értelmében ennek megfelelően – egyebek mellett – nyugszik az elévülés, ha nagykorú személy a belátási képességének hiánya miatt nem képes jogainak gyakorlására vagy követelésének érvényesítésére, mindaddig, amíg belátási képességét vissza nem nyeri, vagy jogainak gyakorlása, illetőleg követelései érvényesítése érdekében gondnoka fel nem lép. A (2) bekezdés szerint ugyanez vonatkozik a kiskorú jogosultakra is, ha törvényes képviselőjük nincsen, vagy belátási képességének hiánya miatt nem képes a kiskorú jogainak gyakorlására vagy követelésének érvényesítésére. A kiskorú károsult esetén a kártérítési igény érvényesítésére az ABGB 1489. §-a által megállapított, a károsult tudomszerzésével kezdődő hároméves elévülési idő pedig mindaddig nem indul el, amíg a károsult nagykorúvá nem válik. Fordított helyzetben pedig: ha a kötelezett kiskorú, a vele szembeni követelés elévülése nem kezdődik meg mindaddig, amíg törvényes képviselője nincsen, illetőleg nem tudja a kiskorú jogait gyakorolni, illetve követeléseit érvényesíteni. Továbbá, az 1496. § alapján az elévülés nyugvását eredményezi a polgári vagy katonai szolgálat, illetve az igazságszolgáltatás esetleges, valamilyen vis maior jellegű esemény következtében beálló működésképtelensége is.²⁷ Az elévülés nyugvására irányadó szabályok a végrehajtási jog elévülésére nézve is irányadóak.

Amint említettem, az elévülés nyugvásával összefüggésben a jognak arról is rendelkeznie kell, hogy milyen jogkövetkezmények fűződjenek a nyugvásra okot adó körülmények felmerüléséhez, vagyis, hogy milyen hatással legyen a nyugvás időtartama az elévülési időre. A iustinianusi római jogban a nyugvást előidéző körülmény elhárulását követően az elévülés tovább folytatódott, a nyugvás előtt eltelt időt pedig bele kellett számítani az elévülésbe; az elévülési idő tehát a nyugvás időtartamával meghosszabbodott.²⁸ Az elévülés nyugvásának funkcióját kétségtávol ez a megoldás fejezi ki a

26 VÉKÁS Lajos: Az elévülés nyugvásának lényege. In: GÁRDOS Péter – VÉKÁS Lajos (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. Wolters Kluwer Online Jogtár, Budapest, 2024. A Ptk. 6:24. §-hoz fűzött magyarázat. [Vékás 2024a]

27 ABGB 1494 – 1496. §

28 FÖLDI András – HAMZA Gábor: *A római jog története és intézményei*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2007. 158. o.

legtisztábban,²⁹ amely megoldás nem volna ugyanakkor összeegyeztethető az elévülés alapjául szolgáló modern jogpolitikai indokokkal. Ahogyan a Ptk.-nak az ABGB-ével csaknem azonos konstrukciója kapcsán Vékás Lajos professzor rámutat: „A polgári jogi szabályozásnak törekednie kell a हुआmosabb ideig fennálló, bizonytalan jogi helyzetek mielőbbi rendezésére, illetve arra, hogy ilyen helyzetek – lehetőség szerint – csak kivételes esetben és akkor is csak korlátozott ideig állhassanak fenn.”³⁰ A modern polgári jogokban, így az osztrákban és a magyarban is, az elévülés ennek megfelelően a nyugvás alatt is tovább folyik, a jog pedig ahhoz csak akkor és annyiban fűz jogkövetkezményt, ha az elévülésből meghatározott idő volna csak hátra.³¹ Az ABGB – a Ptk.-val egyetemben³² – ezt a megközelítést tükrözi és alkalmazza: a nyugvásra okot adó körülmény elhárulását követően még két évig érvényesíthető az elévült követelés abban az esetben, ha az elévülési idő egyébként a nyugvás alatt letelt volna.

4. Az elévülés megszakadása

Amíg az elévülés nyugvása az elévülési időt a jogosult joggyakorlási és igényérvényesítési képességét hátrányosan érintő bizonyos körülmények fennállása esetén adott módon meghosszabbítja, addig az elévülés megszakadásával az elévülési idő a megszakadást eredményező jogi tény felmerülésétől számítva – mind a Ptk.,³³ mind az ABGB értelmében – újrakezdődik.

Az ABGB 1497. §-nak első fordulata szerint így az elévülés megszakad abban az esetben, ha az elévülésre hivatkozni kívánó fél akár kifejezetten,

29 Pustahelyi 2015. 167. o.

30 Vékás 2024a.

31 Uo.

32 Ptk. 6:24. § (1) bek.: Ha a követelést a jogosult menthető okból nem tudja érvényesíteni, az elévülés nyugszik. (2) bek.: Ha az elévülés nyugszik, az akadály megszűnésétől számított egyéves – egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetén három hónapos – határidőn belül a követelés akkor is érvényesíthető, ha az elévülési idő már eltelt, vagy abból egy évnél – egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetén három hónapnál – kevesebb van hátra.

33 Ptk. 6:25. § (2) bek.: Az elévülés megszakításától vagy az elévülést megszakító eljárás jogerős befejezésétől az elévülés újból kezdődik.

akár hallgatólagosan elismerte a másik fél jogosultságát.³⁴ Amint korábban többször említettem, az elévülés egyik fontos jogpolitikai célja, hogy a jogi helyzetekben mutatkozó tartós bizonytalanságnak elejét vegye, ennek pedig fontos eszköze, hogy az állami kényszer lehetőségének elévülési időn túli kizárásával a jogosultat jogának mielőbbi gyakorlására, illetve követelésének mielőbbi érvényesítésére ösztönzi. (Kissé túlzó képszerűséggel úgy is lehetne fogalmazni, hogy az elévülés igyekszik előhozni a követeléseket az érvényesítetlenség jogi félhomályából.) A kötelezettnek bármilyen magatartása azonban, amellyel a saját teljesítési kötelezettségére: arra utal, hogy neki a jogosulttal szemben kötelezettsége, tartozása áll fenn, a jogosultságot vagy követelést övező bizonytalanságot annak ellenére számolja fel, hogy jogát vagy követelését a jogosult továbbra sem gyakorolja, avagy érvényesíti;³⁵ az elévülés ezekben az esetekben következőképpen megszakad. Amíg pedig a Ptk.-nak mindössze a kommentárja említi meg, hogy a tartozás kötelezett részéről történő elismerése nem csupán a formális tartozáselismerést jelenti, hanem bármilyen, a kötelezett részéről a kötelezettsége fennállására utaló magatartást vagy cselekedet, addig az ABGB hivatkozott rendelkezése mindezt a normaszöveg szintjén is kifejezetten egyértelművé teszi. A végrehajtási jog elévülésére vonatkozóan pedig ez a szabály ellentmondásmentesen alkalmazható: ha a kötelezett a jogosultat megillető végrehajtási jogcím keletkezését követően a végrehajtható követelés fennállására utaló bármilyen magatartást tanúsít, úgy a végrehajtási jog – a korábban kifejtetteknek megfelelően egyébként hosszú – elévülési ideje is megszakad.

Az 1497. §-nak második fordulata szerint megszakad továbbá az elévülés abban az esetben is, ha a jogosult a kötelezett ellen pert indít, és a per a bíróság előtt megfelelően el is indul. Ha azonban a bíróság a keresetet jogerősen elutasítja,³⁶ az elévülési idő az ABGB hivatkozott rendelkezései szerint megszakítás nélkül folyik tovább. Magyarországon a Vht. e tekintetben egyértelmű helyzetet teremt, amikor az 57. § (4) bekezdésében rögzíti, hogy „[a] végrehajtási jog elévülését bármely végrehajtási cselekmény megszakítja.”

34 Vö.: Ptk. 6:25. § (1) bek. a): Az elévülést megszakítja a tartozásnak a kötelezett részéről történő elismerése.

35 Pusztahelyi 2015. 231. o.

36 Vö.: Ptk. 6:25. § (1) bek. c): a követelés kötelezzel szembeni bírósági eljárásban történő érvényesítése, ha a bíróság az eljárást befejező jogerős érdemi határozatot hozott...

Mint említettem, az elévülés egyik kiemelt jogpolitikai célja a bizonytalan jogi helyzetek felszámolása. Éppen ezért, ha egy állami – legyen az bírósági vagy végrehajtási – eljárásban érvényesített követelésről az eljáró szerv rendelkezik, és a követeléssel kapcsolatosan eljárási cselekmény megy végbe, akkor annak a követelésnek a helyzete tisztázott lesz, következésképpen az elévülés is megszakad.

Az elévülés megszakadását eredményező okok kapcsán – amint említettem – ugyancsak fel szokott merülni a kérdés, hogy egyező akaratelhatározással a felek eltérhetnek-e az irányadó törvényi szabályoktól, és ebben az esetben bővíthetik-e a megszakadást kiváltó jogi tények körét. Az igenlő válasz mellett érvelő szerzők ennek lehetővé tételében a felek privátautónómiájának széles körű elismerését vélik azonosítani, amelyet piacgazdasági körülmények között okvetlenül kívánatosnak tartanak.³⁷ Amennyiben ugyanakkor a felek az elévülést megszakító körülményekről szabadon állapodhatnak meg, és adott esetben könnyebbé tehetnék a jogosult számára az elévülés megszakítását, ezzel voltaképpen csak elodázhathatnák a tényleges joggyakorlást és igényérvényesítést, szembe menve ezzel az elévülés egyik kiemelt – és korábban szintén bemutatott – jogpolitikai indokával. A tagadó válasz mellett érvelő szerzők álláspontja szerint így az elévülést megszakító jogi tények köre a polgári jogi jogszabályokban zárt, taxatív, a felek által nem bővíthető.³⁸ Mivel pedig az ABGB ezeket a jogi tényeket eleve meghatározza, a kapcsolódó szabályokat az osztrák bíróságok is megszorítóan értelmezik.³⁹

5. Hivatalbóliség és jogvesztés

Mint ismeretes, az elévülés nem a jogosultat megillető alanyi jogot, csupán annak igényállapotát szünteti meg: az elévülés elsődleges jogkövetkezményeként az elévült követelés jogosultjától az állam mindössze megtagadja annak lehetőségét, hogy számára a követelése érvényesítéséhez a kényszerapparatán keresztül segítséget nyújtson, de nem fosztja meg a jogosultat

37 VÉKÁS 2016. 308-310., VÉKÁS 2018. 389. o.

38 JÓJÁRT. 683. o., WELLMANN 10. o., PUSZTAHELYI 2015. 163. o.

39 PUSZTAHELYI 2024. 51. o.

a kötelemből származó alanyi jogától.⁴⁰ Ennek az elvi megközelítésnek pedig számos gyakorlati következménye is van: a 6:23. § (2) bekezdése szerint például „[a]z elévülés a kötelezettnek a szolgáltatás teljesítésére vonatkozó kötelezettségét nem érinti; az elévült követelés alapján teljesített szolgáltatást a követelés elévülésére tekintettel visszakövetelni nem lehet.” A 6:50. § (1) bekezdése alapján továbbá „[a]z elévült pénzkövetelést is be lehet számítani, ha a beszámítani kívánt pénzkövetelés elévülése a pénztartozás esedékessé válásának időpontjában még nem következett be.” Ezek a rendelkezések jól mutatják, hogy az elévülés következtében a jogosult elesik ugyan az állami úton történő igényérvényesítés eszközrendszerétől, a követelése teljesítésére vonatkozó alanyi joga ugyanakkor változatlanul fennmarad, azt a polgári jog elismeri, és ennek megfelelően alakítja az elévült követelés teljesítésével járó következményeket is.

Ennek a megközelítésnek a további nagyon lényeges hozadéka, hogy az elévülést „[a] bírósági vagy hatósági eljárásban nem lehet hivatalból figyelembe venni.”⁴¹ Pontosán amiatt, mert az elévülés nem a kötelemből származó alanyi jogot, hanem annak állami úton történő kikényszeríthetőségét: igényállapotát szünteti meg, az elévülés tényére a kötelezettnek minden esetben hivatkoznia kell. Más megfogalmazásban, további jogkövetkezményként az elévülés igényszüntető kifogást alapoz meg a kötelezettnél, azaz az elévült követelés érvényesítése esetén a teljesítést erre hivatkozva kifogással megtagadhatja, a bíróság az elévülést viszont ekkor, és csakis ekkor veheti figyelembe.⁴²

Az ABGB rendszerében az alanyi jog és az igényállapot egymástól az elévülés következtében történő szétválása sajátos fénytörésben jelenik meg. Az 1501. § értelmében az elévülés Ausztriában is kizárólag a felek kifogása alapján vehető figyelembe, az elévülésre a teljesítést követelő jogosulttal szemben a kötelezettnek tehát az osztrák jog alapján hivatkoznia kell. Az ABGB

40 VÉKÁS Lajos: Az elévült követelés. In: GÁRDOS Péter – VÉKÁS Lajos (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. Wolters Kluwer Online Jogtár, Budapest, 2024. A Ptk. 6:23. §-hoz fűzött magyarázat; VÉKÁS 2016. 313-314. o., PUSZTAHELYI 2014. 250. o. Vö.: Ptk. 6:23. §: (1) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az elévült követelést bírósági eljárásban nem lehet érvényesíteni.

41 Ptk. 6:23. § (4) bek.

42 PUSZTAHELYI 2014. 253-255. o., VÉKÁS 2016. 314. o.

szerint az elévülés ugyanakkor jogvesztő jellegű,⁴³ vagyis a kötelemből fakadó alanyi jogot is megszünteti,⁴⁴ és nem csak a jogosultat zárja el követelése állami általi kikényszerítésétől. Az ABGB-ben az elévülésre vonatkozó szabályok között nincsen olyan, amelyik arra utalna, hogy az elévülés csupán a bírósági úton történő kikényszerítés lehetőségét érintené, és az alapul fekvő alanyi jogot nem. Ez a jogalkotói döntés az ABGB korábban már bemutatott azon szabályozástechnikai megoldásával függ össze, amelynek keretében a kódex az elévülést és az elbirtoklást egymással összekapcsolva szabályozza.⁴⁵ Az elévülés ennek megfelelően számos esetben nem csak az alanyi jog eredeti jogosultnál való megszűnésével, de az elbirtoklás következtében egy másik alanyi jog új jogosultnál való keletkezésével is együtt jár (e vonás miatt nevezte a háború előtti magánjogi terminológia az elbirtoklást „jogszerző elévülésnek”⁴⁶). Ezt az alapállást az elévülés ABGB által meghatározott joghatásai is tükrözik. Eszerint az elévült követelés kötelezettje kérheti kötelezettsége törlését a vonatkozó közhiteles nyilvántartásokból, illetve a jogosult követelést biztosító egyéb jogainak megszüntetését, és a kapcsolódó dokumentumok megsemmisítését.⁴⁷ Mindezek értelmében a végrehajtási jog Ausztriában az ABGB-ben foglalt követelmények teljesülése esetén harminc év után megszűnik.

6. Összefoglalás

Összegzőképpen elmondható, hogy a végrehajtási jog elévülésének osztrák és magyar szabályozása között – és ebben nyilvánvaló szerepet játszik az előbbi fejlődésmenetének utóbbiéra gyakorolt történelmi hatása – sok a strukturális hasonlóság. A végrehajtási jog elévülésére vonatkozóan alapvetően mind a két országban a Polgári Törvénykönyv elévülési szabályai lesznek irányadóak, amíg azonban a magyar Vht. a végrehajtási jog elévülését kifejezetten össze is kapcsolja a végrehajtandó követelésével (amely-

43 ABGB. 1451. §: Die Verjährung ist der Verlust eines Rechtes, welches während der von dem Gesetze bestimmten Zeit nicht ausgeübt worden ist.

44 SZALMA 64. o.

45 ABGB. 1452. §

46 LENKOVICS Barnabás: *Dolog jog*. Eötvös Kiadó, Budapest, 2008. 124. o.

47 ABGB. 1499. §

nek elévülési idejét ennél fogva akár a felek megállapodása is befolyásolni tudja), addig az osztrák végrehajtási és eljárási törvények erről nem tesznek említést. Ausztriában a végrehajtási jog elévülésére így az ABGB általános szabályai lesznek irányadóak, az osztrák kódex a magyarhoz képest viszont lényegesen hosszabb általános elévülési időt: harminc évet határoz meg a külön elévülési idő alá nem rendelt követelések, így a végrehajtási jog tekintetében is. Ennek jogpolitikai oka, hogy az osztrák jogalkotó az elévülést és a hagyományosan hosszabb idő alatt bekövetkező elbirtoklást együttesen szabályozza.

Az elévülés nyugvásának és megszakadásának jogintézményeit mind az osztrák, mind a magyar jog elismeri, az ABGB alapján a nyugvásra okot adó körülmény elhárulását követően a jogosultnak – a magyar egyhez képest – még két év áll majd a rendelkezésére ahhoz, hogy igényét érvényesítse. A követelés elismerése, illetőleg az annak fennállására utaló bármilyen kötelezeti magatartás mind a két országban megszakítja az elévülést, akárcsak a követelés sikeres bírósági érvényesítése. Az elévülés ténye az ABGB és a Ptk. értelmében is a kötelezett kifogása alapján vehető csak figyelembe, noha az elévülés az ABGB rendszerében – tekintettel az elbirtokláshoz fűződő szoros kapcsolatára – jogvesztő jellegű, azaz nem csak a követelés kikényszeríthetőségét szünteti meg, hanem a jogosultat megillető alanyi jogi jogosultságot is.

Irodalomjegyzék

FÖLDI András – HAMZA Gábor: *A római jog története és intézményei*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2007.

JÓJÁRT Eszter: *Diszpozitivitás a régi és az új Polgári Törvénykönyvben – elméleti alapvetés*. 2014/12.

LÁBADY Tamás: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2002.

LENKOVICS Barnabás: *Dologi jog*. Eötvös Kiadó, Budapest, 2008.

MENYHÁRD Attila: *Dologi jog*. Eötvös Kiadó, Budapest, 2010.

PUSZTAHELYI Réka: *A magánjogi elévülés*. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2015.

PUSZTAHELYI Réka: *Az elévülési szabályok megváltoztathatósága: a magánautonómia határai*. Állam- és Jogtudomány, 2024/1.

SZALMA József: *Az elévülési határidő szabályainak jogi természete az európai és a magyar magánjogban*. Glossa Iuridica, 2023/1–2.

SZLADITS Károly: A magyar magánjog fejlődésmenete. In: SZLADITS Károly (szerk): *Magyar Magánjog, első kötet – általános rész, személyi jog*. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941.

VÉKÁS Lajos: *A diszpozitív szabályozás elve és az elv kérdőjelei a gyakorlatban*. Magyar Jog, 2018/7-8.

VÉKÁS Lajos: Az elévülés nyugvásának lényege. In: GÁRDOS Péter – VÉKÁS Lajos (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. Wolters Kluwer Online Jogtár, Budapest, 2024.

VÉKÁS Lajos: Az elévült követelés. In: GÁRDOS Péter – VÉKÁS Lajos (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. Wolters Kluwer Online Jogtár, Budapest, 2024.

VÉKÁS Lajos: *Szerződési jog – általános rész*. Eötvös Kiadó, Budapest, 2016.

VERESS Emőd: Az 1848-as polgári jogi kodifikációs terv és Erdély: egy tanulságos országgyűlési vita 1868-ból. In: MEZEY Barna – VERESS Emőd (szerk): *Az áprilisi törvények 175 éve: a modern Magyarország megalapozása*. Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Budapest, 2024.

WELLMANN György: *Néhány jogértelmezési kérdés a Ptk. Kötelmi Jogi Könyvből*. Gazdaság és Jog, 202/11-12.

A végrehajtási jog olyan interdiszciplináris jogterület, amelynek szabályai dinamikusan változnak, és időről időre felmerülnek korábban nem tapasztalt anyagi jogi és eljárásjogi problémák, amelyek értelmezése, megoldása korántsem egyértelmű. Jelen kötet első része olyan gyakorlat-centrikus tanulmányokat tartalmaz, amelyek a végrehajtási jog aktuális kérdéseit tárgyalják. A kötet második része a végrehajtási jog elévülésével kapcsolatos jogösszehasonlító tanulmányokat tartalmazza, amelyek az Európai Unió egyes tagállamainak nemzeti megoldásait elemzik az adóssal szemben foganatosítható végrehajtási cselekmények elévülése terén és vonnak le mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás számára hasznosítható következtetéseket arra vonatkozóan, hogy az „örök adósi” minőség magyar jogban létező szabályozása mennyiben tekinthető általánosnak vagy inkább unikális jogi megoldásnak.